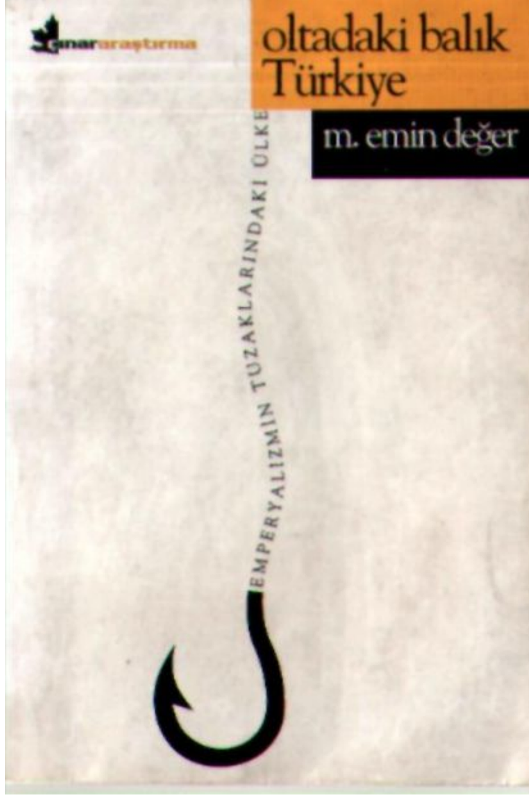
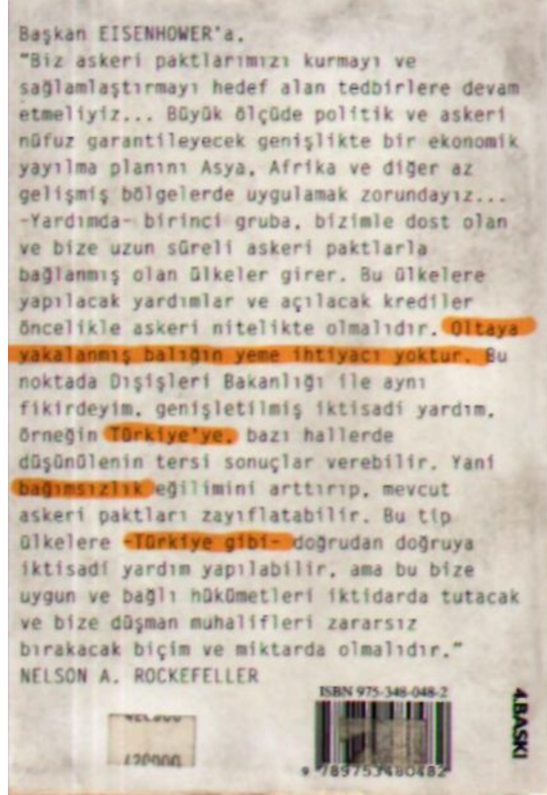

çınar araştırma
oltadaki balık Türkiye
m. emin değer
EMPERYALIZMIN TUZAKLARINDAKI ÜLKE

Başkan EISENHOWER'a.
"Biz askeri paktlarımızı kurmayı ve sağlamlaştırmayı hedef alan tedbirlere devam etmeliyiz... Büyük ölçüde politik ve askeri nüfuz garantileyecek genişlikte bir ekonomik yayılma planını Asya, Afrika ve diğer az gelişmiş bölgelerde uygulamak zorundayız... -Yardımda- birinci gruba, bizimle dost olan ve bize uzun süreli askeri paktlarla bağlanmış olan ülkeler girer. Bu ülkelere yapılacak yardımlar ve açılacak krediler öncelikle askeri nitelikte olmalıdır. Oltaya yakalanmış balığın yeme ihtiyacı yoktur. Bu noktada Dışişleri Bakanlığı ile aynı fikirdeyim, genişletilmiş iktisadi yardım, örneğin Türkiye'ye, bazı hallerde düşünülenin tersi sonuçlar verebilir. Yani bağımsızlık eğilimini arttırıp, mevcut askeri paktları zayıflatabilir. Bu tip ülkelere -Türkiye gibi- doğrudan doğruya iktisadi yardım yapılabilir, ama bu bize uygun ve bağlı hükümetleri iktidarda tutacak ve bize düşman muhalifleri zararsız bırakacak biçim ve miktarda olmalıdır."
NELSON A. ROCKEFELLER
ISBN 975-348-048-2
9 789753 480482
4.BASKI

BİZDEN BİRİ*

Rıfat Ilgaz

Hak adamı olduğu kadar halkın da adamı, haksızlıklar karşısında belgeli, becerili savunucumuz olan Emin Değer'in emek ürünü yapıtıyla başbaşayım.

Tanıdığım, biraz da kendisinden öğrendiğim kadarıyla, yöremizin bu sevilen adamını sizlere de tanıtayım: M. Emin Değer 1927'de Kastamonu'da doğdu. Orta öğrenimini burada yaptıktan sonra Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde yüksek öğrenimini bitirerek, 1951 yılında Hakim Teğmen olarak Silahlı Kuvvetler'de göreve başladı. 1960'da Milli Savunma Bakanlığı Hukuk Müşavir Yardımcılığına atanan Değer, 1968'de Hukuk Müşaviri oldu. Bu görevinde Türkiye-ABD ilişkilerinin bağımsızlığımıza düşürdüğü gölgeyi saptamış, ABD'li görevlilerin kendilerinden yüksek rütbede olan subay ya da generallerimize karşı üstten bakışlarını içine sindirememiştir. Yardım mallarının hukuksal statüsünü saptamak için Yardım Kurulu'ndan bir heyetle yapılan bir görüşmede, açıkça "Bu mallar zaten bizim, siz sadece kullanıcı durumundasınız, bu koşullarda aramızdaki 1947 sözleşmesi Dışında, bu malların hukuksal statüsü aranmaz." dediklerini, tutum ve davranışlarıyla, veren insanların üstten küçümser bakışlarını bugün bile anımsarken, o günkü acıyı duyumsadığını söylemektedir. Ve Türkiye-Birleşik Amerika ilişkilerini belgeleyerek çalışmaya başlamasının bu olaya bağlı olduğunu özellikle vurgulamaktadır.

Silahlı Kuvvetler'deki çalışmaları sonucu, Gelibolu'daki İkinci Kolordu Kıdemli Hakimliğine atanan Değer 1971 yılında bu görevden emekliye ayrılmıştır.

M. Emin Değer, tanık olduğu ilişkileri, belgesel bir çalışmayla CIA KONTRGERİLLA VE TÜRKİYE adı altında yayınladığı yapıtla büyük ilgi görmüştür.

Değer, bu kez de yeni çalışmalarıyla emperyalizmin yardım adı altında sözleşmelerle bir ülkeye nasıl girdiğini, ilgili ülkeleri yerli işbirlikçilerle her yönden gizli bir işgale uğrattığını, ilişki kurduğu ülkeleri bölgesel çıkarları için kullandığını, emperyalizmin kendi belgelerine dayanarak açıklamaktadır. Bu bağlamda Türk dostu (!) olarak tanınan Richard Perle'nin bir söyleşideki sözleriyle, Türkiye'nin Ortadoğu'da emperyalizmin bekçiliğine uygun görüldüğünü çekinmeden söylediği, yine bir başka Türk dostu (!) eski ABD Türkiye Büyükelçisi Mc Ghee'nin Türkiye'nin sürekli yardım isteğini biraz alaycı bir biçimle söyledikten sonra "bereket ne Türkler köle, ne de Amerikalılar aptaldı." sözleriyle bize ders verdiği anlaşılmaktadır.

Amerika iç ve dış siyasasını çokuluslu şirketlerin çıkarlarına göre düzenlendiği, emperyalizmin sömürü ilkelerinin de bu şirketlerce saptandığı, Rockefeller'in Başkan Eisenhower'a yazdığı 1956 tarihli bir mektup ve daha başka belgelerle değerlendirilmekte ve Rockefeller'in bu mektubunda Türkiye'nin OLTAYA YAKALANMIŞ BALIK olduğu, bu nedenle de yeme gereksinimi bulunmadığı açıklanmaktadır.

Türkiye'nin, 1947'lerden bu yana emperyalizmin tuzaklarında geçen yarı bağımlı yaşamı belgelerle anlatılmaktadır. *Emperyalizmin* tuzaklarından kurtulmanın yolu, Değer'e göre bu tuzaklara neden ve nasıl düşürüldüğümüz öğrenmeden bulunamaz.

Demek Orhan Veli'nin dediği gibi, rakı şişesinde değil de, bir de oltada balık olmak var, bu uçsuz bucaksız sömürü düzeninde. Oltaya yakalanmış balığın yeme gereksinimi yoktur! Öyle ya... Zokayı yutan balık yemi neylesin!..

Gel gelelim danışmanlar, üzerlerine düşen işi yapacak Başkan Eisenhower'ı uyaracaklardır mektuplarla:

"İşbirliğine hazır yerli işadamlarına yardımı arttırmalı, buna dayanarak politik etkilerinin artması sağlanmalıdır."

---

* (*) *Rıfat Ilgaz* 'in ölümünden önce yazdığı son yazıdır.

Kimdir bu oltayı yutturan? Ev sahibi olmak isteyen bir bezirgan mı, kılkuyruk bir kiracı mı, sıradan bir konuk mu, sırtımızdan geçinmeye kalkışan bir sığıntı mı? Yardım, Dış yardım diye bize bostan bekçiliği yaptırmaya kalkışan açıkgöz bir toprak ağası da olabilir, hem bostanımızdan, hem bekçiliğimizden yararlanmaya kalkışan bir ağaların ağası da olabilir.

Türk dostu bir ABD'li şöyle açıklıyor bu ilişkiyi kitapta:

"En iyi yapacağımız iş, Türkiye'nin kendisini korumasını sağlamaktır. Çok daha az masraflı yaklaşımdır bu. Yeni emperyalizmin amacı da budur. Yeni emperyalizm, ticaretin bayrağı altında genişleyecek, yayılacak, sermayenin uluslararasılaşması ile başlayacak ve azgelişmiş ülkeleri işgal altına alacaktır. Güvensizliğini ve bağımsızlığını koruma, ekonomik gelişmesini yardım anlaşmasıyla sağlayacak! Dost gülü altında, dostluk, özgürlük, eşitlik aldatmacalarıyla...

Emperyalizm saldırılarla değil, dostluk türküleriyle girecek, yardım anlaşmalarıyla yerleşecektir. Oyun böyle açıktan açığa oynanıp dururken azgelişmiş ülkelerin siyasal iktidarları da kendi başarılarıyla durmadan övüneceklerdir.

Azgelişmiş memleketleri özendirmeli, destekli, ödenekler, bir verip yirmi almalısınız çekişmeleri, bağışlar, az faizli Dış yardımlar derken giydirilmiş canlı savaş araçları çekiç güçlerin konuşlandırılma eylemleri, üslerden yararlanma biçimlemeleri...

Eğer sömürü düzeninin Ortadoğu'da sürüp gitmesi gerekliyse yeni yeni bölme yönetme kuralları da uygulanmalı ki emperyalizm tüm kurallarınca uygulanmış olsun."

Bu konuda biraz da Sakıncalı Piyademize kulak verelim. Sömürmek mi gerekiyor, bunun bir yolu daha var, Şovenizm! Şöyle diyor SAKINCALI PİYADE'miz Uğur Mumcu: "Şovenizm, emperyalist devletler için birer araç olarak kullanılır."

"Şovenizm kendi soyunu öteki soylardan üstün gören bağnaz ulusçuluk anlamına gelir. Bu bağnaz ulusçuluk saldırgan siyasetlerin, ideolojilerin de temel kaynağıdır."

"Her ulusun devrimcileri ve sosyalistleri olduğu gibi Şovenleri de vardır. Almanın da vardır, kalyanın da vardır... İspanyol'un da vardır... Türkün de... Kürdün de vardır!

Şovenizmin barış getirdiği ve adına serüvenlere çıkılan uluslara yarar sağladığı hiç görülmemiştir. Şovenizmin sonu hep kan ve gözyaşı doludur."

"kurtuluş Savaşı öncesi ve sonrasında Arap-Kürt liderleri İngiliz İstihbarat Servislerince kullanıldılar."

"1919 yılında 10 Temmuz günü Lord Curzon'a gönderilen gizli telgrafta da Kürtlerin manda istedikleri bildirilmekteydi. İngilizler bölgede bir Kürt Devleti kurdurmak istiyorlardı."

"Bölge bir petrol bölgesiydi, İngilizler Kürtlerle bu nedenle ilgileniyorlardı. Bu amaç Sevres Antlaşması ile gerçekleşiyordu. 1925 yılında Musul Sorunu da bu yüzden patlak vermiştir."

"70'li yıllarda da Irak'taki Kürtler, ABD tarafından destekleniyorlardı."

"Her şoven akım, başka bir şoven akımı doğurur. Etki ve tepki kuralı en çok bu alanlarda geçerlidir."

"Kürt sorununun ABD desteği ile çözümleneceği, ABD destekli Kürt Şovenizminin bölgede yeni sorunlar doğuracağı da pek yakında anlaşılacaktır!"

ABD'nin şovenizmden yararlanarak azgelişmiş ülkeleri oluşturan halkları, azınlıkları hatta dinleri, mezhepleri, tarikatları birbirine kapıştırıp çıbanbaşları oluşturmaya kalkışırken, bastığı dalı kesmekte yine kendisinin getirdiği çokuluslu şirketler oluşturup sömürme kuralını geçersiz duruma düşürmektedir. Ki bu çokuluslu şirketlerin de en başında petrol şirketleri gelmektedir.

İlhan Selçuk 26 Şubat 1974 günlü yazısında çokuluslu şirketlerin dünyayı yönetirken devletleri aşan politik etkinliklerine dikkat çekmekte ve özellikle petrol şirketlerinden başka

gelen yedisine 7 Kız kardeş adını takmaktadır.

İlhan Selçuk, Arap petrollerinin ardında bu şirketlerin bulunduğunu, sözgelişi ARAMCO'yu yedi kız kardeşin üçünün oluşturduğunu vurgulamaktadır.

9 Mart 1993... İlhan Selçuk "Pencere"sinden bakıyor

"Bütün Batı, Saddam'a karşı birleşti!"

Neden?

"Kuveyt'in petrol kaynaklarına el attığı için!" "Biz durur muyuz! Bir koyup yirmi almak için tüfek başına!" "Ortadoğu petrolünün gerçek efendisi Batı zenginler kulübüdür. Amerikan askeri de bu nedenle körfezde nöbet tutuyor."

Sakıncalılar adına Emin Değer kardeşimiz de görev başında. Bir gözü zokayı yutan balıkta, bir gözü Kültür Evi'nden kapı Dışarı edilmiş memleketlisinde. Bir savunucu olarak bu haksızlığı da şöyle göğüslüyor:

"Çağdaş Türkiye'nin aydınlamasına sekseni aşkın yapıtıyla katılan çağdaş bir sanat erine verilen bir onur belgesine saldırı vardır. Bir hakkın, bir beldenin seçilmiş Belediye Başkanınca seçilmiş, o belde halkının onayı ile verilmiş bir hakkın geri alınması olayı ile karşı karşıya bulunuyoruz. Bu olayı nedenleri ve sonuçlarıyla tartışmalıyız. Bahçelievler Belediye Başkanı'nın bu kararı her şeyden önce, Türk aydınlanmasına karşı bir savaş açılması demektir. Burada cezalandırılan Rıfat Ilgaz'ın dünya görüşüdür. Öte yandan bu olay Refah Partisi'nin ülke yönetimine geldiğinde sanatı bile ideolojinin emrine vererek, çağdaş düşünce dahil her şeyi kendi dünya görüşlerine göre düzenleyeceklerini göstermektedir. Özetle aydınlanmaya açılan her kapı kapanacak demektir. Rıfat Ilgaz toplumsal çelişkileri acı bir gülümseyişle dudaklardan insan yüreğine ve düşüncesine aktaran bir savaşçı. O ad silinmez. Silinmesi o yörenin kazınmaz ayıbı olur. Ona kulak verelim, hem de geç kalmadan:

"Kaldır başını kan uykulardan
Böyle yürek, böyle atardamar
Atmaz olsun!
Ses ol, ışık ol, yumruk ol!
Karayeller başına indirmeden çatını
Sel suları bastığın toprağı dönüm dönüm
Alıp götürmeden büyük denizlere
Çabuk ol!"

Sakın geç kalmış olmayalım. Hayır!

Tam çağı başlamanın doğan günler Sözümü geri alıyorum, henüz senden geçmedi, arkadaş!

"Tam çağı işe başlamanın doğan günler
Yırt otuzunda aldığın diplomayı
Alfabetik çocuk ol!"

Sözüm bitmedi daha. Şu dizelerimi de dinle. Sonra başbaşa kal Değer'li yazar kardeşimle:

"Bir bulut, ne zamandır üstümüzde
Yurt genişliğinde bir bulut, kurşun ağırlığında
Nilüferler sularımızda açar mevsimsiz
Dolanır ayaklarımıza boğum boğum

Yapraklarında iri leş sinekleri uçuşa hazır.
Göz göz oyulmuş gözlerimiz biz körüz
Göz çukurlarımızda radarlar fırıl fırıl döner
Körüz, el yordamıyla yaşıyoruz bu yüzden
Yeni körler peydahlarız uyur uyanır
Ayak altında ezile dursun karınca sürüleri
Ezenlerle bir olmuş yaşıyoruz ne güzel
Çizme onlardan, içindeki ayak bizden ne iyi.
Körüz biz, kör uçuşlara açmışız toprağımızı
Ha düştü, ha düşecek çelik gagalardan
Mantar mantar açılan tohumlar sıcakta
Gözlerimizi bir pula satıp geçmişiz bir yana
Ölmesini bilenlere yüz çevirmemiz bundan
Körüz gözbebeklerimize mil çekilmiş mil
Acımasız bir namlu şakağımızda soğuk
Tetikte kendi parmağımız yabancının değil."

«OLTADAKİ BALIK TÜRKİYE»

"Biz askeri paktlarımızı kurmayı ve sağlamlaştırmayı hedef alan tedbirlere devam etmeliyiz... Büyük ölçüde politik ve askeri nüfuz garantileyecek genişlikte bir ekonomik yayılma planını Asya, Afrika ve diğer az gelişmiş bölgelerde uygulamak zorundayız... -Yardımda- birinci gruba, bizimle dost olan ve bize uzun süreli askeri paktlarla bağlanmış olan ülkeler girer. Bu ülkelere yapılacak yardımlar ve açılacak krediler öncelikle askeri nitelikte olmalıdır. OLTAYA YAKALANMIŞ BALIĞIN YEME İHTİYACI YOKTUR. Bu noktada Dışişleri Bakanlığı ile aynı fikirdeyim, genişletilmiş iktisadi yardım, -örneğin TÜRKİYE'YE- bazı hallerde düşünülenin tersi sonuçlar verebilir. Yani BAĞIMSIZLIK eğilimini artırıp, mevcut askeri paktları zayıflatabilir. Bu tip ülkelere -TÜRKİYE gibi - doğrudan doğruya iktisadi yardım da yapılabilir, ama bu bize uygun ve bağlı hükümetleri iktidarda tutacak ve bize düşman muhalifleri zararsız bırakacak biçim ve miktarda olmalıdır.

Bunlarla bağlantılı olarak özel sermaye yatırımlarım da ayarlamak gereklidir. Hükümet, özel sermaye yatırımlarını cesaretlendirmeli ve onlardan akıllıca yararlanmasını bilmelidir. Bu yatırımlar yardımıyla birçok politik amaca ulaşılabilir.

Bu tip özel sermaye yatırımları zamanla bütün gayrı meşru muhalefeti ve politikamıza karşı mukavemeti ortadan kaldırabilmen veya nötralize edebilmelidir.

Ayrıca bizi desteklemekte kararsız ve sallantılı olan bütün şahsi teşebbüs ve menfaat çevrelerini etkilemelidir.

Aynı zamanda ABD ile işbirliğine hazır yerli işadamlarına yardımı artırmalı ve böylece bu işadamlarının, İLGİLİ ÜLKENİN EKONOMİSİNDE kilit noktalarını ele geçirmeleri, buna dayanarak politik etkilerinin artması sağlanmalıdır."

Nelson A. ROCKEFELLER'İN

Başkan Eisenhower'a yazdığı mektup'tan

DAVET*[*]

Dört nala gelip uzak asya'dan
Akdeniz'e bir kısrak başı gibi uzanan
bu memleket bizim!
Bilekler kan içinde
Dişler kenetli, ayaklar çıplak
ve ipek bir halıya benzeyen toprak,
bu cehennem, bu cennet bizim
Kapansın el kapılan
bir daha açılmasın
Yok edin insanın insana kulluğunu
Bu davet bizim
Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür
Ve bir orman gibi kardeşçesine
bu hasret bizim.
Nâzım Hikmet

ŞEHİTLER**[*]

Şehitler, Kuvvayı Milliye şehitleri,
mezardan çıkmanın vaktidir!
Şehitler, Kuvvayı Milliye şehitleri
Sakarya'da, İnönü'nde, Afyon'dakiler
Dumlupınar'dakiler de elbet
ve de Aydın'da, Antep'te vurulup düşenler,
siz toprak altında ulu köklerimizsiniz
yatarsınız al kanlar içinde.
Şehitler, Kuvvayı Milliye şehitleri,
siz toprak altında derin uykudayken
düşmanı çağırdılar,
satıldık, uyanın!
Biz toprak üstünde derin uykulardayız,
kalkıp uyandırın bizi,
uyandırın bizi!
Şehitler, Kuvvayı Milliye şehitleri,
mezardan çıkmanın vaktidir!
Nâzım Hikmet 1959

---

[*] (*) Kuvvayı Milliye Destanı'ndan
[*] (**) Nâzım Hikmet, Bütün Eserleri-Şiirleri, cilt 2, s.242, -Sofya Baskısı- 1967.

GİRİŞ

"Çekiç güç köklü bir çıban gibi!.. Çıbanın başını keskin bir bıçakla kesebilirsiniz, ama kökünü çıkaramazsınız. Çıkarmaya kalktığınızda nelerle karşılaşacağınız bilinmez!" [1]

22 Ocak 1993 günü TV-1'de haberleri izlerken işittiğim bu sözleri, Türkiye Cumhuriyeti'nin Başbakanı söylüyordu. Önce bir şaşkınlık geçirdim. Acaba, gerçek miydi? Evet gerçekti ve DYP Meclis Grubu'nda Demirel, düşünceli ama kararlı bir yüzle konuşuyordu. Hemen Demirel'in birkaç gün önce, 18 Ocak günü ABD, İngiliz ve Fransız Büyükelçilerinin olağan Dışı ziyaretlerinde, Çekiç Güç'ün faaliyetleri ile ilgili toplantı çıkışındaki yüz ifadesini anımsadım. Deyim yerindeyse, zıpkın yemiş gibiydi. Ve hırslıydı... Soruları yanıtlarken söyledikleri, geçmişte yapılan bir yanlışa işaret ediyordu.

O toplantıda neler konuşuldu bilinmiyor, ama apar topar gelen büyükelçilerin, Türkiye'nin egemenlik haklarını incitici sözler söyledikleri düşünülebilir. Konu, İncirlik Üssü'nün, bizim iznimiz dışında kullanılmasının yarattığı tepki olmalıydı.

Son birkaç ay içinde ve özellikle son günlerde, Çekiç Güç sözleşmelere aykırı olarak, Türkiye'nin bilgisi Dışındaki uçuşlarla kamuoyunun ilgi odağı oluyordu. [2] Demirel, o gün Genelkurmay Başkanıyla da konuştu. İncirlik Üssü'nün Türkiye'nin iradesi ve bilgisi Dışında kullanılması da ilk kez olmuyordu. 1958'de Lübnan olayları sırasında, ABD Deniz Piyadeleri'nin İncirlik üzerinden Lübnan'a aktarılması, zamanın muhalefeti CHP'nin lideri İsmet Paşa tarafından eleştirilmişti. *Türkiye kamuoyu,* Birinci Dünya Savaşı'na istemimiz dışında girmemize ve Sevr'e kadar uzanan olaylara, Göben ve Breslaw adlı iki Alman kruvazörünün, bayrağımızı asıp Karadeniz'e açılarak Sivastopol'ü bombalamasının neden olduğunu bilmektedir. Türk kamuoyu işte bu bilinç içinde ve kendi topraklarından başka ülkelere yapılan saldırıyı ulusal istence karşı saygısızlık saydığı, hoş görmediği için, bu gibi konularda çok duyarlıdır. Daha sonra U-2 casus uçakları olayı, Körfez Savaşı sırasında da ABD uçaklarının İncirlik Üssü'nü kullanmaları gibi olaylara karşı, kamuoyundaki aşırı duyarlık, doğal olarak siyasal iktidarları güç durumda bırakmıştır.

Hemen Demirel'in, büyükelçilerle yapılan toplantıdan çıkıştaki sözlerini anımsadım.

"Çekiç Güç korkuluk değil ya! Oraya getirildiğine göre, geliş amacına uygun çalışacaktır, ne yapacağını biliyorsunuz demektir. Buna baştan izin vermişsiniz! Biz izin vermezdik." [*] Bu sözler, elbet bir yandan da ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz'a yanıttı.

---

[1] İsmet İnönü, 1964'de ABD-Türkiye ilişkilerinin bağımsızlığımıza düşürdüğü gölgeden yakınır ve der ki: "Bağımsız iç politika dış politika güdemez havanda su döversiniz. Zannetmeyin kolay iştir. (Kurtulmak için) teşebbüs ettiğinizde başınıza neler gelir bilemezsiniz."

[2] Çekiç Güç'ün İncirlik Üssü'nü denetim dışında kullandığı olaylar basına yansıdığı kadarı ile şunlardır

1- "Amerika'ya ait bir DC-130 uçağı güvenlik kuvvetlerinin bilgisi dışında Yüksekova karayolu pistine iniş yapmıştır. Eğer, bundan sonra adı geçen piste başka inişler olacaksa, bunun bildirilmesi..."

2- Yine Asayiş Bölge Komutanlığı'ndan Diyarbakır'daki Bölge Valiliği'ne bir başka yakınma:

"25.5.1991 günü saat 12.20'de ABD'ye ait bir chinok tipi helikopterin Boyunkaya ve Keneli köylerine ve bu köylerin civarına özellikle çukur bölgelerine inip kalktığı, müteakiben aynı helikopterin Nuh Peygamber bölgesine indiği ve Silopi istikametine gittiği tespit edilmiştir."

"...öğlen saatlerinde Cudi Dağı Nuh Peygamber bölgesinde zaman zaman inip kalktığı görülen ABD'ye ait çift pervaneli helikoptere Cevizdüzü'ndeki birliklerce bölgemizde uçarken, müsaadeli ikaz ateşi yapılmış, helikopterin pilotları yakalanarak ABD komutanına götürülmüştür. Gayrimuntazam uçuşun sebebi sorulduğunda, test uçuşu yapıldığı cevabı alınmıştır.

3- Bunlar sadece birer örnek. Ancak Asayiş Bölge Komutanlığından Olağanüstü Hal Bölge Valiliği'ne giden sayısız yazıların özeti şöyle:

"Müttefik kuvvetlere ait hava araçlarının yürürlükteki kuralları ihlali devam etmektedir."

(Yalçın Doğan-Milliyet Gazetesi, 3 Şubat 1993.)

[*] Gerçekten Demirel 1967de U-2 casus uçaklarının uçuşuna izin vermemiş. Haşhaş ekiminin

Ve anlamı şu olmalıydı. Çekiç Güç'ün ABD'li komutanı, ne kural, ne de Türk hükümetini dinliyor... İşte Demirel'in bardağını taşıran bu olmalı. Kürsüdeki Demirel, bu sözleri bilinçle ve kararlılık içinde söylediğini anlatmak için olsa gerek, sözlerinin altını çizercesine konuşmasını şöyle sürdürdü:

"...Demirel, Çekiç Güç'e çıban dedi, diyeceksiniz..." TV'de gerisi gelmedi bu sözlerin. Önce düşündüm ki, Demirel, her zamanki konuşma biçemi ile, "Demirel, Çekiç Güç'e çıban dedi diyeceksiniz, bakın bunu yanlış anlamayın..." diye sürdürür ve enfes bir Aristo mantığı ile sözlerinin etkisini bir başka yöne çevirebilirdi. Bekledim, gerisi gelmedi...

Daha doğrusu TV'deki bölüm burada kesildi!.. Basından izlediğimde öğrendim ki, Demirel, "Evet Çekiç Güç, çıban başıdır" diye yinelemiş! [3][**]

DÖNÜM NOKTASI MI?

Acaba Demirel, bu olayı örnekleyerek, Türk-ABD ilişkilerinde bir dönüm noktası olacak mesaj mı vermişti? Çünkü, Çekiç Güç'ü, yalnız şu kadar personel ve uçak, helikopter olarak görmek ve onun devinimlerini önlemek sorunu çözmez. Çünkü, gerçekte Çekiç Güç, Türkiye'deki ABD varlığının çıban başıdır. Aslolan o çıbanı kurutmaktır. Türkiye eğer, değişen dünya koşullarını da değerlendirerek Türk-ABD ilişkilerini baştan ele alabilirse, düze çıkışın yollan bulunabilir!..

Demirel'in, Karadeniz İşbirliği Toplantısı'nda söyledikleri daha da ilginçtir:

"Ülkeler" diyor Demirel, "tek başlarına kavgasını veremedikleri bir dünyaya karşı güçlerini birleştirerek mücadeleye yönelmelidirler." [4]

Bu sözler, yeni bir döneme açılır mı bilemiyorum? 1964 yılının benzer bir olayını anımsadım. 22-23 Aralık 1963'te Rumların, EOKA destekli girişimleriyle başlayan, Kıbrıs Türklerine yönelik soykırım saldırıları, zaman zaman sürüyor ve ABD'nin oyalayıcı arabuluculukları da sonuç vermiyordu. İsmet İnönü başbakandı ve soruna çözüm arayan Londra Konferansı sonuçsuz kalmıştı. Türkiye, 1964'ün Haziran ayı başlarında Kıbrıs'a çıkmaya karar verdi. Metin Toker, "Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları"nda der ki: "Benim bildiğim kadarı, biz Kıbrıs'a çıkmaya ciddi olarak ilk defa 1964 yazında azmettik. O teşebbüsümüz de, Johnson'un ünlü mektubuyla durdurulmuştu... Türkiye'de yıllarca hissedilecek Amerikan aleyhtarlığının duygusal temeli budur." [5]

Toker'in, Türkiye'deki Amerikan karşıtlığına koyduğu tanı, ABD'ye bir tür arka çıkmak mı bilemiyorum?

Toker'in, son değerlendirmesine katılmak için, ABD'nin emperyalist emellerini bilmemek, dünyanın öteki ülkelerindeki ve bizdeki oyunlarını gözardı etmek gerekir. Oysa Toker, bu kanısını yazdıktan 15 sayfa sonra şöyle diyecektir:

"...Kısa zamanda anlaşıldı ki, Johnson da, İsmet Paşa'ya teşhis koymuştu. Bu teşhisin gereği, Amerika'nın Türkiye'de İsmet Paşa'nın yerini alacak bir başbakan aramaya başlaması oldu. "...General Porter diye bir Amerikalı general geldi. General Ankara'ya bizzat Başkan Johnson tarafından gönderilmişti. Görevi, İsmet Paşa'nın 'hayır' dediği birtakım teklifleri, Türkiye adına kabul edebilecek bir başbakan aramaktı... General Porter'in gelişi günlerinde

---

yasaklanması istemini reddetmiştir. Şimdi neden "Çekiç Güç'ü" kovamıyor? Bu sorunun yanıtı bu çalışmadadır.

[3] 19 Ocak 1993 günlü Cumhuriyet Gazetesi.

** Demirel Cumhurbaşkanı olarak bu kez 29 Haziran günlü Milliyet'teki açıklamasında, ABD'nin Irak'ı 27 Haziran gecesi Hawk Füzeleriyle bombalamasına tepki göstermemesine; "Clinton'ı kıramadık, İngiltere, Almanya, Fransa ABD'den yana" söylemiyle özür arayacaktır. "Dün dündür, bugün de bugün, ne diyelim!.." dememeli, bu yanlışlığa dur demeliyiz!...

[4] 6 Mart 1993 günlü Cumhuriyet ve Hürriyet Gazeteleri.

[5] Metin Toker, Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları, s. 195.

CIA ajanları da Türkiye'de bir anket yapıyorlardı..." [6]

Toker'e göre aranan, ABD'ye "evet" diyecek bir adaydı! Başbakan adayı!

Toker, aile ilişkileriyle birlikte, 1950'lerden sonra deneyimli ve başarılı bir gazeteci olarak olayların iç yüzünü çok iyi bilmesi gereken biridir. Bilir de...

Türkiye'de ABD karşıtı görüşlerin duygusal temele dayanmadığını da bilir elbet!

Kaldı ki, İnönü gibi bir ulusal kahramanın düşürülmesi ve yerine ABD'ye 'evet' diyecek bir başbakan adayının, CIA ajanlarınca aranması olayına karşı olmak, duygusallık diye mi nitelenmeliydi? Yine İnönü, o tarihlerde açıklanmayan ama, açıklandığında toplumun genel tepkisini çeken Johnson'un, o ulusal benliğimizi yaralayan mektubunu hemen (mektup kamuoyuna açıklanmadan) Time Dergisi'ndeki bir demeci ile yanıtlamıştı.

"ABD'nin sorumluluğuna inanıyordum, bunun cezasını çekiyorum demektir... Batı ittifakı yıkılır, yeni bir dünya kurulur, Türkiye bu dünyada yerini bulur." [7]

Bu sözler de mi duygusallık taşıyordu? İsmet Paşa ve duygusallık, öyle mi?..

Türkiye, ABD'nin gerçek yüzünü o zaman görmüştü. Görmüştü ve Türkiye'deki Amerika artık kamuoyunda tartışılmaya başlanmıştı... ABD işte buna izin vermezdi. General Porter ve CIA'nin öteki ajanları aradıklarını buldular. Bu, Süleyman Demirel'di. 1965'lerden bu yana, Türkiye'nin kaderi teslim edilmiş olan Demirel'i bulmuştu General Porter...

Ve işte 22 Ocak 1993 akşamı, Çekiç Güç'e, "Çıban Başı" diyen de bu Demirel'di. Demirel'in ABD'nin buna benzer başka davranışlarına geçmişte de tepki gösterdiğini sonradan öğrendik. Ve her tepkisinde de cezalandırıldığını... 12 Mart'lar ve 12 Eylül'ler de... Demirel, işte bu deneylerden geçtiği için büyükelçilerle konuşmasından sonra söylüyordu bu sözleri. Geç de olsa, gerçekleri ancak halka anlatarak, halkla birlikte umar aranacağının bilinciyle... Biz en azından böyle yorumlamak istiyoruz. Bu yorumu haklı çıkaracak olaylar vardır. Türkiye'nin Ortadoğu politikasında, Arap'larla ilişkilerin sıcaklaştırılması, O'nun zamanında atılan adımlarla başlatılmıştır. U-2 casus uçaklarına karşı çıkması, haşhaş ekimi konusundaki tutumu, koşullar gerektirdiğinde ABD'nin çıkarlarına karşı gelebileceği izlenimi yaratmıştır. 12 Mart ve 12 Eylül'lerdeki düşürülmesinde bu tutumlarının payı olduğu kuşkusuzdur. Demirel, öyle anlaşılıyor ki, Türkiye için büyük sakıncalar doğuracak konularda, ABD'nin etkilerini geçiştirmeyi yeğleyen bir tutum izlemiştir. Prof. Dr. İdris Küçükömer, 15 Şubat 1970 tarihli Milliyet Gazetesindeki bir yazısında der ki: «Demirel, kendine özgü deneyleriyle yeni bir denge kurmaya çalıştığında, emperyalizmin bazı sahalardaki oyunlarıyla uyuşmaz bir pratiğe girmiştir. Şimdi Demirel'in ayağının altındaki toprak kaymaktadır.»

ABD oyunun, ancak kendi koyduğu kurallara göre oynanmasını ister. Kural Dışına çıkan oyundan atılır. Demirel iki kez atılmıştır oyundan.

Başka olaylar da var, Türkiye-ABD ilişkileri tarihinde.

1974 Kıbrıs Barış Harekatı sonunda ambargo ile cezalandırıldık. Ama halkımız o tarihlerde, ABD varlığını her noktada tartışıyordu. 12 Mart Muhtırası'nın imzacılarından Org. Tağmaç'ın deyimi ile; "Sosyal gelişme, ekonomik gelişmeyi geçmişti." Ve halk ABD yanlılarını satılmış, kendine yabancı kişiler olarak görüyordu.

Ama nedendir bilinmez, toplumsal tartışmalar, toplumsal tepkiye dönüştü ve toplum öteden beri içinde çırpındığı sağ-sol ayırımcılığına eklenen alevi-sünni ayrımlaşmasının tepkileri ile altüst oldu. Ve olaylar, Türkiye'yi 12 Eylül kıskacına fırlattı.

Şöyle bir geriye dönüp baktığımızda, ABD'ye ne zaman karşı çıksak ya da etkisi altındaki bir ülkede karşı çıkılsa, ABD, bu karşı çıkışa izin vermiyor ve o ülkeyi cezalandırıyor. Çünkü ABD, dünyayı yönetirken statüko'nun bozulmasını istemiyor.

---

6 Metin Toker, agy. s. 211.
7 Milliyet Gazetesi, 14 Haziran 1964

ABD'nin çıkarı neyi gerektiriyorsa, bizim gibi ülkeler, o çıkarı gözetmek zorundadır. Bağımsızlık mı günümüzde düşünülemez! Özellikle bizim kimi yöneticilerimizce bile "dünyanın bugünkü ortamında modası geçmiş bir kavramdır. Karşılıklı bağımlılık vardır." Ve bu bağımlılık ABD'nin çıkarına çalışır.

Karşılıklı bağımlılık kavramı da, ABD emperyalizmi'nin ürünüdür. 1957 Aralık ayında, Eisenhower ve Mc Millan, bir NATO Konseyi toplantısı öncesi bir tebliğ yayınlarlar. Bu tebliğde denilir ki, "Hür dünya devletleri birbirlerine karşılıklı olarak bağlıdırlar. Bir devletin kendi kendine yetinmesi, artık gerilerde kalmıştır. Ortak egemenlik, karşılıklı bağımlılıkla sağlanır." [8]

Clinton'ın başkan seçilmesinden sonra Özal'ın, "ABD, dünyanın sorumluluğunu üzerinde taşıyor, taşıyacak" sözleri de, bu karşılıklı bağımlılığı anlatır. Bu tür ilişki, teslimiyetçi beyinler yetiştirir. Onlar için de ABD'ye karşı çıkmak yanlıştır. Çünkü bağımlılığımız tehlikeye girer. İşte bu nedenle, ABD, Türkiye'yi 'oltadaki balık' gibi görüyor. Ona göre, "Oltadaki balığın yeme ihtiyacı yoktur." [9]

ABD'nin ulusal çıkarlarını gözetmesi elbet doğaldır. Hiçbir ülke çıkarlarını gözeten siyasa izlediği için eleştirilmez. Ancak, ABD ile ilişki kuran ülkelerin, kendi çıkarlarını ABD'nin çıkarlarına bağlamaları ve politikalarını bu eksene oturtmaları yanlıştır. Rockefeller'in bu sözleri, bizim Türkiye-ABD ilişkilerindeki yerimizi "Oltadaki balığın yeme gereksinmesi olmaz" sözleriyle değerlendirmesi, siyasamızdaki yanlışlığı anlatıyor.

Eğer biz, ABD'nin Ortadoğu'daki çıkarlarının bekçisi olma yerine, ABD'nin o çıkarlarına karşı, ulusal çıkarlarımızı göz önüne alarak bir siyasa saptamış olsaydık, ABD'ye böylesine bağımlı kalmazdık... Oltadaki balık gibi görülmezdik.

ORTADOĞU VE ABD'NİN ÇIKARLARI

İkinci Dünya Savaşı sonrası ABD, Sosyalist Bloku çepeçevre kuşatma savıyla, "ulusal çıkarlarının uluslararası çıkarlara üstün" olduğunu da saklamadan, kendisinin "hür dünya" dediği dünyanın büyük bir bölümünü etkisi altına aldı. Zamanın Dışişleri Bakanı Dean Rusk bakın ne diyor:

"Dünya çok küçülmüştür. Toprak ile, su ile, atmosfer ile, bunları kapsayan uzay ile, yani dünyanın tümü ile ilgilenmeliyiz. [10] Ve ABD gerçekten sadece yeryüzü ile değil, uzayla da ilgilenmeliyiz. Böylece öteki uluslara ve özellikle az gelişmiş ülkelere, karşı gelinemez bir gücün egemeni olduğunu anlatmaya çalıştı. Johnson'un ünlü mektubundan sonra, ABD'ye çağrılan İnönü'ye, Türkiye'nin uzaydan çekilmiş fotoğrafını veren Başkan, "Görüyorsunuz ya, bahçenizde gezerken bile fotoğrafınızı çekebiliyoruz," sözleriyle, politik espriyle karışık tehditte bulunmamış mıydı? Yalnız dünya ile değil evrenle ilgilenmeye kalkışan ABD'nin, Ortadoğu ve Türkiye ile ilgilenmesi kadar doğal ne olabilir? Bu nedenle Türkiye, Hür Dünya liderlerinin hep gözetimi altında olmuştur. Türkiye, her şeyden önce eski Sovyetler'le uzun bir sınırı olan bir Ortadoğu ülkesidir. Ayrıca, laik bir toplum yapısında İslam ülkesi olan Türkiye, öteki İslam ülkeleri için ilgiyle izlenecek bir örnektir.

1947'de ABD ile başlayan ilişkiler üzerine, Türkiye'ye gelerek, ABD için hakkımızda rapor düzenleyen Thornburg diyor ki: "Türkiye Arap dünyası tarafından yakından izlenen sosyal ve ekonomik bir alandır. Bana bir Arap, 'İngiltere ve Amerika'nın gelişme koşullarını takip bizim kapasitemiz dışındadır. Fakat Türkiye'nin bugün yaptıklarını biz yarın yapabiliriz,' dedi." [11] Bu sözlerin gerçek anlamı şudur: 'Türkiye deneyi, Ulusal Kurtuluş Savaşı temeline dayalıdır. Bizim etki alanımızdaki ülkeler bunu örnek alacak olursa, dünyaya egemen olma istencimiz boşa çıkar. O ülkelerde bağımsızlık rüzgârları esmesini önlemeliyiz. Başka türlü bu

---

[8] M. Fahri, Amerikan Harp Doktrinleri, s. 282

[9] İleride III. Bölüm'e bakınız.

[10] Harry Magdoff, Emperyalizm Çağı, s.55.

[11] Amerikan Yardımı Hakkında Rapor, M.W. Thornburg.

gidişin önü alınamaz.' ABD'nin Ortadoğu statüsü, işte bu temel üzerine oturtulmuştur.

Thornburg'a göre, Türkiye, Amerikan çıkarları yönünden büyük önem taşıyan stratejik bir yerde bulunmaktadır. Thornburg diyor ki: "Türkiye, Avrupa'nın stratejik Doğu kalesi ve Ortadoğu'nun Kuzey kalesi olmaktan daha önemli olarak *Amerikan çıkarlarının büyük bir önem kazandığı yerde bulunmaktadır."* [12]

ABD, Türkiye'ye işte bizim kendisi için önemimizin bilinciyle gelmiştir. Kendi ulusal çıkarlarının kesiştiği bir noktada bulunduğumuz için gelmiştir. Ve bizi ideallerinin, örf ve adetlerinin etkisi altında tutmayı amaçlayarak, bizi kendi varoluş mitimizden ayırmak, kendi dümen suyunda bir eksene oturtmak için gelmiştir.

ABD, iki kutuplu dünyada, kendi düzen ve sistem anlayışını, etkisi altındaki tüm ülkelere benimsetme siyasası izlemektedir. Sovyetler'de sosyalist uygulamanın yıkılması üzerine, ABD dünyada tek güç olarak kalmıştır.

Ve tek güç olmanın gereklerini yerine getirmektedir. Nasıl mı? Dünyaya yeniden düzen vereceğini çekinmeden söyleyerek.

YENİ DÜNYA DÜZENİ Mİ?

Körfez Savaşı nedeniyle dünyanın içine itildiği krizin amacı, Bush'un, savaşın ertesi günü yayınladığı mesajdadır. Bush, *"ABD'nin dünyanın düzeninden sorumlu olduğunu"* vurguladıktan sonra bu savaş sonrasında "dünyaya yeni bir düzen vermek" istediklerini söyledi. Bu söz, çöl fırtınasının esintileri arasında kayboldu ve üzerinde nedense yeterince durulmadı. Bush'un bu sözünün arkasından, "Bu yeni düzenden ne anlaşılacaktır?" sorusu gündeme gelmiştir. Bu sözün anlamını değişen dünya dengelerine göre değerlendirmek gerekecektir. Ancak, "emperyalizmin sürekli amacı olan sömürüye bu düzende yer verilir mi?" sorusu sorulamaz elbet. Çünkü, kapitalizm için sömürü, sistemin zorunlu bir sonucudur. "Yeni Dünya Düzeni'nin", sömürüye karşı konulacak engelleri önlemek başta olmak üzere, gizli soygunu sürdürecek, Komünizm korkusu yerine, bir başka korku öğesi bularak, etki alanındaki ülkeleri, disiplin altında, denetim altında tutacak yöntemler getirmek olduğu bilinmelidir.

Kennedy 1962'de;

"Yardım, dünyayı denetleme yöntemlerinden biridir." derken, "ABD'ye yandaş hükümetleri iktidarda tutmayı, uluslararası şirketlerin çıkarlarına engel olacak girişimleri önlemeyi, etki alanındaki ülkelerin kalkınma programlarını AID'nin önerileri ve İMF, Dünya Bankası yoluyla denetlemeyi, bu ülkelerin ABD'ye olan bağımlılıklarını artırmayı sürekli kılacak bir denetim"den söz etmiştir.

ABD, Yeni Dünya Düzeni'nde bunları kaybetmemek için yeni yöntemler geliştirecektir. "Yeni Dünya Düzeni" derken amaçları, bu yeni yöntemlerdir. Yani eldekileri kaybetmemek için, değişen dünya dengeleri karşısında yeni yöntemler aramak!..

NİÇİN YENİ YÖNTEM?

Soğuk Savaşın sona ermesi, Sovyetler'in dünya liderliği konumundan vazgeçmeleri ile, ABD'nin liderlikte tek söz sahibi olması gündeme geldi bir anda!.. Ancak, Sovyetler'in yeni yapılanmaları daha doğrusu dağılmaları sonucu, ortaya yeni devletler çıktı. Dünya yeniden yapılanmaya sahne oldu. Asıl önemlisi, İkinci Dünya Savaşı'nda tüm kaynaklarını tüketen iki devlet, Almanya ve Japonya'nın atılımları ve hele Doğu Almanya ile Batı Almanya'nın birleşmesi, dünyada yeni güç dengelerine hazırlık sayılabilirdi. Son yıllarda teknolojik ve ekonomik konularda, Japonya'nın ABD'yi zorladığı görülüyordu. Birleşen Almanya'nın da ekonomik ve askeri alanda güçleneceği yadsınamazdı. Avrupa Topluluğu'nun, Doğu Bloku ülkelerinin katılım isteklerini değerlendireceği ve Birleşik bir Avrupa'nın da dünya dengesine

---

[12] Thornburg Raporu, Ekler bölümünde Ek. 8

etkili olacağı gözardı edilemezdi. Gerçekten de öyle oldu. Yeni devletler, yeni dengeler ve yeni bir düzen ya da düzensizlik ortaya çıktı... İşte bu gelişmeler daha başlangıç aşamasındayken, öteden beri dünya liderliğinde tek söz sahibi olmak isteyen ABD için, değerlendirilmesi gereken önemde olaylar idi. Ve ABD, her koşulda Sovyetler'in ortadan çekilmeleriyle - ki, bu sonucun kapitalizmin sosyalist sistem üzerindeki etkileriyle elde edildiği de düşünülürse- eline geçirdiği dünya liderliğini kaçırmak istemezdi.

Sovyetler'in potansiyel bir tehlike sayıldığı günlerde, ABD, Batı'yı yanında tutmayı başarmıştı. Bunun bir nedeni de, Almanya'nın yenilmiş ve uzun yıllar müttefiklerin denetiminde Doğu ve Batı olarak ikiye ayrılmış bulunması ve aynı konumda bulunan Japonya'nın da, ABD etkisine açık bir siyasal yapı içine çekilmesiydi. İkinci Dünya Savaşı'nın yengisi üzerine kurulmuş olan dengenin, Soğuk Savaş döneminde sürdürülmesi, potansiyel Sovyet tehdidine bağlıydı. Bu oluşumun yarattığı denge, öteden beri Ortadoğu'daki yapay dengeyi de belirlemekte ve ABD'nin bu bölge üzerindeki etkinliğini gölgelemekteydi. Soğuk Savaş yıllarında dünya liderliği, iki süper güç arasında, kendi egemenlik alanları içinde ve Dışında sürekli bir yarışı getiriyordu. Sovyetler, sosyalist sistemi, dünya sistemi olarak özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yaymak ve yerleştirmek çabası içindeydi. Bu bağlamda, dünyanın öteki bölgelerinde olduğu gibi, Ortadoğu'da sıcak ilişki içinde oldukları ülkelere yardım ediyorlardı. Bu yardımın bir amacı da bu bölgede ABD etkinliğinin gölgelenmesi olduğu kuşkusuzdu. Ortadoğu'da bir ara Mısır, daha sonra Suriye ve Irak, giderek Yemen'in ikiye bölünmesiyle Güney Yemen, doğrudan Sovyet etkinliği altına girdiler. Suriye ve Irak'ın bugünkü askeri gücünün temelinde Sovyet desteğinin yattığı bilinen bir gerçektir. Libya'nın kendine özgü politikasının da, Sovyet desteğine dayandığı ya da bir ilginç dengeye oturtulmak istendiği bilinir.

ORTADOĞU DENGESİ VE KÖRFEZ

Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve Sovyetler'in bu ülkelerden desteğini çekmesiyle, ona bağlı siyasa izleyenler boşlukta kaldılar. Bu boşluğun uzun süre kalması, politikanın kurallarına uymazdı. Saddam, bu boşluktan yararlanarak, öteden beri üstün güç olma düşünü gerçekleştirmeye kalkıştı. Amacı, Ortadoğu petrolünü denetim altına, daha da ileri giderek kullanımı altına almak ve bölgede lider olmak idi. Hırsı, aklının önünde olduğu ve dünya siyasasının dinamiklerini bilmediği için, daha adım attığı gün yenilmişti. Hem Ortadoğulu olmak ve hem de bu bölgedeki kimlerin ve hangi nedenle gözü olduğunu görememek, kendine çok güvenmenin de ötesinde bir şeydir ve bu nedenle de Saddam, böyle bir davanın izleyicisi olmak şansına sahip değildir. Savaş ve politika birbirinden ayrılamaz, belki ikisi birbirinin devamı olarak ayrılmaz bütündür. Saddam'ın ikisini de bilmediği anlaşılmıştır.

Bu çalışmada inceleyeceğimiz, belgelerden ve uygulamalardan anlaşılacağı gibi, ABD, Ortadoğu'yu tam bir denetim altında tutmak istemiştir. Hele, Sovyetler'in ortadan çekilmesiyle, geçmişteki en büyük engel ortadan kalktığı için, bu bölgedeki etkinliğinin engeli de yok olmuş iken, Saddam'ın ortaya çıkışının anlamsızlığı sırıtmıyor mu? Acaba bu, Saddam'ın Ortadoğu'nun dinamiklerini bilmediğini mi gösterir yoksa oyuna geldiğini mi? Hem Ortadoğu'nun dinamiklerini bilmemek, hem de gücüne çok güvenmek, Saddam'ın yenilgisini baştan hazırladı. Bu, bir görüştür. Ancak olayın ardında Saddam'ın oyuna gelmesi de söz konusudur. Krizin başından bu yana, Saddam'ın ABD'nin oyununa geldiği söylenmektedir. Şöyle ya da böyle, oyunun sahnelenmesi ve gelişmesi izlendiğinde, değişen Dünya dengeleri karşısında ABD'nin, Dünya'ya yeni bir düzen verme ve bu düzenin koruyuculuğu görünümünde Dünya'ya hükmetme amacının bulunduğu görülür. Bush'un, hava savaşının başladığı gün, amacın "Dünya'ya yeni bir düzen vermek" olduğunu belirten demecinin başka türlü yorumu düşünülemez.

Savaşa ateşkesle son verilmesiyle, ABD yetkililerinin ve Başkanı'nın demeçleri bu konuyu daha da somutlaştırdı. Ama, daha savaş sürerken, ABD Savunma Bakanı'nın 'Dünya jandarmalığı' konusunda söyledikleri de, ABD'nin gelecekteki hedeflerini ve nasıl bir yeni düzen düşündüklerini göstermeye yetiyordu.

ABD, öteden beri elinde tuttuğu 'Dünya jandarmalığı'nı yeni yöntemlerle sürdürecekti.

ABD, işte oyunla ya da Saddam'ın politika ve güç ilişkisini bilmeden, Ortadoğu'yu eline geçirme fırsatını yakaladığını sanarak, ortaya çıkardığı krizden yararlandı. Dünya'da tek lider olduğunu, eğer jandarmalık gerekiyorsa, bunun kendilerinin liderliğinde yapılabileceğini göstermek istedi. Gösteri başarılıydı, ama 'Yeni Dünya Düzeni'ni tek başına kurabilecek miydi?

Bu olaydaki tutumu ile, politikasına karşı çıkan herkesin sonunun böyle olacağım da göstermek istedi. Bunda da başarılı oldu. Bu başarıyı sürmenin, ABD ekonomisinin düzelmesine bağlı olduğu unutulmamak!

Aradan geçen iki yıllık sürede, dünyanın başka ülkelerinde çıkan anlaşmazlıklarda, ABD çıkarına aykırı olan yerler için, Birleşmiş Milletler'den karar çıkararak işe karıştı. Örneğin, Somali olayı. Ama Bosna-Hersek için aynı duyarlığı göstermedi!

Ortadoğu'da yeni dengeler aranırken, "Çekiç Güç" adıyla konuşlandırdığı, bizdeki ABD üslerinden yararlanan bir askeri gücün korumasında, Kürt Devleti'nin çekirdeğini oluşturdu. Türkiye'nin, Irak'ın, Suriye ve İran'ın istememelerine karşın!..

ABD, tüm bu olaylarla, dünyaya şu mesajı veriyor: Yeni Dünya Düzeni de benden sorulur! Clinton'un yemin törenindeki şu sözleri unutulmamalı; "Çakarımız olan her yere, her şeye karışırız," diyordu Clinton.

Yeni düzen, eskisinin devamı mı olacak? Bugün için gerek kendi askeriyle, gerekse sözleşmelerle bağımlılaştırdığı ülkelerin askerleriyle, dünyada tek askerel güçtür ABD. Bağımlı ülkeler yöneticileri ve askerleri de tarihsel bir dönüm noktasındadırlar. Bağımlılıktan bağımsızlığa geçmenin zamanıdır. ABD emperyalizminin bu en zayıf anı kaçırılmamalıdır.

YANLIŞTAN KURTULUŞ TARİH BİLİNCİ GEREKTİRİR

İşte böyle bir ortamda Demirel'in sözleri, yanlıştan dönüş için yeni bir uyanışın başlangıcı olabilir mi diye düşündüm!

Umudum, 12 Eylül'le susturulan toplumun silkinmesi, kendine gelmesidir. Bunun için geçmişi bilmek, iki kutuplu, iki süper güçlü dünyada, ABD'nin emperyalist siyasasının nasıl ve hangi ülkelerde uygulandığını öğrenmek gerekir elbet.

Bu çalışma, tek kutuplu bir Dünya'ya, yeni bir düzen vermek isteyen Dünya jandarmasının, geçmişten günümüze, Dünya'ya ve Türkiye'ye nasıl baktığını belgelerle sergilemeyi amaçlamıştır. Çünkü geçmişi ve o geçmişteki olayları bilmeden geleceğe yön veremeyiz... Dün yapılan yanlışları bugün düzeltemesek bile, yinelememek ve geleceği kurarken, o yanlışlardan kurtuluşun yollarını aramak için bilgili; doğruları yaratmak ve yaşatmak için de bilinçli olmak gerekir.

Buna, Tarih Bilinci de deniliyor.

Eğer Mustafa Kemal'in şu sözlerini yüreğimize ve bilincimize işleyebilirsek, Çekiç Güç'ün kökünü çıkarabiliriz! Demirel'in dediği gibi, kökünü çıkarmadan da, kurtulamayız.

"Temel ilke, Türk ulusunun onurlu ve şerefli bir ulus olarak yaşamasıdır. Bu, ancak tam bağımsız olmakla sağlanabilir. Ne denli zengin ve gönençli olursa olsun, bağımsızlıktan yoksun bir ulus, uygar insanlık karşısında uşak durumunda kalmaktan kendini kurtaramaz."*[13]

"Yabancı bir devletin koruyuculuğunu istemek insanlık niteliklerinden yoksunluğu, güçsüzlüğü ve beceriksizliği açığa vurmaktan başka bir şey değildir. Gerçekten bu aşağılık duruma düşmemiş olanların, isteyerek başlarına yabancı bir yönetici getirmeleri hiç

---

[13] (*) Petrol zengini Arap Ülkeleri'ni düşünelim. Bunca zenginliğe karşın Batı'nın emrinden çıkabilirler mi?

düşünülemez."

"Oysa, Türk'ün onuru ve yetenekleri çok yüksek ve büyüktür. Böyle bir ulus, tutsak yaşamaktansa yok olsun daha iyidir." *"Öyleyse, ya bağımsızlık, ya ölüm."*"**[14]

[14] (**) Söylev (Nutuk), Atatürk, üçüncü basım, s.10.

BÖLÜM I

YENİ EMPERYALİZM

Bu garip değişmeleri birbirlerine dışlarından o derece zıt olayları zincirleyen şeylerin, bu hayret verici nizamını sadece tesadüfi sebeplerle anlatmak kabil değildir. Birbirlerinden uzak olaylar rasgele yaklaştırılırsa, aralarında hiçbir bağlılık münasebeti yok gibi görünür; *fakat eğer bunlar, birbirlerini takip edişlerindeki şekle göre tetkik edilirlerse, görülür ki, her biri kendinden öncekine bağlanmakta ve vadeler birbirini takip ederek seri tamamlanmaktadır.*
Albert Sorel, Avrupa ve Fransız İhtilâli, Çev. Nahit Sırrı Örik'ten aktaran Prof. Dr. Emre Kongar, Toplumsal Değişim Kuramları ve Türkiye Gerçeği, s. 18.
BİR
"Daha soylu ve daha erkek insanlardan doğan, daha yüksek insanlıklar önünde, alçak uygarlıkların ve çürümekte olan ırkların ortadan kalkması, Tanrının sınırsız tasarısının bir parçasıdır.. Amerikan fabrikaları, Amerikan halkının kullanabileceğinden daha fazlasını yapmaktadırlar. Amerikan toprağı tüketebileceğinden fazlasını çıkarıyor. Tutacağımız yol bizim için çizilmiş bir yazgıdır, Dünya ticareti bizim olmalıdır, olacaktır. Ve bunu anamızın (İngiltere) örnek olduğu biçimde yapacağız. Bütün yeryüzünde Amerikan ürünlerinin dağıtım noktalan olarak ticaret karakolları kuracak, okyanusu ticaret filomuzla kuşatacak ve büyüklüğümüzle orantılı bir donanma meydana getireceğiz. Ticaret karakollarımızın çevresinde bizim bayrağımızı dalgalandıran ve bizimle ticaret yapan, kendi hükümetlerine sahip büyük sömürgeler kurulacak, kurumlarımız ticaretin kanatları altında bayrağımızı izleyeceklerdir."
Prof.Dr. Türkkaya Ataöv, Amerikan Emperyalizminin Doğuşu, s.79.
İKİ
"Biz, egemen bir hükümetin egemen olduğu topraklar üzerindeki mülkleri ve insanları kendi tasarrufu altında bulundurma hakkına tam manasıyla el atmaya kalkışmıyoruz... Sadece, uluslararası, özel yatırımcı için cazip şartlar yaratılmasının, onlar hesabına, akıllı ve basiretli bir politika olacağını düşünüyoruz. Dolayısıyla, yardım görüşmelerimizde ve doğrudan yardım müzakerelerimizde, özel yatırımın öneminin belirtilmesi için, her zaman ve mümkün olan her yerde Elçiliklerimiz aracılığı ile yetkilileri etkilemeye çalışıyorum"
ABD Dışişleri

YENİ EMPERYALİZM

"Savaşın (İkinci Cihan Savaşı'nın) sonucu ne olursa olsun, (Amerika) hem Dünya sorunları, hem hayatının her veçhesinde bütün fırsat, sorumluluk ve tehlikeleriyle birlikte, bir emperyalizm siyaseti sürdürecektir... İngiltere bu çatışmadan (İkinci Cihan Savaşı'ndan) yardımımız sayesinde yenilmeden çıksa bile, ekonomik bakımdan o kadar sıkıntıya uğrayacak ve prestiji o kadar sarsılacak ki, dünya politikasında uzun süredir kurduğu üstünlüğü koruyamayacaktır. *İngiltere, olsa olsa, Amerika'nın ekonomik kaynaklarıyla askeri ve deniz gücünün ağırlık merkezini teşkil ettiği yeni bir Anglo-Saxon emperyalizminin küçük bir ortağı olabilir. Aslında, Küba ve Filipinleri işgalimiz ve geçen (Birinci) Cihan Savaşı'na katılmamızla son çeyrek yüz yıldır çizdiğimiz yönden aynlmamız mümkün değil."* [1]

Bu sözler, 10 Aralık 1940'ta söylenmiş. Emperyalist siyasasını, yeni boyutlara taşıma kararının bu açıklaması, ABD Ulusal Endüstri Konferansı'nda, Konferans Başkanı Dr. Vingel Jordan taralından yapılıyor. Bu tarihte ABD daha savaşa girmemiştir ama emperyalizm, savaş sonrası yönünü şimdiden çizmek gerektiğini, bir politika konferansında değil, endüstri konferansında vurguluyor. Nedeni, bu araştırmamızın da konusudur. Yani emperyalizmin özüdür bu neden. Mantığıdır, o mantığın dayandığı nesnel ortamdır. Çünkü yeni

---

[1] Prof.Dr. Türkkaya Ataöv, Amerikan Emperyalizminin Doğuşu, s. 143.

emperyalizm, ticaretin bayrağı altında genişleyecek, yayılacak, sermayenin uluslararasılaşmasıyla başlayacak ve az gelişmiş ülkeleri işgal altına alacaktır. Güvenliğini ve bağımsızlığını koruma, ekonomik gelişmesini yardım anlaşmasıyla sağlama savlarıyla; dost gülüşü altında, dostluk, özgürlük, eşitlik aldatmacalarıyla gelecektir.

Nedir sömürgeciliğin bu biçem ve yöntem değişikliği ile geldiği yeni sömürgecilik, yeni emperyalizm? Nedir?...

Şimdi, bugün Dünya'yı pençesinde tutan gerçeğin, nasıl doğduğunu ve geliştiğini görelim.

Önce, nedir Yeni Emperyalizm, bakalım, nedir gizli işgalle Dünya'yı sömüren ve yöneten olgu? Nedir?

Emperyalizm, askersel işgalli sömürüyü, Ulusal Kurtuluş Savaşları'nın yaygınlaşması nedeni ile sürdüremeyeceğini anlamış ve İkinci Dünya Savaşı sonrası yeni bir yöntem geliştirmiştir. *Emperyalizm, bu kez dostluk ve yardım anlaşmalarıyla gelmiştir. Hem de, geldiği ülkenin tüm alanlarını denetlemenin yol ve yöntemlerini anlaşmalarla sağlayarak!* Bunun bir başka adı, "Dolaylı İşgal"dir. İşgalci yöntemin, ulusal bir direniş bilinci yaratmasına karşın, bu dolaylı işgal, değil halkın, politika ile uğraşan çoğu kişinin bile ayırdın varamayacağı bir gizli işgaldir.

İşte ABD, dünyanın az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerine ve Türkiye'ye, bu yöntemle yerleşmiştir. Biliyorum, bu "yerleşmiştir" sözcüğüne kimileri dudak bükecektir. Ancak, Türkiye'nin ve benzeri ülkelerin, 1950'lerden bu yana geçirdiği evreler dikkate alındığında, bu "yerleşme" sözcüğünün yerinde olduğu görülür.

ABD, İkinci Dünya Savaşı öncesi, Büyük Britanya başta olmak üzere, Fransa, Hollanda, Belçika gibi ülkelerin işgalci sömürgeciliğinden çok, Büyük Britanya'nın, uluslararası finans örgütleri -Bankalar- eliyle Dış ticarette elde ettiği egemenliği geliştirmeyi uygun görmüştür. Harry Magdoff'un George S. Moore'dan aktardığı şu değerlendirme görüşümüzü doğrular. Birleşik Devletler Bankalarının, 19'uncu yy.'da İngiltere'nin büyük mali kurumlarının uluslararası finans alanında oynadıkları role hazırlanmaları çok doğaldır. First National City Bank'ın Genel Müdürü Moore, bunun "ulusal devletin doğumundan bu yana görülmedik uluslararası bir bağımlılığa gidiş" yarattığını da söyler.

Avrupa Finans Kapitalinin (Alman ve İngiliz bankaları ve bunların şubeleri kanalıyla) Güney Amerika ekonomik ilişkilerindeki etkinliğini National City Bank'ın bir yetkilisi, 1915'te şöyle açıklar; Bankaların şube açtıkları ülkelerde, kaynak geliştirmesi için kredi sağladıkları, kamu hizmetlerini ve yatırımları finanse ettikleri, hammaddeler için, kendi endüstrileri için pazar yarattıklarını belirttikten sonra der ki:

> "İngiliz ve Alman paraları, bu ülkelere rahatça yatırılmıştır. İngiltere ve Almanya, son yirmi beş yıl içinde, Arjantin'e, Brezilya'ya ve Uruguay'a yaklaşık olarak dört milyon dolar yatırmışlar ve bunun sonucu olarak da, ikisi birlikte bu üç ülkenin toplam ticaretinin yüzde 46'sını ellerine geçirmişlerdir." ABD özel girişiminin ticaret yoluyla sömürü stratejisi bu görüşlerden doğmuştur.

Yeni emperyalizmin (yeni sömürgecilik) altyapısı, dünya kapitalizminin genişleme, yayılma ve ticaretin uluslararası niteliğe dönüşmesi süreci ile başlamıştır. Sanayi Devrimi ile hammadde gereksiniminin ulusal sınırlar Dışından karşılanması zorunluluğu, endüstrilerin birleşmesi ve hammadde kaynaklarının arattırılması ve yeni alanlar keşfedilmesine yöneltti.

Harry Magdoff'un The Business History Review Spring 1959'dan aktardığı gibi:

> "Doğal maddeler işleyen endüstriler başta olmak üzere, birçokları hammaddelerini kendi kontrollerine almışlardı. Başka bir deyişle, iş ekonomisi endüstrileşmişti. Belli

başlı endüstriler, büyük dikey bütünleşmeye gitmişler, merkezi girişimler haline gelmiş birkaç firmanın hâkimiyeti altına girmişlerdir.” [2]

Bu birleşme ulusal planda olduğu gibi, uluslararası planda da olmuştur. Çünkü, çok söylendiği gibi, kapitalin milliyeti yoktur. Büyük sermayenin doğuşu ya da sermayenin enternasyonalleşmesi sömürgecilik siyasasında önemli bir aşamadır. Ticaretin uluslararası aşamasında, yabancı kapitalle işbirliği yapan yerli şirket ve işadamları kanalıyla, az gelişmiş ülke ekonomilerinin denetimi ve yönlendirilmesi ulusallıktan çıkmıştır. Bu olgu, uluslararası ticaretin yeni pazarlara açılma sürecine denk gelir. Bu süreci, kredi ve borç verme ya da yardım anlaşmaları izler, işte bu mekanizma, yeni emperyalizmin gizli işgal yöntemidir.

Özetle, sanayi devrimi hammadde kaynaklarının denetimi, endüstrilerin birleşmesi, ticaretin enternasyonalleşmesi, yeni pazarlara açılma... Ve yeni emperyalizm! Türkiye'ye gelen, ekonomik ve sosyal sorunlarımızla ilgili raporlar düzenleyen ve bize kalkınma stratejileri öneren her uzmanın, "ağır sanayiyi bırakın, siz Avrupa'nın yiyecek ve tahıl tarlası olun" önerileri işte bu sistemin önerileridir. Böylece hammadde kaynakları emperyalizmin hizmetine ve denetimine sunulacaktır.

Hammadde kaynaklarını denetleme, yeni pazarlar, az gelişmiş ülkelerin özel girişimleriyle (komprador burjuvazi) işbirliği yapılarak sağlanır.

"Büyük emperyalist tekeller, geri kalmış ülkeleri hafif sanayiye yöneltmek yoluyla da (Thornburg, 1948 tarihli raporunda Karabük Demir Çelik Fabrikaları'nın, Kırıkkale Silah Fabrikaları'nın tasfiyesini öneriyor ve Türkiye'nin tarım ve hafif sanayi ile kalkınacağını belirtiyordu/notumuz) yeni bir sömürüye girişmişler ve yerli kompradorlarla sömürü ortaklıklarını kurmuşlardır. [3]

Bu yolla, o ülkelerdeki sosyal ve ekonomik gelişmeler de denetim altına alınır. Bu ülkelerin artı değeri uluslararası şirketlere akar. Hançerlioğlu'na göre:

"Kendi ülkelerini sömürten yerli kompradorların emperyalist burjuvaziden aldıkları kâr payı, göreceli olarak bir dilenciye verilen sadaka ölçüsündedir. Açık bir deyişle, yerli komprador burjuvazi, bir sadaka karşılığında, emperyalistlerle ortaklıklar kurarak kendi yoksul halkını sömürmektedir." [4]

Bu gerçeği, sosyalist sistemin dağılışından sonra tartıştığımız kimileri, "iyi ama bugünkü geldiğimiz noktayı bu ilişkilere borçluyuz, biraz gelişmiş isek ve gelişmeyi sürdürecek düzeyde isek, bunun yararları da gözardı edilmemelidir." yanıtını verdiler.

Bu yanıtı, Orhan Hançerlioğlu'nun şu değerlendirmesi ile karşılayalım:

"Ama" diyor Hançerlioğlu,"... bu sadaka, komprador burjuvaziye kendi yoksul halkının yaşama düzeyi ile ölçülemeyecek üstünlükte çok yüksek bir yaşama düzeyi sağlamaktadır!" [5]

Geçmiş yıllara bakarak ülkemizde, göreceli de olsa bir gelişme gözlenebilir. Ancak, bu gelişmenin karşılığı iç ve dış borçlardır.[*] Ve bu borçları, bizim çocuklarımız ödeyeceklerdir. Onlara, borçsuz ve çağdaş uygarlık düzeyini yakalamış bir ülke yerine borçlu, sorunlu ve

[2] Harry Magdoff, agy. s.39.
[3] Orhan Hançerlioğlu, Felsefe Sözlüğü, Cilt 7, s.298, Yeni Sömürgecilik maddesi.
[4] Orhan Hançerlioğlu, agy., s. 299.
[5] Orhan Hançerlioğlu, agy. s.298.
* İç borçlar: (1992 sonunda) 175 trilyon 155 milyar TL.,
Diş borçlar: (1992 sonunda) 54,7 milyar dolar, her iki borçta da faizler hariçtir

bağımlı bir ülke ve sistem bırakmanın ayıbını unutmayalım!

Görülüyor ki, her gelişmişlik kendinden daha geri olan kesimin sırtındaki yüktür. Az gelişmiş ülkenin işbirlikçi burjuvası, kendi haklını; onun bağlı olduğu emperyalist sistem ise, ikisini birden sömürür. Bu gerçek hiçbir zaman değişmez. Sosyalist sistem ayakta iken de böyleydi, bugün de böyledir, yarın da böyle olacaktır.

Prof. Benham, "Az Gelişmiş Ülkelere Ekonomik Yardım" adlı yapıtında der ki:

> "Yoksul ülkelere yardım ederken, kendi kârlarımızı artırdığımızı bilmek hoşumuza gider." [6]

Yeni emperyalizm bu sömürü çarkını, kendi denetimindeki uluslararası finans kapitalin, AID, İMF, Dünya Bankası, Konsorsiyumlar gibi örgütleriyle döndürür. *Emperyalizmin çıkan için her yol meşrudur.* Dean Rusk, "Birleşik Devletlerin, ulusal çıkarları, uluslararası çıkarlara feda edildiği için değil, uluslararası çıkarları diğer uluslara zorla kabul ettirdiğine" ilişkin eleştirilere yanıt verirken; bunun ABD'nin Dünya liderliğinin sonucu olduğunu savunarak, 'kanımızca' diyor, "bu eleştiri bizim ve uluslararası hukukun güçlü olduğunun kanıtıdır." [7]

Bu yanıtın altında yatan, ABD'nin kendi gücüne ve idealizmine olan güvenidir. "Biz haklıyız, çünkü güçlüyüz" demek istiyor Dean Rusk.

Uluslararası şirket çıkarları, ulusal çıkarıdır ABD'nin. Rockefeller de, "Standart Oil için iyi olan, ABD için de iyidir," der. Claude Julien, "Özel çıkarlar ve ulusal çıkar birbirine bağlı olduğuna göre, bu çıkarların birbirine karışmaları/müdahaleleri de birbirine bağlı olmalıdır," der ve Dünya Bankası Başkanı Eugene R. Blok'un şu açıklamasını aktarır:

> "Bizim dış ülkelere yardım programımız, Amerikan özel teşebbüslerinin yararınadır. Bu programlar başlıca şu yararları sağlar:
> - *Dış ülkelere yardım,* Amerikan malları ve hizmetleri için doyurucu ve doğrudan pazar sağlar.
> - *Dış ülkelere yardım,* Amerikan şirketleri için yeni pazarların denizaşırı gelişimini hızlandırır.
> - *Dış ülkelere yardım,* yardımdan yararlanan ülkelerin ekonomisini, serbest teşebbüs sistemine yöneltir; bu sayede de Amerikan firmaları gelişebilir."

Claude Julien şöyle sürdürür: "Doyurucu ve doğrudan pazar, yardımdan yararlanan ülkeleri, aldıkları kredinin ortalama yüzde 80'ini Amerika'dan satın alınacak mallara ayırmaya mecbur eden -anlaşma- hükmüne bağlı olarak açılır." [8]

EMPERYALİZMİN KÜRESEL ÖRGÜTLENİŞİ

Dünya Bankası Başkanı'nın yukarıda özetlenen sözleri, Banka'nın, uluslararası sermaye hareketlerini düzenlerken hangi amaca hizmet ettiğinin söylemidir. Özetle amaç, az gelişmiş ülkeleri belli bir dünya görüşü altında toplamak ve Dünya'ya, emperyalist sistemin rahatça işleyeceği bir düzen vermektir. Bunun en sağlam yolu, o yaşamın "olmazsa olmaz"ı paradan geçer.

İşte yeni emperyalizmin en büyük silahı budur. Para, para, para...

İkinci Dünya Savaşı sonunda, ABD, uluslararası sermaye hareketlerine yön vererek dünyaya egemen olunacağının bilinciyle, uluslararası bir örgüt kurma gereğini duydu. Önce, uluslararası ekonomik düzenin parasal sorunları için, Bretton-Woods Antlaşması'nı sağladı.

---

[6] Orhan Hançerlioğlu, agy. s.299.
[7] H. Magdoff, agy. s.55.
[8] Claude Julien, Amerikan İmparatorluğu, s. 275.

44 ülkenin katıldığı bu antlaşma ile önce elindeki allın stoklarını değerlendirerek, paranın uluslararası değerini altın kambiyo standardına bağlattı. Daha sonra *Dolar,* altının yerine geçti. Dikkat edilirse bugün, ABD Doları nezle olsa, öteki para birimleri komaya girecek nerdeyse. Mark'ı, Yen'i, Sterlin'iyle Dünya'yı hükmeden sermaye, Dolar'a bağımlı kılınmıştır. ABD Dünya ekonomisini ilk kez bu antlaşmayla denetime aldı.

Daha sonra Dünya Bankası, İMF ve AID gibi kuruluşlarla -evrensel finans sistemi yoluyla- az gelişmiş Ülkelerin kaynaklarını; hangi ekonomik alanda çalışacaklarından, yatırım plan ve programlarına değin her noktayı kontrol etmeye başladı. Bu denetim öylesine kapsamlıdır ki, yardım alan ülkenin iç ve dış politikasını da yönlendirmektedir.

Böylece Dünya Bankası, İMF, AID gibi dolara dayalı ve tümü ABD tarafından kontrol edilen, evrensel finans kapitalin bu kuruluşlarıyla, yeni emperyalizm, etki alanındaki ülkeleri her noktada denetlemenin yolunu bulmuş oldu.

Yeryüzünün, dahası uzayın bile kaynakları, ancak emperyalist sistemin üretim çarkları için ayrılmıştır.

Yeni emperyalizm bunu işbirliği sözleşmeleriyle sağlamıştır. Böylece az gelişmiş ülkelerin yeraltı ve yerüstü kaynakları, insan emeği bu politika yoluyla yeni emperyalizmin emrindedir.

Ve bu sistemin savunması da, NATO'su, CENTO'su, SEATO'su ile sağlanmak istenmiştir. Böylece savunma -az gelişmiş ülkelere- yaptırılmaktadır. Bu küresel gücün komutası ABD'dedir. Yeni emperyalizm böylece, küresel çıkarlarının bekçiliğini kendi denetimine aldığı az gelişmiş ülke ordularına yaptırmaktadır.

ÇIKARI MEŞRULAŞTIRAN TOPLUM

ABD'nin, bu küresel güç ve sömürü politikasına yön veren düşünce ve eylem sistemi neye dayanır? Bir ülke nasıl olur da dünyayı böylesine denetleyebilir? Bu gücün itici motoru nedir?

Bu soruların yanıtı, ABD'nin kuruluş ve var olma felsefesinden çıkarılabilir. Çünkü kuruluş evresinde toplumlar, belli bir felsefe ve ilkeler çerçevesindeki birleşmelerle oluşur. Ve o ilkeler, o toplumun tarih içinde var oluşunun temeli olup, geleceğine yön verir. Buna toplumların tarih içinde meşrulaştırılması denir. 'ABD'nin bu kuruluş, var oluş ve geleceğe uzanan meşrulaşma ilkeleri nelerdir?' sorusunun yanıtı, O'nun politikasının kaynağıdır elbet. Ve o ilkelerin birincisi ve sonuncusu "çıkar"dır.

Çıkar, her varlık için ona yön veren bir gerçektir ama Amerikan toplumu için, öncelikli yaşamsal önemdedir. Nedeni, o toplumun varoluş ve kuruluşunun sosyal kaynağının, bu ilişkiye dayanmasıdır. Bundan üç yüz yıl önce bir Amerikan Ulusu yoktu. Amerika'nın keşfi ile bu yeni kıtaya başlayan göçler, bugünkü kuşakların ana ve babalarını oraya; Avrupa'da bulamadıklarını arayıp bulmak için taşıdı. Yeni bir ülkeye, yeni umutlarla geldiler. Hiçbir şeyleri yoktu, ama o ülkede her şey vardı. Yaşamak için çalışmak, doğayı yenmek gerekiyordu. Asillerin sömürüsünden, kendileri gibi olmak için kaçtılar. Zenginlik en büyük özlemleriydi. Zengin olmak istediler ve daha çok zengin olmak için de yollar aramaya başladılar'.

Tek itici güçleri çıkarlarıydı. O çıkarları için birleştiler ya da kavga ettiler. Yeni dünyanın geniş ve bakir topraklarını paylaştılar başlangıçta ama zamanla güçlüler, güçsüzleri kovdu topraklarından.

Ve işte Amerikan Ulusu, böylece çıkar temeline oturtulan birleşmeyle gerçekleşti. Bugüne uzanan gelişmesinde, Dünya'ya egemen olma istencinde ve hırsında, hep o tek sözcük itici güç oldu; 'çıkar'... Tarih içinde, o toplumu meşrulaştıran, o insanları bağlayan çıkarları oldu.

Ve yenisiyle, eskisiyle emperyalizm de çıkar üzerine kurulu değil mi?.. 'Daha çok çıkar

sağlamak için de, genişleme ve yayılma gerekmez mi? İşte, yeni emperyalizmin itici gücü!..

Şimdi, Amerikan Ulusu denilen çıkarcılar toplumunun, kuruluş ve sömürgeciliğe adım atışının evrelerini izleyelim.

SÖMÜRGECİLİKTEN YENİ EMPERYALİZME

Sömürgecilik, genel olarak bir ulusun, başka ulusları ya da toplulukları, siyasal ve ekonomik egemenliği altına alarak yayılması ya da yayılmayı istemesi olarak tanımlanır.

Sömürgecilik, yeni emperyalizm öncesi, güçlü ülkelerin güçsüzlerin toprakaltı ve topraküstü servetlerine el konulmasından da öte, sömürgeleştirilen ülke insanlarının, emek güçlerinin de sömürülmesi, o insanların kölelik düzeninde yaşatılmasıydı. Örneğin Çin'i sömüren ülkeler, Çin'in Şanghay lokantalarının kapılarına, "Buraya köpekler ve Çinliler giremez" levhalarını asarak, Çinli'yi köleden de aşağı gördüklerini belgelemişlerdir. Asgari ücret Kenya'da yerliler için 6 dolar iken, Avrupalılar için 209 dolardır. Kuzey Rodezya'da yerlilere 5 dolar, Avrupalılara 229 dolar olarak ödenmesi bunun somut örnekleridir. Uygar olduğunu, ele geçirdiği ülkelere özgürlük ve uygarlık getirdiğini söyleyen Batı, işle budur. Ve Batı uygarlığı, zenginliği, işte o insanların gözyaşları, sömürülen emekleri ve canları ve kanları pahasına elde edilen artı değerden de öte, varlıklarının talanına dayanır.

Örneğin,. Büyük Britanya'nın az gelişmiş sömürgelerine 1862'de yatırdığı 3,6 milyon frank, 1870'te 20 milyon, 1885'te 30 milyon franka yükseliyor.

Fransa ikinci plandadır. Daha sonra, Belçika, Hollanda, Amerika, Japonya Dünya'nın geri kalmış bölgelerini, daha da geri kalmaları pahasına sömürü yarışına geçmişlerdir. [9]

Az gelişmiş ülkeler yoksullaşırken, köleleşirken, Avrupa üstün insanlar (!) toplumu olarak Dünya'ya üstten bakmaya başlar. İşte bu üstten bakış, bir yerde faşizme dönüşmüş, dünyanın başına bela olmuştur.

Batı uygarlığı, bir yerde, Mehmet Akif Ersoy'un diliyle, bu nedenle "tek Dişi kalmış canavar"ın eseridir. Birinci ve İkinci Dünya Savaşları, Dünya'nın yeniden paylaşılması için çıkarılmıştır. Ancak, İkinci Dünya Savaşı sonrası Dünya, askersel işgalli sömürüye veda etmiş ve yeni bir sömürü düzeni, *az gelişmiş ülkeleri gizli işgalle ele geçirme dönemi* başlamıştır. Bu yeni dönemde, Büyük Britanya'nın yerini ABD almış, savaş sonrası sıfırdan başlayan Almanya ve Japonya toparlanarak Dünya pazarlarındaki paylarını aramaya başlamışlar, kısa sürede yeni bir pazar çelişkisi doğmuştur. Belçikalı ekonomici Ernest Mandel;

> "Bütün insanların potansiyel olarak yararlanabileceği muazzam servetlerle sefalet, israf ya da insansal ve teknik kaynakların noksan istihdamı arasındaki zıtlık, Dünya ölçüsünde hiçbir zaman bugünkü kadar açıkça sömürülmemiştir."

diyor. Mandel'e göre,

> "eğer insanlar doğa üzerindeki başarılarını öteki hemcinsleri ile paylaşmayı ve aynı bilimsel yöntemlerle adaletle dünyayı yeniden kurmayı beceremezlerse, üretken güçler, nükleer savaş gücü haline gelebilir." [10]

İşte yeni emperyalizm, bu olasılığı görmekle kalmamış, dolaylı saldırı saydığı çıkarına karşı çıkışları önlemenin yollarını da bulmuştur. Az gelişmiş ülkelerdeki çıkarlarını, o ülkelerin

---

[9] Orhan Hançerlioğlu, Felsefe Sözlüğü, cilt 6, s. 149-151.
[10] O. Hançerlioğlu, agy. cilt 6, s.150.

insanları ve askerleriyle sağlamaktadır. "Az gelişmiş ülkeler, kendi ordularının işgali altındadır" söylemi bu gerçeği anlatır. Bu öyle bir uygulama ki, bir yandan işgalci yöntemin halkta yarattığı toplumsal tepki önlenmekte, öte yandan bu gerçeği gören halkın, kendi ordusuna olan güveni sarsıldığı için, toplumun birlik duygusu parçalanmaktadır. Ordu ve halk birbirinden koparılmaktadır. Toplumun güvenlik güçleriyle, toplum birbirine düşürülmektedir. Yeni emperyalizm, gizli işgal altına aldığı ülkeleri, yalnız ekonomileriyle değil, kendi ideolojisini aşılayarak eğittiği o ülkenin insanları ve kendi ajanlarıyla, her yönden denetimi altına almıştır. Gerçekte ekonomik bağımlılık, iç ve dış siyasada da bağımlılığa yol açmıştır. *Ve özellikle az gelişmiş ülke orduları da emperyalizmin denetimindedir. Çünkü, ordular ulusal ordu değildir, ordular "hür dünya"yı savunma görüntüsü altında, emperyalizmin çıkarlarını savunmaktadır.* Ve ulusal ölçekteki bir sorunun çözümünde, ordularının eli kolu bağlı kalması gibi bir tehlike ile karşı karşıyadırlar.

Bizim Kıbrıs bunalımında olduğu gibi... Bir sözleşmenin gereğini yerine getirseniz bile cezalandırılırsınız. 1975'teki ambargo işte bunun somut örneğidir. Ordunuzun silah araç ve gereçleri belli bir kaynağa bağlı olduğundan, lojistik ikmal yapamazsınız. Sizi kendine muhtaç etmiştir. Sızlanıp durursunuz. Başkaldırmaya giriştiğinizde, İsmet Paşa'nın deyimiyle, "başınıza neler geleceğini" bilemezsiniz. 12 Mart'lar yetmez, 12 Eylül'lerle terbiye etmeye kalkar yeni emperyalizm.

Ama medyalar eliyle, bütün dünyaya, günün her saatinde ABD'nin özgürlük, demokrasi ve insan hakları savunucusu ve 'özgür Dünya'nın güvenlik dayanağı olduğu imajı yayılır. Dünya'nın sorumlusu odur ama "sorumluluğa inanmanın cezasını çekersiniz" sonunda. Yeni emperyalizm düzeninde, emperyalizmin ezdiği ülkeler insanlarının uyanması önlenmekte, Ulusal Kurtuluş Savaşları, nükleer patlamalardan daha korkunç olarak nitelenmektedir.

Yeni emperyalizm, halkların gerçeği görüp savaşma bilincine ulaşıncaya dek sürecektir anlaşılan... ABD'nin küresel ihtirası o güne değin artarak Dünya'yı sömürecektir!

KAPİTALİZM VE AMERİKAN ULUSU'NUN DOĞUŞU

Emperyalizmin mantığı nedir?" sorusunun yanıtı, "zenginleşmenin zenginleşmesidir" olur. Yani, kapitalin sürekli büyümesidir. Çünkü kapital, olduğu gibi kaldığı sürece küçülür. Kapitalizm, artı değerden yoksun kaldığında erir, yok olur. Kapitalist bir ekonomide, işveren daha çok kazanmak için, en az ücretle en çok iş saati, dolayısıyla en çok kâr etmek ister. Ve bu bağlamda, giderek tekelleşme süreci başlar. Kapital, yeni sömürü alanlarına açılır. Bulamadığında da kendi kurumlarını sömürür ki, bu dönem giderek güçsüzleşmesine yol açar. Bu nedenle, emperyalizm, kapitalizm için bir tercih sorunu değil, kapitalist bir toplumun yaşama biçimidir. Çünkü, üreten fabrikaların ürünlerine pazarlar, artan ürünler için Dış pazarlar gerekli olduğu kadar, üretim için de hammaddeye gereksinim vardır. Bu zincirleme gereksinimler, kapitalizmin iç dinamiğidir ve bu olgu kapitalist toplumu emperyalist olmaya iter.

Özetle kapitalizm, emperyalizme açılan dönülmez bir yolun başıdır. İşte kapitalist sistemle gelişen sanayi devrimi, sanayileşmiş ülkeleri Sömürge İmparatorluğu kurmaya zorlamış olup bu olgu sistemin önlenemez sonucudur.

Avrupa'nın sömürge imparatorluğu kurduğu dönemin başında Amerika, Büyük Britanya'nın sömürgesidir. 1776'da utkuyla sonuçlanan Kurtuluş Savaşı sonunda bağımsızlığına kavuşan Amerika, kısa sürede yeni toprak kazanımları ve iç savaşla birliği sağladı. 1870'lere doğru ekonomide görülen hızlı gelişme Amerika'nın gelecekteki hedeflerine yol gösteriyordu. İç savaş sırasında Kuzey ve Doğu'da sanayi gelişti. Ağır metalürji, sanayideki gelişme, demiryolu ve karayollarının ülkeyi ağ gibi sarması, Kayalık Dağları'ndan çıkarılan değerli madenler, yeni eyaletlere kaynaklık etti. *Bunları yaratanlar, Avrupa'dan yeni ülkeye çabuk zengin olmak umudu ve ihtirasıyla gelenlerdi. Ülkenin el sürülmemiş zengin kaynaklarını, liberalizmin ilkeleriyle işlediler ve böylece ortak bir ilişki ve*

çıkara dayalı Amerikan Ulusu oluştu... Bu insanlar arasındaki bileşke çıkar ilişkisiydi. O çıkar, daha çok kazanmak, zenginliğe zenginlik katmaktı. İnsanları ve toplumları her şeyden daha çok, daha güçlü bir bağla birleştiren çıkar ilişkisi... Bu ilişki, öte yandan çelişkiyi de beraberinde taşır. Güçlü insanlarla güçsüzler arasında, o bileşke çelişki olur. İşte kapitalist sistem, bu çelişkiyi artırabildiği ölçüde sömürür ve zenginleşir.

Çağdaş emperyalizm, Amerika'nın kuruluşuna ve birleşik devlete dönüşmesine etken olan bu ilişki-çelişki üzerine oturdu...

Amerika'yı var eden ilişki, Amerika'yı dünyanın egemeni olmaya iten güç oldu...

Prof. Dr. Türkkaya Ataöv'ün, Amerikan Emperyalizminin Doğuşu adlı eseri, bugün dünyayı avucunun içine alına düşleri gören tek süper gücün, emperyalist sisteme nasıl girdiğini ve nasıl geliştiğini belgeleriyle sergilemektedir.

Amerikan politikasının itici gücü, zenginleşme, genişleme yoluyla bunalımları önleme, böylece demokrasiyi zenginlikle yalatmadır. Amerikan idealinin temeli, işte bunu sağlayan kavramlardır. Zenginleşme için genişleme, genişlemenin sağlanması için dünyayı denetleme... Ve elbet önce, kendi yakın çevresini denetim altına alma...

MONROE DOKTRİNİ

ABD, Fransız Devrimi sonrası Avrupa'daki karmaşadan uzak kalmayı yeğlemiş ve İngiltere'nin yardım çağrısına sırt çevirmiştir. Gelişmeler, Güney Amerika üzerinde Avrupa'nın emperyalist istemlerine dur denilmesini gerektiriyordu. İşte Monroe Doktrini bu koşullarda oluştu. Bu, Amerikan emperyalizminin çıkara dayalı ilk düzenlemesidir. ABD, bu doktrinle arka bahçesini güvenliğe almış -ya da doğru deyimiyle, kendine ayırmış- Avrupa'nın bölgedeki sömürgecilik girişimlerini önlemiştir.

O yılların önder ABD'li politikacılarından Gustave Koerner, Monröe Doktrini'ni "Amerika'nın çıkarı" olarak niteliyor ve bunun, geleceğe yönelik yeni politikalara ışık tutacağını şöyle vurguluyor:

> "Gerçek Monroe Doktrini, ülkemizin çıkarıdır; bu çıkarın ne olduğu, nasıl korunacağı ve ileri sürülüp sürülmeyeceği, hiçbir gelenek, program doktrin ya da örnek tanımadan, o zamanki koşullar değerlendirilerek kararlaştırılacaktır. Zaten (bugüne kadar da) biz hep böyle hareket ettik." [11]

GİZLİ İŞGALİN İÇ DİNAMİĞİ

Bu değerlendirmenin yerindeliği, o günden bugüne gelişen olaylarla doğrulanmıştır. Koerner'in dediği gibi, "Amerika'nın uygulamaları hiçbir gelenek, program, doktrin ya da örnek tanımaz." Koşullar ABD'nin çıkarı için neyi gerektiriyorsa o yapılır. Nasıl mı? Bu sorunun yanıtlarından birini Dean Rusk'ın bir kongre konuşmasında bulabiliriz. Dean Rusk, *"yardım görüşlerimizde ve doğrudan yapılan müzakerelerde özel yatırımın önemini belirtmesi için her zaman ve mümkün olan her yerde elçiliklerimiz aracılığıyla yetkilileri etkilemeye çalışıyoruz,"* der. [12]

Gerektiğinde ülkelerin başındaki adamları, rüşvetle elde eder ve çıkarlarını onların yardımıyla savunurlar. Eski bir CIA ajanı Philip Agee, "CIA GÜNLÜĞÜ" ADLI itiraflarında, Uruguay'daki "anti-komünist siyasal çalışmaların Kırsal Eylem Birliği lideri ve 1960-61'de devlet başkanı olan Benito Nordome kanalıyla sürdürülen harekât" olduğunu yazar. Görülüyor ki Devlet Başkanı'nı elde etmişlerdir Uruguay'da. Filipinler'de Marcos, İran'da Şah Rıza Pehlevi, Vietnam'da Kao-Ki, ABD'nin çıkarlarını ülkelerinde temsil eden, koruyan

---

[11] Prof.Dr. Türkkaya Ataöv, Amerikan Emperyalizminin Doğuşu, s. 7-8.
[12] Harry Magdoff, agy. s. 165.

liderlere örnektir. Philip Agee, "Polisteki bağlantı ajanlarımızla solculara sorguları sırasında işkence yaptırdık" der. [13] Rüşvetle elde edilen polislerden de, "Benim polisler her zamankinden iyi çalışıyorlar," diye söz eder!

Uruguay'ın kokuşmuş bir ülke haline getirilişini anlattığı anılarına göre, Philip Agee, bir hayli paralı ajanın emniyet örgütünde kullanıldığını yazar.

Başta Emniyet Müdürü Albay Rodrigez gelir. Agee der ki:

"Merkezin emniyet örgütü içindeki çeşitli görevlilerle ilişki kurması Emniyet Müdürü için sır değildir; bunlar 'resmi' bağlantı çalışmaları olarak tanımlanır. Öte yandan merkez, terfi ettirilerek şimdi Soruşturma Dairesinde dördüncü ya da beşinci derecede bir göreve atanan eski Haberalma ve Bağlantı Dairesi Müdürüyle gizli ilişki kurmuştur. Müfettiş Antonio Piri/ Costagnct, emniyet örgütü içinde merkezin paralı ajanıdır ve üstlerinin bilmemesi gereken işleri çekinmeden yerine getirir. Emniyet Müdürü'yle öteki polis yetkililerinin bilmemesi gereken duyarlı işleri, merkez bu ajana vermektedir. Piriz ayrıca, grevler ve halk arasındaki huzursuzluklarla ilgili hükümet planlan, siyasetin değişmesi ihtimali ve emniyet örgütü içindeki personel atamaları konusunda değerli bilgiler sağlamaktadır." [14]

Bu gizli ilişkilerin nasıl kurulduğunu Bissel Raporu'ndan öğrenelim. Amerika'nın etkisi altına aldığı ülkelerdeki ajanların, *"hep bir Amerikalı, dahası resmi görevli bir Amerikalı ile ilişki kurduklarını"* açıklayan rapora göre, bu ajanların seçiminde, *"Birleşik Amerika Doktrini'ne inandırılan ve eğitilen o ülkelerin yurttaşlarından daha fazla yararlanılmalıdır.* Böylece, o ülkelerin yurttaşlarının kurduğu örgütler eliyle Gerçekleştirilen olaylara Amerika'nın karıştığı anlaşılamaz."[14/1]

Bissel Raporu'nda, "Başlıca görevimiz" diyor, "müttefik bulmak -hem kişi hem örgüt- onlarla ilişki kurmak, onların aynı ilkeler için çalışmalarını sağlamaktır... Ancak böyle masum programlar bile, ABD hükümeti tarafından değil de resmi olmayan kuruluşlarca (örneğin AID, Amerikan Vakıfları, Eisenhower Vakfı, Ford Vakfı gibi ya da o ülkenin özel girişimcileri ve örgütleriyle/notumuz) yürütüldüğü vakit daha başarılı olur."[14/2]

Bu yöntem gizli işgal'in başarısıdır. Bu işgalde, Rockefeller'in yöntemi uygulanır. Ekonominin musluklarını ele geçiren yerli ve yabancılarla ortaklık kurmuş özel girişimciler eliyle, siyasal sisteme egemen olunur.

Gizli işgal'in iç dinamiği işte bu yerli işbirlikçilerdir.

Bayrağın ticareti izlemesi, ticaret gemilerinin savaş gemileriyle eşgüdümü, ticaret yoluyla az gelişmiş ülkelerin ekonomik yapılarını ele geçirmek, yeni emperyalizmin gizli işgal yöntemi uygulamasıdır. Ve bu yöntem, sözleşmeler, antlaşmalarla gelişir! Parlamentoların onayından geçer, yasalaşır... O andan sonra artık ABD ile çıkar ortaklığınız(!) kurulmuştur. Karşılıklı işbirliği içine girmişsinizdir. ABD, bölgenizde, "kendi ulusal çıkarlarının (ABD'li uluslararası şirketlerin) korunmasını" Dünya barışı için önemli saydığından, "Karşılıklı İşbirliği"ne inandırır sizi. Sözleşmeler dikkatle, diplomatik dilin gizini çözerek okunursa, korunan çıkarın emperyalizmin çıkarı olduğu anlaşılır. Örneğin, Türkiye-ABD arasında imzalanan 1959 tarihli Karşılıklı İşbirliği Antlaşması'nda, "ABD Hükümetinin Türkiye'nin istiklal ve tamamiyetini kendi milli menfaati ve Dünya sulhu için hayati telakki ettiği" yazılıdır. Görülüyor ki, ABD, bizimle çıkarı için işbirliğine girmiş. O'nun ulusal çıkarı sömürüye dayanır. ABD, işte o çıkarı için, bizi, Perle'nin dediği gibi, Ortadoğu'da "Bekçi" yapmak istiyor (aşağıda 63 ve izleyen sayfalara bakınız.) Sanırsınız ki, bu işbirliği için ABD yardımı size akacaktır. ABD şemsiyesi sizi güvenliğe alacaktır. İsmail Cem, "Türkiye'de Geri Kalmışlığın Tarihi" adlı incelemesinde (s. 337-339) "DP (Demokrat Parti) Hükümetinin ve özellikle Celal Bayar'ın NATO'ya girdiğimizde yalnız güvenliğimizin garantiye alınacağına değil, ekonomik sıkıntıların da giderileceğine" inandığını yazar. Dahası Bayar'a göre, "İsmet Paşa da, bu görüştedir."

---

[13] Agy. s. 458.
[14] P.Agee, ClA Günlüğü, s.482.
[14/1] Aktaran Attilâ İlhan, Batı'nın Deli Gömleği, s.81.
[14/2] Attilâ İlhan, agy. s.82.

Türkiye politikasına yön verenlerin dünyayı yorumlamayı, özümsemeyi bırakın, dünyaya bakmayı bile bilmedikleri görülüyor.

TANRISAL BUYRUK: GENİŞLEME VE YAYILMA

Amerika'da devleti kuran felsefe, çıkara dayalı ticaret ve sanayi burjuvazisinin dünya görüşüdür. Devletin oluşmasına kaynaklık eden bu görüş elbet, onun iç ve dış siyasasını da yönlendirecektir. Yönetimin en belirgin özelliği, bu nedenle iş çevreleriyle resmi çevrelerin uyumunu arayan bir sistem oluşudur. Dolayısıyla, politikaların oluşturulmasında da yönetim, her zaman iş çevrelerinin etkileri ne açıktır. İş çevreleri, gerekirse yönetime baskı yaparak, İstediklerim yaptırırlar.

Örneğin, Standart Oil Şirketinin kurucusu William Rockefeller, 1893'deki Brezilya İhtilali'ni önlemesi için, Cleveland Hükümetine baskı yapar ve ihtilalin önlenmesini sağlayan girişimi hazırlar. Torun Rockefeller de, Başkan Eisenhower'a yeni emperyalizmin sömürü politikasının ilkelerini dikte edecektir.

Şili'de Allende'ye karşı gerçekleşen darbeyi ITT'nin yönlendirdiği belgelenmiştir. CIA ve ITT'nin elbirliği ile Pinochet darbesi gerçekleştirilmiştir.

Çünkü, sistem gereği, "şirketlerin çıkarları, Amerika'nın ulusal çıkarları" demektir. Ve bu çıkarların korunması için Amerika, genişlemek zorundadır. Bu O'na tanrısal istencin çizdiği kaderdir.(!) Papaz ve yazar Josiah Strong der ki:

> "Nüfus üstünlüğü ve ardındaki zenginlikten gelen güçle birlikte, eşi görülmemiş bir enerjiye sahip olan bu ırk, -diyelim en geniş özgürlük, en saf Hıristiyanlık, en yüce uygarlığın temsilcisi- kendi kurumlarım bütün insanlığa kabul ettirebilmek için özellikle saldırgan nitelikler geliştirecek, bütün dünyaya yayılacaktır... Bu güçlü ulus, Meksika'yı, Orta ve Güney Amerika'yı, denizdeki adaları, Afrika'yı ve gerisini ele geçirecektir."[1] [15]

Bu amaca ulaşmak için en büyük ırk olan Anglo-Sakson-Amerika ırkının dili olan İngilizce bir 'Dünya Dili' olmalıdır. Böylece, Dünya Anglo-Saksonlara açılacaktır.

Genişleme kuramcılarından biri de, Kaptan Alfred Thayer Manan'dır. Mahan, genişleme teorisini, ahlaksal bir eksene oturtma çabasıyla der ki:

> "Amerika, Batı Uygarlığının koruyucusu olarak, insanlığın iyiliği için çalışmalı."

Görülüyor ki, bugün "Hür Dünya'yı koruma" güdüsünün kaynağı, emperyalist düşünceyi doğuran o geçmişe dayanıyor.

Mahan, uzak denizlerde üsler kurulmasını ve ticaret ve savaş filolarının eşgüdümlü olarak dolaşmalarını önerir. *Uzak ülkelerde karakollar ve üsler kurulması,* gemilere "kömür alabilecekleri, onarım yapabilecekleri, dinlenebilecekleri yerleri bulmak, ulusun denizlerdeki gücünü geliştirmek isteyen hükümetin görevidir," Mahan'a göre. [16]

Mahan der ki:

> "Ülkenin refahı için, gözler yalnız içe değil, Dışa da çevrilmeli... Artan üretime pazar beklerken, üretim gücünü kabul ettirmek ve ürünlerle pazarları birleştiren halkayı, yani ticareti genişletmek sonsuz amaçtır..." [17]

---

[15] Prof. Dr. Türkkaya Ataöv, Amerikan Emperyalizminin Doğuşu, s. 34.
[16] Prof. Dr. T. Ataöv, agy. s. 45-47.
[17] Prof. Dr. T. Ataöv, agy. s. 48.

1870-1896 arası geliştirilen bu düşünceler eyleme hemen geçirilemez. Ve eyleme dönüşmekte gecikince 1896'da Turner, öteden beri savunduğu genişleme, demokrasi ve zenginlik ilişkisini Atlantik Monthly'de yayınladığı yazıda bir kez daha açıklar. O'na göre:

> "Üç yüz yıldan beri Amerikan hayatının temel gerçeği yayılma olmuştur. Canlı bir dış politika, iki okyanusu birbirine bağlayan bir kanal, deniz gücümüzün kabul edilmesi ve uzaktaki adalarla komşu ülkelerde Amerikan etkisinin yayılması isteği bu hareketin devam edeceğini göstermektedir. [18]

Dışa açılma birden gerçekleşmez, geciktikçe de, bunalım ekonomiyi etkiler. Topluma yön veren çevreler, basın yoluyla kamuoyu yaratma çabasındadırlar. Washington Post’ta çıkan bir yazıda 1890'lann Amerikası şöyle anlatılır:

> "Yeni bir bilincin -güçlülük bilincinin- ve onunla birlikte gücümüzü gösterme isteğinin bize egemen olduğu anlaşılıyor... Aşırı tutku, çıkar düşkünlüğü, toprak açlığı, gurur, yalnızca çarpışma isteği, adına ne derseniz deyin, yeni bir duygu bize canlılık veriyor... Ormanda kan tadını duymak gibi halkın ağzında bir imparatorluk tadı var. Bu gelişme yeniden doğmuş olan Cumhuriyetin uluslararasında yerini silahla alarak bir imparatorluk siyaseti gütmesi demektir." [19]

Ve Senatör William Frye *"Pazar bulmalıyız, yoksa ihtilal olur."* sözleriyle sarsmak ister toplumu. 1893'de Hawaii işgal edilir. ABD Emperyalizmi, ilk adımı kıta dışına atmıştır artık. Yol açılmıştır!..

Kaptan Mahan, bu olayı değerlendirirken geleceğe şöyle işaret eder:

> "Bu tek başına bir olay değil, ilerde başka olaylara yol açacak olan bir ilke, bir siyasettir... Hawaii’nin ilhakı, yeterli bir içgüdüyle bağlantısız, gelişigüzel bir çaba değil, fakat bir ulusun gelişmesinde kendi gerekliliğine inandıran bir ilk meyve ve bir işarettir." [20]

Newyork Üniversitesi eski tarih profesörü Braun bu olayı, *"Amerika ve dünya politikasında bir dönüm noktası"* olarak alkışlar.

Daha sonra Küba'ya müdahale edilir. Neden mi? Senatör, Beveridge'ye göre, "Tanrı yeryüzünün en üstün ırkı" olan "Amerikan halkını, dünyanın yeni baştan doğuşuna önderlik edecek halk olarak seçmiştir." Kennedy "Amerikalılar istediklerinden değil, kader böyle istediği için Dünya özgürlük kalelerinin nöbetçisidirler." derken, Beveridge'nin ruhunu canlandırıyordu. Burada, Senatör Beveridge'nin 22 Nisan 1898'deki sözlerini ve düşüncelerini, gelin bugünlere işaret eden konuşmasının bir bölümünden izleyelim!

> "...Daha soylu ve daha erkek insanlardan doğan daha yüksek insanlıklar önünde, alçak uygarlıkların ve çürümekte olan ırkların ortadan kalkması Tanrının sınırsız tasarısının bir parçasıdır... Amerikan fabrikaları, Amerikan halkının kullanabileceğinden daha fazlasını yapmaktadırlar; Amerikan toprağı tüketebildiğinden daha fazlasını çıkarıyor. Tutacağımız yol bizim için çizilmiş bir yazgıdır, dünya ticareti bizim olmalıdır, olacaktır. Ve bunu anamızın (İngiltere) örnek olduğu biçimde yapacağız. Bütün yeryüzünde Amerikan ürünlerinin dağıtım noktalan olarak ticaret karakolları kuracak, Okyanus'u ticaret filomuzla kuşatacak ve büyüklüğümüzle orantılı

---

[18] Prof. Dr. T. Ataöv, agy. s. 53.
[19] Prof. Dr. T. Ataöv, agy. s. 51-52.
[20] Prof. Dr. T. Ataöv, agy. s. 65.

> bir donanma meydana getireceğiz. Ticaret karakollarımızın çevresinde bizim bayrağımızı dalgalandıran ve bizimle ticaret yapan, kendi hükümetlerine sahip büyük sömürgeler kurulacak, kurumlanınız ticaretin kanatları altında bayrağımızı izleyecektir." [21]

Amerika'nın "kendi hükümetlerine sahip sömürgeler" politikası işte bu sözlerle başlamıştır. Askerlerin değil, ideolojilerin işgaline dayalı sömürge politikasıdır bu.

Senatör O. H. Platt da, "topraklarımızın her genişlemesi önünde durulmaz büyüme yasasına uygundur," der.

1890'larda söylenen bu sözlerden yola çıkan ABD, 1950'lerde Dean Rusk'ın diliyle, *"Dünya çok küçülmüştür, toprak ile, su ile, atmosferle ilgilenmeliyiz,"* diyecektir. [22]

Başkan Truman'ın 1946'da Kongre'ye yolladığı mesajda söyledikleri de, Amerikalılar'ın yarım yüzyıl sonra babalarının izinden gittiğini gösterir. Truman,

> "Dünya'nın en kuvvetli devleti olarak üzerimize düşen sorumluluktan kaçınamayız. Bütün gücümüzü, bütün imkânlarımızı, bütün enerjimizi halkın ve hükümetin mantığını ve inisiyatifini bir tek ödev için seferber etmeliyiz. Milletlerarası olayların gelişmesine ABD'nin en büyük ölçüde etki yapmasını sağlamalıyız. Amerika dünyaya açılmalıdır." derken işte o geçmişten gelen ihtirası temsil ediyordu! [23]

Bunların tümü, ABD emperyalizmini doğuran çıkar+güç=genişleme ve yayılma kuramının; zenginlik ve etkinlik için dünyayı ele geçirme amacının, Amerikan politikasında, temel öğe olduğunu gösteriyor.

Son başkan Clinton'ın, *"Çıkarlarımızı, ulusal çıkarlarımızı koruyacağız, çıkarımız neredeyse biz oradayız,"* sözleri, Kaptan Mahan'ın "uzak ülkelerde üsler kurmalıyız," sözleriyle aynı anlama gelmiyor mu? İkinci Dünya Savaşı sonrası ABD'nin Atlantik'te, Pasifik'te, Ortadoğu'da ve Hint Okyanusu'nda kazandıkları üsler, Kaptan Mahan'ın, "gelişmemiş ülkelerde savaş karakolları kurulması ve gemiler için lojistik ikmal üsleri sağlanması" önerisinin gerçekleşmesi değil midir?

Ya Amerika'nın güvenliği için Müdahale Hakkı Teorisi'nin babası kimdir? Prof. Ataöv'e göre:

> "...Amerika, Theodore Roosevelt'in önderliğinde hem Latin Amerika'da, hem de Uzak Doğu'da müdahalelere hazırlanıyordu. Önce Batı küresine bakalım. Başkan Roosevelt Monroe Doktrini'nden bir 'netice-i lazime' (corollary) çıkardı. Bu, Monroe Doktrini'nin bir parçası olmamakla birlikte, Orta ve Güney Amerika'da herhangi bir devlet toplumsal ve siyasal yapı bakımından Amerika'nın güvenini kazanmayacak olursa, Amerika gibi 'uygar bir ulusun' müdahale edeceği inancını yaymaya çalıştı ve siyasetini bu yönde uyguladı." [24]

"Açık Kapı Politikası"nın ekonomik bağımlılığa yol açtığını bir Amerikalı tanıktan dinleyelim. Tarihçi Williams, Amerikan Dış Politikası adlı kitabında şöyle vurguluyor:

> "Endüstri bakımından gelişmiş bir ulus, daha zayıf bir ekonominin gelişmesinde denetleyici ve tek yanlı bir rol oynar ya da oynamaya çalışırsa, o zaman daha güçlü

---

21 Prof. Dr. T. Ataöv, agy. s.79.
22 Harry Magdoff, agy, s.55.
23 M. Fahri, Amerikan Harp Doktrinleri, s.179.
24 Prof. Dr. Türkkaya Ataöv, agy. s. 139.

ülkenin siyaseti; tam ve açık olarak belirtilince, yalnızca bir imparatorluk siyaseti olarak tanımlanabilir. Ortaya çıkan imparatorluk daha zayıf olan ülkenin günbegün genel valiler tarafından yönetilmesini ya da gelişmiş ülkeden, gittikçe artan sayıda göçmen gelmemesi anlamında gayri resmi bir imparatorluk olabilirse de, gene de bir imparatorluktur. Daha zayıf ve yoksul olan ulus, tercihlerini, güçlü toplumun doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak saptadığı sınırlar içinde yapar." [25]

EMPERYALİZM KADER OLMAMALI

Görülüyor ki, Amerika için genişleme ve yayılma, kimine göre tarihsel kader, -Darwinci görüş- kimine göre Tanrısal bir istenç-irade-buyruk... Kimi kez de "insanlığa, özgürlük, eşitlik" götürme görevi... Ve emperyalizm, Amerika'nın varoluş-kuruluş felsefesinin, dünyayı algılama ve yorumlama yönteminin, kısaca kapitalist sisteminin doğal, zorunlu, yaşamsal sonucu...

Yeni emperyalizm, gizli güçleriyle, açık ve zora dayalı sömürü sistemiyle, dünyanın son yarım yüzyıldır katlanmaya zorlandığı bir sistem.

Bu sistemden kurtulmanın mantığı ve yolu onu tanımakta aranmalıdır...

Emperyalizmle çıkar ilişkisi kurulabilir mi? Tarihçi Williams'a göre hayır. Peki, O'ndan kurt ulunabilir mi? Evet... Üretici güçlerin önayak olacakları bir devrimle...

O güne değin, toplumların sömürü düzenine karşı çıkacak bilinç ve gücü sağlamaları için çalışılmalıdır.

Emperyalizm kader değil, kapitalist sistemin sonucudur. Ve bugünlerde kapitalist sistem dünyayı yeniden ele geçirmektedir.

Yine de, geleceğe umutla bakmamız için çok neden var gibi geliyor. İnsanlığı toptan köleleştirmek olanağı bulunamamıştır. Yoksa Dünya'nın sonu gelmiş demektir. Kölelik ve zillet elbet insanlığın kaderi değildir, ayıbı da olmayacaktır.

Oysa, genelde emperyalizmin, özelde ABD'nin yapısı, felsefesi ve politikası eğer inceleme zahmetine katlanılsa, öğrenilir ve ona göre politika saptanır, tuzaklara düşülmezdi.

Gecikilmiş midir? Elbette! Ama bu, her şeyin bittiği anlamına gelmez. Mustafa Kemal'in Ulusal Kurtuluş Savaşı'na başlarken Dünya'ya haykırdığı ilkelerden yola çıkarak, bugünden, evet bugünden başlayarak, bu tuzaklardan kurtulmanın yollarını aramalıyız.

Emperyalizmin yenilmezliğini düşünmeyelim. Geçmişte bir tek biz yenmiştik. Bugün neden yenmeyelim?

[25] Prof. Dr. T. Ataöv, agy. s. 143.

BOLUM II

ABD ORTADOĞU VE TÜRKİYE

BİR*

"Basra Körfezi'nin ulaşıma açık tutulması açısından da Türkiye kritik bir noktadadır. Ki bu konuda Türkiye'nin yaratabileceği alternatifler zaten *inceleme altındadır.* Mısır, Sudan, Somali, Kenya ve Umman'daki *üsleri birbirine bağlayan su yollarının kesiştiği nokta olan Doğu Akdeniz eğer Türkiye nötr bir yol seçerse tehdit altında kalır."*

Wohlstetter Doktrini'nden

İKİ*

"Özellikle Doğu Türkiye'nin önemi arttı. *Çünkü ittifak içinde insan fazlası olan tek ülke Türkiye. Cepheye birbiri ardından dizi dizi insan sürülebilir,* Avrupalılar bunu yapmakta Kore Savaşı'ndan bu yana isteksiz. Doğu Türkiye'de yapılmasına başlanan yeni üsler de, bu bağlamda çok önem taşıyacak. *Bu üsler her ne kadar kâğıt üzerinde Basra Körfezi ile irtibatlandırılmıyorsa da müstakbel bir kriz anında büyük hizmetleri geçecek.*"

Prof. Eliot Cohen

ABD Donanma Akademisi Stratejisi Öğretmeni-1986

ÜÇ*

Bunun bir avantajı da su. Türkiye Dışındaki NATO üyelerinin Körfez'e tahsisli birliklerini Körfez'e yakın bir üste konuşlandırmaları çeşitli siyasal sorunlara yol açar. Oysa Türkiye'nin Türk birliklerini konuşlandırmak için Körfez'e yakın bir üs aramasına gerek yoktur, çünkü zaten en yakın üs Türkiye'nin kendisidir."

Wohlstetter Doktrini'nden

ABD emperyalizmi teorisyenlerinin değişik yer ve zamanlarda ürettikleri bu kuramlara göre, ABD için önemimiz, "insan fazlasının dizi dizi cepheye sürülebileceği" ve bizdeki üslerin gerçekte emperyalizmin Basra Körfezi ve Güney Batı Asya'daki çıkarlarının korunmasında kullanılacağı düşüncesidir.

Burada Ek:6'da yer alan Perle ve Burt'la yapılan bir söyleşideki şu sözleri de belleğimizde tutarak değerlendirme yapılması gereğini okuyucunun dikkatine sunmalıyım.

"Bir tek Amerikan askerini Türkiye'de tutmak, bize 90 bin dolara mal oluyor. Oysa bir tek Türk askerinin Türk Hükümetine maliyeti 6 bin dolardır, " diyor Perle, Böyle ucuz bir insan deposudur ABD'nin gözündeki Türkiye.

Perle ve Burt'a göre Ortadoğu'daki rolümüz ABD'nin çıkarlarının bekçiliğidir.

Bu çalışma, işte bu gerçeğin belgelerini sunuyor.

(*) Bir, İki, Üç numaralı aktarmalar Ufuk Güldemir'in "Çevik Kuvvetin Gölgesinde" adlı yapıtından alınmıştır.

*BU VATANA NASIL KIYDILAR**

İnsan olan vatanını satar mı?
Suyun içip ekmeğini yediniz.
Dünyada vatandan aziz şey var mı?
Beyler bu vatana nasıl kıydınız?

Onu didik didik didiklediler,
Saçlarından tutup sürüklediler,
Götürüp kâfire: "Buyur..." dediler.
Beyler bu vatana nasıl kıydınız?

Eli kolu zincirlere vurulmuş,
Vatan çırılçıplak yere serilmiş,
Oturmuş göğsüne Teksaslı çavuş.
Beyler bu vatana nasıl kıydınız?

Günü gelir çark düzüne çevrilir,
Günü gelir hesabınız görülür.
Günü gelir sualiniz sorulur:
Beyler bu vatana nasıl kıydınız?

Nâzım ***Hikmet*** *1959*
(*) Nâzım Hikmet, Şiirler 1951-1963, Bütün Eserleri, cilt 2, Sofya Baskısı-1967.

ORTADOĞU'DA EMPERYALİZMİN BEKÇİSİ OLMAK

Önce şu haberi okuyalım: "Demirel'e iletilen ABD kararı." Hürriyet Gazetesinde, 13 Mart 1993'de yayınlanan Ertuğrul Özkök'ün haber/yorumu, böyle başlıyor ve şöyle sürüyor:

> "ABD'nin Ankara Büyükelçisi Barkley, geçen pazartesi günü Başbakan Demirel'in önüne ABD Hükümetinin Ermenistan'a yardım kararını koyuyor. ABD'nin yardıma başlaması, Türkiye'nin endişe ile beklediği bir karardı. Çünkü ABD böyle bir operasyonu başlatınca, dünyanın bütün medyaları bir anda bu olaya yöneliyor. O nedenle Demirel, 'Yardım edecekseniz eşit davranın, Azerbaycan'a da yardım edin' diyor. ABD, bu tavsiyeyi dinleyecek mi? Şimdi Ankara'da bunun cevabı bekleniyor!" Ne denli çirkin bir durum değil mi? Bu, bağımsız bir ülkeye emperyalizmin dayatmasıdır. Bağımsızlığı ile övünen bir ülkenin başbakanına, kendi halkının ve yetkili organlarının, her şeyden önce insan haklarına bağlılıkları nedeniyle onaylamayacakları bir kararı dayatmak ve onun uygulanmasını beklemek... Buna, ancak çıkarından başka bir şey gözetmeyen emperyalizmin mantığı izin verir. [*]

Bu mantık, bizi kendi kararlarının uygulayıcısı görerek aşağılamaktan haz duyar. Çünkü bu mantık, kendi aşağılığının örtülmesi için çabalar...

ABD, eğer bizi Ortadoğu'da bekçi gibi görmeseydi, bizi kapıkulluğuna layık görmeseydi, bu çirkinliği sahneleyebilir miydi?

Bu haber/yorum, yıllar önce okuduğum bir söyleşiyi anımsattı. Ve hemen o yayını aradım.[1][1]

Önce bir bölümü, bir soruya verilen yanıttan başlayarak yeniden okudum. O yanıt aşağıda:

> "Bizim Türkiye'ye Ortadoğu'da herhangi bir rol alması için baskı yapmamız söz konusu değildir... Ama Türk Hükümeti isterse karar verir ve rol alır."

Bu sözler Richard Perle'ün, M. Ali Birand'ın bir sorusuna verdiği yanıttan alınmıştır. Bu sözleri okuduktan sonra, "Amerika'nın bize neden, hangi hakla rol vermeye kalkışacağı ya da vermeyeceği üzerine" düşünce yürütülmesi doğaldır. Şöyle de düşünülebilir: "Neden, ABD bize rol versin?" Dahası isyan da edilebilir. [*]

---

[*] 19 Mart 1993 günlü Cumhuriyet'teki bir haber, yeni ABD yönetiminin bize bakış açısını netleştiriyor. ABD yönetimi "Türkiye'den, Erivan'la diplomatik ilişki kurulmasını" istemiş! Ayrıca, şimdiye dek sadece demiryolu kullanılırken, Bill Clinton yönetiminin istemi üzerine, yeni bir kamyon yolu yapılacakmış! Anlaşılan bizi bize bırakmaya niyetleri yok...

[1] Mehmet Ali Birand, Richard Perle ve Richard Burt'la Söyleşi, Milliyet Gazetesi, 24 Nisan 1983.

[*] Eski Milli Savunma Bakanı Hasan Işık 1981 Şubat'ında bir demeç vererek şu değerlendirmeyi yapmıştır:

-"Galiba Dışarıda Türkiye'nin Ortadoğu'da özellikle de Körfez Bölgesi'nde yeni işlevler üstlenmesini isteyenler var. Ve bununla yetinilmiyor, Türkiye'nin bunu hiç talep beklemeksizin kendiliğinden yapması yeğleniyor." Başka yorumlar da yapılıyordu.

-"Belki de" deniliyordu, "ABD ve Batı, Türkiye'nin bu kadar tepki göstereceğini hesaplamamıştı. Şimdi ortalığı sakinleştirmek, girişimlerini kabul edilebilir bir görünüme sokmak ve en ucuz biçimde gerçekleştirmek için zaman kazanıyorlar." ABD Genelkurmay Başkanı Orgeneral David Jones, askeri harcamalarla ilgili raporunu biz böyle bir merak içindeyken Kongre'ye sundu. General, Körfez konusuna şöyle girdi:

-"ABD'nin Batı Avrupa, Kuzeydoğu Asya ve Güneybatı Asya'da çıkarları vardır. ABD'nin

ABD, bize Ortadoğu'da biçtiği rolü Perle'ün diliyle açıklıyor. Bekçilik... Bunu dolaylı bir dille anlatıyor, politikacı diliyle!.. Amacını sözcüklerin ardına saklayarak. Diyor ki:

"İran'la Türkiye arasında çok önemli farklar var. Sizi Ortadoğu'da bekçi gibi bir duruma sokma çabasında değiliz." Bu söylemle de, baklayı ağzından çıkarıyor. Daha önce, bir başka soruyu yanıtlarken, "ama" demişti, "Türkiye isterse rol alabilir." Daha sonra da, bu yanıtıyla, bu rolün bekçilik olduğunu söylüyor. Ve ABD, Özkök'ün haberinde açıklandığı gibi, aldığı kararı uygulatmaya kalkışarak, bu rolün bize verildiğini vurguluyor!

Richard Perle ve Burt'le söyleşinin TSK'ya değgin değerlendirmeleri, bugün bile, ABD-Türkiye ilişkileri yönünden olduğu kadar, emperyalizmin küresel amaçlarına da ışık tutacak değerdedir.

ABD açısından işlerini iyi bilen ve usta bir tartışmacı ve diplomat olan bu ikilinin sözleri, söyleşi arasında kimi sözcüklere yükledikleri anlamla daha da önem kazanmış!.. Bu söyleşide, o sıralar Doğu Anadolu'da yapılan hava üslerine, Amerikan askerlerinin yerleştirilmesine Türkiye'nin izin verip vermeyeceği tartışılmış. Mehmet Ali Birand'ın Doğu Anadolu'da günün koşullarına göre, "son derecede ileri teknolojiye göre" yapıldığına işaret ettiği bu üslere, Türkiye'den çok ABD'li askerlerin yerleştirileceği kanısını içeren sorusuna, Burt'ün yanıtı şudur:

> "Bütün bu yapıların, Amerikan askerlerinin oraya gelmesini sağlamaya yönelik olduğu kavramı bir noktayı gözden kaçırıyor. O da, bizim açımızdan en iyi yapacağımız iş Türkiye'nin kendisini korumasını sağlamaktır. Çok daha az masraflı bir yaklaşımdı! bu.." [*]

Bu sözler, ilk bakışta ABD'nin bizim savunmamız için beslediği iyi duyguların açıklaması gibi algılanabilir. Ancak, ABD'nin emperyalist felsefesi ve Türkiye'de bulunuşunun nedeni düşünüldüğünde, bu sözlerin gerçeği yansıtmaktan uzak olduğu; ikilinin, konuları belli bir amaçla birbirine karıştırdıkları ve her zaman yaptıkları gibi kendilerince önemli olanları gizlemeyi başardıkları görülüyor. Bu sorudan önce, bir başka soruya verilen yanıtta söylenenleri burada yineliyorlar. Söyledikleri şudur:

> "Askeri yönden Türkiye'nin oynayabileceği rol, kendi sınırları içinde askeri gücünü artırmak, kendi öneminin boyutlarını geliştirir. Türk gücünün sınırları dışına taşırılmasını değil, eğer Türkiye kendi sınırları içinde güçlü olursa NATO yararlanır ve Atlantik Teşkilatı güçlenir."

Bu sözle, ABD bize, "sen işine bak, kardeşim. Önce kendini güçlendir. Bu üsleri kullanmak senin harcın değil," demek mi istiyor? Bir anda böyle bir anlam çıkarabilirsiniz, ama tarihin yapılışını yaşayarak gördükten sonra, bu sözlerin bir şeyleri gizlemek amacı ile söylendiği anlaşılıyor. Gazeteci haklı olarak soruyor. "Bu üsler neye yarayacak?" Konuğu

---

güvenliği Batı Avrupa ve Kuzeydoğu Asya'daki müttefiklerine sıkı sıkıya bağlı olduğu için ve onlar Güneybatı Asya'daki petrol kaynaklarına bağlı olduklarından, bir bölgedeki ABD stratejisi öbür bölgeler tarafından desteklenmelidir..."

Teoman Erel, Milliyet Gazetesi, 23.2.1981

[*] ABD Donanma Akademisi Stratejisi Bölümü Prof.larından Eliot Cohen, bir Paris konuşmasında, Doğu Anadolu'daki üsler için der ki: "Özellikle Doğu Türkiye'nin önemi arttı. Çünkü ittifak içinde insan fazlası olan tek ülke Türkiye, cepheye birbiri ardına dizi dizi insan sürülebilir. Avrupalılar bunu yapmakta Kore savaşından bu yana isteksiz. Doğu Türkiye'de yapılmasına başlanılan yeni üsler de bu bağlamda çok önem taşıyacak. Bu üsler her ne kadar kâğıt üzerinde Basra Körfezi ile irtibatlandırılmıyorsa da müstakbel bir kriz anında büyük hizmetleri geçecek." (Aktaran Ufuk Güldemir Çevik Kuvvetin Gölgesinde, s.38)

kuşku içinde. "Başımıza bir bela almayalım," düşüncesi egemen. Soru çok açık ama... Yanıt açık değil, dahası biraz da suçlayıcı... Suçlayarak konunun üzerine gidilmesi önlenmek istenmiş!..

Bu üslerin neye yaradığını, ülkemde NATO Dışı alanları kapsayan bir strateji için hazırlanıldığını, 1990'larda ve günümüzdeki Körfez Krizleri sırasında gördük. Anlaşılıyor ki, ABD 1980'lerden başlayarak, Ortadoğu'ya ilişkin geleceğe yönelik stratejik planlarına uygun düzenlemelere başlamış. "Acil Müdahale Gücü", "Çevik Güç" derken, "Çekiç Güç"ler içinmiş bu üslerin kuruluş amacı.

Bu planların içinde, Türkiye'nin bütünlüğüne yönelik olanların bulunup bulunmadığına, olayların akışı izlenerek yanıt aranmalıdır. Söyleşideki, "Türkiye'nin kendini koruması ve askerinin güçlenmesi" vurgusuyla saklanan, ABD'nin askeri varlığının, Ortadoğu ile ilgili planları için bu üslerden yararlandırılması gerçeği olmasıdır. Bu hazırlığın o günler için olması, yani zaman, söz konusu değildir. ABD'nin Ortadoğu'daki çıkarları için, 1980'lerden bu yana önce bir "acil müdahale gücü", sonra "çevik güç" adı ile anılan ve herhangi bir sorunda bölgeye akıp ABD'nin bölgesel ve giderek küresel çıkarlarım koruyacak sistemi geliştirmeye başlamıştır. Çekiç Güç, işte bu sistemin parçasıdır. Ama Perle ve Burt ikilisi bunu gizlemek isterler.

GÜNEYDOĞUDA YENİ ÜSLER

Perle daha sonra, "Doğu Anadolu'da bir savunma boşluğu olduğunu, bu boşluğun hava desteği ile doldurulması gerektiği"ni söyler. Derki:

> "Sovyetler'in Kafkasya'da yirmi tümenleri var. Bu üsler, onları bir saldırı kararından caydırıcı olacaklardır. Dolayısıyla bu üslerdeki uçaklar savunma görevi yapan uçaklar olacaklardır. Türkiye'nin doğusunda Amerikan mevcudiyeti kolay iş değildir. Bununla birlikte, eğer Sovyetler NATO'ya karşı bir tehdit teşkil ediyorlarsa, *o zaman ittifakın bu bölgesinde mevcut olan hava boşluğunu doldurmuş oluyoruz."*

Bu sözlerin ABD'nin Ortadoğu'ya yönelik planlarının gizlenmesi için söylendiğini görmek için, olaylara dikkatle bakmak yetecektir. Aynı söyleşide, Perle, Türkiye'nin savunma gücü üzerine ABD Senatosundaki konuşmasını da anlatır. Özetle, *"Türk ordusunun savunma gücü çok zayıftır."* der. Sorulmaz ki, ya da bizler düşünmeyiz ki, "hani ABD bizim ulusal güvenliğimiz ve ulusal bütünlüğümüzün korunması için yardım ediyordu. O tarihte, 35 yıldır koruyucu bir yardım şemsiyesi altındaydık. *'Yardım ede ede mi bizi bu duruma düşürdüler?"* İşte asıl yanıtı aranacak soru budur.

Perle, Doğu Anadolu'daki üslerin kullanılması konusunda der ki: *"Türkiye'nin doğusundaki üslerin kullanılmasıyla ilgili eğilimimiz tamamen savunma niteliğindedir."* Der ama, hemen bunu izleyen tümcesiyle de, bu yanıtın gerçeği saklama amaçlı olduğu anlaşılır. "Dolayısıyla, amacımız savunma olmakla birlikte, Sovyetler niyetimizin değişmeyeceğinden emin olmadıklarından, buna göre hareket etmek gereğini duyacaklar ve bu durum da caydırıcılığı yaratacaktır."

Perle, üslerin Türkiye'nin savunmasına katkı olduğunu vurgulamayı sürdürür. Birand'ın bir sorusu üzerine Burt, *"Türkiye'yi Ortadoğu'da bekçi gibi bir duruma sokma çabasında değiliz, stratejimiz bu değil,"* der. Der, ama, bu yanıt M. Ali Birand'ı inandıramaz.

M. Ali Birand sorusunu yineler. Soru çok açıktır. Der ki: "Bana bu üslerin Çevik Kuvvet tarafından kullanılmayacağım, buraya Amerikan askeri yığılmayacağım, Türkiye'ye NATO görevi Dışında, Ortadoğu'ya yönelik ve bu günün dışında, daha değişik ve aktif bir rol verilme niyetinde olmadığınızı (tabii Türkiye kabul eder veya etmez) söyleyebilir misiniz?"

Soru çok açıktır, ama Burt'ün yanıtı yine kaçamaklarla doludur.

> "Böyle bir durumda her olasılığı düşünmek gerek..." diye söze başlar Burt. "Türkiye'nin böyle bir rolü oynayamayacağını savunmak istemiyorum. Bu karar, Türk Hükümeti tarafından verilecek bir karardır. Bizim Türkiye'ye Ortadoğu'da herhangi bir rol alması için baskı yapmamız söz konusu değildir..."

Birand'ın istediği yanıtı almış olduğu anlaşılıyor. ABD, bize Ortadoğu'nun bekçiliğini, yani Ortadoğu'daki çıkarlarının bekçiliğini yaptırmak istemektedir. Bu sözlerden çıkan anlam budur bize göre. O günden bu yana gelişen kimi olaylarda, bizi istediği gibi kullanamamıştır ama politikasının bu olduğu anlaşılıyor. Her ne kadar Burt, "...baskı yapmamız söz konusu değildir. Esasen politikamız da bu değildir" dese de...

Burt ve Perle'ün savunma dedikleri, Ortadoğu'daki Amerikan çıkarlarına karşı girişilecek, doğrudan ya da dolaylı saldırı sayacakları girişimleri önleyecek açık ve gizli eylemlerdir. Ulusal Kurtuluş Hareketlerini, sosyal uyanışları engellemektir. Savunulacak şey, Amerikan çıkarlarıdır. Burt işte bu nedenle,

> "Sizi bekçi gibi bir duruma sokma niyetinde değiliz." diyor. Ancak, soru üzerine de, "biz baskı yapmayız, ama Türk hükümeti isterse karar verir ve rol alır"

diye, bekçiliğin bizim kararımıza bağlı olduğunu da özenle vurguluyor.

Amerika'nın gerçek amacını bilerek, bu ülkeyle olan ilişkilerimizi, diplomatik sözlerin anlamını, gerçek yaşamdaki deneylerle saptayarak düzenlememiz gerekir. Diplomasinin kaypak ve oynak sözlerinin arka yüzünü anlamadan kurulan ilişkiler, işte bir ulusu böyle bekçi yapar ve durumunuz açıkça yüzünüze karşı söylenir.

TÜRK ASKERİ UCUZA MAL OLUR

Bu söyleşinin bize ders olması gereken bir başka yönü daha var. Perle, bu bölgenin Türk askerinin korumasına neden verildiğini de anlatıyor. Bu anlatan, ABD askerine verilen değer ile Türk askerine verilen değerin ölçütüne ışık tutmakta ve elbet, bekçiliğin de değerini göstermekte... Perle'e göre, Türkiye'nin alacağı rol çok daha az masraflıdır. *"Bir tek Amerikan askerini Türkiye'de tutmak"* diyor, Perle: *"bize 90 bin dolara mal oluyor. Oysa bir tek Türk askerinin Türk Hükümetine maliyeti yılda 6 bin dolardır."* Bu ölçüte göre, acaba bir Türk generali kaça mal olur? ABD eğer utanmasa ya da biz biraz daha vurdumduymaz olsak, kendisince bilinen bu değerlendirmeyi de açığa vurur. Ve biz O'nun dostluğuna değer veririz. Bu aşağılayıcı ölçütü, sorumluların sorumsuzluğuna iletirim.

Görülüyor ki, ABD'nin bize biçtiği rol, ucuza geldiği için kârlıdır kendi açısından. *Oltaya yakalanmış balığın değeri ne ola ki...* ABD işte bu nedenle bizi, bir savaş ya da krize değin ve krizin ilk günlerinde, caydırıcı bir öğe olarak kullanmak istiyor. Ne de olsa ucuza geliriz. Uluslararası tröstlerin çıkarlarını ucuz bir bekçi ile korumak, yeni emperyalizmin dehasıdır.

McGhee'nin bizim için söyledikleri ilginçtir. Bizim ısrarla yardım yardım diye çırpınışımızı değerlendirirken eski büyükelçi *"Ne var ki"* diyor, *"Türkiye bir kukla, Amerika'da enayi değildir."* Bu da bir değer biçmedir. McGhee'nin biçtiği değer de bu sözlerin ardındaki, işte o bir tek Türk askerinin Türk lirasıyla ölçülen değeridir, ABD'nin bize biçtiği değer budur: Acı; acı ama gerçek!

Perle ve Burt'ün, Türk Silahlı Kuvvetleri'ne, ülkesini koruması için yaptıkları öneri üzerine olsa gerek, Birand soruyor: *'Yardımda Türkiye-Yunanistan oranı ve kısıtlama hakkında ne düşünüyorlar?"* İkili, orana karşıdır görünüşte. Türkiye'nin gereksinmeleri Yunanistan'a göre fazla olduğu için karşıdırlar. Birand sorar: "Türk ordusunun gücü

konusunda kongreye verilen mesaj nedir?" Böyle bir açıklama, yani Türk ordusunun zayıflığı, dolayısıyla NATO güney kanadının en büyük güçsüzlük içinde olduğu, karşı tarafa (Sovyetler'e, notumuz) söylenmiş olmuyor mu?" Perle şu yanıtı veriyor: "Doğru... ama demokrasinin cilveleri..."

Ya "gizli toplantıda ne konuşuldu" hakkımızda? Birand bunu da soruyor. "Yine Türk ordusunun durumunu anlattım. Artık o kadarının Dışarıya sızmaması gerektiğinden dolayı kapalı oturum istedik," der Perle! [*]

Özetle, ABD açısından, TSK'nın durumu iç açıcı değildir. Çoğu kez söyledikleri gibi hantaldır, araç, gereç ve silah yönünden yetersizdir. Gizli oturumlara konu olacak başka durumumuz var mı bilemiyoruz? Ama tüm bunları değerlendirerek, bu duruma nasıl geldiğimizi, emperyalizmin tuzaklarındaki yıllarımızı düşünmenin de, görevimiz olduğunu biliyor muyuz acaba?

Burada bir parantez açalım ve 1978'de NATO Başkomutanı Org. Haig'in değerlendirmesini aktaralım. Günaydın Gazetesi'nin 1 Kasım 1978 tarihli sayısındaki habere göre:

"NATO Başkomutanı Haig; bugün çıkan MS'ye**[**] verdiği demeçte, "...ambargo sonunda TSK'nın etkinlik ve yeteneklerinde büyük bir düşüş görüldüğünü belirtmiştir. Haig, 'TSK'nın NATO savunmasının önemli bir parçası olduğunu, ambargonun bu kuvvetlerin sağlayacağı potansiyel savaş gücüne yansıdığını' ileri sürmüştür." Perle'ün, "Türk Ordusu zayıf dediği tarih 1983... Haig'in yetersiz' dediği tarih ise 1978'dir... Haig, NATO Başkomutanı! Anlaşılan o ki, ABD bizimle dalga geçiyor olmalı! Ya da hiç ciddiye almamış, almıyor da!

Biraz düşünelim. Demek ki 1947'lerden bu yana yapılan yardımlar (!) 45 yıl sonra ordumuzu yetersiz noktaya getirmiş! Peki bu nasıl yardım imiş ki, bir Ulusal Kurtuluş Savaşı vermiş ulusun ordusu, böylesine yetersiz duruma düşmüş? Bu sorunun tek yanıtı vardır ! Türkiye, yardım tuzağına düşürülmüştür. Yardım ancak emperyalizmin çıkarları için yapılır, Türkiye'yi güçlendirmek için değil.*[**] Ve Türkiye'nin güçlenmesi de emperyalizmin işine gelmez. Bu duruma bilinçli programlarla getirildik. Biz uyurken yağılar bastı da diyemeyiz ki...

Perle, aslında şunu söylüyor. Bu zayıf halinizle bu işin altından kalkamazsınız. O nedenle biz Doğu Anadolu'ya gelelim. Nasıl olsa geleceğiz ama, sizin izninizle gelirsek, zorla gelmiş sayılmayız. Bir yandan bunu demek istiyor, öte yandan da, görüyorsunuz ya, bu ordu zayıftır, Ortadoğu'daki çıkarlarımız için *Türkiye'de üslenmemiz gerekir.* Burt ve Perle'e göre, böyle bir Türkiye ancak bekçilik yapabilir...

BİR ABD'Lİ GÖZÜYLE 1977'LERDE TÜRK ORDUSU

Nedendir bilinmez, 1977 yılının Kasım ayında, Türk basınından saklanan bir gezi düzenlenir. Bu geziyi, Yankı Dergisinin 8 Kasım 1977 tarihli sayısında çıkan "Türkiye Kurban" başlıklı haberle öğrendik. NATO Genel Karargâhı'nın düzenlediği bu geziye Türkiye dışındaki NATO ülkelerinin gazetecileri çağrılır. Yankı Dergisi de, bu gazetecilerin yazıları ve değerlendirmelerinden yola çıkarak, haberi; "Türkiye Kurban" başlığı ile verir. Gezinin yapıldığı tarihte, iki buçuk yıllık ambargo sürüyordu. Ülkenin 70 sente muhtaç olduğu dalgalanıyordu. Seçimler yapılmış, sosyal demokratlar tek başına hükümet kuracak kadar milletvekili çıkaramadıklarından, hükümet, halkın karşı olduğu Milliyetçi Cephe'ye verilmişti.

---

[*] 1983 Yardım Yasası'nın, ABD senatosundaki görüşmelerinin bir bölümü gizli oturumda yapılmış. Perle, bu toplantılardaki konuşmalarla ilgili soruyu böyle yanıtlıyor.

[*] * Askeri ve Savunma konularına ilişkin yayın yapan bir dergi.

[*]** Ufuk Güldemir, Sisav'ın 1982'de düzenlediği "1980'lerde NATO" konulu bir toplantıda konuşan, ABD'li ünlü stratejist Prof. Wohlstetter'in şu sözlerini aktarır: "Türkiye'yi Türkler'e bayıldığımız için değil, son tahlilde Batı'nın petrolünü koruduğu için güçlendirmeliyiz." (Çevik Kuvvetin Gölgesinde, s.50.

Terör tırmanıyordu. Ambargo nedeni ile ABD, parasını peşin verdiğimiz araç ve gereçleri bile yollamıyordu. Bunun kendi yasaları ve sözleşmeler açısından haklı olduğunu savunuyordu.[2][2] Elbet, TSK'nın bundan zarar görmediği söylenemezdi. İşte bu koşullarda gerçekleştirilen bu gezinin anlamı üzerinde yeterince, durulmadı. 1978 başlarında hükümet, AP'den istifa edenler ve bağımsızlardan 11 üyenin desteğiyle, sosyal demokratlara geçti. Türkiye'de güvenlik ve savunma konularında ABD'ye bağımlılık tartışılır oldu.

NATO'lu gazetecilerin gezisi ile ilgili sosyal demokratların yeni savunma ve güvenlik kavramlarını, Truman Doktrini ile girdiğimiz yardım şemsiyesinin tartışmasını içeren bir yazımız yayımlandı. Mayıs 1978 tarihli Tartışma Dergisinde yayımlanan bu yazıyı, yıllardır süren yardım masalının ne anlama geldiğini açıkladığımız günden bugüne, hiçbir değişiklik olmadığını ve yardımın getirdiği bağımlılığın sürdüğünü belgelemek için aynen aktaracağım. Ama önce bir başka belgeye bakalım.

1977'de Türkiye kurban idi. 1983'te de Perle'e göre de öyle. Bir de ara dönem var. 1980'de, ABD Savunma Bakanlığı'nın en üst görevlerinden birinde bulunmuş 'müsteşar' ismini kullanan bir yetkili, US Armed Forses Journal'de yayımlanan yazısında, *"Türkiye'nin yok olan kredisi daha da çok, askeri teçhizat alımına gidecek"* demektir. *"Türkiye'nin şişirilmiş ve tahammül edilmez kuvvet yapısını desteklemek, ayakta tutmak için, daha fazla gayret gerekecek demektir, "* diyor.

Yazının 1-7 Eylül 1980 tarihli Yankı Dergisinde yayınlandığını da söyleyelim. Yazının kimi bölümlerini okuyucunun değerlendirmesine bırakarak aktarıyoruz.

> "Türk Ordusu çok büyük değişiklikler geçirmiştir. Simdi birbiri peşi sıra ekonomik şoklar geçirmiş bir subay kadrosuna sahiptir. Bu kadro gittikçe daha fazla politize olmuştur. Ordu kendini genellikle radikalleşmiş gençlikten ayrı tutamamıştır. Bünyesindeki erat içinde değişik etnik ve değişik sınıf gerginliklerini kontrol altına alamamıştır. *Daha kötüsü Amerikan yardımının kesilmesinden sonra işe yararlılığından ve ehliyetinden oluşturmuş olduğu görünümünü büyük çapta kaybetmiştir.* Türk ordusu, Kıbrıs'a müdahalesinden dolayı kesilen Amerikan yardımı olmasa ve Türkiye'nin ekonomik krizinden etkilenmese de önemli problemlerle karşı karşıya kalmak zorundaydı. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye hiçbir şekilde (ne insan gücü bakımından, ne de teçhizat bakımından) muhafaza edemeyeceği bir kuvvet bünyesi oluşturmaya çalışmıştır. *Bu, Türkiye'nin gerçek tehdide muhatap olmadığı anlamına gelmektedir."*

Burada kısa bir ara verelim ve şu bölümü bir kez daha okuyalım.

Ne diyordu sayın müsteşar? "Bu, Türkiye'nin gerçek tehdide muhatap olmadığı anlamına gelmektedir..."

Bu çalışmada zaman zaman değindiğimiz bir görüşümüzü doğruluyor yazının bu tümcesi. "ABD, bizi Sovyet tehdidi ile korkutarak kullanıyor" demiştik. *"ABD, bize kendi çıkarlarının korumasını yaptırıyor"* demiştik. Doğruyu gördüğümüz anlaşılıyor. Bu gerçeği ulusça görmeliyiz artık. ABD, ulusal onurumuzla oynuyor. Bizi, eski bir halk deyimindeki gibi, "İngiliz sicimiyle bağlamış." Bağımsızlığımızı koruturken(!) bağımlılaştırıldık. İsmet Paşa'nın güvendiği "sorumluluk"*[*] bu mu olmalıydı!.. Güvenilemeyeceğini anladığında da iş işten geçmişti. Bugünlere ABD şemsiyesi altında geldik. Yazıdan bir bölümü daha okuyalım. Bakın ABD'siyle, NATO'suyla, Batı bir savaşta bize yardıma gelecek mi?

"Türkiye Merkezi Bölge'den gelecek sembolik desteği hesaba katabilir. Avrupa'daki tüm tahsis edilmiş Kara ve Hava Kuvvetleri esas itibariyle ilk hattaki Sovyet zırhlı kuvvetlerini

---

[2] 131. sayfaya bakınız.

[*] İsmet Paşa, Johnson'un mektubu üzerine, "ABD'nin sorumluluğuna güveniyordum, aldanmışım demek ki" demişti.

ve hava kuvvetlerini durdurabilecek durumda değildir. Amerika bile, ancak sınırlı bir hava desteği sağlayabilir. NATO'nun güney kanadına gönderilecek Amerikan Deniz Piyadeleri ve diğer birlikler ne Sovyetler'in Türkiye'ye saldırması muhtemel kuvvetlerine karşı hazırlıklıdırlar ne de Sovyet zırhlı kuvvetlerine karşı teçhiz edilmişlerdir.

Bununla birlikte iki nesil boyunca Amerikan ve NATO askeri danışmanlarının belirttikleri gibi, bu tehdit Türkiye'nin altından kalkamayacağı bir kuvvet bünyesini beslemeye çalışmasını haklı kılmaz. Bunun neticesinde Türkiye daha güçlü değil, daha zayıf olmuştur."

Bu satırları okuyunca dost acı söyler de diyemeyiz. Neden yeterli yardım etmiyorsun da diyemeyiz. Ama kendimize diyeceklerimiz vardır. Görülüyor ki, yardımla geldiğimiz nokta budur! Biz yeni bir ulusal savunma, yeni bir ulusal strateji saptamalıyız. Böylece bu yardım ayıbından kurtulmanın adımını atabiliriz.

Sürdürelim okumayı ve subaylarımız nasıl görülüyor bakalım: "Türkiye elindeki sınırlı usta subaylarını ve astsubaylarını çok büyük kuvvet bünyesi içinde eritmek durumunda kalmıştır. Türkiye'nin en iyi birlikleri bile genellikle yetenekli liderlikten ve en temel teknik ehliyetten mahrumdur. Tamir edilebilir teçhizat çoğunlukla ya paslanmaya ya da tahrip olmaya terk edilir. Türkiye'nin lojistik ve destek kuvvetlerinin birçoğu en temel askeri işlevleri bile yapabilecek durumda değildir. Türkiye'nin piyadesi ve küçük birlik eğitimi son derece iyiyse de, topyekun eğitimi yok seviyesinde zayıftır." Ya askeri teçhizatımız, ABD yardımına dayalı araç ve gereçlerimiz, paramızla aldıklarımız nasılmış? Hani bizi yardımla destekliyordu ya... Bakalım neler yapılmış?

"Türkiye hiçbir zaman askeri teçhizatını kaynaklarıyla dengeli hale getirememiştir. Türkiye, kuvvet yapısını ayakta tutacak sayıda teçhizata sahip değildir. Sonra Türkiye'nin askeri teçhizatının çoğu savaş performansı hakkında şüphe yaratacak kadar eskidir. Bunlar o kadar çeşitlidir ki, yedek parça ve lojistik yönünden büyük sorunlar yaratırlar. Öyle ki, ön hatta bulunan Türk teçhizatı bile genellikle kısmen son ekonomik krizden önce kullanılmaz haldeydi."

Bir an için düşünelim. Türkiye gerçekten Sovyet tehdidi altında idiyse ve Sovyetler gerçekten Ortadoğu'daki ABD etkinliğini tehdit ediyor ve Türkiye NATO için bir kalkan görevi yapıyorsa, Silahlı Kuvvetleri'nin bu zayıf durumu ile bu görev yapılabilir mi? Elbet, bu sorunun yanıtı olumsuzdur. O halde, ABD'nin bizi küresel çıkarlarının en önemli halkalarından biri ve kilit noktası olan Ortadoğu bekçiliğine layık gördüğünü söylemek yanlış olmaz.

Çünkü niteliği, Pentagon'da müsteşar olan kişice 1980'de, Perle ve Burt'un dilinden 1983'lerde belirtilen ordu, malzeme ve parasal yönden Sovyetler'le baş edemez. Ama Araplarla baş edebilir... Körfez'deki çıkarlarını koruyabilir. Şu halde, ABD bizi, dağılan CENTO'nun silahlı gücü yerine oturtmuş olmuyor mu?

Evet bir Şah İran'ı gibi kullanamadı. Nedeni, Cumhuriyetin temelindeki Ulusal Kurtuluş Felsefesi... O'nu yıkamadı bir türlü. Ama, bizi bekçiliğine layık gördüğünü de saklamıyor! Yeter ki, politikanın dilini bilelim.

Politikacının gerçek amacını, üstü örtülü bir biçemle anlattığı konusunda, Chicago Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Kürsüsünde profesör olan Hans J. Morgenthau'ya kulak verelim.

> "İç politikada olduğu gibi, dış politikada da en karakteristik özellik, dış politikaların Dışa vurulan ve ifade edilen mahiyetleri ile -güç için girişilmiş bir mücadele olan- gerçek mahiyetlerinin farklı oluşudur... Yani izlenen Dış politikanın siyasal hedefi, ideolojik farklılaşmalar ve rasyonalizasyonlarla örtülmeye ve gözlerden saklanmaya çalışılır."

İşte Perle ve Burt'ün sözlerini bu ölçüye vurduk!.. Böylece, Türkiye'ye Amerika'nın

bakışını bir yetkilinin dilinden bir kez daha saptamaya çalıştık.[3][3]

Yukarıdaki sözleri, hiçbir şey eklemeden, sorumluların sorumsuzluğuna bırakıyoruz. Çünkü, bu gerçekler çok yazıldı. Bunları yazanlar, geçmişte mahkemelerden kurtulamadı. Şu yukarıda okuduklarımızın onda birini yazan kişi TCY'nin 133'üncü maddesine göre sorgulanır ve hüküm giyer. Ama ABD'li müsteşar yazabilir ve o müsteşarın yazdıkları yayımlanır, suç olmaz. T.C.Y.'nin 133'üncü maddesine göre:

> "Devletin emniyeti veya dahili ve harici veya beynelmilel siyasi menfaatleri icabından olarak gizli kalması lazım gelen malumatı... istihsal eden... on beş seneden aşağı olmamak üzere ağır hapse" hüküm giyer.

Ve elcevap ABD'li müsteşarın yazdıkları bunlara değgindir. Ama, yasanın bu hükmünü, bu yaptırımı ona uygulayamayız.

Şimdi, Mayıs 1978 tarihinde Tartışma Dergisinde yayınlanan "Yardım ve Ulusal Savunmamız"a değgin yazımızı okuyalım.

ULUSAL SAVUNMA KAVRAMI YA DA SAVUNMA DARBOĞAZINDAKİ TÜRKİYE*[*]

"Yeni Ecevit Hükümeti, ülkemizin içine itildiği kaostan kurtulması için bir dizi önlemler uygulamaya başladı. Kanımızca bunlar içinde en önemlisi; Dış politikada görülmektedir... Finans Kapital'in uzantısı ekonomik yapının doğal sonucu olarak, Türkiye'nin iç siyasasının da, emperyalizmin denetiminde olduğunu gören hükümet, dış siyasayı Kemalist bir yöntemle, gerçekçi bir yaklaşımla ele aldı. Bu arada dış güvenliğimizin en önemli bölümü olan Dış güvenlik ve savunma konusuna da aynı yaklaşımla eğildi.

"Başbakan Ecevit, Ulusal Güvenlik konusuna eğilme yöntemini şöyle açıklıyor:

"Bir ülkenin savunma gücü, yalnız sahip olduğu asken araç ve gereçlerle, hatta ordusunun büyüklük ve etkinliği ile ölçülemez. Bir ülkenin ekonomisi de savunma ve güvenliği açısından çok büyük önem taşır."

"1975 Şubat'ından bu yana uygulanan ABD ambargosunun sonuçları ve Silahlı Kuvvetlerimizin savaş gücü üzerinde yapılan tartışmalar, NATO Başkomutanı Aleksandr Haig'in ikide bir, "Ambargo Türk Silahlı Kuvvetlerinin savaş gücünü yarı yarıya azalttı" demeleri anımsanırsa, Başbakan Ecevit'in dile getirdiği gerçek, daha çok önem kazanır. Haig'in sözleri konuya yüzeysel bakanların, "Aşk olsun adama, ABD generali ama, başkandan da, senatodan da daha gerçekçi ve Türk dostu, gerçekleri söylemekten çekinmiyor" dedirtebilir. Ancak gerçek, bir başka deyimle, bu sözlerin ardında yatan gerçek başkadır. Çünkü hem NATO başkomutanı, hem de ABD'nin generali olan bu kişi bu sözler yerine, silahlı kuvvetlerimizin araç-gereç ve silah desteğini sağlamayı neden düşünmez de, dünya kamuoyu önünde, savaş gücümüzün azaldığını yineler durur. NATO Başkomutanı olarak, NATO'nun Güney Doğu kanadındaki bu aksamayı ABD senatosunu etkileyecek biçimde somut öneriler ve davranışları ortaya koyacakken, neden aynı sözleri yineler durur!..

"Elbet böylesine etkili bir tavır takınma yerine, sık sık savaş gücümüzün azaldığını söylemenin bir başka nedeni olmalıdır!..

"Haig'in seslendiği kitle, birincil derecede Türk Silahlı Kuvvetleri'nin sorumluları mı acaba? Yoksa Türk kamuoyu mu, dünya kamuoyu mu? Acaba bu sözlerin ardında yatan gerçek, asıl söylemek istedikleri de şunlar mı? "Türk Generalleri, Türk halkı görüyorsunuz ki, ABD yardım etmezse, Silahlı Kuvvetlerinizin ikmali aksıyor. Bu nedenle Kıbrıs, Türk-Yunan

---

[3] Bu söyleşi yapıtın Ekler bölümündedir. Ek 6.

[*] Mayıs 1978 tarihli Tartışma Dergisinde yayımlanan yazımız.

ilişkileri ve Ortadoğu siyasasını bizim önerilerimiz doğrultusunda düzenleyin, daha fazla direnmek, üstün Sovyet savaş gücü karşısında sizi zor durumda bırakır." Haig bunları mı söylemek istiyor? Bizi bu düşünceye götüren nesnel koşullar da var. Gerçekten, NATO Genel Karargahı'nın davetlisi olarak geçen sonbaharda, Türk-Sovyet sınırında incelemeler yapan NATO ülkeleri gazetecileri (Türkiye NATO ülkesi olduğu halde, bu geziye Türk basını çağrılmamıştır): *"Üstün Sovyet savaş gücü karşısında Türk Silahlı Kuvvetleri tutunamaz. Ambargo Türk Silahlı Kuvvetleri'nin savaş gücünü azaltmış"* diye yazdılar. Anlaşılan Haig, sık sık söylediği sözlerinin istenilen etkiyi sağlamadığını görmüş ve basının desteğini istemiş idi.

"Hemen belirtelim ki, Silahlı Kuvvetlerimizin savaş gücü azalmışsa, bu sonuç sadece ambargoya bağlanamaz. Türkiye 30 yıl önce (12 Temmuz 1947 anlaşması ile) Sovyet tehdidine karşı ulusal varlığını ve güvenliğini korumak için Truman Doktrini kapsamına girmiş ve ABD otuz yıl süreyle bizi hep Sovyet tehdidine karşı koruduğu savı ile ülkemizde üsler kurmuş, ikili ilişkilerini giderek yoğunlaştırmıştır. Türkiye halkına, ABD yardımının önemi, yardım almazsak halimizin harap olacağı anlatılmıştır yıllardır. Bu koşullar altında sürdürülen 30 yıllık lojistik savaş desteği, gerçekten kuzey komşumuza karşı savunmamızı sağlama amacına uygun olsaydı, son birkaç yılın ambargo eylemi, savaş gücümüzü, Haig'in ve NATO'yu gazetecilerin söylediği biçimde etkilemezdi. Otuz yıllık desteğin bir iki yılda çökeceği düşünülebilir mi? Şu halde, savunma desteği yerine unutulmuş olduğumuz anlaşılıyor. Amaç, bizim savunmamız değilmiş. Bu gerçek, geç de olsa anlaşılmıştır.

"1978'e bu koşullarla ve yeni bir siyasal kadro ile girdik. ABD, 1950'lerden beri süregelen teslimiyet politikası yanlılarını, Haig ve başka öğelerle etkiliyordu. Ama Türkiye'de 1978'le birlikte yönetimi devralan siyasal kadro ve bu kadronun lideri "karar ve irade adamı"nın gerçekçi ve onurlu bir siyasa uygulayacağı anlaşılıyor. Ve Ecevit Başbakan olur olmaz, Türkiye halkının onurunu dillendirerek, "ABD'ye Kıbrıs konusuna karışmamasını tavsiye ederim" dedi ve yeni bir siyasal tavır gösterdi. Bu güven ve onur dolu sözlerin değerini anlayabilmek için, ABD'nin askeri ve ekonomik yardımı ile ulusal savunmasını ve ulusal güvenliğini ve bu arada ekonomik gelişmesini sağlama çabasında olan ülkelere ve özellikle bize, yıllardan beri hangi gözle baktığını ve Uyguladığı emperyalist siyasanın ana çizgilerini yansıtan belgelere göz atmada yarar görerek bu incelemeyi hazırladık.

"Hemen söyleyelim ki, bu incelemede ana eksen olan, Rockefeller'in Eisenhower'a yazdığı mektup olacaktır. Mektuba göre, *"Türkiye oltaya yakalanmış balıktır ve yeme gereksinmesi yoktur."*

"Ecevit'in sözleri ve eylemleri, yeni siyasal kadronun kararları, Türkiye'nin oltadan kurtulma aşamasına başlangıç olacak mı? Koşullar emperyalizmin denetiminden kurtarılabilirse!.. Evet.

Türkiye Kurban

"Doğu Türkiye'nin NATO tarafından ne derecede savunulacağı meçhuldür. Bu bölgenin iskâna elverişli olmaması ve nispeten az bir ekonomik değer taşıması nazarı dikkate alınarak, NATO, madenlerin bulunduğu kısmı hariç, Türk topraklarının 1/3'ünün gözden çıkarılmasına karar verecek, ancak ondan sonra, Batı'nın menfaatlerinin söz konusu olduğu ülkeyi, ciddi şekilde savunmaya girişecektir. Bu durum muhtelif hava üslerinin bulunduğu yerlerden de açıkça anlaşılmaktadır. Doğu Türkiye'deki askeri altyapılar, bu konuda pek az bir şey ifade etmektedir. Geriye, önemli cephane depoları ve uçakların bulunmadığı, üzerinden zor geçilen yolların ve sadece bakımsız birkaç kışlanın bulunduğu bir bölge kalmaktadır."[1][4]

"Bu satırlar, Hollandalı bir gazetecinin Kasım 1977'de, NATO ülkeleri gazetecileri ile birlikte, Türk-Sovyet sınırındaki gözlemleri sonucu söylediklerinden aktarılmıştır. Konu, Türk Silahlı Kuvvetleri ile ilgili olayları, gerçeğe yakın ölçüler içinde verdiğini savlayan bir dergide ele alınmış ve Hollandalı gazetecinin sözleri şu başlık altında sunulmuştur:

---

[4] Yankı Dergisi, 14 Kasım 1977.

"Türkiye muhtemel bir Sovyet saldırısı karşısında, NATO tarafından nasıl savunulacak?" Bu soruya cevap arayan, NATO'nun çeşitli karargâhlarında yetkililerle konuşan ve Türk-Sovyet hudut bölgesini gezen, bir Hollandalı gazeteci kendi kendine şöyle sordu:

"Yoksa NATO, Doğu'nun üçte birini genel savaş stratejisi içinde kurban mı edecektir?" Hollandalı gazetecinin görüşlerini aktaran derginin konu ile ilgili başlığı buradan alınmış olmalı... "Türkiye Kurban!" Hollandalı gazetecinin sözlerini, dergi biraz daha açıyor ve bir gerçeği açıklıyor: "Türkiye Kurban". Ancak derginin eksik bıraktığı bir noktayı, biz, tüm çıplaklığı ile vurgulayalım. *Türkiye, kapitalizme-emperyalizme kurban edilmek isteniyor.*

Ankara ya da NATO İçin Önemli Olan...

"Hollandalı gazeteciden aktarılan gerçekleri, Türk-Sovyet sınırında gözlem yapan başka gazeteciler de söylediler, yazdılar. Yazılanlar, basınımızın bir kanadınca kamuoyuna aktarıldı. Bu gezinin ve Türkiye'nin savunmasıyla ilgili ayrıntıların, böylesine dünya kamuoyunda tartışılmasının nedenlerine ilişkin görüşlerimizi ilerde açıklayacağız. Ancak şu kadarını söyleyelim ki, NATO ülkeleri gazetecilerinin gezisi ve söyleneler, Silahlı Kuvvetlerin sivil yönetime, ambargonun kaldırılması konusunda etkisini sağlamaya yönelik olabilir. Evet, NATO'lu gazetecilerin bizi böyle bir yoruma götüren sorularını yineleyelim: "Türk ordusu bir Sovyet taarruzunu karşılayabilir mi?" Ve hemen soralım. Gazeteciler, Türkiye'miz açısından olumlu yanıt vermedikleri bu soruyu madem sordular ve NATO Başkomutanı Aleksandr Haig neden ikide bir, madem "Ambargo Türk Silahlı Kuvvetleri'nin savaş gücünü yüzde elli azalttı" der!..

"Gazetecilere göre, Doğu'daki Türk Komutanı "Ruslar buraya ayak atamazlar" der!.. Ama, Hollandalı gazetecinin kuşkularını giderememiştir bu sözler. Hangisi doğrudur? Yazının son paragrafı konuya bir açıklık getirmekte ama hem bu yazı hem de bu açıklık, acı, çok acı gerçekleri de vurgulamaktadır.

"Gazeteci, konuyu NATO ülkeleri savunma uzmanlarına sormuş ve kendince merakını gidermişti:

"NATO ülkelerinin savunma uzmanları, bir yandan doğunun üçte birini kurban eden, diğer yandan doğudaki Türk Komutanına buralara Ruslar'ın ayak atamayacaklarını söyleten formülü açıkladılar. Bu, *'Kızılordu'nun Türkiye'ye gireceği çok mahdut işgal yollarına yöneltilmiş, yeterince atom silahının hazır beklediği anlamına gelmekteydi.'* Hollandalı gazeteci, *'Mahalli halk, göçmenler ve Ankara için pek az önem taşıyan fakir çiftçileri düşünen yoktur'"*[2][5] dedi.

"Kızılordu'nun girebileceği işgal yollarını bekleyen atom silahları!.. Türk Komutanlarının güvencesi bunlar olmalı demeye getiriyor gazeteci. Ama, peşinden hemen ekliyor: *"Mahalli halk, göçmenler ve Ankara için pek az önem taşıyan fakir çiftçileri düşünen yok!.."*

"Bu, bizim Dışımızda ama insan yüreği taşıyan bir batılı aydının vurgusu. Acı ve katı gerçeği, bir çırpıda söyleyiveren Batılı aydının vurgusu!..

Bir Gezi ve Gerçekler

"Türkiye'nin savunması yıllardır tartışılır. Özellikle son iki yıldan bu yana, ABD ambargosu başlayalı, zaman zaman NATO içinde de, "Türk Silahlı Kuvvetleri'nin savaş gücü azalıyor temasıyla tartışılır durur. 1977 Kasım'ında NATO ülkeleri gazetecileri, Türk-Sovyet sınırında bir inceleme gezisine çağırıldılar. Gezi, batı basınında geniş yankılar yaratan bazı konuların tartışılmasına neden oldu. Böylece bazı gerçekler, yıllardır halkımızdan gizlenen konular, tama yakın boyutlarıyla ilk kez gündeme getirildi.

- Türk-Sovyet sınırındaki gerçekler,

---

[5] Yankı Dergisi, 14 Kasım 1977.

- Ambargo gerçeği ve sonuçları,

- ABD'nin bizimle ilgilenmesinin ardında kendi çıkarı, Ortadoğu'daki emperyalist istemlerinin bulunduğu gerçeği,

- Bir savaş halinde topraklarımızın 1/3'ünü, NATO'nun gözden çıkardığı gerçeği, vurgulandı, tartışıldı. Otuz yılın gerçeği idi bunlar ama, bugüne değin tüm boyutları ile tartışılmamıştı!..

"Tüm bu gerçekler ve bunlarla ilgili başkaları, yetkililerce kamuoyundan gizlenmeye çalışıldığı için, yıllardır artan bir yoğunlukla tehlikeli boyutlara ulaştılar. NATO'nun bizi, bizim halkımızı ve topraklarımızı değil, ABD emperyalizminin çıkarlarını savunduğu söylenir yıllardan beri!.. ABD'nin; çokuluslu şirketlerin çıkarları doğrultusunda, Ortadoğu politikasındaki etkinliğini sağlamak için Türkiye'de üsler kurduğu söylenir, yazılır. Gerektiğinde, bize dostça değil, düşmanca davranacağı anlatılmaya çalışılır. "AMBARGO" bu davranışın somut örneği olarak gösterilir. Yıllardır yurtsever aydınlar, dili söz, eli kalem tutanlar söyler, yazarlar bu gerçekleri. Söylerler, yazarlar ama, yetkililerden dinleyen olmaz. Kafalar, beyinler; bunları söyleyenlerin "Moskof Uşağı" olduğu yolunda koşullandırılmıştır. Ama bakın, bugün aynı sözleri, NATO'nun savunma uzmanları söylüyor, Batı'nın gazetecileri yazıyor. Ve artık bu sözler ilgi görüyor, tartışılabiliyor ülkemizde! Dinlenecek ve değerlendirilecek sözlerin dışardan gelmesi mi asıldır diyelim bilemiyoruz? Yabancılar söylerse, yazarsa gerçekler daha mı etkili oluyor?

"Ve NATO'lu gazetecilere teşekkür edelim. Onlar hangi amaçla getirilmiş ve konuşturulmuş olsalar da teşekkür edelim.

Temeldeki Çelişki

"NATO'lu gazeteciler söyleyinceye kadar, ambargo, NATO'nun bizi ne kadar savunacağı ve benzeri konulara böylesine ilgi gösterilmezdi. Bu nedenle de, yıllardır bir gerçek, Türkiye-ABD ilişkilerinin temelinde yatan gerçek ve temel çelişki, Türkiye ile ABD arasında ortak bir çıkar olamayacağı gerçeği görülmedi. Ortak çıkar bir yana, Türkiye'mizin giderek ABD'ye daha çok bağımlılaştığı ve o oranda da sömürünün yoğunlaştığı görülemedi!.. Bugün görülebildi mi ya da görülmüş olsa bile, bu çelişkinin giderilmesi için önlem alınması düşünülüyor mu bilemiyoruz...

"Bir temel görüşümüzü hemen belirleyelim: İçinde bulunduğumuz bunalımın karmakarışık olmuş ekonomik, sosyal ve doğal olarak politik sorunlarımızın, gerçekçi ve ulusal onura dayalı çözümü, ancak bu çelişkinin giderilmesine bağlıdır. Çünkü ABD'ye göre, *"Türkiye Oltadaki Balıktır".*[3][6] *Şu halde, kaderimizi oltayı elinde tutan çizecektir.*

"Bu nedenle, oltadaki balık olmaktan kurtulamadıkça, en azından kurtulmaya karar vermedikçe, oltayı elinde tutanın çizdiği kaderimize karşı çıkmamız boşunadır.

"NATO ülkeleri gazetecilerinin tartıştığı gerçekleri bizim de tartışmamız ve NATO'lu ve NATO Dışı yardımları ve ABD ile içinde bulunduğumuz durumu değerlendirerek bir çıkış yolu bulmamız gerekecektir. NATO'lu gazetecilerin tartıştığı konuyu, eğer bu kez de çözüme ulaşacak boyutlarıyla tartışmazsak ve buradan "Türkiye'nin genel siyasası ve buna göre savunması nasıl olmalıdır?" sorusuna gerçekçi bir yanıt bulamazsak, geleceğimizin karanlıklara gömüleceğini bilmeliyiz. Bugün bir gerçek tüm çıplaklığı ile ortaya çıkmıştır. NATO, Türkiye'yi ancak kendi savunma ve savaş stratejisi içinde, Hollandalı gazetecinin deyimiyle "Batı'nın çıkarları söz konusu olduğu ölçüde" savunur. Bu stratejinin ana çizgilerini, Batı'nın, daha doğrusu ABD emperyalizminin çıkarları çizmektedir. Bu savunma stratejisine göre Türkiye'nin üçte biri kuzeyden gelecek saldırıya kurban edilecektir. Neden mi? Emperyalizmin çıkarları için. Buna karşın ABD, Türkiye'ye yardımı da kesmiştir. Onunla da kalmamış, uyguladığı ambargo ile, lojistik yönden ABD-NATO standartlarına göre donatılmış ordunun araç ve gereçlerinin ikmalini de aksatmıştır. İşin garibi, NATO'nun ABD'den atanmış Başkomutanı, durmaksızın savaş gücümüzün azaldığını söylemektedir.

---

[6] Rockefeller'in Eisenhower'a yazdığı mektup Ek 5'te

"ABD, bir yandan Türkiye'ye ambargo uygulayarak, Silahlı Kuvvetlerimizi zor durumda bırakırken, öte yandan komşumuz Yunanistan'ı silahla donatıyor, araç, gereçle besliyor. Bizi, Çarlık Rusya'sı ile olan kötü ilişkilere karşın, 1945 sonrası birkaç yıl Dışta tutulursa, Kurtuluş Savaşı'nın başlangıcından bu yana, ilişkimizin önemli sayılacak derecede bozulmadığı, kuzey komşumuz Sovyetler Birliği'ne karşı, sözüm ona savunma hazırlığı ile oyalarken, Yunanistan'ı bize karşı kışkırtmakta ya da en azından desteklemektedir. Öte yandan, tehlikenin hep kuzeyden geleceği tehdidi ile de, 17 yıldır giderek artan bir yoğunlukla bozulan Türk-Yunan ilişkileri özellikle önemsenmemeye çalışılmaktadır. İlginç olan, Türkiye, NATO Anlaşmasına olan bağlılığı ve ABD'yle olan ilişkilerini tartışmaktan da çekinmektedir.

"Türkiye hangi nedenle böylesine bir özveri içindedir? NATO idealine, emperyalizme hizmeti neden üstlenmiştir?

"Acaba bu özveri NATO idealine (emperyalizme) hizmet yeterli bir güvence veriyor mu? Aynı dergi, bu soruya da yeterli açıklık getiren, bir inceleme yapmış.

Bu incelemede deniyor ki;

"NATO'nun Avrupa'daki taktik nükleer bombaları tartışma konusu. Bunların sayısı binleri buluyor. Bazıları klasik bombalardan, stratejik nükleer bombalardan daha da büyük."

"Bir zamanlar bu konudaki Amerikan üstünlüğü çoktan yok oldu. Sovyetler, Avrupa'daki Amerikan nükleer gücünü hedefleyen taktik nükleer silahlar yerleştirdiler. Böylece hasıl olan denge bir savaş vukuunda Avrupa'da baskın tarzında saldırı gereğini ortaya çıkardı. Bu da hızlı bir tırmanmaya yol açacaktı."

"Tüm müttefikleri, bu arada Türkiye'yi huzursuz kılan en önemli nokta bu taktik nükleer silahların hangi hallerde ve nasıl kullanılacağı hakkında açık seçik bir kurala sahip olunmaması. Sadece, hangi hedeflere karşı kullanılabilecekleri hakkında biraz fikir var."

"Gerekirse bu bombalar geniş tank ve piyade topluluklarına karşı da kullanılabilecek. Ama bunlar, Türkiye'nin doğudaki savunmasında kullanılabilecek mi? *Daha doğrusu, Türkiye, kullanılması Amerikan askeri ve siyasi makamlarının kararlarına bağlı bir silaha ne derecede güvenebilecek?..*"4[7]

"Özellikle son yılların deneyleri ambargo, Kıbrıs Sorunu gibi konularda takınılan tavır, Türkiye Halkı'nın ne ABD, ne de NATO tarafından savunulmayacağını ve kullanma kararı bizde olmayan nükleer silahlara güvenilmeyeceğini göstermiştir. Üstelik bu silahların Türkiye'de bulunuşu, ülkemizin bir atom savaşında ilk hedef sayılması gerçeğine açılıyor.

"Ve NATO'lu gazeteciler, Türkiye'mizin olası bir Sovyet saldırısına karşı savunulamayacağını söylüyorlar!.. Hem de otuz yıllık ABD yardımına karşın. Bu durum bizim bir sorunu, "Türkiye'mizin Savunması" bir başka deyimle "Ulusal Savunma-Ulusal Güvenlik" sorununu süre geçirmeden, gerçekleri tüm çıplaklığı ile ele alarak, çözüme bağlamamız gerektiğini ortaya koyuyor.

Emperyalizm ve Ulusal Savunma Ulusal Güvenlik

"Olası bir Sovyet saldırısına karşı; savunmamızın güçlenmesi için TRUMAN DOKTRİNİ kapsamına girdiğimiz yılın üzerinden tam otuz yıl geçmiş. Otuz yıl sonra, hâlâ, Türkiye'mizin "kuzey komşusuna" karşı nasıl savunulacağım tartışıyoruz. Bunca yardıma (!), bunca savunma desteğine karşın!.. Bu durum, böylesine önemli *bu* konuda (Türk savunma-ulusal güvenlik kavramının saptanmasında) ulusal çıkarlar yerine, emperyalist önerilere göre batının çıkarlarının önde tutulmasından kaynaklanmaktadır.

"Gerçekte, Türkiye'mizin savunması ya da gerçek deyimi ile "Ulusal Savunma-Ulusal Güvenlik" denilince akla ne gelir? Bu sorunun yanıtı "Türkiye'nin dünyadaki yeri nedir, nerededir, çağdaş ve gerçekçi siyasası ne olmalıdır?" soruları yanıtlanarak bulunabilir.

"Çünkü çevremizdeki ülkeler ve dünya siyasasına egemen ülkelerle ilişkilerimizin

---

[7] Yankı Dergisi, 14 Kasım 1977.

boyutları belirlenmeden, süper güçler ve ülkeler arasındaki ilişkilerin çıkar dengesi içinde nasıl boyutlandığı bilinmeden, dünyadaki yerimiz ve buna göre ulusal siyasamız saptanmadan, "ulusal güvenlik ve ulusal savunma" kavramı geliştirilemez. Ancak bundan sonra, ülkemizi kime karşı ve niçin savunacağımızı belirleyebiliriz. Şu halde, ülkeler ve sistemler arasındaki denge, çıkar dengesi komşularımızla ilişkiler belirlendikten ve buna göre dünyadaki yerimiz saptandıktan sonra, tehlikenin ne olduğu, nereden geldiği ve geleceği belirlenebilir. Ulusal güvenlik ve ulusal savunma kavramı ondan sonra saptanabilir. Son otuz yılda siyasamızın ve savunmamızın böyle bir temele oturtulduğu söylenebilir mi? NATO içinde oluşumuz savunmamızın, güvenliğimizin ulusal çıkarlara göre değil, NATO'nun daha doğrusu ABD'nin çıkarlarına göre saptanması sonucunda açılıyor!.. Ve ABD'nin ideolojik düşmanı bizim için de düşman saydıyor. Bu nedenle bize, tehlikenin ve saldırının hep kuzeyden geleceği söylenir yıllardır. Türkiye'mize kuzey komşusundan da tehlike gelebilir ama, tehlikenin sadece orda olduğu varsayımı yanlıştır. Son yıllarda giderek artan bir düşmanlık kampanyası ile halkını bize karşı düşmanca duygularla besleyen batı komşumuz Yunanistan'ın emperyalizmin denetiminde, bir kez daha saldırıya kalkmayacağını neden düşünmeyelim? Hele giderek artan bir silahlanma çabası, NATO Askeri Kanadı'ndan çekilmesine karşın, artırılarak sürdürülen ABD yardımı ile, Türkiye'miz aleyhine bozulmak istenen, savaş gücü dengesini de göre göre...

"Ve neden sormayalım!.. ABD diplomatlarım istenmeyen adam sayan, patronu olduğu NATO'nun askeri kanadından çekilen Yunanistan'a, ABD değil ambargo uygulamak, yardımı artırırken, bir dediğini iki etmeyen Türkiye'ye karşı ambargoyu, Silahlı Kuvvetlerimizin savaş gücünü düşürmek için uygulamış olmaz mı?

"Hemen son otuz yıl, Türkiye halkına saldırının sadece bir yerden -kuzeyden- geleceği söylendi ve askerimiz hep bu, kuzey saldırısı için hazırlandı. Ama görüyoruz ki, otuz yıl sonra başladığımız noktadayız. Hem de Amerikan emperyalizmine verdiğimiz bunca ödüne karşın, savunmamız askıdadır. Bir başka gerçek daha var. Son otuz yılın, on beş yılında, Türkiye aynı bağlaşma -NATO-içinde, aynı düşmana karşı savaşmaya hazırlanan, balı komşusu Yunanistan'la giderek çeşitlenen ve artan bir anlaşmazlık düzeyine girmiştir. 1964, 1967 ve 1974'lerde tam üç kez de soğuk tavafın, sıcağa dönüşmesi bir an sorunu haline gelmiştir. Teoride, aynı tehdit odağına karşı savaşmaya hazırlananlar, bir türlü çözüme bağlanmayan anlaşmazlıklar içindedirler... Ve işin garibi, bu anlaşmazlıkların ardındaki el, emperyalizmin kanlı elleri görülmüyor. Tıpkı 57 yıl önceki gibi!.. Yunanistan 1919'larda, emperyalizmin o günlerdeki ağababalarının kışkırtmasıyla Türkiye'ye, Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarını fırsat bilerek saldırmıştı. Mustafa Kemal'in önderliğinde, Yunan askerleri ile birlikte, emperyalist emeller de denize dökülmüştü. Sevr'de dikte ettirilenler Lozan'da böylece yırtılmıştı. Ne yazık ki, bugün Amerikan emperyalizmi, yine Türk-Yunan ilişkilerini bozarak sömürmekte ve bunları emperyalizmin Ortadoğu politikasında bir öğe olarak kullanmakladır. 1920'lerde, Anadolu topraklarındaki Yunan kıtalarını kendi çıkarı için oynatan eller, bugün Kıbrıs'taki Yunan ve Rum çıkarlarını koruma perdesi ardında, Ortadoğu siyasasını kurmaktadırlar. Ve bu nedenle bölgede güçlü bir Türkiye istemezler. Bu nedenle, savunmamızı ulusal çıkarlara göre değil, kendi çıkarlarına göre biçimlerler. Bu nedenle ekonomimiz başta olmak üzere iç ve dış siyasamızı denetlerler, ekonomik yönden kalkınmamızı istemezler.

Sonuç

"Demokratik Sol", programında çizdiği ilkelere uygun, gerçekçi ve tam bağımsızlık ilkesine dayalı yeni bir ulusal güvenlik ve savunma kavramı oluşturma çabasında.

"Bu amaçla bir komisyon kuruldu. Ama yıllardır teslimiyetçi politika ile koşullandırılmış kafalar, "Ulusal Savunma" denilince şaşkına döndüler. Ulusal Savunma olmaz o kafalara göre. Milliyetçiliği ABD'nin güdümünde bir ulus olmakta gören kalemler, "*Ulusal Güvenlik"*"ve *"Ulusal Savunma",* kavramına saldırıyorlar. Onunla da kalınmıyor. Mart 1978 günlü bir gazetede Genelkurmay Eski Başkanlarından Semih Sancar'ın "Ulusal Savunma Yoktur, Ulusal saldırı vardır" sözleri ile, ulusal savunma konusunda yeni hükümetin, görüş, karar ve

programına karşı garip ve çağdışı görüşler ile, konuya gölge düşürülmeye çalışıldı. Bu sözler neden söylendi? Acaba Türkiye'nin oltadaki balık olmaktan kurtulması istenmiyor muydu?

"Ambargo, Kıbrıs sorunu, ABD yardımı, Ortadoğu sorunları, yeni hükümetle birlikte ABD yetkililerinin Türkiye-ABD arasında kurduğu trafik köprüsü ve en son Rockefeller'in ziyareti, olayları izlerken ister istemez bir "acabalar" zinciri yaratıyor.

"O Amerika Birleşik Devletleri ki, kapitalizmin genel çıkarı olmayan hiçbir konuya eğilmez ve o çıkara aykırı gelişmelere de sempati beslemez!..

"O Rockefeller ki, Eisenhower'a yazdığı mektupta "Standart Oil için iyi olan ABD için de iyidir" diyor ve az gelişmiş ülkelere yapılan yardımda özel amacım; o ülkeler"... ekonomisinin kilit noktalarını ele geçirmek" olduğunu vurguluyor.5[8]

"Rockefeller'in, yirmi iki yıl önce zamanın ABD Başkanına önerdiği Dış siyasa ilkeleri adım adım uygulanmıştır günümüze değin. Dünyanın geri bıraktırılmış yörelerindeki halklar, emperyalizmin sözde kalkınmaya yardımcı "AID", "Ekonomik İşbirliği", "Kalkınma İçin Birleşme" vb. programlarıyla daha çok sömürmüşlerdir. Sömürü çarkını görerek halkını uyaran, işçi sınıfına ışık tutan aydınlar, halk öncüleri, isyancı sayılarak yok edilmişlerdir ve sosyal uyanışın ekonomiyi aştığı (Tağmaç 12 Mart öncesi, sosyal gelişme, ekonomik gelişmeyi geçti, tedbir alınmalı demişti) yerlerde de, 12 Mart'larla, kurulu düzeni sürdürmeyi denemişlerdir.

"Türkiye'mizi "Oltaya yakalanmış balık" diye niteleyip, ABD güdümündeki az gelişmiş ülkelere örnek gösteren Rockefeller neden geldi, ulusal güvenliğimizi ve ulusal savunmamızı yeniden ve bağımsızlık ilkesine uygun bir tutumla ele aldığımız bu günlerde, peşpeşe ülkemizde konaklayan öteki ABD yetkili ve yetkisizleri arasında bilemiyoruz?*[9] Ama, hep Eisenhower'a yazdığı mektuptaki şu sözler takılıyor aklımıza."... Dışişleri Bakanlığı ile aynı fikirdeyim, genişletilmiş iktisadi yardım örneğin Türkiye'ye, bazı hallerde düşünülenin tam tersi sonuçlar verebilir. Yani BAĞIMSIZLIK eğilimini artırıp mevcut askeri paktları zayıflatabilir..."

"Ama görülen o ki, Türkiye 1960'lardan bu yana geri dönülmesi güç sarp yollardan geçerek gelmiştir. Düzen değişikliği programıyla sosyal muhalefetin en güçlü ve sağlıklı örgütü olan demokratik sol, ülkemizin emperyalizmin, *"Savunma Yardımları", "Ortak Savunma Kavramları"* vb. oyalayıcı programlarıyla içine itildiği *savunma darboğazından* çıkarılması ve çağlar boyu bağımsız yaşamış halkımızın onuruna ve çağdaş gereksinmelere uygun bir Ulusal Güvenlik ve Ulusal Savunma potasına oturtulmasını sağlamada kararlıdır.

"Otuz yıl önce girdiğimiz siyasal yanılgıdan, otuz yıl sonra ulusal gerçekçilikle çıkılabileceğine inanıyoruz. Türkiye'mizin ulusal güvenliğe attığı adımları güvenle ve saygıyla selamlayalım."

Mayıs 1978

KADERİN AĞI MI? EMPERYALİZMİN TUZAĞI MI?

Otuz yıl sonra, otuz yıllık yanılgıdan kurtulabilecek miydik? Doğrusu o satırları yazarken, Türkiye'nin tuzaklardan kurtulmasını istiyorduk elbet, ama umudumuz yoktu. Toplum, içine itildiği çıkmazın ayırdında değildi. Emperyalizmin dayattığı sisteme karşı çıkmak, bağımsız ve bağlantısız ulusal bir politika izlenmesini istemek, komünizme çağrı olarak niteleniyor ve ağır cezalarla suçlama nedeni oluyordu.

Yardımla girdiğimiz borç tuzağı, ekonomimizi tutsak etmişti. Bağımlı ekonomi, bağımlı iç ve Dış politikaya açılıyordu... Ve bu arada, ulusal güvenliğimizin korucusu olarak baktığımız ordu, yalnız silah araç ve gereç yönünden değil, stratejik savunma yönünden de

---

[8] Rockefeller'in Eisenhower'a yazdığı mektup Ek 5'te.

[9] (*) 1978 yılının Nisan ayında, içlerinde Rockefeller'in da bulunduğu heyetler gelmiş, bir dizi incelemeler yapmışlardır.

emperyalizme bağımlı kılınmıştı. Bu gerçeği gören ve karşı çıkanlar "yasadışı görüşü benimsemiş" sicili ile ordudan atılıyordu. Ordu için kimlerin güvenilir olduğunu, karşılıklı Güvenlik Anlaşması*[10] gereğince ABD saptıyor olmalıydı. Bağımsızlık ilkesinden karşılıklı bağımlılığa kayan bir politikanın sonucuydu bulunduğumuz nokta!.. Görülüyor ki her yandan bağımlı ve 70 cente muhtaç bir ülkeydi, 1977 seçimlerine giren Türkiye.

5 Haziran 1977 seçimleri, 12 Mart öncesi ve sonrası gelişen ve halk kitlelerini, demokratik kitle örgütlerini de arkasına alan sosyal muhalefet için, hükümet olma yolunu açmıştı. Beklenen, CHP'nin tek başına hükümet kurmasaydı. Seçim öncesi, ABD diplomatlarının halkın nabzını yokladıklarına ilişkin haberler toplumun ağır tepkisiyle karşılaştı. CHP'lilerin toplantılarına, siyasal ve ekonomik iktidarların desteğindeki "faşist saldırılar" önlenmiyordu. CHP Genel Başkam Ecevit'e, İzmir Çiğli Havaalanı'nda gizi bugüne değin çözülemeyen -daha doğrusu çözülmeyen- bir suikast girişimi oldu. Ecevit'e suikast girişimine kalkışan bir polis memuruydu ve kullandığı silahın CIA'nın elinde bulunanlardan olduğu söylendi.

ABD'nin CHP'nin seçimlerden başarılı çıkmaması için çalıştığı kanısı topluma yerleşti. 1971 Şili seçimlerinde de, ITT kanalıyla Allende'nin başarısı önlenmeye çalışılmıştı.

Çabalar başarı sağlayamadı denilemez. CHP, 216 milletvekili ile birinci parti oldu, ama salt çoğunluğu sağlayamadı. 1978 başlarına değin, önce bir CHP Hükümeti kuruldu. Bu hükümet güvenoyu alamadığı için Demirel, İkinci MC'yi kurdu. CHP'nin 1978 başlarında kurduğu hükümet, işte bu birinci ve ikinci MC'nin kadrolarına yerleştirdiği militanlarla çalışmaya başladı...

CHP Hükümeti, AP'den istifa ettirilmiş bağımsızlardan(!) 11 bakan adayının desteği ile kuruldu. Bu oluşumun sosyal demokratlara kurulmuş bir büyük tuzak olduğu sonradan anlaşıldı.

CHP Hükümeti, İMF, Dünya Bankası ve Uluslararası Finans kapitalin öteki tuzaklarında çırpındı durdu... Ama 1965'lerde başlayan "Kendi güvenliğimizi, kendimiz düşünmeliyiz, ABD'ye güvenerek ulusal güvenlik sağlanamaz," görüşü, Başbakan Ecevit, Milli Savunma Bakanı Esat Işık'ın sözcülüğü ile yaşama geçirilmek istendi. Ecevit, tuzaklar içinde çırpınırken, borç para bulmak için çalmadığı kapı bırakmadığı bir gün, İsviçre'de ABD için, "gölge etmesin, başka bir şey istemem" deyiverdi.

12 Eylül'ün kaldırım taşlarıydı bunlar. ABD elbet affetmeyecekti.

Yeni bir ulusal savunma konsepti, ABD'nin dümen suyundan çıkmak demekti ve elbet günün koşulları içinde olanaksızdı. Ama 1950'lerden bu yana ilk kez bir Milli Savunma Bakanı, "Bir ulusun güvenliği anlaşmalara bırakılamaz," diyordu. Milli Birlik Komitesi üyesi Cemal Madanoğlu'nun 1967'lerde söylediği "ulusal ordu" özlemi dile getiriliyordu. Ve elbet, 1964'lerde İnönü'nün, "yeni bir dünya kurulur..." sözleri üzerine, CIA'nın desteği ile ulaşılan sonuç, -zaten sözde 11 bağımsız milletvekili ile kurulan - hükümeti de bekliyordu... 12 Eylül'ün kurtarıcı (!) Komutanı Kenan Evren'in 1978'lerde bir darbe planı yapılmasını emrettiği[4][11] öğrenildiğinde, ABD'nin vakit kaybetmediği anlaşıldı.

Çünkü ABD, ulusal çıkarları gereği, etkisine aldığı ülkelerde sosyal uyanışı istemez. Oysa toplum, 27 Mayıs'ın yarattığı ortamda düşüncelerini açıkça tartışmaya başlamıştı.

Ve halkımız, ABD'nin ülkedeki varlığını da tartışıyordu sürekli. Toplumda tartışma geleneğinin olmaması, ABD'nin bütün tartışmaları kendi çıkarları için sakıncalı bulması ve kontr-gerilla gerçeği, tartışmaları çatışmaya dönüştürdü. Bireysel tartışmalar topluluklar arasında çatışmalara giderek teröre dönüştü.

Terör, giderek toplumsal çatışmalara dönüştü, Sivas ve Malatya'da topluma yöneldi ve Kahramanmaraş'ta bir kent'i 3-4 günde altüst etti. Çatışma sünni-alevi çelişkisine

---

[10] (*) İleride 109 ve izleyen sayfalara bakınız.
[11] M. Ali Birand, 12 Eylül 004, s. 30.

oturtuldu. Daha sonra, Çorum'da sünni-alevi yurttaşlar arasında Mayıs 1980' de başlayan huzursuzluk, giderek silahlı çatışmayla sonuçlandı!

Polis bu olayları önleyemedi. 1980'lere doğru toplumda her birey can güvenliğinden kuşkuluydu. İMF, Ecevit Hükümeti'ne yüz vermedi. 1979 Senato Kısmi Seçimlerinde yenik düşen CHP, Hükümeti bıraktı. Demirel bir kez daha başbakandı.

Ama, ABD ona da sıcak bakmıyordu. Geçmişteki U-2 casus uçağı, Haşhaş ekimi. Başkan Ford ve Carter'la tartışmaları, O'nun tam olarak dümen suyuna giremediğini gösteriyordu. 24 Ocak kararları uluslararası kapitalizmin yeni bir tuzağı olarak dayatıldı. Öyle ki, bu ekonomik sistem, ancak askersel disiplinle uygulanabilirdi...

Her şey askerin, 1980 yılına girerken verdiği muhtıranın gündeme getirdiği askerin, işe karışmasının yollarını açıyordu.

12 Eylül'e hızla koşuyorduk.

12 Eylül, 12 Mart öncesi ve sonrası olayları yeniden değerlendirilerek yazılmalıdır. Türkiye'nin, Truman Doktrini'ne girdiği tarihten bu yana gelişen olaylar değerlendirilerek yazılmalıdır.

12 Eylül'le hesaplaşmanın yolu buradan geçer. 12 Eylül'le hesaplaşmak için 12 Eylül, öncesi ve sonrasıyla sorgulanmalı, yargılanmalıdır.

Emperyalizmin tuzaklarından çıkmanın/kurtulmanın ön koşulu budur çünkü. Bunun için de, ABD'nin Türkiye'deki varlığını tartışarak başlanmalıdır.

ABD, ORTADOĞU VE TÜRKİYE

Ortadoğu ve Akdeniz, öteden beri Batı Dünyası ve ABD için jeostratejik önemde bir bölgedir. Rockefeller Kardeşler Fonu olarak bilinen ve ABD ekonomik politikasının ilkelerini saptayan örgütçe hazırlanan 1952 tarihli bir raporda deniliyor ki:

"Asya, Ortadoğu ve Afrika milliyetçiliği, Sovyet Bloku'nun tahrikleriyle yıkıcı bir güç haline gelecek olursa, Avrupa'nın petrol ve diğer hammadde ikmal kaynakları tehlikeye girebilir."[5][12] Şu halde, bölgeyi güvenlik altına almak için bölge ülkeleriyle ilişkiler kurmak ve yaşamsal önemdeki kaynakları böylece güvenceye almak gerekir.

Bu nedenle, Ortadoğu, emperyalizmin ilgi odağıdır ve bu bölgeyi kendi etki alanı içinde tutmalıdır. W.W. Rostow, Senato Dış Ekonomik İlişkiler Alt Komitesi'nin Kasım 1956'daki toplantısında der ki:

"Öyleyse bir yanda Batı Avrupa'nın sanayileşmiş devletleri ve Japonya'yı, öte yandan Asya'nın, Ortadoğu'nun ve Afrika'nın az gelişmiş bölgelerini makul bir ahenk ve birlik çerçevesi içinde kapsamına alacak bir *hür dünya koalisyonu kurulmasının başlıca ulusal çıkarlarımız* olduğu açıktır."[6][13] Ve ABD'nin global politikası, etki alanındaki -nüfuz bölgesindeki- ülkeleri ve çevrelerini işte *"makul bir ahenk"* içinde tutarak dünya egemenliğine adım atmaktır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan önce, Ortadoğu petrol yatakları işletme hakkının yüzde 10'dan azı ABD firmalarına, yüzde 72'si İngiltere'ye ait iken, 1960'larda ABD payının yüzde 59'lara çıktığı Harry Magdoff un Emperyalizm Çağı adlı yapıtında belirtiliyor. ABD Dışişleri Bakanlığı Siyasi İşler Müsteşarı Eugene V. Rostow diyor ki: "... *Savaş sonrası tarihi birçok yönden Fransa'nın, Belçika'nın, Hollanda'nın daha önce ellerinde tuttukları güvenlik mozaiklerini Amerikalılara terk etmeleri süreci olmuştur*."[7][14]

US News Dergisinin 22 Mart 1971 tarihli sayısında ABD Savunma Bakanlığı, Türkiye'nin önemini şöyle vurguluyor:

---

[12] Harry Magdoff, Emperyalizm Çağı, s. 71.
[13] Harry Magdoff. agy. s. 72.
[14] Harry Magdoff. agy. s. 57.

"Türkiye ve Yunanistan'ın Batı için büyük önemi, askeri potansiyellerinden çok, stratejik konumlarından gelmektedir... Daha da önemlisi, ABD'nin Ortadoğu ve Hint Okyanusu'ndaki stratejik çıkartandır. Bu çıkarlar, Türkiye ve Yunanistan'ı, Amerika için özellikle hayati kılmaktadır."[8][15]

ABD İÇİN TÜRKİYE'NİN ÖNEMİ

George McGhee, ABD'nin Türkiye eski Büyükelçisi, Ortadoğu ve Türkiye uzmanı, kısaca deneyimli bir diplomat... McGhee'nin Ortadoğu ve Amerikan politikasını odaklaştırdığı anılarının bir bölümü Türkçe olarak yayınlandı. "ABD-TÜRKİYE-NATO-ORTADOĞU" adlı yapıt, Truman Doktrini ve ABD-Türkiye ilişkileri üzerinde yetkili ve olayların içinde yaşamış, Türkiye-ABD ilişkilerini belli bir strateji ile yönlendirmiş bir diplomatın anılarına dayalı olduğu için önemli. Bu çalışmada önemli bir sorunun yanıtını da buluyoruz. McGhee'ye göre, *"Türkiye değerli stratejik mevkii ve askeri gücü"nü* kullanarak Ortadoğu'da önemli rol almış bir ülkedir. Yapıta yazdığı önsözde, NATO Eski Genel Sekreteri Peter Carrington, "George McGhee" diyor "... kendisi dikkati çeken bir ABD Büyükelçisiydi ve Türkiye'nin özgür dünya açısından taşıdığı jeopolitik ve politik önemi anlayacak ileri görüşe sahipti." Türkiye ile ilgili değerlendirmesinde; "Türkiye'nin ortak savunmamıza katılmasının Batı için önemini kavrâyabilen (ya da emperyalizmin dünya politikasını yeterince bilmeyen/notumuz) devlet adamlarının var olmasını" Batı için şans sayan Carrington der ki:

"Türkiye'nin Batı komşularıyla olduğu gibi, diğer Ortadoğu ülkeleriyle de özel ilişkileri ve bağlan vardır. Düşman Türkiye ya da *tarafsız bir Türkiye, savunma durumumuzu da gerçekten büyük zorluklara iter,* stratejimizin inandırıcılığını zayıflatırdı."[9][16] Bu satırlar Türkiye'nin, Batı'nın ve özellikle ABD'nin çıkarları için ne denli önemli bir ülke olduğunu anlatıyor. Eisenhower 1953'te *"Dünya'da Ortadoğu'dan daha çok stratejik önemi olan bölge yoktur."* derken, hiç kuşkusuz bölgenin ve elbet Türkiye'nin emperyalizm için önemini vurguluyordu. Bu ilginin, bölgenin zengin ve el sürülmemiş maden yatakları ve petrol rezervine dayandığı gizlendi. Önceleri açıkça söylenmedi. ABD, Ortadoğu'ya yönelik ilgi nedeninin, komünizmin bölgede yayılmasını önlemek, bölgede istikrarın/statükonun korunması olduğunu söylüyordu... Çünkü bölgedeki statüko, İkinci Dünya Savaşı sonrası çizilen yapay sınırlara ve çağdışı sistemlere dayalıydı. İsrail devletinin, emperyalizmin uç beyi olarak Filistin topraklan üzerine kurulması, Ortadoğu'ya ilişkin politikanın bir parçasıdır. Sosyal ve siyasal bakımdan Ortaçağ karanlığında yaşayan Arap kabilelerini uğraştıracak bir uygulamanın yarattığı bunalım, o gün, bugün artarak sürmekledir. Ve Ortadoğu artık, petrol rezervi ve maden kaynaklarıyla ABD Emperyalizminin emrindedir. Statünün bozulması, bu kaynakların sömürülmesini tehlikeye atar. Ve ABD, Ortadoğu'daki sömürüyü engelleyecek her şeye karşıdır. Bunun adı da, istikrarı korumaktır. Yani emperyalist sömürüyü korumak... Bunun için de ABD, Ortadoğu'nun savunmasını üzerine almak zorundadır. Neden? Bu sorunun yanıtı, McGhee'nin anılarında veriliyor. Daha doğrusu kitap baştan sona bu soruya yanıt olarak kaleme alınmış nerdeyse!

"ORTADOĞU SAVUNMASININ MANTIĞI"

McGhee anılarına böyle başlıyor. "Ortadoğu Savunması'nın Mantığı." Ve konuya, "Dünyanın ilgisi son yularda Basra Körfezindeki sekiz yıl süren İran-Irak Savaşı'nın da katkısıyla yine Ortadoğu'nun savunması üzerinde yoğunlaşmayı sürdürmektedir," diye sürdürüyor. Şu halde, Ortadoğu tarih içinde olduğu gibi; bugünde emperyalizm için çok önemli bir ilgi odağıdır. ABD'li stratejistlere göre, dünyanın en önemli stratejik bölgesi olan Ortadoğu'da, Türkiye, tarihinden gelen bir misyonla, Çar Petro'dan bu yana, Rusların bu bölgeye inmesine engel olan bir kalkandır. "İşte" diyor McGhee, "Türkiye'nin Ortadoğu güvenliği açısından önemi en başta 600.000 kişilik ordusuna, sonra da halkının demokrasiye birlik içinde adanmışlığına dayanmaktadır. Tabii, aynı zamanda ülkenin coğrafi mevkiinden

---

[15] Türkiye İçin Devrim Dergisi, 23 Mart 1971.
[16] George McGhee, ABD-TÜRKİYE-NATO-ORTADOĞU, s. 9.

de kaynaklanmaktadır," dedikten sonra.

"İşgalci Sovyet birliklerinin karadan Ortadoğu'ya ve Basra Körfezi'ne inebileceği tek yol, Türkiye, İran ve Irak'ın kuzeyindeki dağ geçitleridir." söylemiyle Türkiye'nin önemini vurguluyor.

Bu sözler, Türkiye'ye yardımın gerçek dayanağını gösteriyor. Türkiye, emperyalizmin sömürü ağına bir kalkandır. Bu nedenle de yardım edilmelidir. ABD'nin önde gelen stratejistlerinden Rutsel, Kaplan ve Goblenz'e göre de, "Türkiye, Ortadoğu'da ideal bir araçtır. Çünkü Türkiye bu bölgede, Birleşik Devletler stratejisinin gelişmesine aktif olarak katılan ve Yakın Doğu/Ortadoğu sahnesinde Amerika'nın yüzünü güldüren tek devlettir." (William Rutsel, Mortan A, Kaplan ve C.G. Goblenz'in ortak yapıtları. "ABD Dış Siyaseti" adlı kitaptan alıntı.)[11][17]

Türkiye'ye Batı Savunması'nda verilen rol işte budur. Bir araç,, bir kalkan!.. O nedenle de, Türkiye, son yıllara değin, ekonomik yönden ilgi odağı olmamıştır. Çünkü, bir Sovyet saldırısı karşısında, kuvvetlerin Toroslar'a çekilmesi planlandığından 'Türkiye'ye yapılacak yatırım boşa gidecektir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun kaderine terk edilmişliğinin ardında, o bölgenin, -emperyalizmin çıkarlarına göre düzenlenmiş güvenlik konsepti nedeniyle- işgalciye terk edilmesi planı bulunmaktadır demek yanlış olmaz. Bunlar ABD'nin çıkarlarına uygundur, ama Türkiye'nin ulusal çıkarlarıyla çelişir. Türkiye, eğer Kemalist bir bilinçle Ulusal bir Savunma Konsepti hazırlamış ve benimsemiş olsaydı, Ortadoğu'da hem emperyalist etkileri kırar, hem de saygın bir ülke olurdu. Böyle bir politika, kalkınmaya destek olacağı gibi, bölgelerarası eşitsizliğe bağlı bugünkü sosyal ve siyasal sorunların doğmasını önlerdi.

McGhee'nin anılarından çıkardığımız sonuç şudur: Ortadoğu'yu savunmanın mantığı, ABD'nin çıkarlarını güvenceye almaktır. Ve bu politika, geçmişte Sovyet yayılmacılığını önleme görüntüsüyle perdelenen asıl amacın, geçmişte, bugün ve gelecekte günümüzde Basra Körfezi'ni güvenceye almak amacına göre geliştirilmektedir. McGhee açıkça söylemiyor ama, uygulamada, Türkiye bu kez Çekiç Güç'e güç katarak, *"aracı"* olmayı sürdürmektedir. Son Körfez Bunalımı ve Irak Savaşı, ABD'nin bölgede, kendinden başka hiçbir ülkenin, dünyanın en önemli stratejik bölgesinde at oynatmasına izin vermeyeceğinin göstergesidir.

ABD, bölgede kendisince sağlanan istikrarı sürdürme kararındadır. Yani Ortadoğu'daki yapay sınırları, Ortaçağ kalıntısı şeyhlik, emirlik ve krallıkları desteklemekte, bu ülkelerdeki sosyal uyanışı, baştaki bu çağdışı sistemlerle önlemektedir.

Şöyle bir soruya verilecek yanıt, ABD'nin gerçek yüzünün görülmesine yardımcı olur. Acaba, İkinci Dünya Savaşı sonrası, savaşın yorgunluğu ve Avrupa'daki peykleri nedeniyle başı dertte olan Sovyetler, Türkiye ve İran'ı aşıp, Ortadoğu'ya, Basra Körfezi'ne iner miydi? Bu soruya ileride yanıt arayacağız ama, 1945-1947 yıllarında Türkiye'nin, Sovyetler'in Boğazlar ve Doğu Anadolu'ya yönelik istemlerini tek başına karşıladığı ve bu arada Sovyetler'in İran'daki birliklerini çektiği düşünülürse, böyle bir olasılığın gerçekleşmeyeceği söylenebilir. Ve o iki yıl (1945-47) göstermiştir ki, bir ulus ancak kendi öz varlığına güvenerek tehlikeleri göğüsler. Eğer biz bölgenin özelliği ve Türkiye'nin çıkarlarına uygun bir anlayışla tarafsız kalabilseydik, emperyalizmin Ortadoğu politikasından denge öğesi olurduk.

Carrington'un sözlerini anımsayalım. "... Tarafsız bir Türkiye..." diyordu, NATO Eski Genel Sekreteri "savunma durumumuzu da, dış politikamızı da gerçekten büyük zorluklara iter, stratejimizin inandırıcılığını zayıflatırdı..."

Bu gerçek görülebilse ve ona göre politikalar oluşturabilseydi, bugünkü zorluklarla karşılaşılmayabilirdi!.. Biz yine McGhee'ye kulak verelim:

"... Sovyetler, Türkiye'yle sürdürdükleri sinir savaşının bir parçası olarak Kara Kuvvetlerini de Türkiye'ye doğru sürmüş, ayrıca Türk kıyılarının 45 mil açığında deniz

[17] Prof. Dr. Türkkaya Ataöv, Amerika-NATO ve Türkiye, s. 245-246.

manevralarına başlamıştı. *Türkler, Sovyet baskısı karşısında kaya gibi dikildiler.* Montrö Antlaşmasının gereklerini yerine getirdiklerini, antlaşmanın şartlarına zaman zaman fanatizme varan bir tutkuyla uyduklarını, Türk çıkarlarını bile ikinci plana ittiklerini söyleyerek direndiler. Ankara ayrıca, *ulusal açıdan Sovyet önerisi Türkiye'nin egemenlik haklarıyla ve güvenliğiyle tutarlı değildir ve bu haklar sınırlandıramaz,'* dedi." Bu değerlendirmenin gösterdiği gerçek, İkinci Dünya Savaşı sonrası, bizim Sovyet tehdidi ile başbaşa bırakıldığımızda. McGhee, bizim o zaman gerçek bir ulusal bilinçle tehlikeyi göğüslediğimizin anlaşıldığını söylüyor.

Truman Doktrini mi? İşte O, Ortadoğu'ya ABD emperyalizminin yerleşme pratiklerinin teorisidir,*[18]

McGhee, Truman Doktrini'ne 23 Ağustos 1946'da ABD Kuvvet Komutanlarının ortaklaşa alınmış bir kararından çıkılarak ulaşıldığını yazar.

"ABD Kuvvet Komutanları Ortadoğu'ya yönelik Sovyet eylemlerini 'Sovyet de facto, coğrafî-politik kontrolünü yayma yolunda hesaplı bir Sovyet politikası' olarak nitelendirdiklerini bildirdiler ve Türkiye'nin Doğu Akdeniz ve Ortadoğu'da en önemli unsur olduğu sonucuna vardılar. *ABD'nin Türkiye'ye yardımının ana mantığı artık ortaya çıkmış durumdaydı* ve İngiltere'yle görüştükten sonra, ABD bölgede daha büyük sorumluluk üstlenmeye hazır olduğu yolunda güvence verdi."[13][19] Görülüyor ki, ABD, 1946'da Türkiye'nin kendi çıkarları için önemini kavramış ve yardıma bu amaçla karar vermiştir. Görünürdeki amaç, Sovyetler'in Ortadoğu'ya yönelik planlarını önlemek ve Türkiye'yi kullanmaktır. Mc Ghee der ki: "... *İngilizler Ortadoğu politikalarının çapası olarak Türkiye'yi kullanmaya karar verdiler..."* Bizim için ne aşağılayıcı bir niteleme... *İngilizler "çapa" olarak, ABD "araç" olarak kullanır.*

McGhee'yi okumayı sürdürelim:

"Kuvvet Komutanları Türkiye'yi Doğu Akdeniz ve Ortadoğu'da Sovyet saldırganlığına doğal bir engel olarak nitelendirirken, Vietnam Savaşı sırasında çok ünlenen Domino Kuramı'na benzer bir olaylar dizisini öngörmekteydiler. Yani eğer Türkiye Sovyet baskılarına karşı durabilir, Batı'dan direnişine yardımcı olacak ihtiyaçlarını sağlayabilirse, tüm Ortadoğu ülkelerinin de komünizme karşı direnme kararlılıkları daha güçlenecekti. Yok eğer Türkiye barış içindeyken boyun eğerse, tüm Ortadoğu ülkeleri de hızla Sovyet boyunduruğuna girerdi." Raporun son cümlesi de çok çarpıcıydı: "Rusya, Türkiye'yi barış döneminde emip yutabilirse, bizim Ortadoğu'yu savaşla savunma yeteneğimiz tümüyle yok olur."[14][20]

Dolayısıyla, Kuvvet Komutanları ABD'nin amaçlarını şöyle görüyorlardı: Birincisi, Türkler'in Sovyet baskısına direnme istek ve yeteneklerini artırmak, ikincisi de, Türkiye'nin kendini savunma konusundaki askeri potansiyelini daha iyileştirerek bu topraklara olabilecek saldırıları durdurma ve geciktirme yeteneğini en üst düzeye çıkarmak.

Anlaşılan, Türkiye kobay olarak kullanılıyor. Türkiye, ABD'nin çıkarları açısından gerçekten çok önemli, yaşamsal bir konumdadır. Bizim bu gerçeğin bilinciyle, Türkiye-ABD ilişkilerini düzenlememiz ve politikamızı asıl gücün bizde olduğunu düşünerek saptamamız gerekirdi. O zaman Türkiye bugünkü noktaya gelmezdi.

---

[18] (*) 1957de Eisenhower, bu pratiği kendi adıyla anılan bir doktrinle somutlaştırmış ve Kongre'ye sunduğu bir mesajla "Sovyetler'in Ortadoğu'ya sızmalarının önlenmesi için Ortadoğu'nun denetiminin tam olarak ABD'ye ait olduğunu" Dünya'ya duyurmuştur. Bu mesajın da Rockefeller Grubunun önayak olduğu "Dolaylı Saldın" teorisine dayalı olduğu anlaşılmaktadır. Eisenhower, ayrıca bu mesajla, Ortadoğu ülkelerinden isteyenler için özel yardım programlan geliştirildiğini de açıklamış, DOĞU BLOKU ÜYELERİNDEN ORTADOĞU'YA YÖNELİK BİR KARIŞMA (müdahale) olursa, ABD Silahlı Kuvvetlerinin kayıtsız kalmayacağını duyurur. Gerçekten 1957deki Ortadoğu krizinde (Kissinger bu krizin kendilerince yoğunlaştınldığını anılarında açıklıyordu) ABD Lübnan'a asker çıkarmıştır. Lübnan o gün, bugün krizden çıkabilmiş, Ortadoğu huzura kavuşabilmiş değildir. Bu gerçeği, Çekiç Güç'ün ülkemizdeki konuşlanmasına izin verenlerin dikkatine sunarım.

[19] McGhee, agy. s. 50-51.

[20] McGhee, agy. s. 50-51.

Görülüyor ki, emperyalizmin tuzaklarını biz kendi bilgisizliğimiz yüzünden, elimizle kurmuşuz.

İSTİKRAR-BUNALIM-ÇIKAR

Emperyalizmin sözlüğünde istikrarın anlamı, ABD'nin çıkarlarının korunmasıdır. Bu arada çıkarı olan bölgede ya da ülkede yönetimin biçimi önemsenmez, insan hakları ihlalleri olabilir. Bir ülkede kral olmuş, diktatör olmuş, ABD önemsemez, dahası böyle ülkelerde bir adamı elde etmek ve o kanalla toplumu denetlemek daha kolaydır ve ucuza gelir. Yeter ki bunlar, ABD'nin çıkarlarına engel olmasın. Ve asıl önemlisi, ABD için yıkıcı aşamaya gelmemesi koşuluyla bunalımlar da olmalıdır. Böyle ülkeler arasında, düşük seviyeli silahlı çatışmaya kadar uzanan bunalımlar olmalıdır. Bu bunalımlar çözümsüzlüğe götürülür. Böylece ABD, o ülkelerin politikalarına etken olur, dahası işbirlikçi sınıflar eliyle, politikalarını yönlendirir.

Örneğin, 1960'lardan bu yana bir türlü çözülemeyen Kıbrıs sorunu, kısa bir süreç içinde çözülebilir miydi? Ya da gerçekçi bir deyimle, "ABD, Kıbrıs bunalımının hemen çözümünü istiyor mu?"

Bu soruyu, yıllardır oynanan oyunun kurallarına ve sonuçlarına bakarak, "hayır" diye yanıtlıyoruz. Kıbrıs bunalımı, ABD istemeden çözümlenemez ve ABD bunalımın sürmesini, sürdürülmesini istemektedir.

Bir an için sorunun çözümlendiğini varsayalım. Kıbrıs bunalımı çözümlense ve Kıbrıs'ta iki toplumun barış içinde yaşamasını sağlayan bir düzen kurulsa ve ayrıca Türk-Yunan anlaşmazlığı da giderilse, Ortadoğu'da ABD'nin hakemliğine gerek kalmayacaktır. Rockefeller'in Eisenhower'a yazdığı mektubu incelerken göreceğimiz gibi; "Türkiye'nin gelişmesi, onun bağımsızlık eğilimini arttırır." ABD bunu ister mi? Elbet istemez. Çünkü böyle bir Türkiye, gelişme yolunda attığı adımlar, bağımsız bir Dış siyasa ve artan gücüyle, Ortadoğu'da üstünlüğü elde etmenin yollarını arayacaktır. Türkiye, Ortadoğu'da bir güç olacaktır ve bu sonuç emperyalizmin çıkarları için tehlikelidir. Oysa ki Ortadoğu, McNamara'nın 1967'de vurguladığı gibi, ABD için *yaşamsal önemdedir.* McNamara, bir meclis komitesinde Ortadoğu, Türkiye, Yunanistan ve İran'ın, ABD için önemini şu sözlerle anlatır:

"Yakın ve Ortadoğu, Birleşik Devletler açısından taşıdığı stratejik önemi devam ettirmektedir. Çünkü bu bölge siyasi, askeri, ekonomik çıkarların birleştiği kavşaktır ve çünkü Ortadoğu petrolü Batı için hayati önem taşımaktadır. Bundan ötürü, bu bölgenin istikrarlı ve sürekli bir kalkınma içinde olmasında bizim çok büyük çıkarımız vardır (bunun gerçek anlamı, bu ülkeler ancak ABD'nin çıkarları gereği ve o kadar,(kullanılabilirler/notumuz)." McNamara şöyle sürdürüyor:

"Yunanistan, Türkiye ve İran ile olan ittifak ilişkilerimizi devam ettirmekte de büyük çıkarlarımız vardır. Zira bu üç ülke, Sovyetler Birliği, sıcak deniz limanları ve Ortadoğu'nun petrol yatakları arasında yer almaktadır."[15][21]

Evet, Ortadoğu emperyalizm için, "siyasal, askeri ve ekonomik çıkarların birleştiği kavşaktır."

O nedenle, Ortadoğu'da sorunlarını çözümlemiş, anti-emperyalist bir savaştan sonra kurulduğu için, emperyalizme karşı bir odak olan güçlü bir Türkiye, emperyalizm için elbet gözardı edilemeyecek bir tehlikedir. Carrington'a göre, tarafsızlığımız bile ABD için tehlikelidir. Böyle bir tehlikeyi daha başlangıçta görmek, gelişmesini önlemek, iç ve dış bunalımlar içinde bırakmak, ABD için, ABD'nin güvenliği ve çıkarları için gereklidir. İçinde çırpındığımız bunalımlar ve sorunlara, örneğin Kıbrıs sorununa bir de bu açıdan bakılmalıdır.

---

[21] Harry Magdoff, agy. s. 153.

BUNALIM ABD'NİN ÇIKARINADIR

Ortadoğu sorunu içinde Türk-Yunan ilişkileri, Arap-İsrail anlaşmazlığı kadar önemlidir ve çözümü bugünkü koşullar içinde çok güçtür.

Ortadoğu'daki bunalım, ayrıca bu ülkelerin savaş gereksinmeleri dolayısıyla askeri harcamalarını artırmakta, emperyalizme bağımlılık bu yönden de sürmektedir. Örneğin, 7 Şubat 1993 günlü Milliyet Gazetesindeki şu haber, Körfez bunalımının kimlere neler sağladığını anlatıyor. "Körfez Savaşı'ndan sonra Ortadoğu dünyanın en büyük silah deposu..."

Haberin ayrıntısı şöyle sürüyor:

Bahreyn	: 200 milyon dolar
Birleşik Arap Emirlikleri	: 1,2 milyar dolar
İsrail	: 1,3 milyar dolar
Mısır	: 2,2 milyar dolar
Suriye	: 2 milyar dolar
S. Arabistan	: 25,6 milyar dolar
Türkiye	: 6,2 milyar dolar
Umman	: 594 milyon dolar

Böylece, kaynaklarını silaha yatıran bunalım içindeki ülkeler, ekonomik kalkınmaya zaman ve para ayıramazlar. Bu ülkeler, bir yandan çokuluslu şirketler için pazar olurken, öte yandan hammadde kaynaklığı etmektedirler. Ortadoğu ülkeleri, eğer kendi ulusal çıkarları için istikrara ulaşmayı başarırlarsa (ki, ulaşılması zor bir hedeftir) elbet, petrol ve maden kaynaklarını ulusal amaçları için çalıştıracaklardır. Bu nedenle, Ortadoğu ülkelerinin, kendileri için istikrara kavuşması önlenir. Çünkü, bunalımın sürmesinde emperyalizmin çıkarı bulunmaktadır. Öte yandan, az gelişmiş ülkeler, emperyalizmin hammadde kaynağı olmak zorundadırlar. Bu zorunluluğu, Eisenhower, 1953 yılında şöyle vurgular:

"... Hür halklara sadece asil bir düşünce ile değil, fakat bir zorunluluk gereği bağlı olduğumuzu biliyoruz. Hiçbir hür halk, kendisini ekonomik olarak tecrid ederek, sahip olduğu herhangi bir avantajını uzun süre devam ettiremez ya da güvenlik içinde olamaz. Bütün üstünlüğümüze rağmen, biz bile, çiftliklerimizin ve fabrikalarımızın artık üretimleri için, dünya pazarlarına ihtiyaç duymaktayız; ve bu çiftlikler ve fabrikalar için uzak ülkelerden hayati maddeler ve ürünler getirtmek zorundayız. *Barış ticaretinin ortaya çıkardığı bu karşılıklı bağımlılık,* kendisini savaş zamanında çok daha fazla hissettirmekledir."[16][22] ABD, bu nedenle de Dünya egemenliğine soyunmuştur. Çünkü bir başka Amerikalı, Washington'un Dış Yardım Danışmanı Clarence B. Randall şöyle der:

"Zamanla endüstrimizin ya da savunma programımızın, acilen ihtiyaç duyacağı belirli bir nadide hammadde yatağının, dünyanın neresinde, hangi el atılmamış bölgesinde çıkacağını önceden kim bilebilir."[17][23]

Böyle bir hammadde kaynağını kaçırmamak için Dünya'ya tümden elkoymak gerekir. İşte global politikanın bir başka gerekçesi... Böylece az gelişmiş ülkelerin gelişmeleri de önlenir. Nasıl mı? Adı geçen eserde az gelişmişlik ve kapitalizm ilişkisi şöyle değerlendiriliyor:

"Az gelişmiş kapitalizmlerin sürekli ve güvenilir hammadde ikmalcileri olarak Dünya pazarına entegre olmaları, nadir istisnalarla, tekelci kontrol merkezlerine sürekli olarak bağımlı hale gelmeleriyle sonuçlanmaktadır ki, bu tekelci kontrol merkezleri, bu bağlılıktan doğan pazar yapısı ile, dokunulmazlık ve sağlamlık kazanmışlardır. Kapitalist Dünya pazarlarına entegre olunması, az gelişmiş ülkeler üzerinde hemen her zaman aynı etkileri yapmaktadır: *1) Bağımsızlık ve kendine güven gerektiren kalkınma yolundan ayrılırlar ya da bu yola hiç giremezler; 2) Ekonomik olarak kendi kendine yeterliliklerini kaybederler ve ihracata bağımlı hale gelirler; 3) Endüstri el yapıları, alıcıların kabul ettikleri fiyatlar üzerinden belirli ürünlerin ihracatının gerektirdiği ihtiyaçlara göre adapte olur ve bu, çeşitliliğin ve*

[22] Harry Magdoff. agy. s. 253.
[23] Hany Magdoff, agy. s. 25.

*gelişen ekonomik verimliliğin gerektirdiği kaynak elastikiyetini azaltır."*18[24] Bu nedenle, Ortadoğu bunalımları çözülmemelidir. Bunalımlar ve istikrarsızlık, ABD'nin istikrar anlayışı için gereklidir.

Teresa Hayter'a göre "Emperyalizmin yardımı yıkıcı bunalımları geçiştirmek için kullanılır." Bunalımları çözmek için değil. Çünkü bunalımın çözülmesi, yeni bir durum ortaya çıkarır, statüyü değiştirir. Eğer emperyalizmin çıkarı, statünün değiştirilmesinde değilse, bunalım çözülmez "geçiştirilir", dahası bunalımlar artırılır.*[25] Bunun için elbet güç, siyasal-askersel güç gereklidir. Bu gücün siyasal gerçekler gözetilerek kullanılması, gücü kullananı başarılı kılar. Siyasal gerçekçilik, gücün dengeli kullanılışı, o gücü kullananın " çıkarı"na göre algılanır ve değerlenir.

ABD, 1990'lara değin, Dünya'ya yön veren süper devletlerden biri olarak, Sovyet diplomasisi ile yarış içindeydi. Kendisinin etkileyeceği -nüfuz alanındaki- ülkelerde statüko'yu korumak o ülkelerdeki sosyal devinimleri önlemek ya da denetim altında tutmak istiyordu... Çünkü, sosyal değişimin kapitalist sisteme karşı tepkilere neden olacağını biliyordu. Demokrasi, insan hakları vb. çağdaş insanın ve toplumun sorunları, onun etkisi altındaki ülkelerde, sadece konuşulur ama yaşama geçirilmesi geciktirilirdi...

Ve ABD, Dünya'da kendi çıkarını sağlayan statükoyu "kuvvet üstünlüğü yaratarak" korumanın yol ve yöntemini geliştirmiştir. Dönemin ABD Dışişleri Bakanı Dean Acheson 1951 'de kuvvet-güç ve politika ilişkisini şöyle değerlendirir:

"Kuvvet pozisyonuna göre hareket etmek zorundayız. Bu kuvveti yarattığımız zaman, kanaatime göre, uluslararası durum hızla değişmeye başlayacaktır..."19[26]

L. Pera ise, statüko ile kuvvet/güç ilişkisini değerlendirirken der ki:

"Bizim dış politikamız, bizim tarafımızdan tek yönlü bir siyaset kuvvetine dayanmaktadır. Dünya'da statükoyu koruyabilmek için bu siyasetin zorunlu olduğunu kabul ediyoruz.20[27] Bu nedenle de ABD, düşmanla karşılaşabileceği her noktaya "kuvvet yığmak, her noktayı her an denetim altında tutmak ve statükoyu korumak" zorundadır.

"Statüs quo/statüko politikasının amacı, tarihin belli bir anındaki güçler dağılımının devamını sağlamak ve korumaktır." diyor Hans J. Morgenthau, Uluslararası Politika adlı eserinde ve sürdürüyor görüşlerini:

"Bu yönüyle statüko siyasetinin uluslararası politika alanında yüklendiği fonksiyonun, içişleri alanında tutucu bir siyasetin yüklendiği fonksiyon gibi olduğu söylenebilir."21[28]

Peki, o tarihin belli anı hangi andır, ne zamandır? Morgenthau der ki: "... Çoğu kez bir savaşın sona erdiği ve güçler dağılımının barış antlaşması hükümleri içinde modifiye edildiği andır."

Morgenthau'nun dediği gibi, statükonun saptandığı, *"tarihin o belli anı", İkinci Dünya Savaşı sonrası, Yalta'da yapılan paylaşımın* (ki, Churchill'in anılarından öğrenildiğine göre, Roosevelt'le anlaştıktan sonra Stalin'le başbaşa saptanan Doğu Avrupa ve Balkanlar'ın kaderinin) *Potsdam'da onaylandığı andır.*

---

[24] Harry Magdoff, agy. s.254.

[25] (*) ABD'nin gerektiğinde bunalım politikaları izlediği Kissinger'in şu itirafı ile saptanmıştır. Kissinger Ortadoğu'ya değgin anılarında der ki:

"Ortadoğu politikamız Sovyetler'in Mısır'dan kovulmasıydı. Böylece Ortadoğu'da meydana gelen çeşitli bunalımlarda, örneğin Ürdün bunalımında ve Süveyş'teki füze bunalımında Sovyet nüfuzunun ne denli sınırlı olduğunu gösterebilmek için son derecede kışkırtıcı bir tutum izledik... 1973'de her şeyden önce Arap Birleşik Cephesi'ni parçalamayı amaçlıyorduk. Ayrıca, Avrupalıların Japonların bu diplomasiye karışmalarını sağlamayı amaçlıyorduk. Ve tabii Sovyetler'i de diplomatik arenanın dışında tutmak istiyorduk." Arayış, Haftalık Dergi, 5.9.1981, İktibas, sayı 22.

[26] M. Fahri, A.H.D. s. 62.

[27] M. Fahri, agy. s. 62.

[28] Hans J. Morgenthau, Uluslararası Politika, C. 1, s. 48.

Dünya'yı altüst eden 6 yıllık savaş bitmiş ve savaşın utku kazanmış (muzaffer galipleri) yeni bir düzen vermek üzere, Dünya'yı aralarında paylaşmışlardır. Bu statükonun bozulması, yeni bir dağılmaya değin istenmez. Soğuk savaş, işte bu statünün sürdürülmesini sağlamıştır.

İngiltere, savaş sonrası eski gücünü kazanamayacağını anlamış ve Ortadoğu'da nüfuz bölgelerini yavaş yavaş ABD'ye terk etmiştir. Türkiye ve Yunanistan, ilk önce terk edilen alanlardır. Türkiye, İkinci Dünya Savaşı başlarında, İngilizlerle yapılan anlaşma sonucu, İngiliz nüfuz bölgesine girmiş sayılır. Öyle ki, Doğan Avcıoğlu'nun yazdığına göre, 1973'de açıklanan Churchill'in el yazısı bir belgeden, İngiltere, Polonya'nın tamamını Rusya'nın nüfuz bölgesi olarak Stalin'e sunar. Romanya'nın yüzde doksanının, Bulgaristan'ın yüzde 75'inin, Yugoslavya ve Macaristan'ın yüzde 50'sinin Rusya'ya bırakıldığı anlaşılır. Churchill, Türkiye üzerinde pazarlığa yanaşmamıştır. Çünkü, İngiltere, Akdeniz'in tamamını kendi alanı olarak ayırmıştır. Buradan çıkarak Churchill'in, 1939'dan sonra, Türkiye'den kendisini sorumlu tuttuğu anlaşılıyor. Avcıoğlu, *"Akdeniz'in egemenliğini elinde tutan Churchill'in, Türkiye'yi kendi nüfuz alanı içinde saydığı açıktır. Nitekim, 1943"te de, ABD'ye Türkiye'nin askeri politik ve ekonomik bakımdan İngiliz nüfuz bölgesi olduğunu kabul ettirmeyi"* başardığını yazar.[22][29]

Türkiye'nin Truman Doktrini ile ABD nüfuz alanına terk edilişi de İngiltere'nin izniyle olmuştur. McGhee, anılarında yazdığına göre, "İngiltere, Türkiye'yi taşıyamayacağını ABD'ye 1946'da bildirir." Türkiye'nin kaderi bu tarihten sonra, ABD'nin elindedir artık.

Churchill’in Boğazlar sorunu ile ilgili ikili oyunu, Rusya'nın, savaş sonrası bu sorunla bizi zorlaması ile sonuçlanır. Paylaşımda, Batı nüfuz bölgesinde bırakılan Türkiye'nin bu zorlamalar sonucu, "Truman Doktrini'ne sarılmasının altyapısı mı hazırlandı?" diye düşünmeden edemiyor insan!..

Evet, savaş sonrası statü böylece saptanır. "Tarihin o anı"nın belirlediği statüyü koruma da, O'nu belirleyenlerin sorumluluğundadır, elbet. Onlar da çıkarları neyi gerektiriyorsa öyle yapmışlardır.

Rusya, nüfuz alanlarını yalnız ideolojik değil, askersel yöntemlerle de işgal etmiştir. Başkaldırmalara izin vermemiştir. Macaristan ve Çekoslovakya olayları, bunun somut örnekleridir. Batı ne yapmıştır bu işgaller üzerine? Sadece sözle karşı çıkmıştır. Çünkü, oralar Sovyetler'in nüfuz bölgesidir.

Ya giderek Batı'nın savaş öncesi elinde tuttuğu tüm nüfuz bölgelerini ele geçiren ABD, kırk yıldır süren bu etkinliği nasıl sağlamıştır, statükoyu nasıl korumuştur? Yardım antlaşmalarıyla, Karşılıklı İşbirliği ve Güvenlik Antlaşmalarıyla, ikili ve çok yönlü antlaşmalarla elbet! Ayrıca denetimi altındaki finans kapitalin evrensel örgütleriyle, ülkeleri gizli işgali altına almıştır. "Az gelişmiş ülkeler, kendi ordularının işgali altındadır," deyimi, bu dönemi anlatan en anlamlı söylemdir. *Evet ABD, nüfuz alanına aldığı ülkelerdeki işgalini, o ülkelerin ordularıyla sağlamıştır.*

Ve bu statükonun bozulmaması için de her çeşit yolu geçerli saymış, bu ülkelerde de statükonun -kurulu düzenin- değişmesine izin vermemiştir. Buradaki sınır, "sosyal gelişmenin, ekonomiyi geçmemesidir." Sosyal gelişmeler, ekonomik gelişmeleri geçtiği an, statüyü sürdürecek yeni bir yönetim iş başına geçirilir. Bu asker olabilir, sivil yönetim, krallık, diktatörlük olabilir. ABD için önemli olan statükonun değişmemesidir. Dışişleri eski bakanlarından İhsan Sabri Çağlayangil; İsmail Cem'le 1974 yılında yaptığı bir görüşmede der ki:

"Amerika bir memlekette demokratik idare olmuş, şoven idare olmuş, faşist idare olmuş, ona hiç bakmaz. Amerika, o memleketin kendisine ne ölçüde tabi olduğuna, kendi politikasına ne ölçüde satelit (uydu) haline gelebildiğine bakar."[23][30] ABD'nin evrensel

[29] Doğan Avcıoğlu, Milli Kurtuluş Tarihi, C.3, s.1555-1597.
[30] İsmail Cem, Tarih Açısından 12 Mart, c. 2, s. 317.

politikası, emperyalist bir sistem politikasıdır ve çıkar temeline oturur. ABD'de partiler değişir -zaten iki parti esasına dayalı bir sistemdir- ama ABD'nin dünyaya egemen olma, öteki ülkelere söz geçirme ve sömürme ilkesi/politikası değişmez. Çünkü ABD'de politikanın çerçevesini evrensel soygun şirketleri çizer. Ve bu politika çıkar temeline oturtulmuştur.

"Güç şeklinde tanımlanan çıkar kavram ve anlayıp..." diyor Morgenthau;

"... Gözlemcinin entelektüel bir disiplin taşımasını, siyasete konu olan şeyleri rasyonel bir düzen içinde ele almasını, böylece siyaseti kuramsal olarak anlaşılabilir kılmasını gerektirir."[24][31] Dikkat edilirse ABD, her koşulda ulusal çıkarlarını öne sürmekte ve her şeyi çıkarları için yaptığını savunmaktadır ve elbet kendi açısından haklıdır.

O nedenle diyoruz ki, ABD'nin bugününü ve yarınını değerlendirebilmek için iyi düşünmeliyiz. Max Weber de, *"İnsanın eylemlerini fikirler değil, çıkarlar (maddi ve manevi) dolaysız olarak etkilemektedir,"*[25][32] demektedir.

Özetle, politikanın aracı ve amacı çıkardır. Ve ABD'nin son Başkam Clinton, *"çıkarımız gerektirdiği her yerde oluruz,"* derken, ABD politikasının ana ilkesini dile getiriyor.

GLOBAL POLİTİKA -YENİ DÜNYA DÜZENİ

Bu koşullarda 'Yeni Dünya Düzeni'nin, emperyalist amaçlar açısından, eskisinden çok değişik olacağını düşünmek düş kurmak olur. Dahası, eskiden Sovyetler'in karşı çıkacağını varsayarak ya da karşı çıktığı konularda, dengeci bir politika güdülürken, tek kutuplu dünyada, ABD "tek buyurgan" olmuştur. Ve bizim gibi, stratejik önemi olan ülkelerle olan ilişkilerinde gösterdiği dikkati eskisi kadar duyarlılıkla göstermeyebilir. Çünkü, öteden beri amaçladığı, dünyaya toptan sahip olma idealini gerçekleştirmek için, hiçbir engel (elbet bugün için) kalmamıştır.

ABD, Sovyetler'in dağılmasıyla, öteden beri amacı olan global politikayı, rahatlıkla izleme olanağına kavuştu. Evci ABD, İkinci Dünya Savaşı sonrası, Avrupa emperyalist ülkelerinin terk ettiği sömürge ülkeleri ve bölgeleri birer birer ele geçirirken, Dünya'ya toptan egemen olmanın teorisini de geliştiriyordu. Dünya'yı, komünizmin işgalinden kurtarma savının ardında yatan, işte bu global egemenlik politikasıydı. ABD jeopolitikçilerinin Dünya egemenliğine ilişkin teorileri, ABD'nin Dünya'ya toptan sahip olma isteminin başlangıcıydı.

"Kenar Kuşak" kuramcılarından, Yale Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Profesörü Nicholas Spykem'a göre: *"Kenar Kuşak bölgesine egemen olan devlet, Avrupa ve Asya'ya egemen olur. Avrasya'ya* -Avrupa ve Asya'ya- *egemen olan da Dünya'ya sahip olur.*"[26][33]

Peki, 'kenar kuşak' ülkeleri hangileridir? Türkiye, Irak, İran, Pakistan, Afganistan, Hindistan, Kore... NATO'nun ve bir zamanlar bu kuşak ülkelerinin ABD'nin zorlamasıyla içine girdikleri CEN-TO ve SEATO gibi antlaşmalar zincirinin, emperyalizmin Dünya egemenliği araçları olarak kuruldukları anlaşılmıyor mu?

ABD bu kuramı, iki ayrı politika güderek uygulamaya kalkışmıştır.

ABD'nin Dış ilişkilerinde uyguladığı iki politikasına ilişkin J. Burnham'ın görüşlerine bakalım. ABD'nin savaş teorisyenlerinden Burnham'a göre, *"bunlardan biri gizli ve resmi olmayan,* öteki *açık ve resmi politikadır.* Açık politikaya göre, *"ABD, sosyalizmin gelişmesini durdurmak, onu tutmak, önlemek gereğini ilan etmiştir. Ve bunu çeşitli anlaşmalara temel yapmıştır.* Birleşmiş Milletler'in rolüne inanmaktadır ve ona saygılıdır."

Gerçekten incelendiğinde, antlaşmaların, "komünizmin yayılmasının ve "hür dünya" statüsünü bozmasının önlenmesi için, Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın esas amaçlarına hizmet edildiği" savlanarak, o ülkenin ekonomik ve askersel gereksinmelerinin karşılanması

---

[31] Hans J. Morgenthau, Uluslararası Politika, s. 5.
[32] Hans J. Morgenthau, agy. s. 10.
[33] Prof.Dr. Türkkaya Ataöv, Amerika, NATO ve Türkiye, s. 244.

amacının sözleşmelerde ve antlaşmalarda yer aldığı görülür.

ABD işte gerçek amacını, *-Dünya egemenliğine yönelik amacını* - bu perdenin arkasında gizlemektedir. "ABD'nin bu amaca yönelik politikası gizlidir *saldırgandır ve kurtarma politikasının bütün niteliklerine, amaçlarına sahiptir."* diyor J. Burnham.

Ya Birleşmiş Milletler'in yüce amaçları? Birçok belgede görüldüğü gibi, Amerika'nın çıkarları ile çelişmediği sürece, ona da saygılıdır.

Ancak, ABD'nin resmi ağızlarından çıkan açıklamalara dikkat edildiğinde, sözleşmelerin resmi dili ardındaki gizler çözülebilir. Yeter ki, gerçekleri arama ve bulma istenci olsun ve konulara diyalektik bir gözle bakılabilsin.

Örneğin, şu "Karşılıklı Güvenlik" ve "Karşılıklı İşbirliği" antlaşmalarındaki "karşılıklı" sözcüğünün ne anlama geldiğini araştıralım. Karşılıklı güvenlik ve işbirliği için, her yönden eşit ülkeler bulunmalıdır öncelikle. Eğer bu sözleşmeye imza koyanlardan biri güçlü, öteki zayıfsa ve zayıf güçlüden yardım alıyorsa, bu karşılıklı işbirliğinden zayıf yararlanıyor denilebilir mi? Az gelişmiş bir ülke, kendisinden ve ortak düşman (!) Sovyetler'den binlerce kilometre uzaktaki ABD'nin güvenliğini nasıl sağlayacaktır? Şu halde, bu karşılıklı savunma bir aldatmacadır. Asıl savunulan, o az gelişmiş ülke de değildir, ABD'nin çıkarlarıdır. ABD'nin de *"çıkarı"* olmadan, böyle bir işbirliğine kalkışması söz konusu olamayacağına göre, bu karşılıklı alışverişten ABD'nin gerçek çıkarı nedir?

Amerika için çıkar, ulus olma eyleminin altyapısıdır. Bireyler arasındaki birleşme bilincinin itici gücüdür. Özetle Avrupalı göçmenlerin birleşerek ulus olma bilincidir. Bu altyapı kısaca çıkar'dır. Bireylerin bilincinden, toplumun bilincine geçmiştir. Bu nedenle, tarihin derinliklerinden gelen öteki uluslara göre, çıkar, Amerikan toplumunda daha öndedir. Toplumun örgütlenişinde de çıkar, birleştirici etken olmuştur. Toplumsal değer yargısı çıkar'dır ABD'de.

Uluslararası sözleşmelerde de, bu kavram önde gelir. Karşılıklı güvenlik ve işbirliği antlaşmalarıyla korunan ABD'nin çıkarıdır. ABD'nin, o ülkedeki ya da bölgedeki, giderek Dünya'nın herhangi bir yerindeki çıkarıdır. Evrensel şirketlerin çıkarlarıdır. Çünkü, ABD'nin binlerce mil uzağındaki ev sahibi ülke, nasıl ve hangi yöntem ve güçle, ABD'nin kendi topraklarında karşılaşacağı bir tehlikeyi önleyebilir. Kaldı ki o, az gelişmiş bir ülkedir ve kendi sorunları için ABD'den yardım istemiştir. Ve işte bu koşullarda ABD, yardım sözleşmesini, *"Egemen eşitler"in birbirlerinin güvenliğini koruyacağı"* tezi üzerine oturtmaktadır. İlk bakışta, o küçük ülke, kendisine ağır bir yükümlülük getireceğini düşünmeden sözleşmeyi imzalar. *Oysa, bu imza O'na, kendi ülkesindeki ABD çıkarlarını koruma yükümlülüğü getirmektedir.* Bunun için önce, eğilim kurumlarından başlayarak, tüm sistemi ve toplumun genel eğilimleri ABD ideolojisine göre biçimlenecektir. Ve emperyalizm aleyhine hiçbir davranışa yaşam hakkı tanınmayacak, giderek toplum kendi ideolojisine, var oluş felsefesine yabancılaşacak, toplumsal çürüme ve kokuşma başlayacaktır.

Öte yandan, o ülkenin ABD'de ne askeri vardır ne de üsleri. Ama ABD, ülkede hem asker bulundurur, hem de üsler kurmuştur. Neden? Sözde o ülkeyi koruyacaktır. Neye karşı? Uluslararası komünizme karşı! Bu savla gelir, yerleşir ve o ülkeyi denetlemeye başlar. Yeraltı ve yerüstü zenginliklerini sömürür. Yerli sermaye ile kurduğu ortaklıklarla ekonomisinin kilit noktalarım ele geçirir ve ekonomisine etken olan politikaları yönlendirir. Böyle bir ülke, artık *ABD'nin gizli işgali* altındadır. Bu gizli işgali gören ve topluma anlatanlar en ağır suçlamalarla izlenirler, tutuklanırlar. Öyle ki, medya aracılığı ile, halk düşmanı olarak gösterilirler. Demokrasi ve insan haklarını savunmak bile suç sayılır. Bunun en somut örneği Türkiye'de yaşanmıştır, yaşanmaktadır. 1985'te salt demokrasi ve insan haklarını gündeme getiren aydınlar, zamanın Cumhurbaşkanı Kenan Evren tarafından vatan hainliği ile suçlanmışlar ve bu suçlama ihbar sayıldığından bildiriyi hazırlayanlar Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi'nde yargılanmışlardır. Çünkü yöneticiler, tek dünya görüşüne göre biçimlendirilmişlerdir. Temelde onları suçlayan dünya görüşü ABD ideolojisine dayanır. Burada Podol Raporunu anımsamak

gerekir.*[34]

ABD işte bu yöntemle, yerleştiği ülkenin güvenlik güçlerine, sözleşmelere yerleştirilen sözcüklerle çıkarlarını koruma görevi verir. Böyle bir ülkenin ulusal bir güvenlik sistemi yoktur. Emperyalizmle hiçbir yönden çıkar ilişkisi olmayan, temekle çelişkisi bulunan ülke, bu gerçeğin ayırdında olmadığından, emperyalizmin evrensel çıkarlarının koruyucusu olan, sözde savunma Örgütlerine girdiğinde, kendi ulusal çıkarlarına değil, emperyalizmin evrensel çıkarlarına hizmet eder. Emperyalizm, yerli işbirlikçileriyle de ekonomik çıkarlarını korur ya da o ülkenin ekonomisini yönlendirir. Uluslararası finans kapital örgütlerine hükmeden sistemin kısır döngüsünde bocalayan ülke, çıkış yolu arar durur. Ve her arayışında da, değişik roller içinde ve değişik kimlikte engellerle karşılaşır. O kısır döngüden çıkılamayacağı inancına kapılır. Çıkış yolu bulmak için uğraşanlar başarı sağlayacaklarına inandıklarında da, karşılarında kendi ülkelerinin güvenlik güçlerini bulur. Asker görev almıştır bu kez. Sistemi, statükoyu korumak için görevlidir.

Toplumu bu kısır döngüden kurtarmak için, emperyalist sistemin nasıl işlediğini bilmek ve onu boşa çıkaracak bilinçle işe başlamak gerekir.

---

[34] (*) Richard Podol adlı bir AID uzmanının raporundan aşağıya aktaracağımız bölüm, emperyalizmin Türk bürokrasisine nasıl yön verdiğini ve ABD yardımının amaçlarım vurgulamaktadır. Richard Podol, Türkiye'de, bürokrasimizle ilgili olarak rapor hazırlamış ve bu raporu ABD'ye sunmuştur. Şu cümleler bu rapordan alınmıştır

'Yirmi yıldan fazla bir zamandır Türkiye'de faaliyette bulunan Amerikan yardım programı bir zamandan beri meyvelerini vermeye başlamıştır. Önemli mevkilerde Amerikan eğitimi görmüş bir Türk'ün bulunmadığı bir Bakanlık ya da bir İktisadi Kamu Kuruluşu hemen hemen kalmamıştır. Bu kimseler halen bulundukları örgütte "ilerici güç" niteliğini taşımaktadır. Genel müdür ve müsteşarlık mevkilerinden daha büyük görevlere kısa zamanda geçmeleri' beklenir. AID bütün gayretleri bu gruba yöneltmelidir.

"Geniş ölçüde Türk idarecilerini indoktrine etmek gerekir. Burada özellikle orta kademe yöneticiler üzerinde durmak yerindedir. Amaç bunlara yeni davranışlar kazandırmakta: Bu grubun yalan gelecekte yüksek sorumluluk mevkilerine geçecekleri düşünülürse, bütün gayretlerin bu kimseler üzerinde toplanması mantık açısından doğrudur."

Raporun geniş bir özeti, 17-19 Ağustos 1975 tarihlerinde Cumhuriyet Gazetesinde Yalçın Doğan tarafından verilmiştir.

BÖLÜM III

ÇOKULUSLU ŞİRKETLERİN TUZAĞINDA OLTADAKİ BALIK TÜRKİYE

"Çokuluslu şirketlerin hükümetlerinden uygulanmasını istediği politika tek bir formülde özetlenebilir. Standart Oil'in güvenliğinin sağlanacağı bir dünya. Daha ideolojik terimler kullanılırsa bunun anlamı 'hür dünya'nın korunması ve sınırlarının mümkün olduğu zaman ve yerde genişletilmesidir. Bu ise 'Truman Doktrini'nin 1947 yılında kabul edilmesinden beri ABD politikasının açığa vurulmuş amacı olmuştur. Bu madalyonun diğer yüzü antikomünizmdir. Bu durumun gerekli bir tamamlayıcısı da dünya ölçüsünde büyük bir askeri makinenin kurulması ve sürekli kılınmasıdır.
Bugün dünyada görülen tüm önemli mücadele, çokuluslu şirketlerin en fazla alana sahip olma açlığına dayanmaktadır."
Swezzy, Baran ve Magdoff,
Çağdaş Kapitalizmin Bunalımı, s.139.

ÇOKULUSLU ŞİRKETLER VE ABD DİŞ SİYASASI*[*]

Siyasa/Politika genelde, "Devlet işlerine katılma ve devlet etkinliklerinin biçim, amaç ve içeriğini belirleme işi" olarak tanımlanır. Marksçı görüş politikayı, "Sınıflı toplumda, sınıf ve partilerin devlet yönetimini eline geçirmek, kendi sınıfsal çıkarlarını devlet çerçevesi içinde ve devlet yardımıyla gerek topluma, gerekse diğer devletlere kabul ettirmek için, sınıfların verdiği örgütlü mücadeleyi içeren sosyal bir fenomen" olarak tanımlar.[1][1]

Uluslararası şirketlerin çalışma ve dünyayı yönetmede, ABD siyasasını nasıl etkilediği bilindiğinde, tanımın yerinde olduğu görülür. Richard I. Barnet ve Ronald E. Müller'in "Evrensel Soygun -Çokuluslu Şirketlerin Gücü-" adıyla dilimize çevrilen yapıtlarında, şirketlerin gücü ve etki alanları şöyle anlatılır: "

"Evrensel şirketlerin başındaki adamlar, *Dünyayı bileşik bir bütün olarak yönetmeye kalkışan, ilk örgüt, teknoloji, para ve ideoloji sahibi insanlardır.* Tarihte, eski zamanların evrensel tasarılar peşinde koşan insanı ya kendini aldatıyordu ya da mistiğin biriydi... *Dünya, askeri istilalarla yönetilebileceğe benzememekte,* ama bu düş (emperyalizmin küresel amaçları/notumuz) yaşamaya devam etmektedir."[2][2]

Barnet ve Müller, okuyucu karşısına; uluslararası şirketlerin örgütlenişlerini, işleyişlerini ve dünyaya yayılış biçim ve yöntemlerini belgesel bir inceleme ile açıkladıkları yapıtta, bu sözlerle çıkarlar. Yapıt, evrensel şirketlerin, hükümetlerin politikalarını nasıl etkilediklerini belge ve olaylarla açıklıyor. David Rockefeller, 1952 yılında Detroit İktisatçılar Kulübünde, *"son anketlerden birine göre her beş öğrenciden üçünün, büyük şirketlerin devlet idaresinin dizginlerini Kongre ve hükümetin elinden aldığına"* inandıklarını belirterek bu gerçeği vurgular. Bu sözler ve uygulamadan çıkan sonuç şudur: Dünyanın dev şirketlerinin yöneticileri, askersel istilaların -yayılmaların- başaramadıklarını başaran insanlardır... Çünkü bu yolla gelenler, toplumdaki bireyleri ve giderek toplumu içten ele geçirme yöntemini uygularlar. Örgütleriyle, kendi ideallerini empoze ederek! Bunun adı, "gizli işgal"dir... Ve ABD, işte bu yöntemi, evrensel ticaretin kuralları ve evrensel şirketlerle uyguluyor. ABD için ulusal çıkar, evrensel şirketlerin çıkarıdır. Ünlü Morgan, *"ABD için iyi olan, Morgan firması için de iyidir"* derken, bu gerçeği vurgular. Ve bu gerçek de siyasa/politika kavramına ilişkin Marksçı-Leninci tanımın doğruluğunu gösterir.

Şimdi, çokuluslu şirketlerin ABD siyasasını nasıl yönlendirdiğine ilişkin bir örneği izleyelim.

ROCKEFELLER İMPARATORLUĞUNUN GÜCÜ

1956 yılında, ABD'nin o günkü başkanı Eisenhower'a, Nelson A. Rockefeller bir mektup yazar. Bu mektubu değerlendirmeye geçmeden önce, ABD'de iktidar kavgalarının çokuluslu şirketler arasında yürütüldüğü ve bu şirketlerin ABD Dış siyasasının saptanmasında büyük ölçüde etkili oldukları gerçeğini unutmayalım. Her parti ve başkanla birlikte, güçlü gruplardan biri yönetime etkili olur. Eisenhower'la birlikte, ABD başkanlık katında Rockefeller Grubu etkili olmuştur. Daha önce (Truman döneminde), Morgan firmasında olan nöbet, Eisenhower'la Rockefeller Grubuna geçmiştir. Ocak 1956 tarihli bu mektup, dünyayı sömüren şirketlerin, ABD siyasasına ne ölçüde etkili olduklarını, devlet

---

* İlhan Selçuk, 26 Şubat 1964 günlü Cumhuriyet Gazetesindeki yazısında, Çokuluslu şirketlerin devletleri aşan politik etkinliklerine dikkat çekmekte ve özellikle petrol şirketlerinin başta geldiğini vurgulamaktadır. Selçuk, petrol şirketlerinden başta gelen 7sine 7 Kızkardeş adını takmış olup bunlar: Standart Oil Of New Jersey, Royal Dutch Shell, British Petroleum, Gulf Oil, Texas Co., Standart Oil Of California ve Socony-Mobil olarak sıralandırılmıştır. îlhan Selçuk, Arap Petrollerinin ardında da bu şirketlerin bulunduğunu, örneğin ARAMCO'nun bu 7 Kızkardeş'ten üçünün birleşerek kurduğu bir örgüt olduğunu yazmaktadır.

1 Marksçı Leninci Felsefe Sözlüğü, s.223.

2 Richard I. Barnet ve Ronald E. Müller, Evrensel Soygun, s.17/2.

başkanlarını etkiledikleri ve ABD siyasasının şirketlerce -ve elbet o şirketlerin çıkarları ile genel çıkar dengesi gözetilerek- saptandığını kanıtlamaktadır. Rockefeller bunu şöyle vurguluyor: *"Standart Oil Tröstü için iyi olan ABD için de iyidir."* Çünkü, evrensel şirketin çıkarı, ulusal çıkarla eşdeğerdir!

İşte bu nedenle, Rockefeller de, Eisenhower'a yazdığı mektupta buradan çıkarak, ABD'nin evrensel sömürü siyasasının küresel ilkelerini dikte ediyor.

Mektubun nasıl ve niçin yazıldığı ve etki nedeni, Rockefeller'in kimliği ve ABD politikasındaki yeri bilinmeden yeterince anlaşılamaz. Bu mektubu değerlendirmeye geçmeden önce, Nelson Rockefeller kimdir? Amerika gibi bir devletin politikasına yön verecek başkana, akıl verme gücünü nereden, nasıl almıştır? Bu soruların yanıtını arayalım.

Nelson Aldrich Rockefeller, Amerika'nın ilk petrol tröstü Standart Oil Company'nin kurucusu John Rockefeller'in torunudur. Rockefeller Ailesi petrol krallığından başka dallarda da, ABD ve dünya ekonomisinde etkendir. Bankacılık bunların başında gelir. Ve elbet bu ekonomik güç, aileyi politikada da etken kılmıştır.

Nelson Rockefeller, 1940'larda Dışişleri Bakanlığı Latin Amerika İşleri Dairesi Başkanlığına getirilir. Latin Amerika'da, ABD çıkarlarını çok iyi koruduğu için önce, Uzmanlar Komitesi Başkanı, 1944'de Dışişleri Bakan Yardımcısı, 1950'de Uluslararası Kalkınma Danışma Kurulu Başkanı, 1954'te Başkan Eisenhower'ın Başdanışmanı olur.

Rockefeller'in yükselişi, elbet salt yeteneklerine dayanmıyor. Yetenek artı ekonomik güç ve ABD çıkarlarını en iyi korumak. Formül çok basit...

Standart Oil için iyi olan ABD için de iyidir. Kısaca, bizim deyimimizle, iyi bir tüccar gibi düşünüyor politika üretirken!

Bu felsefeyi Turgut Özal da benimsemiştir. Dikkat edilirse, devleti tüccar kafası ile yönetmek ister. Yalnız ABD ile bizim yapı ayrılığımızı gözardı ederek. ABD tüccar gibi dünyayı sömürüyor, bizim sömürdüğümüz ise kendi halkımız...

Mektubun son paragrafındaki sözler, Rockefeller İmparatorluğunun sınır tanımayan gücünü gösterir.

> "Yeni politikanın -mektubun baş taralımla ilkeleri açıklanan politika/notumuz- yürütülmesinden sorumlu olan sizin ve çalışma arkadaşlarınızın Asya'da ve özellikle Ortadoğu'daki *pozisyonlarımızı kuvvetlendirici tedbirlerin alınması zorunluluğuna artık inanmış olmanız* ve üzerinde durduğum ana sorunun, öncelik tanınması gereken çeşitli yönlerini tekrar ele almaya karar vermeniz en büyük arzumdur."

Mektubun üslubu, -biçemi- gözden kaçmamalıdır. Bu mektup, Rockefeller Grubunun, Başkan Eisenhower'a dikte elliği politika ilkeleridir. Dikkat edilirse, "... *artık inanmış olmanız ve... tekrar ele almaya karar vermeniz..."* biçimindeki sözler bir başkana yazılıyor. Bu sözlerden çıkarılacak bir başka anlam, konunun başkanla daha önce uzun uzun tartışıldığı, başkanın bu önerilere yatkınlık göstermediği, daha sonra işin yazdı bir öneriye dönüştürüldüğüdür. Rockefeller Grubu, bu mektupla, ABD Emperyalizmi'nin strateji ve taktiklerini saptamaktan öte, evrensel soygunun içyüzünü aydınlatıyor. Yardımla gelen bağımlılığın, az gelişmiş ülkelerdeki bağımsızlık bilincini yok etme yöntemlerini sıralayan mektup, ABD'nin global siyasasının ve sömürü ilkelerinin de kanıtı oluyor.

Petrol İmparatoru Rockefeller'in, Ortadoğu'ya ve bu arada özellikle Türkiye'ye dikkat çekişi, bizden söz ederken, "oltaya yakalanmış balığın yeme ihtiyacı yoktur. Bu noktada Dışişleri Bakanlığı ile aynı fikirdeyim. Genişletilmiş iktisadi yardım -örneğin Türkiye'ye- bazı hallerde düşünülenin tersi sonuçlar verebilir. Yani bağımsızlık eğilimini artırıp, mevcut askeri paktları zayıflatabilir," deyişi, günümüze kadar uygulanan, ABD'nin Türkiye siyasasını inceleyenlere ışık tutmalıdır. Rockefeller'in mektubu, ABD'nin Türkiye'ye bakış açısının da belgesidir. Bu açı saptanmadan günümüzün sorunlarına gerçekçi bir çözüm bulunamaz. ABD'nin bizi Ortadoğu'da araç olarak kullandığını, bekçilik rolüne uygun bulduğunu gördük.

McGhee'nin, "İngilizler Ortadoğu politikalarının çapası olarak Türkiye'yi kullanmaya karar verdiler,"[3][3] derken, bizim öteden beri emperyalizmin oyuncağı olduğumuz gibi aşağılayıcı bir biçemi yeğlemesi nasıl yorumlanmalı?

Bu gerçeklerin bilinmesi, uydu siyasasını terk edip, kişilikli bir politika saptanmasına yardımcı olacaktır.

Rockefeller'in mektubu, bizim için daha da önem taşıyor. *Bizden söz ederken verdiği örnek, aşağılayıcı olmanın da ötesinde, bağımsızlığımıza ve ulusal kimliğimize yönelik... Bu* örnek, Lozan'ı tanımayan ABD'nin, bizi "uygar uluslar" içinde görmek istemediğine ilişkin tavrının sürdüğünü göstermiyor mu?

Zaman zaman sorduğumuz kimi soruların yanıtını bulamayız! Çünkü o sorulara neden olan olayların altyapısını bilmeden, gerçeği ve doğruyu bulmak güçtür. Örneğin;

ABD, 1975'lerde yardımı neden kesti? Ambargonun uygulanmasında, sadece Türkiye'nin Kıbrıs politikası mı etken olmuştur? 1975'lerde sık sık yinelenen, "NATO'nun doğu kanadının yeterince savunulamayacağı, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin savaş gücünün zayıfladığı" hem de NATO Başkomutanı'nca söylenip dururken, ABD, neden ambargoyu üç yıl boyunca sürdürmüştür? Söylendiği gibi, Yunan lobisinin etkisinde mi kalınmaktadır, yoksa olayların ardında başka gerçekler mi vardır?

Bunların ve benzeri soruların yanıtını, gecikmiş de olsak, bugünden başlayarak aramalıyız. Engelleri aşmak için, kendi özgücümüzden başka dayanağımız olmadığının bilinciyle. Bu gücün kaynağı Amasya Tamimi'ndedir. Ve Amerika, işte bu nedenle bizdeki ulusal kurtuluş bilincini öldürmek ister. Sosyal uyanış ve bağımsızlık eğilimi önlenmelidir. Bir ulusal kurtuluş utkusu üzerine kurulmuş Cumhuriyeti, ABD içine sindirememiş ve ABD'nin Türkiye'ye bakışı hep kuşkucu olmuştur. Çünkü, Ulusal Bağımsızlık Savası sonunda kurulmuş olan bu devletin Dış politikası, antiemperyalisttir.

ABD'nin bizi bu temelden koparma girişimi tam başarıya ulaşamamıştır. Zaman zaman ne denli çarpıtılmak istense de, temeldeki sağlamlık ve kuruluştaki Kemalist ilke yıkılamamıştır. Lozan'ı tanımayan ABD'de[4][4] Kemalist Türkiye yıllarca çeşitli etkinliklerle protesto edilmiş, Kemalist rejimin mutlaka yıkılacağı ve Milliyetçi Türk Hükümetinin hedeflerine asla varamayacağı ileri sürülmüştür."

Ve Türkiye'yi yörüngesine katan ABD, bu amacı da göz önünde tutarak bize yardım elini uzatmıştır (!)

ASKERİ PAKTLAR VE ULUSAL KURTULUŞ HAREKETLERİ

Rockefeller, sözünü ettiğimiz mektubunda, ABD'nin etki alanındaki ülkeleri üç gruba ayırıyor. Her grup ülkeye karşı nasıl davranılması gerektiğini belirlemeden, evrensel soygunun politik programını *ana ilkeleriyle* sıralıyor. Mektupta işaret edildiği gibi, *askeri paktların asıl amacı, ulusal uyanışları önleyerek, ekonomik yayılmanın yollarını açacak olmasıdır.* Şimdi mektubu okuyalım!

> "Biz askeri paktlarımızı kurmayı ve sağlamlaştırmayı hedef alan tedbirlere devam etmeliyiz. Çünkü bu paktlar, herhangi bir komünist saldırısını ve ulusal hareketleri önlemekte faydalı olacaklardır. Bundan başka Asya ve Ortadoğu'daki pozisyonlarımızı her yönden sağlamlaştıracaklardır."

Dikkat edelim, Rockefeller, askeri paktlara neden önem vermektedir? Onun, askeri paktlardan beklediği yararların başında, *Ulusal hareketleri* -ulusal uyanışları, ulusal kurtuluş savaşlarını -önleme amacı gelmektedir. *"Ekonomik yararlar", "Asya'da ve Ortadoğu'daki pozisyonların sağlamlaşması"* daha sonra düşünülüyor. Rockefeller grubunun, ulusal kurtuluş hareketlerine karşı oluşu, bu hareketlerin gelişmesi sonucu, çokuluslu şirketlerin çıkarlarının

---

[3] McGhee, ABD-Türkiye-NATO-Ortadoğu, s. 32.
[4] Prof. Dr. T. Ataöv, Amerika, NATO ve Türkiye, s. 170-174.

engelleneceği kuşkusundan doğmaktadır. Özellikle doğal kaynaklarına el sürülmemiş olan Asya ve Afrika'daki uyanış, ABD endüstrisi için çok önemli olan *stratejik ve süper stratejik maddelerin,* ABD'ye akışını önleyecek, bu maddeler en azından bugünkü kadar rahat ve ucuza sağlanamayacaktır.

Rockefeller konuyu şöyle vurguluyor:

> *"Şu önemli gerçeği gözden uzak tutamayız:* Magnezyum, krom, kalay, çinko ve elbet tabii kauçuğumuzun tamamı, bakır ve petrolümüzün önemli bir kısmı, kurşun ve alüminyumun üçte biri, denizaşırı ülkelerden gelmektedir. En önemlisi, ABD tarafından kurulmuş askeri paktlardan herhangi birinin etki alanında bulunan Asya ve Afrika'nın az gelişmiş bölgelerinden gelmektedir. Süper stratejik maddelerin, bu arada uranyumun durumu da yukarıdakiler gibidir."

Rockefeller'e göre, askeri paktların öteki yararı, "ekonomik yayılma"nın kolaylaştırmasıdır. Bu amaçla askeri paktları çekici bir biçime sokmak, *gerekirse biçimlerinde değişiklik yapmak ve "askeri paktlara çekilmek istenen ülkelere geniş ölçüde ve akıllıca"* -bu akıllıca sözcüğünü ileride açıklıyor Rockefeller- ekonomik yardımlar yapılmasını, bu yardımların daha dikkatli ve elastiki biçimde olmasını öneriyor. Bazı ülkelerin askeri paktlara çekilmelerinin (bu deyime dikkat edilmelidir) gereği vurgulanıyor. Rockefeller'e göre "onlar için ayrı bir plan uygulanmalıdır." İlk aşamada, yani yardımın ilk aşamasında "herhangi bir koşul öne sürülmemelidir." İkinci aşamada öne sürülecek, politik ve askeri koşulların kabul ettirilmesinin yolu böylece açılacaktır. Rockefeller'in, "çok özel durum" dediği, ABD için, o an önemli olan, ülkenin "nüfuz alanı"na alınmasıdır. Böyle bir ülkeye yapılacak yardım, "oltaya gelmeyen balığın yemlenmesi" anlamını taşır. Ne yapılıp edilecek ve o ülke kazanılacaktır. Rockefeller her ülkenin o an için oltaya gelmeyeceğini de biliyor. Mısır oltaya geç gelmiştir; ama bugün yardımı bizden çok alır...

En iyisi Rockefeller'in görüşünü tam olarak okuyalım.

> "Bu askeri paktları sağlamlaştırmak ve genişletmek için Marshall Planı'nın Avrupa'da bize sağladığı kadar ya da ondan daha büyük ölçüde, politik ve askeri nüfuz garantileyecek genişlikte bir *ekonomik yayılma planını* Asya, Afrika ve diğer *az gelişmiş bölgelerde uygulamak zorundayız.* Bunun için *az gelişmiş ülkelere yaptığımız ekonomik yardımların büyük kısmı askeri paktlarımıza hizmet etmek üzere kurulmuş olan kanallardan akmalıdır.* Bu ise bizi askeri paktları cazip hale sokmaya götürmelidir. Zorunlu hallerde bu paktların biçimlerinde belirli değişiklikler düşünülmelidir. Başka bir deyişle, *askeri paktların ekonomik yönünü mümkün olduğu kadar belirgin hale getirmeliyiz. Bizim askeri paktlarımıza çekmek istediğimiz ülkelere geniş ölçüde ve akıllıca yardımlar yapmalıyız.* Fakat bunu şimdiye kadar yaptığımızdan daha dikkatli ve elastiki bir biçimde yapmak gerekmektedir. *Çok özel durumlarda herhangi bir şart bile koşmamalıyız. İkinci dönemde, hem politik, hem de askeri şart ve taleplerimizi kabul ettirme yolu açılmış olacaktır."*

Rockefeller'in işaret ettiği amaç şudur: Marshall Yardımının Avrupa'da sağladığı nüfuzdan daha büyük ölçüde "politik ve askeri nüfuz garantileyecek genişlikte bir yayılma planının, Asya, Afrika ve diğer az gelişmiş bölgelerde uygulanması zorunluluğu!.."

Bu yayılmanın uygulama ilkeleri, az gelişmiş ülkelerin durumuna göre, elbet değişik olmalıdır. Bu ilkeleri incelemeden önce bir noktayı işaretleyelim. ABD'nin uyguladığı siyasanın genel çizgileri izlendiğinde, ABD siyasasının saptanmasında, Rockefeller'in önerdiği ilkelerin etkisi daha iyi anlaşılacaktır. Hele, "ekonomik yardımın nasıl yapılacağına" ilişkin önerilere bakıldığında, mektubun önemi, yorumu gerektirmeyecek ölçüde belirmektedir.

Yukarıda da değindiğimiz gibi, Rockefeller sözü edilen mektubunda az gelişmiş ülkeleri üç gruba ayırıyor. Birinci gruba, ABD ile dost olan ve uzun süreli sağlam askeri paktlarla bağlanmış olan antikomünist hükümetlerin iktidarlarda olduğu ülkeler girmekte. O'na göre, *bu ülkeler oltaya yakalanmış balıktırlar* ve bu nedenle de YEM'e gereksinme duymazlar.

OLTADAKİ BALIK: TÜRKİYE

Türkiye gibi ülkeler bu grup içindedirler. Bunlara yapılacak yardımda öncelik, askeri alana tanınmalıdır. Ekonomik yardım akıllıca, dikkatli ve elastiki yapılmalı ve ABD'nin dümen suyundaki hükümetleri iktidarda tutmaya yaramalıdır. Şimdi Rockefeller'i izleyelim:

> "Birinci grup ülkeler, bizimle dost olan ve bize uzun süreli sağlam askeri paktlarla bağlanmış antikomünist hükümetlerin iktidarda olduğu ülkelerdir. Bu ülkelere yapılacak yardımlar ve açılacak krediler öncelikle askeri nitelikte olmalıdır.--OLTAYA YAKALANMIŞ BALIĞIN YEME İHTİYACI YOKTUR; bu noktada Dışişleri Bakanlığı ile aynı fikirdeyim, *genişletilmiş iktisadi yardım -örneğin Türkiye'ye - bazı hallerde düşünülenin tersi sonuçlar verebilir. Yani BAĞIMSIZLIK eğilimini artırıp, mevcut askeri paktları zayıflatabilir.* Bu tip ülkelere -Türkiye gibi- doğrudan doğruya iktisadi yardım da yapılabilir, *ama bu, bize düşman muhalifleri ZARARSIZ bırakacak* BİÇİM ve MİKTARDA olmalıdır."

Türkiye gibi ülkelere dikkatlice yaklaşılmalı ve oralarda bağımsızlık eğilimini artıracak tutumlara izin verilmemelidir. Bu uyarı, bizim bu ilkeler içinde neleri göğüslemek zorunda bırakıldığımızı düşünerek değerlendirilmelidir. Dickson Raporu'ndaki, Atatürk'ün milli politikasının ateşlediği bağımsızlık rüzgârlarının (elbet 27 Mayıs Anayasasının yarattığı ortam ve ivme ile) 12 Mart'larda ve 12 Eylül'lerde nasıl söndürülmek istendiği ve 12 Eylül'ün, nasıl bir yılgın toplum yarattığı göz önüne alınırsa, son yarım yüzyıldır içinde çırpındığımız tuzakları görebiliriz.

Şimdi, yemden Rockefeller'in mektubuna dönelim. Rockefeller diyor ki: Bu tip ülkelere (Türkiye gibi) doğrudan doğruya iktisadi yardım da yapılabilir ama, bu ancak bize uygun ve bize bağlı hükümetleri iktidarda tutacak ve bize düşman muhalifleri zararsız bırakacak biçim ve miktarda olmalıdır." Yani daha önce söylediği gibi; "akıllıca, dikkatli ve elastiki."

Türkiye-ABD ilişkileri dikkatle incelendiğinde, bu sözlerin adım adım uygulandığını görürüz. ABD bize askeri yardımda bulunur. Sözde kuzey komşumuzdan gelecek tehdide karşı savunmamızı güçlendirmek için! Ama zaman zaman ve özellikle 1970'lerde ABD'li yetkililerin ve NATO Başkomutanı Amerikalı Org. Haig'in "Türk Silahlı Kuvvetlerinin malzeme, araç, gereç ve silah yönünden iç açıcı durumda olmadığı" söylemlerinin anlamı nedir?

Bu konuda Senatoya verilen bir rapora göre: "Türkiye'nin ekonomik sorunları, İkinci Dünya Savaşı standartlarına bile uymayan kalabalık bir ordu, modası geçmiş gemilerden oluşmuş bir donanma ve ancak yüzde 50'si hareket yeteneği olan hava kuvveti bırakmıştır."

İşte ABD! Bağımsızlığımızı ve ulusal bütünlüğümüzü korumak için sığındığımız ABD ve 1947'lerden 30 yıl sonra, yardımla geldiğimiz noktanın görüntüsü...

Rapor, Türk ordusunun savunma gücünü de değerlendiriyor. Okuyalım. "Bir Sovyet tecavüzü karşısında Türk Ordusu ancak, arazinin çetinliğinden yararlanarak, bir 'aracı oyalama savaşı "verebilecektir."*[*] Mc Ghee de, bize Sovyetler karşısında barikat rolü vermişti.[5][5]

Kasım Yargıcı'nın haberine göre, sözü geçen Amerikan raporu üzerine Haig, Türkiye'ye sürpriz bir ziyaret yapar ve durumu yerinde denetler. (!)

1977 Kasım ayında NATO ülkelerinin gazetecileri NATO Genel Karargâhı tarafından, Doğu Anadolu'da bir inceleme gezisine çağırılırlar. Gezi sonunda gazeteciler izlenimlerini; TSK'nin silah, araç-gereçleri yönünden, olası bir Sovyet saldırısı karşısında tutunamayacağını, ortak görüş olarak yazarlar.[6][6]

Bu gezinin izlenimleri, önce dünya basınında yankılandı, sonra bize yansıdı. Amaç ne idi? O sıralar sık sık NATO yetkilileri ve Org. *Haig'in ikide bir yinelediği, "Türk ordusu hantal*

---

[*] (*) Milliyet Gazetesi, 19 Nisan 1979, Kasım Yargıcı'nın Londra'dan yolladığı haber.
[5] Mc Ghee, agy. s. 20.
[6] Bu konu aşağıda incelenecektir.

ve araç-gereç yönünden yetersiz" sözlerinin ardında yatan, "ABD olmasa, Türk ordusu bu malzemeleri bile bulamaz, Türkiye bize muhtaçtır" söylemine haklılık kazandırmaktı anlaşılan.

Görülüyor ki ABD, yardım ettiği ülkeler ordularını güçlendirmez, yardımın amacı, o orduların güçlendirilmesi değildir. İşte, yardımın "akıllıca" ve "dikkatlice" yapılmasının nedeni budur. Asıl amaç, ABD'nin "hür dünya"daki egemenliğini pekiştirmektir. Nasıl mı? Yanıtı ABD'li bir yazardan alalım: Ovid Demaris "Kirli İşler İmparatorluğu" adlı yapıtında:

> "Marshall Planı, savaşın yıkıntı haline getirdiği bir Avrupa'ya iktisadi yardım sağlamıştır, bunun yanısıra Çin hindi'nin de Fransızları askeri bakımdan desteklemiş ve Kore Savaşı'nda "SAVUNMA DESTEĞİ" yaratmıştır. Eisenhower yıllarında ABD, savunma şemsiyesini, Çin'i ve Rusya'yı çevreleyen kırk iki ülkenin üzerine açmıştır." ... *"1960'larda resmi müttefikler yerine karşı ayaklanmalara ağırlık verildi. Aşağılık diktatörler ve çürümüş cuntalar, İKTİSADİ YARDIM'la ayakta tutulmaktaydı. Bunlar devrimci toplulukların başlattıkları başkaldırı eylemlerine karşı, kurulu düzeni koruyorlardı." der.* [7][7]

1960'lı ve 70'li yıllarda, ABD yardımı alan ülkelerin tümüne yakın çoğunluğu askeri yönetim altındadır. 1960 sonrası az gelişmiş ülkelerde ABD tipi özgürlükçü demokrasiler (!) askeri yönetimlerle yerleşmiştir. Nerede, ABD yanlısı hükümetlerin iktidarda tutunması zorluklarla karşı karşıya ise, dolayısıyla ABD çıkarları, daha doğrusu çokuluslu şirketlerin çıkarları tehlikeye girmişse, orada askerler yönetime el koymuştur. ABD Meclis Dış İlişkileri Komitesi Başkanı'nın 20 Mayıs 1965 tarihinde söylediği şu sözler, konuya tam bir açıklık kazandırıyor.

> "Dış yardımları eleştiren herkesin karşısına, Brezilya Silahlı Kuvvetleri'nin Goulart Hükümeti'ni devirdiği ve bu güçlerin demokrasi ilkeleri ve ABD taraftarı olma yönünde koşullandırılmaları gerçeği dikilmektedir. Bu subaylardan birçoğu, AID programı çerçevesinde, Birleşik Devletlerde eğitilmişlerdi. Demokrasinin, Komünizmden daha iyi olduğunu biliyorlardı."[8][8]

Ovid Demaris de sözü edilen yapıtında der ki:

> "İran Başbakanı Muhammed Musaddık, 1952'de petrol alanlarının millileştirilmesinin ülkenin yararına olacağına karar verdiği zaman, CIA onu hemen bilindiği gibi yerinden yürütüverdi. Musaddık'ı deviren, Şah'ı destekleyen ordu, Amerika tarafından eğitilmiş ve donatılmıştı."[9][9]

Az gelişmiş ülkelerde Silahlı Kuvvetler, ulusal güvenlik adına, demokrasinin savunuculuğunu da üstlenir. Az gelişmiş ülke askerlerinin belirli günlerde verdikleri demeçler ve yayımladıkları mesajlarda, *"demokrasinin güçlenmesi ve korunması konusunda Silahlı Kuvvetlerin azimli ve kararlı oldukları"* vurgulanır. Oysaki, demokrasi halkın her kesiminin ve özellikle işçi ve emekçi yığınlarının yönetime etki ve katkıları ile güçlenir ve korunur.

Silahlı Kuvvetlere, "demokrasinin güçlenmesi ve korunması" görevini vermek; halkın, özellikle çokuluslu şirketlerle elbirliği edilerek sömürülen emekçilerin, işçi ve köylülerin sömürüye karşı çıkışlarını önlemek; gerçek deyimi ile demokrasiyi önlemektir. Askerin desteğindeki yönetim, herhalde ve hiçbir zaman demokrasi olamaz. Demokrasi askerin öncülüğünde de kurulamaz.

İşte yardım, emperyalizmin yardımı, Rockefeller'in deyimiyle, *"ABD Dış politikasının önemli öğelerinden biri"* olan ABD yardımı; bu amaçla, az gelişmiş ülke askerlerini de, ABD'nin çıkarları doğrultusunda kullanma amacıyla yapılır. Hem de az gelişmiş ülke askerlerine, silah, savaş araç ve gerecinden çok, "battaniyeler, çizmeler, üniformalar, elektrik jeneratörleri..." gibi şeyler vererek eğer deyim yerinde ise, çocuğa oyuncak vererek kandırmak gibi, aşağılayıcı bir gözle bakılarak...

---

[7] Ovid Demaris, agy. s. 188.
[8] Harry Magdoff, agy. s. 156-157.
[9] Ovid Demaris. agy. s. 211.

Bu konuyu bir de, Ovid Demaris'ten izleyelim:

1952'deki Musaddık'ın petrol alanlarını millileştirme girişimiyle ilgili bunalım ve olaylara nasıl el konulduğunu; Temsilciler Meclisi Yurtdışı İşler Komitesi önünde, 1954'de Tuğgeneral George C. Stewart, şöyle anlatır:

> "... bu bunalım patlak verip de her şey çökmek üzereyken, her zamanki kriterlerimizi bozduk ve yaptığımız daha başka şeyler arasında, *orduya hemen olağanüstü durum gereğince battaniyeler, üniformalar, çizmeler, elektrik jeneratörleri ve sağlık malzemesi verdik; bunlar ordunun Şah'ı desteklemesini mümkün kılacaktı...* Ellerindeki silahlar, içine binilen kamyonlar, sokaklardan geçirilen zırhlı arabalar ve kontrolün sağlandığı radyo bağlantıları, hep askeri yardım programı yoluyla verilmişti. Eğer bu program olmasaydı, belki de bugün Amerika Birleşik Devletleri'ne dost olmayan bir hükümet iktidarda olacaktı."[10][10]

Aynı konuda, Rockefeller'in görüşlerini incelediğimizde, çokuluslu şirketlerin ve ABD'nin, dümen suyuna giren ülkelere ve kişilere verdiği değeri de saptamış oluruz. Nelson A. Rockefeller:

> "Dünyanın geniş bölgelerini kapsayan az gelişmiş ülkelerde, sermaye, teçhizat, idari personel ve teknik uzman eksikliği en önemli meseledir. Bütün planlamalarımızda, bu gerçeği daima hesaba katmak zorundayız. Askeri pakt ve tedbirlerin gerekliliğine inanıyorsak, bunların faturasını da ödemeye hazır olmak gerekir," der ve sürdürür.

Emperyalizmin ağlarını nasıl ördüğünü izleyelim!

> "Düşüncelerimin pratikteki en somut örneği, hatırlayacağınız gibi bizzat meşgul olduğum İran tecrübesidir. Ekonomik yardımı harekete geçirerek İran petrolüne el koymayı başardık ve bu ülkenin ekonomisine yerleştik. İran'da ekonomik pozisyonumuzun kuvvetlenmesi, bu ülkenin Dış politikasının kontrolümüz altına girmesini ve özellikle Bağdat Paktı'na üye olmasını sağladı. Halihazırda İran Şahı, elçimize danışmadan hükümetinde herhangi bir değişiklik yapmaya bile cesaret edememektedir."

Evet, iktidarda ABD desteğiyle oturan Şah, ve benzeri ülkeler liderleri (!) ABD elçisine danışmadan bakan bile atayamazlar! Emperyalizm onları maşa gibi kullanır. Ve işi bittiğinde de fırlatır atar. Güney Vietnam'ın ABD yanlısı, Rockefeller'in deyimi ile, "ABD'ye uygun ve bağlı hükümetinin" Başbakanı Kao-Ki, Vietnam'dan kaçırılmış, O'nu kullanan Amerika desteğini çekince, Amerika'da barmenlik yapmıştır. Adnan Menderes, Demokrat Parti ile, Türkiye'de ABD yanlısı -Rockefeller'in deyimi ile— "ABD'ye uygun ve bağlı hükümet" olmuştu!.. 1958 ekonomik bunalımından, ABD yardımıyla kalkınma girişiminin saplandığı çıkmazdan kurtulmak için "... gerekirse Sovyetler'den yardım alırız" dediği gün kaderini çizdi. ABD, oltadaki balık saydığı ülkelerde, kendisine yandaş kişileri iktidarda tutmak ister, ama işi bittiğinde de fırlatır atar!.. Çünkü maşalar, işi bittiğinde fırlatıp atılır!..

Oltadaki balığa da yem gerekmez. Önemli olan, oltada balık olmamaktır.

PROPOGANDA ARACI OLARAK YARDIM

Rockefeller mektubunda, askeri paktların, olabildikleri ölçüde ekonomik yardıma da aracı olabileceğini, ama yardımdaki bir başka ve gerçek amacın, *az gelişmiş ülkelerin ekonomilerinin kilit noktalarını* ele geçirmek olduğunu vurgular.

ABD yardımı üzerine, Kennedy ve öteki başkan ve yetkililer de çok şey söylemişlerdir. Örneğin Kennedy, yardımı şöyle tanımlar: "Dış yardım ABD'nin dünyayı denetleme ve etkileme amacı olan ve kesinlikle çökecek ya da Komünist bloka geçebilecek ülkelerin güçlendirilmesini sağlayan yöntemdir."

Bu sözler, olguya yüzeysel bakışla yaklaşanların, yardımı, çıkar gözetilmeden az gelişmiş ülkelerde halkın refahına katkı, özgürlükçü demokrasiyi koruma ve kurtarma gibi,

---

[10] Ovid Demaris, agy. s. 211.

insancıl bir amaçla yapıldığına inanmaları için söylenmiş olmalı. Gerçekten bu sözler, siyasal bilince erişmemiş toplumları, yardımın iyi niyetle, art niyet taşımadan, uluslararası komünizmin etkisinden koruma amacıyla yapıldığına inandırabilir. Propagandanın amacı da budur. ABD, yeryüzünde özgürlüklerin koruyucu meleğidir, hem de hiçbir karşılık beklemeden! Ancak gerçek böyle midir? Gerçeği Rockefeller'in mektubundan öğreniyoruz. Rockefeller mektubunda konuyu şöyle dile getiriyor:

> "... yapılacak geniş iktisadi yardımlarda, ABD'nin karşılık beklemeden yardım ettiği ve işbirliği yapmak isteğinde samimi olduğu intiba yaratılmalıdır. Elimizdeki bütün propaganda olanaklarıyla durmaksızın, az gelişmiş ülkelere yapılan Amerikan yardımının karşılıksız bir yardım olduğunu, art niyet taşımadığını bütün kafalara sokmalı, bu konuda HİÇBİR MASRAFTAN ÇEKİNMEMELİYİZ. Bu arada ANTÎKOMÜNİST çalışmalarımıza, ideolojik çalışmalarımıza ara vermemeliyiz."

ABD, işte bu planı uygulamıştır. Bunun için, az gelişmiş ülkeler liderleri ve aydınları üzerinde kurulacak etkinliklerle, yardımın gerçek amacının öne çıkarılması önlenir. Bunun için hiçbir masraftan kaçınılmamalıdır. Gerekirse, karşı gruplar ya tasfiye edilirler ya da nötralize... Bu çalışmalarda güvenilecek olanlar, özel girişimcilerdir. Çünkü onlar, önce kendi çıkarlarını düşünürler. ABD'ye karşı çıkanlar, önce kendilerinin çıkarlarını engelleyeceklerdir. Bu nedenle az gelişmiş ülkelerin özel girişimcileri ile işbirliği ilkesine dayanarak, yardımın gerçek niteliği gizlenebilir. Kimlerin karşı çıktığı, kimlerin tasfiye ya da nötralize edileceği de onlar kanalıyla saptanır. ABD bu yolla da, aynı ülkenin insanlarını birbirleri için ajan olarak kullanmaktadır.

YARDIM VK EKONOMİNİN KİLİT NOKTALARI

ABD, ikinci Dünya Savaşı öncesi, Dünya'ya açılmada geç kaldığından, ekonomik sömürüye açık kapı siyasası ile başlamıştı. Açık kapı siyasası, bugün de ABD Dış politikasının önemli bir öğesidir. Çin'in Avrupalılarca sömürülmesinden kendisine pay isteyen ABD, Dışişleri Bakanı John Hay eliyle, 1899'da nüfuz bölgelerine ilişkin bir nota gönderir. Buna göre "Her ülke, öteki ülkelerin çıkarına saygı gösterecek. Avrupa'lı ve Amerika'lılar tarafından yönetilen bir komisyon Çin limanlarına girişte gümrük vergilerini alacak”tır. Avrupa buna yanaşmaz. Bu arada; Boxerler isyanı olur ve uluslararası bir ordu kurulması önerilir. Bunu fırsat sayan ABD, John May eliyle, 1900'de ikinci bir nota yollar. ABD, uluslararası Orduya, "... Çin'in toprak ve yönetim bütünlüğünü korumak ve bütün dünya için Çin İmparatorluğu'nun bütün bölgeleriyle tarafsız ve eşitliğe dayanan bir ticaret ilkesi sürdürülmesi..." koşullarıyla katılacaktır. ABD bu politikayla Çin'e girer ve bir Konsorsiyum kurulur. Çin Hükümeti, demiryolları yapımını bu konsorsiyuma bırakır. Başkan Taft, *"Benim hükümetimin değişmeyen amacı, Amerikan sermayesini Çin'in kalkınmasında kullanılmasını teşvik etmek olmuştur,"* diyecektir.[11][11]

ABD'nin Çin açık kapı politikası, 1949'da Çin Devrimi ile sona ermiştir. ABD, İkinci Dünya Savaşı sonrası Dış yardımı, bu açık kapı politikası doğrultusunda sürdürmüştür. Ve böylece yardım alan ülkeye, yardımla birlikte kendi çıkarlarının bekçiliğini yaptırmayı kabul ettirmiştir.

Böylece,

- Sömürgeleşmemiş bölgelerde ticaret ve yatırımların yollarım açmak;

- Sömürgeleştirilmiş bölgelerde, ABD sermayesine de eşit ticaret ve yatırım hakkı tanınması için sömürgeci ülkelere baskı yapmak;

olanağı sağlanmıştır.

ABD, bunu çok gizli de yapmamaktadır. Temsilciler Meclisi Dış İlişkiler Komitesi'ne verilen bir raporda, "Ulusların kalkınmaları, kendi çıkarlarımıza uygun olduğunda desteklenir,"

---

[11] Claude Julien , Amerikan İmpatorluğu, s. 195-196.

söylemi bu gerçeği yansıtır.[12][12]

Eisenhower, 1953'deki yıllık raporunda şunları söyler:

> "Dış politikamızın ciddi ve açık amacı, yabancı uluslardan yatırımlar için uygun bir ortam yaratılmasını sağlamaktır." [13][13]

Uygun ortam, "ABD'nin çıkarlarına uygun koşulların varlığı"dır elbet.

Bu siyasanın nasıl uygulandığım ve yeni emperyalizmin ilkelerini, Dışişleri Bakanı Dean Rusk'un bir Kongre Komitesi'nde yaptığı 1962 tarihli konuşmadan izleyelim:

> "Biz, egemen bir hükümetin egemen olduğu topraklar üzerindeki mülkleri ve insanları kendi, tasarruf altında bulundurma hakkına tam manâsıyla el atmaya kalkışmıyoruz... Sadece uluslararası, özel yatırımcı için cazip şartlar yaratılmasının, onlar hesabına, akıllı ve basiretli bir politika olacağım düşünüyoruz. Dolayısıyla, yardım görüşmelerimizde ve doğrudan yardım müzakerelerimizde, özel yatırımın öneminin belirtilmesi için, her zaman ve mümkün olan her yerde elçiliklerimiz aracılığı ile yetkilileri etkilemeye çalışıyoruz."[14][14]

Dünya, bu sözlerin uygulamasına tanık oldu son yıllarda. Emperyalizm değişik bir yöntemle de olsa, sömürü çarkım döndürmenin yollarım buluyor. Çarkın nasıl kurulduğunu ve işletildiğini Rockefeller'dan izleyelim.

> "Bunlarla (yani ABD'ye bağlı hükümetleri iktidarda tutacak ve ABD ye düşman muhalifleri zararsız bırakacak biçim ve miktarda yapılacak ekonomik yardımla /yazarın notu) bağıntılı olarak özel sermaye yatırımlarını da ayarlamak gereklidir,"

diyen Rockefeller'e göre:

> "Hükümet özel sermaye yatırımlarını cesaretlendirmeli ve onlardan akıllıca yararlanmasını bilmelidir. Bu yatırımlar yardımıyla birçok politik amaca ulaşılabilir."

Mektuptaki sıraya göre bu politik amaçlar şunlardır:

> "-Bu tip özel sermaye yatırımları zamanla bütün gayri meşru muhalefeti ve Amerika'nın politikasına karşı mukavemeti ortadan kaldırabilmeli ve nötralize edebilmelidir.
> - Ayrıca ABD'yi desteklemekte kararsız ve sallantılı olan bütün şahsî teşebbüs ve menfaat çevrelerini etkilemelidir.
> - Aynı zamanda, ABD ile işbirliğine hazır yerli işadamlarına yardımı artırmalı ve böylece bu iş adamlarının, ilgili ülkenin ekonomisinde kilit noktalarını ele geçirmeleri, buna dayanarak politik etkilerinin artması sağlanmalıdır."

Ekonominin kilit noktalarının ele geçirilme önerisi, yaratılacak çıkar gurupları kanalı ile politik etkinliği arttırma ve emperyalizmin çıkarlarına göre yönlendirme, çok uluslu şirketlerin çıkarlarını güvence altına alma amacı taşır. Çünkü kapitalist bir yapıda, sömürü ve emperyalizm bir tercih sorunu değildir. Sistemin doğal sonucudur. Bu nedenle sömürü çarkının dönmesi için, her türlü önlemi almak ve az gelişmiş ülkeler üzerindeki ağı iyi örmek gerekir. Rockefeller'in önerisi, bu ağın, sömürü ağının gerçekten beceri ve özenle gerilme yöntemlerini sergiliyor.

Ekonominin kilit noktalarını ele geçiren yerli işadamları kanalı ile, ekonomik yapı ve giderek üstyapı kurumları da ele geçirilmiş olacaktır. Öte yandan, bürokraside de köşe başları ele geçirilir. Örneğin, ABD'li AID uzmanı Podol'un Cumhuriyet Gazetesi'nde yayınlanan raporuna göre; *"Türkiye'deki bürokratik kademeler ve önemli kilit noktaları, Amerikan eğitimi görmüş, güvenli bürokratlarca işgal edilmiştir." ABD,* bunlarla da devlet bürokrasisini yönlendirme çabasındadır. İşte ahtapotun kollarıyla sarılmış azgelişmiş ülkeler!

Ancak, ABD işini sağlama almayı savsamaz. CIA Gizli Hizmetler Direktörü Richard BİSSEL bir raporunda azgelişmiş ülkelerdeki devinimlerim şöyle anlatır: *"Birleşik Amerika*

---

[12] Harry Magdoff, agy. s. 160.
[13] Hany Magdoff, agy s. 162.
[14] Hany Magdoff, agy s. 164.

doktrinine inandırılan ve eğitilen o ülkenin yurttaşlarından daha fazla yararlanılmalıdır... Yabana ülkelerin yurttaşlarına ideallerimiz anlatılarak, eğitilerek ve devamlı iş önerilerek, casusluğa atılmaları için özendirilmelidir... Ancak bunlar ülkelerinin çıkarına ters işlerde kullanılmamalıdır *(Çünkü hainlikleri ortaya çıkar ve yararlanılamazlar/notumuz)* Amerika'ya sadık kalmaları sağlanmalıdır.*[*]

Bir ülkenin insanını, kendi ülkesinde casus olarak kullanmak... İşte yeni emperyalizmin çirkin suratı. Sevr'i, Lozan'a yeğleyenler, İkinci Cumhuriyetçiler, Kemalizm öldü diyenler, Resmi Tarih ve Resmi İdeolojiye karşı çıkma savının ardında Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı çıkanlar; sivil toplum tartışması gibi sosyal ve bilimsel bir doğruya ve gerçeğe bürünerek giriştikleri tartışmada, kime ve neye hizmet ettiklerinin ayırdında mıdırlar? Eğer öyleyse yazık!.. Elbet Türkiye sivil toplum yapısına geçmek zorunda. Ancak bunun için var oluş, kurtuluş ve kuruluş felsefesinden kopması mı gerekir? O temelden kopunca toplumun boşlukta kalacağının bilincinde olanların oyunudur bu tartışmalar. Bu gerçeği, görebilecek yerde olanların görmemeleri, ya da görmezden gelmelerinin anlamı BİSSEL RAPORU'nda saklıdır.

ABD, koşullar gerektirdiğinde hükümetlere yardımı kesmesine karşın, emperyalizmin denetimindeki finans kapitalin evrensel organları (İMF, Dünya Bankası ve benzeri organlar) yardımı, özel girişimcilerden esirgememektedir. Maliye eski bakanlarından Cihat BİLGEHAN, 1977 Ekim ayında, Dünya Bankası ve İMF den eli boş dönerken, Koç Grubu, Dünya Bankası'ndan yirmi milyon dolarlık kredi alıyordu.

Yardımın özel kesime yapılmasının gerçek amacı, kapitalizmin ideolojik yayılması ve bu yolla, ideolojik kavganın az gelişmiş ülkelerde sürdürülmesidir.

Türkiye'nin, Truman Doktrini kapsamına girmesinden bu yana geçen, yarım yüzyıla yakın süreci dikkatle incelenirse, ABD'nin bu politikayı bizde aksatmadan uyguladığı görülür. Zaman zaman, bu politikaya karşı çıkışlar olmamış, bağımsızlık eğilimleri toplumun genel istencine dönüşmemiş değildir. Ama her keresinde, ABD önlem almayı başarmış ve *"politikasına karsı oluşan direnişi ortadan kaldırabilmeyi"* başarmıştır. Rockefeller'in *"gayri meşru muhalefet"* dediği, ABD çıkarma karşı gelen, o ülkenin ulusala birimleridir. Buradaki meşruluk ve gayri meşruluk ölçütü, ABD çıkarma uygun olmak ya da uygun olmamaktır.

YARDIM VE TARAFSIZ ÜLKELER

Rockefeller, ikinci grup ülkeleri, "tarafsız" bir politika güden ya da o eğilimde olan ülkeler olarak gösteriyor ve onlarla ilgili önerilerini şöyle sergiliyor:

> "İkinci grup, tarafsız bir politika güden veya o eğilimi gösteren ülkeleri kapsamaktadır. Bu durumda devlet yardımları ve kredilerin ağırlığı, bu ülkelerde bizim için gerekli ekonomik koşulların yaratılmasına kaydırılmalıdır. Bu koşullar, zamanla bizim için çalışmalı ve bu ülkelerin bize bağlı askeri pakt ve birliklere kendiliklerinden girmelerini sağlamalıdır. Bu politikanın TEMEL hedefi bu ülkelerle ekonomik ilişkilerimizin artırılması sonucunda yerli ekonominin kilit noktalarını ele geçirmektir."

Bu ülkelere yapılacak yardımın ağırlığı, ABD girişimcileri için ekonomik koşul yaratmaktır. Rockefeller'e göre burada da amaç: *ekonominin kilit noktalarını ele geçirmektir.* Böylece bu ülkelerde -de, ABD idealizmi ve politikasını benimseyen çevreler yaratılır.

Görülüyor ki, ekonomi herşeyin başıdır. Bir ülkeye hükmetmek, ancak ekonominin kilit noktalarını ele geçirmekle olanaklıdır...

Rockefeller'e göre;

> "Bu ülkelerdeki özel yabancı sermaye yatırımlarını teşvik etmeyen hükümetlere karşı olan grup ve kişiler desteklenmelidir. Böylece bu ülkelerdeki yeni politikamızın temelini sağlam bir şekilde atabiliriz. Bu gruba giren ülkelerin en önemlisi Hindistan'dır."

---

[*] Attila İlhan, Batı'nın Deli Gömleği, s.95.81.

The Economist Dergisi Hindistan'la ilgili uygulamaya şu örneği vermektedir:

> "Hindistan'ın kendi arzularıyla AID'nin arzuları birleştiği anda, ortaya herhangi bir mesele çıkmamaktadır. Örneğin daha fazla gıda yardımına karşılık Hindistan'ın hammadde ve yardımcı maddeler ithalatının liberalleşmesini kabul etmesi gibi." [15][15]

Ancak ABD, her ülkeyle yaptığı sözleşmeye *"egemen eşitlik ilkesine dayanarak"* ya da *"egemen eşitler olarak"* gibi, sözleşmelerin eşitler arasında yapıldığı görüşünü yerleştirir. Bir yanda ekonomik, askersel ve politik olarak dünyayı yönettiğini ve Tanrı'nın ulusuna bu misyonu verdiğini söyleyen bir ülke; öte yanda *"bana kalkınmam için yardım et"* ya da *"güvenliğim ve bağımsızlığım için yardımın gerekli"* diyen ülkeler, ve egemen eşitlik... Bu eşitlik, Anatole France'ın Fransız Devrimi'nin eşitlik ilkesine karşı söylediği şu sözleri anımsatıyor:

> "Kanun, o muhteşem eşitliği ile köprü altında uyumayı, sokaklarda dilenmeyi ve ekmek çalmayı fakirler için olduğu kadar zenginler için de yasaklamıştır."

İsteyenin verenle eşitliği ne kadarsa, sözleşmelerdeki eşitlik de o kadardır.

ABD'nin emperyalist emelleri ve dünyayı ele geçirme, milliyetçiliği ve bağımsızlık eğilimlerini ezme politikasının özü, asıl üçüncü grup ülkelerle ilgili önerilerde vurgulanıyor:

- Bu ülkelere yapılan özel sermaye yatırımları artırılmalı.

- Özel propagandalarla ekonomik yardımlar hızlandırılmalı. Ve dikkat edilsin, bu ülkelerden eski sömürgeci egemenlerin ilişkisini kesmek için:

- Sömürge idarelerine karşı savaşan yerli işadamları desteklenmeli...

ABD, bu ülkelerde başka sömürgeci ülkelere karşı oluşan yada gelişen anti - emperyalist politikaları, *işadamları eliyle destekliyor.* Böylece, o ülkelerde *ekonominin kilit noktalarını daha başlangıçta ele geçirmeyi planlıyor.*

"... Bu tip ülkeleri desteklemememiz halinde, onları yumuşatıcı etkimizin tümünü kaybedebileceğimizi bilmeliyiz. Eğer bunlar yapılmazsa *bu ülkelerde bağımsızlık işleğinden öyle kuvvetli bir milliyetçilik doğabilir ki, bu sömürge ülke yalnız eski sömürücü ülkenin kontrolünden çıkmakla kalmaz, bizim de kontrolümüzden çıkabilir."*

Rockefeller buna bir de örnek veriyor, Belçika Kongosu. Rockefeller'in Kongo'yu örnek verişi rastlantı değildir. Kongo, sömürge Afrika'sında, bağımsızlık kavgasını bilinçle veren bir ülkedir. Belçika yönetimindeki Kongo'da, Kasawubu ve Lumumba gibi liderler, bağımsızlık bilincini geliştirdiler. Birleşik Cephe lideri Lumumba'yı uzun süren kavgalardan sonra, sömürgeciler işkenceyle öldürdü. Kongo'daki bağımsızlık kavgasının yayılmasından kaygı duyan ABD, seyirci kalamazdı. ABD Dışişleri Bakanlığı Afrika İşlerinden Sorumlu Bakan Yardımcısı Suttertvvight şöyle der:

"Birleşik Amerika için, Afrika'daki kilit niteliği taşıyan bölge ve mevkilerin olağanüstü bir önemi vardır... Bu bizim dünya çapındaki stratejimizin gerçekleşmesine hizmet eden yatırımlar olarak düşünülmelidir."[16][16]

22 Temmuz 1960 tarihli sayısında Wall Street Journal şunları yazar:

> "Sam Amca'nın Afrika'ya yardım programı yepyeni bir döneme girildiğini göstermektedir. Şimdiye dek Amerika, Afrika'daki yeni devletlerle olan meselelerini Avrupalı müttefiklerinin kanalıyla çözmeyi uygun görmüştü. Bilindiği gibi Avrupalı müttefiklerin, bu yeni Afrika devletleriyle sıkı bağları vardır ve bu devletler düne kadar Avrupalı müttefikler tarafından idare edilmekteydi. Örneğin: Gana, İngiltere ile Mali Federasyonu Fransa ile Kongo Belçika ile bağlıydı vs.. Fakat artık Kongo olaylarıyla Birleşik Amerika Afrika işlerine ve doğrudan doğruya karışmak zorunluluğunu duymuştur..." [17][17]

---

[15] Harry Magdoff, agy. s. 161.
[16] M. Fahri, agy. s. 331.
[17] M. Fahri, agy. s. 330.

YARDIM VE POLİTİK ETKİNLİK

Rockefeller, birinci gruba ilişkin uygulama yöntemlerini şöyle özetliyor: Öncelikle, yardımın özel girişimci yatırımlarına verilmesini ve hükümetlerin özel girişimcileri desteklemeleri için çalışılmasını önerdikten sonra, önlemleri şöyle sıralıyor:

- Bu tip özel sermaye yatırımları, zamanla bütün gayri meşru muhalefeti ve politikamıza karşı mukavemeti ortadan kaldırabilmen veya nötralize edebilmelidir.

- Ayrıca bizi desteklemekte kararsız ve sallantılı olan bütün şahsi teşebbüs ve menfaat çevrelerini etkilemelidir.

-Öte yandan, ABD ile işbirliğine hazır yerli işadamlarına yardımı artırmalı ve böylece bu işadamlarının, ilgili ülkenin ekonomisinde kilit noktalarını ele geçirmeleri buna dayanarak politik etkilerinin artması sağlanmalıdır.

Bu, yeni emperyalizmin yerli işbirlikçileri eliyle, bir ülkenin politikasını eline geçirme yöntemidir... ABD, işte bu uygulamayı evrensel planda sürdürmüş ve etki alanındaki ülkeleri, gizlice işgal etme yöntemi geliştirmiştir. Çünkü bu yolla toplumları içten ele geçirmeyi başarmıştır. Bu uygulamanın bir adı da, *"toplum desteğini kazanmak"tır.*

ABD, bir ülkede hükümetleri etkileme güçlüğü çekerse, değişik yöntemler uygular. Önce hükümeti değiştirme yollarını arar. Kukla hükümetler kurdurmayı dener. Dr. Hıfzı Topuz, Afrika'da Nkrumaizm başlıklı bir yazısında:*[*] "Çoğu yerde kukla hükümetler işbaşına getirilir," diyor. Vietnam'da Kao-Ki, İran'da Şah Rıza Pehlevi, Endonezya'da Suharto, Filipinler'de Marcos, bu tiplerin örnekleridir.

1960 sonrası, Türkiye'deki sosyal uyanış ve Johnson'un mektubu üzerine İsmet İnönü'nün, "Yeni bir dünya kurulur..."**[**] mesajının huzursuzluğu, ABD'yi Türkiye'de de arayışlara yöneltti. Demirel'in ABD'nin güvendiği bir kişi olarak sahneye çıkışı, oyunun Türkiye'de de oynandığına kanıttır. Ancak, gizde kalmış kimi olaylar, Demirel'in, ABD politikasına tam uyum sağlayamadığını gösterir.

Böyle durumlarda ABD askeri yöntemleri de dener. Sisteminin aradığı sivil kişiyi buluncaya dek. Türkiye'de bu arayış, 1980'ler sonrası Turgut Özal'la somut örneğine kavuşmuştur.

ABD'nin bir ülkede en çok istemediği, halkın gerçekleri görmesi ve sosyal uyanıştır. İşte yardımın bir başka amacı, bu sosyal uyanışı önlemek için, toplumun, ABD'ye yakın kesime dayanarak desteğini sağlamak, anti-emperyalist gelişmeleri böylece engellemektir.

Claude Julien, ABD'nin tüm iletişim araçlarını, Amerikan İdeolojisini yaymak amacıyla kullandığını; Amerika'nın insancıl, demokrat ve hür dünyanın lideri olduğu imgesini yaratmak için çabaladığını örnekleriyle sergiler.

Ayrıca ABD her ülkede, özellikle tutucu milliyetçi çevreleri kullanır. Gazete ve dergilere kaynak sağlar.

Julien'e göre: "Amerikan TV şirketlerinin hiçbir ülkenin ulaşamayacağı mali olanakları vardır. Röportajlar, seri programlar, çocuk yayınları yapılmakta ve bunlar da, bütün dünyada ikinci kez satılmaktadır. Amerikan karşıtı sanılan ülkelerde bile (örneğin Fransa'da) ulusal TV hergün, (1960'larda/notumuz) büyük oranda Amerikan imajları yayınlamaktadır."[18][18]

1990 ve 1991 Körfez Krizi'nin savaşa giden yolları, aynı yöntemle, dünyaya ABD'nin haklılığını empoze etmiştir. Hele savaş sırası CNN TV sinin, savaşı her cepheden, dakika dakika yayınlaması ve olayların, dünyayı saran heyecan içinde yorumlarla sunulması, iletişim araçlarına egemen olanın gücünü gösterir. ABD, işte bu yöntemle dünyayı etkilemekte ve

---

[*] Cumhuriyet Gazetesi, 16.1.1966.

[*] (**) Milliyet Gazetesi, 14.6.1964.

[18] Claude Julien, agy. s. 374.

gücünün sınırsız olduğu imgesine dayanarak toplum desteğini sağlamaktadır.

Propagandayı yalnız kendisi yapmaz. Sözleşmelere koyduğu hükümle, yardım alan ülkeye, kendi propagandasını yaptırır. Nasıl mı? En somut örnek, bizimle yapılan 12 Temmuz 1947 Antlaşması'nın 3. maddesi 2. fıkrası hükmüdür. Bu hükme göre:

"Türkiye hükümeti, bu yardımın amacı, kaynağı, mahiyeti, genişliği, miktarı ve işleyişi hakkında Türkiye'de tam ve devamlı yayın yapacaktır."

Burada hemen Küba ile ilgili Platt Değiştirgesi'ni anımsayalım. ABD Kongresi'nin kabul ettiği yasayı, 12 Haziran 1902'de Küba Parlamentosu Anayasaya eklemişti. Biz de, Kongre Yasası hükmünü 5123 Sayılı Yasa ile kabul ettiğimizi unutmayalım. Bu olguya Türkiye'de bir kişi karşı çıkmıştır: Mehmet Ali Aybar!..

Bu hükmün, özellikle Demokrat Parti döneminde nasıl uygulandığı, 1950-1960 döneminin sosyal ve siyasal olayları incelendiğinde görülür. Celal Bayar'ın, *"Türkiye Küçük Amerika olacaktır"* sözleri, Turgut Özal'ın dilinde, *"Amerika gibi Türkiye"* söylemine dönüşür. Bu tür öykünmelerin kimlik bunalımından çıktığı açıktır. Bu öykünmelerin devlet başkanlarınca yapılması, ayrıca değerlendirilmesi gereken olgudur. Emperyalizmin nerelere kadar sızmayı başardığını gösterir. *Türkiye halkı, Ulusal Kurtuluş Savaşı ile kazandığı ulusal kimliğini, Truman Doktrini ile girdiği ABD'nin koruyucu şemsiyesi altında yitirmiş, girdiği bir büyük bunalım içinde, o kimliği arama çabasındadır.* O kimliği buluncaya değin de, emperyalizmin tuzaklarından çıkamayacaktır. Çünkü, gerçek ulusalcı bir dünya görüşü, tuzakları ve yanlışları görür, tuzaklardan kurtulmanın yollarını araştırır. Karşılıklı güvenlik ve işbirliği ya da yardım sözleşmelerinin nasıl bir bağımlılık yarattığım, toplumun kendine olan güvenini yıkan hüküm ve uygulamaların niteliklerini anlayabilir.

Emperyalizmle yapılan sözleşmelerin bağımsızlığımızı ipotek altına aldığını söyleyenler; geçmişte komünist olarak nitelenmiş ve yalnız mahkemelerce değil, topluma egemen güçlerin ve elbet ABD propagandasının (moda deyimiyle medyanın) etkisiyle halkın gözünde de küçük düşürülmeye çalışılmıştır. Yıllar sonra gerçekler toplumun büyük bir kesimince görülüp anlaşılmaya başladığında da, sistemin, yani emperyalizmin içimizde kurduğu sistemin kendini; müttefiki yerli iş birlikçileri eliyle savunmasıyla karşılaşılmıştır. Halkımıza, yitirdiği kimliği aramaya bile izin verilmiyor; toplum olarak ulusal kurtuluş bilincine o kimliğimizi bularak ulaşacağımız için, tuzaklardan çıkmamız önleniyordu. Öyle ki, İsmet Paşa bile, "Daha bağımsız, kişilikli Dış politika izleyemediğini" bir yüksek dereceli parti toplantısında yakınarak anlatır ve:

"Peygamber edasıyla size dünyaları vaaderler, imzayı attınız mı ertesi günü gelmişlerdir. Ondan sonra sökebilirsen sök... Gitmezler. Ancak bu meselenin üstüne vakit geçirmeden eğilmek lazım. Yoksa ne bağımsız dış politika, ne bağımsız iç politika güdülür, havanda su döğersiniz. Fakat zannetmeyin ki, kolay iştir.... Teşebbüs ettiğimizde başımıza neler geleceğini kestiremem..." diyecektir [19][19]

Yardımın, "bağımsızlık ve özgürlüğümüzü, ABD olmadan koruyamayacağımız temeline oturtulduğu, 'yardımın amacı ve mahiyeti hakkında devamlı ve tam yayınla' emperyalizmin propagandası yaptırılarak, toplumun kendine olan güveninin yıkılmak istendiği ve böylece bağımlılaştırıldığımızın ayırdına varılması değişik yöntemlerle sürekli önlenmiştir. Düşünce suçu (TCY'nin 141, 142. maddeleri ile) yaratılması, örgütlenme hak ve özgürlüğünün sınırlanması, bunlardan sadece birkaçıdır. ABD bu yöntemle, bizim kendisi için yapacağımız propaganda ile Türk toplumunun desteğini sağlamakla kalmamış, gerçekleri görmemiz de engellenmiştir. ABD yararına propaganda yapanlar, söyleye söyleye kendi sözlerinin etkisi altına girerler. Bu, yeni emperyalizmin dahiyane buluşlarından biridir. Sözleşmelere uyulmaktan kaçınılmaz. Peki uyulmazsa ne olur? Cezalandırılırsınız. Yalnız uymadığınız için değil, İsmet Paşa gibi, tuzakların ayırdına vardığınızda da cezalandırılırsınız.

[19] M.Şükrü Koç, Emperyalizm ve Eğitimde Yabancılaşma, s.165-166. 140

ANLAŞMAYA UYMAYAN CEZALANDIRILIR

Unutmamak gerekir ki, ABD bu gereğe uymayan ya da politikasını, ABD'nin çizdiği rotadan ayıran hükümetlere yaşama hakkı tanımaz. Çünkü, The American Journal Of International Law Nr.I. 1952 tarihli bir Kongre Yasası'nın 511 numaralı paragrafının (a) ve (b) hükmü bunu gerektirir. Okuyalım bu hükmü:

"(a) Birleşik Amerika hükümetlerinin imzalamış olduğu ikili veya çok taraflı anlaşma ve sözleşmelerde, askeri taahhütleri yerine getirmekten şu veya bu sebeple kaçınan ülkelere hiçbir şekilde iktisadî yardım yapılmaz."

"(b) Birleşik Amerika Devletlerinin güvenliğini artırmaya hizmet etmeyen hiçbir iktisadî ve teknik yardım yapılmaz." [20] [20]

Bu hükmü gördükten sonra, bu tuzaktan kurtulmadan, ABD, Kıbrıs sorununda neden bizi yalnız bırakıyor, neden ambargo uygulandı diye yakınmanın ne kadar yersiz olduğu anlaşılmıyor mu? Oysa sızlanma yerine, sözleşmeler tuzağından kurtulmanın yolları aranmalı değil mi?

Rockefeller'in önerilerinin özetini anımsayalım. Deniliyordu ki; *"Ekonominin kilit noktalarını ele geçirerek, politik etkinliği sağlamak gerekir."* Ekonomi ve politika el ele, her ikisi de özel girişimin denetiminde olmalı...

1978'lere dek, yani CHP'nin hükümet kurmasına kadar, ABD'nin çizdiği ekonomik rotadan (kimi sanayi kuruluşları dışında) çıkılmadı. Ancak CHP, değişik bir ekonomik programla, ekonomiyi yeniden düzenleme*[*] amacında olduğunu söyleyerek oy aldı. Halk Sektörü, KUP ve Köy-Kent Projeleri, kooperatifçilikle kalkınma gibi romantik planda kalacak bir ekonomik model amaçlıyordu. Bu elbet, ABD'nin Türkiye ile yaptığı anlaşmalara dayalı beklentilerine aykırı idi**[**]. Çünkü bu tür bir model önerisi, öneri olarak kalsa bile, ABD'nin çıkarına karşı bir politika oluşturma çabası nedeniyle, CHP'nin hedefe alınması için yeterliydi. Ve gerçekten de öyle oldu...

ABD'li Profesör Boldwin bu konuda diyor ki: "... hükümetin, özel sermayenin karşıtı bir politikayı izlemesi durumunda, hükümeti izlediği politikadan caydırmak üzere Dünya Bankası'nın çözümü, (politikasını değiştirmesi için şantaj yaparak) borç vermeyi reddetmektir..." [21][21]

Bu yöntem bizde de başarıyla uygulanmıştır. 1978'de ülkede daha bağımsız bir politika izlemek savıyla hükümet kuran CHP, bu uygulamanın sarmalında bitirilmek istenmiştir. ABD bu yöntemle, ekonomiye komuta edenlerden yararlanarak, toplum desteğini arkasına alan gücün önünde durulamayacağını göstermiştir bizlere... 1978-1979'da, bağımsızlığa adım atmanın değil, bağımsızlığı düşünmenin cezalandırıldığını yaşayarak gördük. Dünya finans örgütlerine verilen emirle, krediler kesildi. 70 sente muhtaç bir ekonomik düzen devralan Ecevit Hükümeti, kredi sağlamak için çırpındı durdu... Ama hangi kapıyı çaldıksa, bize emperyalizmin örgütlerine gitmemiz söyleniyordu. Kredi alınamadı. Terör kırlardan kentlere, sokaklara indi. Ve işte işadamları, ekonominin kilit noktalarını ellerinde tutanlar, ilanlarla örgütlerinin baskılarıyla, toplumun CHP'ye verdiği krediyi sıfıra indirmeyi başardılar. Ecevit Hükümeti 22 ayda bitirildi...

Bu tarihsel olay, yöntemin bizdeki en somut örneğidir. Bu kadarla da kalmadı. CHP'ye yönelik eleştiriler sürdü. 12 Eylül'den sonra Türkiye'de, Sosyal Demokrasi'nin bir türlü örgütlenemeyişi, 12 Eylül sisteminin sol görüşe açtığı savaşın da eseridir... Çünkü, 12 Eylül'ü

---

[20] M.Fahri, agy. s. 332.

[*] (*) Sovyetlerin kredisiyle İskenderun Demir-Çelik Seydişehir Alüminyum kuruluşları ve Romanya'nın desteği ile Kırıkkale'de kurulan Ortaanadolu Petrol Rafinerisi bunlardandır.

[*] (**) Thornburg Raporu'ndan başlayan etkileme, sözleşmelerle zorunlu uygulamaya dönüşmüştür.

[21] H. Magdoff, agy. s. 188.

yaratanlar, ABD'nin ideolojik eğitiminden geçmişlerdir.

Türkiye'de "sol" denilince tüyleri diken diken olanlar, ABD ideolojisiyle yetişmiş kafalardır.

Ama unutmayalım, yukarda gördük ki, ABD bu adam yetiştirme işinde bizi kullanmıştır. Hem de kendi Kongre Yasası'na göre yapılan sözleşme uyarınca çıkardığımız yasadan yararlanarak...

TOPLUMUN KENDİ DEĞERLERİNE YABANCILAŞMASI

ABD'ye toplum desteği sağlamada bizler yardımcı oluyoruz demek ki! Kanımızca emperyalizmin bu türü işgalci yöntemden de, kukla hükümetlerle yönetim türünden de tehlikelidir. Çünkü bu yöntemle toplum, kendi değer yargılarından koparılmakta, kendine ve tarihine yabancılaştırılmaktadır. Sonuç toplumsal bütünlük yerine, anarşizme kadar uzanan toplumsal parçalanma...

Bazen, "toplumun desteğini kazanmak da gereklidir" diyor, Pentagon'un ünlü kuramcılarından A.Lindsay ve şöyle sürdürüyor: "Toplumun desteği sağlandığı ölçüde, o topluma kendi görüş ve ideolojiğimizi empoze edebiliriz. Ancak bundan sonra o ülkedeki -reformcu da olsa- partizan hareketini (yani halkın bilinçlenmesine yönelik içten değiştirme ve dönüşümleri ,ya da ayaklanmaları / notumuz) kolaylıkla bastırmak ve ezmek mümkün olur."[22][22]

Türkiye'nin, içinde çırpındığı tuzaklarda geçen son yılların olayları, bir de bu açıdan ele alınıp incelenmelidir. Önceleri, sağcı-solcu ya da faşist-komünist ikileminin yarattığı kamplaşma, alevi- sünni çatışmalarının, 1980'lerden sonra da Kürt-Türk ayrımcılığına varan çatışmaların kaosu; günümüzde Cumhuriyetçi-Osmanlıcı, 1.Cumhuriyetçi 2.Cumhuriyetçi, laik-antilaik ikilemi ile yeni bir toplumsal parçalanmaya yöneliş... Türkiye eğer, bu geçmiş yarım yüzyılı, bir toplum ve tarih bilinciyle inceleyip nedenlerini araştırmazsa; bunalımlar içinden çıkamayacağımız, çürümüşlük, kokuşmuşluk içinde yuvarlanacağımız bilinmelidir.

Görülüyor ki. her ülkenin ilerici devinimleri; o ülkedeki işbirlikçilerle el ele verilip toplumun değer yargıları değiştirilerek Amerikan ideolojisi doğrultusunda bir dünya görüşü yaratılıp ezilmektedir.

O ülke bu aşamadan sonra, ABD doğrultusuna girmiştir. Artık Amerika'ya ve emperyalizme karşı olmak, kurulu düzenin değişmesini istemek, halkın çıkarını öne almak suçtur. Halktan yana olanlar, sürekli biçimde halkın gözünden düşürülmeye çalışılır. Halkı cephelere bölerek, ulusal birliği parçalayıp sömürü çarkını işbirlikçi burjuvazi eliyle işletmek yeni emperyalizmin yöntemlerinden biridir. 1970'lerdeki Milliyetçi Cephe harekeli, bu yöntemin uygulamalarından biri olduğu, açıklamaya gerek kalmayacak biçimde anlaşılmaktadır. Toplumu milliyetçiler ve solcular olarak ikiye ayıranların kimin denetiminde olduğu da! Bunun gibi, Alevi-Sünni, Kürt-Türk, laik-antilaik ayırımlarına da dikkat edilmeli, emperyalizmin tuzaklarında yürüdüğümüz yadsınmamalı ve bunun sömürüye hizmet olduğu bilinmelidir. Çünkü sömürü düzeni, dostluk ve yardım adı altında işler bu aşamada!..

Böylece, Dıştan ve dünyanın gözü önünde geçen, ayıplanacak ve kınanacak bir saldırı yerine, daha az masrafla, fakat daha etkin bir sonuç alınır. Ve böyle bir toplum, kolay kolay kendine gelemez artık. Bunalımlar birbirini izler. Sorunların çözümü için getirilen öneriler, yeni bunalımlar yaratır. Türkiye'mizin içinde çırpındığı bunalımın kökeninde, emperyalizmin tuzağında geçen yarım yüzyılın etkilerinin bulunduğu gözardı edilmemelidir.

Ayrıca Dış saldırının, topyekün savaş ideali yaratarak, işgalciye karşı halkın her kesiminde tam bir birleşme ve bütünleşme yaratmasına karşın; bu yeni yöntem, halkı kısa zamanda birleşemeyecek biçimde parçalayarak, aynı ülkenin "tasada ve kıvançta ortak" olması gereken insanları birbirine düşman edilirler. Bu da, emperyalizmin parçala-egemen ol

---

[22] M.Fahri, agy. s.308-309

ilkesine uygun bir yöntemdir. Türkiye'nin bugünkü duruma nasıl getirildiği araştırılırken, yarım yüzyıla bu açıdan da bakılmalıdır.

Bir toplumun desteğini sağlayarak, Amerikan ideolojisinin yerleştirilmesinde türlü anlaşma biçimleri vardır. "Dostluk ve Yardım

Antlaşmaları" "Ekonomik İşbirliği Antlaşmaları" vb. "Kalkınma İçin İttifak" adı altındaki ekonomik sızmalar, etkili yöntemlerdendir.

İlerici ve gelişmiş ülkeler düzeyine ulaşma çabasında bulunan, gelişme yolundaki ülkeler, kalkınma programlarının hazırlanması için danışman ararlar... Plan ve programların finansmanı için, paraya gereksinirler. Gelen danışmanların önerdikleri planların gerçekleşmesi, işi, güçlü-dev firmaların almasına bağlıdır. Bunların tümü de Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu (İMF). Konsorsiyumlar vb. kurumlarıyla emperyalizmin denetimindedir.

Bu kurumlar ve uygulamalar, ekonomik sızmayı ve yayılmayı kolaylaştıran, yabancı bankalara ve diğer kurumlara kapıyı açmak için, az gelişmiş bir ülke üzerinde, siyasi baskıda bulunma olanağını elde etmekte kullanılan değerli araçlardır.

Eğer ekonomik sızma, siyasal baskılarla sağlanamaz ise, değişik koşullar altında, yetkililerin rüşvetle satın alınması ya da bankalar ve devlet kurumları tarafından borç verilmesi daha uygundur. Daha gelişmiş ülkeler için ise, ittifaklar ve çıkar grupları meydana getirilmektedir.

Görülüyor ki, emperyalizm yerleşmek istediği ülkeye girebilmek için, siyasal baskıdan, rüşvetle adam satın almaya kadar her yolu denemektedir.

İLETİŞİM ÇAĞI VE KAMUOYU YARATMA

ABD, az gelişmiş ülkelerde, her türlü yöntemle, kendi ideolojisi doğrultusunda kamuoyu yaratmaktadır. Bunlardan biri, anlaşmalara özel hükümler konularak uygulanan yöntemdir. Az gelişmiş ülkeler, bu anlaşmalar gereği olarak, Amerikan ideolojisini yayma zorunda kalırlar.

Yeni sömürgeciliğin bir başka uygulaması, "Kalkınma İçin İttifak" adlı programla Latin Amerika'da görülür.

Güney Amerika için uygulanan "Kalkınma İçin İttifak" daha sonraları, "İlerleme için Birleşme Programı"na dönüşür. Kalkınma için İttifak'ın övgü dolu bir analizinde, William D.Rogers, Arjantin ve Şili'deki seçim kampanyalarına. ABD'nin nasıl karıştığını anlatmaktadır. Bu şebeke, *"yavaş yavaş kurulmuş ve sonradan emperyalizmin sadık bendeleri olacak subay, mühendis ve teknisyenlerin ABD'de yetiştirilmesi yoluyla"* pekiştirilmiştir. Ayrıca ABD, Latin Amerika'da, kamuoyunu koşullandırmak için, basın, televizyon ve sinema üstünde de çok sağlam bir denetim sistemi kurmuştur.

Kamuoyunu yaratmada, toplumları belli bir yönde etkilemede, çağdaş basın ve yayının en etkin silahlardan biri olduğu yadsına bilir mi? Bu etkin silah elbet, emperyalizmin emrinde ve hizmetinde kullanılmaktadır.

ABD, sineması, televizyonu ve Dünya'yı ağ gibi sarmış ajanlarıyla, her gün daha da ileri her saat Dünya'ya, Dünya olaylarını, bir ölçüde her ülkenin kendi iç olaylarını, ABD gözü ile göstermekte ve emperyalizmin değer yargılarına göre değerlendirerek sunmaktadır.

ABD, ayrıca bir kültür imparatorluğu da kurmuştur. Kitlelerin etkilenmesi ve eğitiminde kitabın, gazete ve dergilerin rolü bilinir. Ekonomik ve askeri yönden dünyanın yarısını saran bu imparatorluk, asıl etkinliğini kitaplarla, dünyaya, bilimsel ve sosyal gerçekleri bozarak yaydığı kitaplarla da sürdürmektedir. Bu alan da CIA kadar etken bir örgüt de United States İnformation Agency (USIA)'dır. Bu örgütün, sadece 1964 yılında bu tür kitaplara yüksek ücretler ödeyerek, profesörüne kadar sahte yazar bulduğu, Josan Epstern'in yazdığı gibi, "uydurma ve keyfi değerler sistemi" kurarak, üniversite öğretim üyeleri, bilginler ve yazı işleri

müdürlerini kullandığı bilinmektedir." 23[23]

Böylece basını, radyo - televizyonu, sineması ve dünyanın her yerine dağılmış işadamı, profesörü ve öğrencisi, sivil ve askeri danışmanlarıyla emperyalizm, Amerikan ideolojisini, günün her saatinde Dünyanın her yerinde işlemekte, yaygınlaştırmaktadır.

Bunlar ve benzeri yöntemlerle, az gelişmiş ülkeler, olayları ABD gözü ile görecek düzeye getirilmekte, Amerikana bir kamuoyu yaratılmaktadır.

Emperyalizm görülüyor ki, ne edip etmekte, kendi görüşlerine yandaş bulmanın yollarını açmaktadır. "Hükümetlerin, toplumsal baskıları karşılayacak yeterli bir ekonomik gelişme sağlayamamaları, yüksek nüfus artışı ve şehirlere olan devamlı göçün yarattığı şehirsel bölgelerin, giderek daha çok güç merkezi haline gelmeleri ve bu bölgelerde yaşayan kitlelerin demagojik tahriklere yatkın olmaları"24[24] sonucu toplumsal gerginlikler, toprak ve servet dağılımındaki eşitsizliklerin ortaya çıkardığı istikrarsızlıklar, ciddi güvenlik sorunları doğurduğunda; sorunlara ABD ideolojisini benimsemiş kadrolar ve önderler yoluyla çözümler aranmaktadır.

"Bu kadrolar nasıl yetiştirilir, Amerikan ideolojisi nasıl aşılanır?" sorularının yanıtı aranırken; karşımıza paranın ve propagandanın engin ve etkin gücü çıkar.

Bugüne açılan yollarda, emperyalizmin gizli ve açık propagandalarıyla yürüdüğümüzü bilir ve ABD'nin bize Thornburg Raporu'nda belirtilen *"kendi ideallerini ve ananelerini aşılama"* amacını göz önüne alırsak, yanlışlarımızı saptayabilir ve dönüş yollarını açabiliriz.25[25]

Günümüz Türkiye'sinin moda tartışması Lozan'ı yadsıyıp, Sevr'i alkışlama, Atatürk'ün kurduğu, Müdafaayı Hukuk temeline dayalı Ulusal Kurtuluş Savaşı utkusu üzerine oturtulan Cumhuriyet'i yıkıp, İkinci Cumhuriyet kurma çabaları, ancak emperyalizmin ideolojisine hizmet etmektir. Çünkü, hiçbir ideoloji, Cumhuriyet'in temelindeki Müdafaayı Hukuk felsefesinin yerini tutamaz. Bir ulusun, emperyalizmi topraklarından kovması gibi tarihsel bir eylem üzerine kurulu Cumhuriyet'i, demokrasiye geçiş adına yıkmak (sanki Kemalist eylem demokrasiye karşıymış gibi) Mustafa Kemal'in deyimiyle, "gaflet ve dalalef'ten de öte "hıyanettir." Bu gibi savların ardında, ulusal kurtuluş hareketlerini kendi ideolojisi için tehlikeli bulan emperyalizmin, gizli yöntemleri bulunduğunu bilmeliyiz. Ve kim olursa olsun hangi makamda bulunursa bulunsun, bunların hainliklerine engel olmalıyız. Kaldı ki, ne Mustafa Kemal ve ne de Cumhuriyet'i kuran kadro, demokrasiye karşıdır. Amaç, halkın istencine dayalı bir yönetim kurmaktır. Atatürk devrimlerinin amacı budur. Elbet, bunun için de toplumun bağımsız düşünebilecek bir yapıya kavuşması gerekirdi. 1920'lere değin halk olma bilincine erişmemiş bir ümmet toplumunun (Tanrı'nın sonra Padişah'ın kulu olan toplumun) demokrasiye geçişindeki engelleri, eğilim ve çağdaş değer yargılarıyla aşmak gerekiyordu. Laiklik işle bu yolu açan en önemli ilkedir. Böyle bir yolu açmak girişimi bile, o kadronun amacındaki doğruluğu belgeler. Laik düşünce ile halkın özgür istence kavuşabilme yolu açılmıştır. Bunun kolay bir yol olduğu söylenemez. Bugün bile bu doğruyu göremeyenler vardır. 1920'ler Türkiye'sini, 1990'ların değer yargılarıyla ölçmek, sorgulamak bir zamanlar moda olan, "M.Kemal isteseydi sosyalizmi kurardı ama o faşizmi yeğledi" söylemi kadar yanlıştır. Unutulmasın ki, Mustafa Kemal, o günlerin koşulları içinde yapılabileceklerin en iyisini yapmıştır. Bu günün; "1920'lerde yanlış yapıldı" söylemi, Ulusal Kurtuluş kavgasını ve o kavganın kadrosunu yadsımak içindir.

Bunun emperyalizme hizmet olduğunu gözardı edemeyiz. Çünkü ABD'nin, kendi kurtuluşundan bu yana karşı olduğu en önemli konu ulusal kurtuluş hareketleri'dir. Ve, ABD idealizmi'nin amacı da, bu yolu açacak ya da övecek eylem ve düşüncelere karşı düşünce üretmektir.

---

[23] Claude Julien agy S. 300 - 310.
[24] H.Magdoff. agy. s. 156.
[25] Thornburg Raporu yapıtın Ekler bölümündedir.

Bu günlerde, 1920'leri ve devrimleri yerenlerin ilişkileri araştırıldığında, üretilen eleştiri ve önerilerin ardındaki etkenler bulunabilir.

Biz Cumhuriyetçiler'e düşen görev, Ulusal Kurtuluş Utkusu üzerine kurulu Cumhuriyet'i yılmadan savunmaktır.

ABD az gelişmiş ülkeler için, özel programlar da hazırlar. Higher Education Dergisi'nin Nisan 1960 sayısında, "Eğitimin uluslararası hedeflerin ele geçirilmesinde ana amaçlardan biri olduğuna" işaret edilmektedir. Attila İlhan'ın *"Batı'nın Deli Gömleği"* adlı yapıtında açıkladığı "Bissel Raporunda" da: *"Yabancı ülkelerin yurttaşlarına ideallerimiz anlatılarak eğitilerek ve devamlı bir iş önerilerek casusluğa atılmaları için özendirilmelidirler"* denildiği görülür. Bissel Raporunda, "Başlıca görevimiz müttefik bulmak, - hem kişi, hem örgüt - onlarla ilişki kurmak, aynı ilkeler için çalışmalarına sağlamaktır" deniliyor. Bu yolla, ilgili ülkede gerektiğinde operasyonlar yapılacağına işaret edildikten sonra:

"Bunun bir örneği, ilerde ülkesinde etkili bir siyasi lider olacağı tahmin edilen politikacıları bulup Amerika'yı tanımaları için uygulanan programlardır. (Bilmem bu programlar içinde zayıflama kürleri ya da sağlık kontrolleri var mıdır/notumuz) Ancak böyle masum programlar bile ABD hükümeti tarafından değil de resmi olmayan kuruluşlarca yürütüldüğü vakit daha başarılı olabilmektedir." [26][26]

ABD- ayrıca az gelişmiş ülke aydınları için de, özel programlar hazırlar. Bunlarla da aydınlara kendi ideolojisini benimsetme ve o aydınların ülkelerindeki kültür çalışmalarını yönlendirmeye çalışmaktadır.

Kennedy'nin ilginç buluşuyla, az gelişmiş ülkeler için yetiştirilmiş özel eğitim misyonerleri yollandı. Barış Gönüllüleri adıyla gelen bu görevliler, Amerikan ideolojisini halka aşılama programı uygulamak amacındaydılar. Bir yandan da o ülkelerin sosyal eğilimlerini saptayacaklar, ilerdeki programlarda uygulanacak çalışmaların alt yapısını oluşturacaklardı. Bunlar çağdaş misyonerlerdi.

TOPLUM YAPISINI ÖĞRENMEK

Barış gönüllülerinden istenen, Amerikan ideolojisinin propagandasını yaparak; Saturday Review Dergisindeki, "Barış gönüllüleri bu işi başarabilecekler mi?" başlıklı yazıda belirtildiği gibi, "Bir Müslümanın Mekke'ye yönelmesi gibi, bir insanın Washington'a bakmasını sağlayacak ideali bulmaktır." [27][27]

Özetle, Barış Gönüllüleri, emperyalizmin ideolojisini, gönderildikleri ülkelerin insanları ile yakın ilişkiler kurarak, aile yapısının içine girerek yaymakla görevlendirilmişlerdir. Bu amacı gerçekleştirmek için, Barış Gönüllüleri, özel eğitimle yetiştirilmişler arasından seçilmişlerdir. Öyle ki, Türkiye'ye gelecek olanlara Türk gibi düşünme ve davranma, Hindistan'a gideceklere Hintli gibi Arjantin'e gideceklere Arjantin'li gibi davranma yetisi kazandırılmaya çalışılmıştır. Örneğin, köye giden bir görevli, yer sofrasında yemek yiyebiliyor, köylülerle köy meydanında sohbet ediyor, tarlada çalışıyordu. Böylece günlük yaşamı paylaşarak, kurulan sosyal ilişki içinde, yörenin sosyal yapısını, insanların tepkilerini saptadılar. Ve gerçeği göremeyen insanımızda da, "yahu bu insanlar bizimle kaynaşıyorlar, bunlar bizden biri gibi, Amerika bize yakın olabilir" imgesi yaratılmak istendi.

ABD, böylece eğitim ve kültür emperyalizmi'ni içimize girerek yürütmüştür.

Barış Gönüllüleri politikasının neden ve niçini John F.Kennedy'nin Michigan Üniversitesi'nde yaptığı şu konuşmasında açıklanmıştır:

> "Azgelişmiş ilkelere iktisadî, askerî ve kültürel yardımlar yapıyoruz. Bütçemizden büyük paralar harcıyoruz. Buna rağmen, dost ve müttefik ülkelerdeki halklar, Amerikalıları sevmiyor. Bunda, şüphesiz, milletimizi oralarda temsil eden, sivil - asker

---

[26] Attila İlhan,Batı'nın Deli Gömleği s. 82.

[27] Prof. Türkkaya Ataöv, Amerika, NATO ve Türkiye,s. 236

görevlilerin davranışlarının büyük etkisi olmaktadır. Çok kez, bu görevliler, bu ülkeler ve insanları hakkında, önceden hazırlanmadıkları, doğru ve sağlam bilgi sahibi bulunmadıkları için, yerli halkla aralarında çabucak çatışmalar oluyor. *İnsanların dilleri, dinleri, gelenekleri, kültürleri bizlerinkinden farklıdır.* Onlara saygılı olmak, bu farklılıkları öğrenmek, aslında Amerika'nın faydasınadır. Düşününüz, SSCB, hem bizim kadar para harcamıyor, yardım yapmıyor, hem de ilişki kurduğu ülkeler gençleri arasında bizden fazla sempati topluyor. *Bu engeli yenmek, yardım ettiğimiz halklarda Amerikan halkına sevgi toplamak için, yeni bir yaklaşıma ihtiyacımız vardır.* Kuracağımız yeni bir örgüt ile bu görevi, kolej ve Üniversiteli gençlerimize vermek istiyoruz. Bu, aynı zamanda, sizlere yeni bir iş kapısının açılması demektir."[28][28]

Başkan, "yardım edilen halklarda Amerikan halkına sevgi toplamak için... o insanlara dilleri, dinleri, gelenek ve kültürlerindeki farklılıklar bilinerek" yaklaşılmasını öneriyor. Böylece, Amerika'ya karşı duyulan olumsuz tepkinin giderilmesi amacı taşındığı anlaşılıyor.

Ancak barış gönüllüleri, bir ajan gibi çalıştıklarının saptanması sonunda, açığa çıkan gizli görevleri nedeniyle ülkelerine geri dönmüşlerdir. Ama barış gönüllüleri, çalıştıkları sürece verdikleri raporlarla, asıl görevlerini aksatmadan yapabildiler. Toplumun her kesimiyle ilgili bilgi ve belge toplayabildiler.

Ve ABD bu bilgileri, başka bilgi ve belgelerle, ilgili ülke uzmanlarının yardımıyla değerlendirmiş her ülke için geliştirdiği formülleri uygulamaya koymuştur.

Emperyalizm, içine girdiği toplumu her yönden denetimi altına almak istediğinden, değişik örgütlerle o toplumu etkilemeye ve bunun için de, toplumun eğilimlerini saptamaya önem verir. Örneğin, ünlü Ford Vakfı'nın, Türk bilim adamlarına değişik konularda anket yaptırdığı bilinmektedir. Bu anketlerde sorulan sorular, o toplum yapısını tanımaya ve emperyalizmin öngördüğü programların uygulanması için, veriler elde etmeye yarayacak yanıtlar sağlamak için hazırlanmıştır. Öyle ki, sorulara yanıt verilmemesi bile, toplumun o kesimine konulacak tanı için önemlidir.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etüdleri Enstitüsü'nde, kentlerde ve kırsal kesimde yapılacak nüfus planlaması için hazırlanan anket soruları, bu savımıza örnek olacak niteliktedir. Sorular, kentler için ayrı, kırsal kesim için ayrı içerikte hazırlandığı gibi, kadın ve erkekler için de ayrı ayrı içeriktedir. Ve o sorularla, Türk insanının sosyal anatomisi çıkarılmak istenmiştir. Kasaba ve köylerin sosyal yapıları kadar, kentlerin ve köylerin erkek ve kadınlarının sosyal ve ruhsal yapılarının da çözümlenmesine yarayacak sorular sorulmuştur. Bu sorulardan bir kısmı bizim sosyal ahlak ve inanç yapımız gereği yanıtlanamayacak niteliktedir. Özellikle kadınlara, köy kadınlarına sorulanlar, örneğin cinsel ilişki sırasındaki korunma yöntemleri arasında, *"Erkeğin dışarı akıtması, geri çekme, Dışarı akıtmayı hiç duydunuz mu?.. Dışarı akıtma hakkında daha çok şey öğrenmek ister misiniz?"* (Kadın İçin Soru: 173, Erkek İçin Soru: 181) gibi sorulara, kadınlarımızın yüzde doksanından yanıt alınamayacağı bilinmektedir. Ama bu soruların yanıtlarının alınamaması bile, o çevrenin sosyal ve o insanlar'ın ruhsal yapısının saptanması için önemlidir.

ABD bunları niçin yapıyor? Bizim için mi? Bu soruya "evet" yanıtı vermek, ABD'nin "çıkarlarından gayrı bir şey düşünmediğine" ilişkin kendi değer yargılarını yadsımak demektir.

ABD böylece, toplumun en küçük birimi olan ailenin sosyal yapısını ve bireylerin ruhsal niteliklerini saptayarak, toplum desteğini, bu en küçük birimden başlayarak ele geçirmeyi hedeflemiştir. Kendi etki alanındaki ulusları, böylece belli bir altyapı içinde tutabilmenin yollarından biri ve en önemlisidir bu yöntem.

ABD YARDIMI ve AHTAPOTUN KOLLARI

Yukarıdaki örnekler, ABD yardımının uygulama yöntemlerini sergilemektedir. ABD Savunma Bakanı Robert Mc. Namara'nın, 1967 yılında, Amerikan Kongresi'nde yaptığı konuşmanın bir başka bölümü, az gelişmiş ülkeler askeri personelinin yetiştirilmesindeki amaç ve programı, ayrıntılarıyla sergilediği için çok ilginçtir.

---

[28] Şükrü Koç , Emperyalizm ve Eğitimde Yabancılaşma.

Mc Namara bu konuşmasında; az gelişmiş ülkelerin yetenekli bularak, ABD'ye eğitilmeleri için seçip gönderdikleri subaylarla ilgili görüşlerini şöyle açıklar: *"Birleşik Devletlerdeki ve yabancı ülkelerdeki askeri okullarımızda, eğitim merkezlerimizde eğittiğimiz subaylar, Amerikalıların ne yapmak istediklerini ve nasıl düşündüklerini gayet iyi bilen kimseler olup, liderlik mevkiinde bulunmalarının ne kadar önemli olduğunu belirtmeye ayrıca gerek duymuyoruz."* Bakan aynı espri ile sürdürdüğü konuşmasında, "ayrıca böyle kimselerden dost edinmenin değeri ölçülemeyecek kadar fazladır," [29][29] der.

Bu sözler, az gelişmiş ülkeler ordularında, Amerikan ideolojisine göre yetişmiş personelin, ayrıca ABD yetkilileriyle, dostluk ilişkileri içinde olduklarını da belirtmektedir. Böylece bu askerlerin ekonomik, sosyal ve siyasal eğilimleri, güçlü ve zayıf yönleri, belli olaylar karşısındaki tepkileri öğrenilir. Ve nerede, nasıl kullanılacakları saptanır. Bu askerler hazır kuvvet'tir artık. ABD'nin dostudurlar. Bu dostluğun bir diğer adı da, ya da az gelişmiş ülke için gerçek adı, satılmışlık ve işbirlikçiliktir.

Demek ki, ABD yardımının gerçek amacı, az gelişmiş ülke sorunlarının çözümüne yardım değildir. O ülkeyi, ekonomik yönden olduğu kadar, kendilerinin o ülkeye yolladıkları elemanlarla, ülke subaylarından ve sivil bürokratlarından eğitim için seçilerek ABD'ye yollanan ve Amerikan ideolojisine göre yetişmiş asker ve sivil önderlerle denetim altında tutmaktır.

Amerika bu formülü sadece Güney Amerika'da mı uyguluyor? Elbette hayır! Dünyanın neresinde Amerikan çıkarı varsa, orada aynı oyunlar oynanmakta, kadrolar CIA'nın yetiştirdiği bürokratlarla doldurulmaktadır. Ve Amerika, çıkarı olmayan yerde yoktur.

Amerika'nın bu uygulamayı Türkiye'de de yürüttüğü artık biliniyor. 12 Mart ve 12 Eylül'e varan gelişmelerde ülkücü komando adıyla olay çıkaranların nereden ve kimden güç aldıkları, ne kadar gizlense de anlaşılabilmektedir. Mc Namara'nın, yardımın amaçlarını sıralarken belirttiği ve kendilerinin yetiştirdiğini söylediği "yerli yarı-askeri güçler", Türkiye için ülkücü - komandolar olmalıdır. ABD yardım adıyla bir yandan toplum desteğini sağlarken, bir yandan da "yarı - askeri güçlerin" eğitimini yaptırmaktadır. Böylece, gençlik ve halk bölünmüş, ayrı kamplar yaratılmıştır.

İşte ABD yardımının sonuçları!..

Bugün tüm çıplaklığıyla ortaya çıkan gerçek şudur: ABD, yardım ettiği her ülkeye, bu arada elbet Türkiye'ye, kendi çıkarı için kendi ideolojisinin yayılması amacıyla gelmektedir. Evet, yardım sözcüğünün ardındaki gerçek, ABD'nin yardım adıyla yabancı ülkelere sızması, bu ülkelerin Silahlı Kuvvetlerinden başlayarak, halkın günlük yaşamı ve ekonomisine kadar, tüm yaşamını denetim altında tutması, dünyada Amerikan ideolojisini egemen kılma, çok uluslu şirketler eliyle az gelişmiş ülkeleri sömürme hırsının sonucudur.

Kendi ideolojisine karşı, yani emperyalizme ve sömürüye karşı olabilecek her türlü düşün ve eylemi ezmeyi Tanrısal bir görev sayan bu korkunç dev, yeni emperyalizmin temel ilkelerini 22 Mayıs 1947 tarihli Yunanistan ve Türkiye'ye Yardım Kanunu ile bize kabul ettirmiştir.

Bu Yasanın 3. maddesi incelendiğinde, her paragrafının "yardım" adı altında, ülkemizi ve halkımızı ahtapot'un kolları gibi sardığı anlaşılır. [30][30]

Böylece ABD, her ülkede, kredi vererek, şirketleri eliyle özel girişimleri destekleyerek; askeri yardım adı altında, az gelişmiş ülkelerin asker - sivil önderlerini kendi ideolojisine göre yetiştirerek, ekonomik yardım yoluyla ekonomik yaşama ve her türlü yollardan işçi kuruluşlarına sızarak tam bir egemenlik kurmuştur. Her noktada bulunan ABD, ideolojisini, girdiği topluma kabul ettirmeyi amaçlamakta, halkların uyanmasını bunun için istememektedir. ABD bu nedenle, her ileri ve halkçı eyleme, girişime, uluslararası komünizmin eylemi gözü ile bakar, baktırır ve dahası bunları ayaklanma sayar. Az gelişmiş

[29] Harry Magdoff, agy. s. 155.
[30] Ekler Bölümü, Ek.I'e bakınız

ülke askerini, polisini ve öteki güvenlik görevlilerini, sivil bürokratını, bu ideoloji doğrultusunda politik bilinç vermek için eğitir.

Böylece toplum kendi özünden koparılmaktadır.

Yardımla gelen ABD, toplumu kendi değer yargılarına yabancılaştırıp toplumsal birliği parçalamakta ve sömürü düzenini sürdürmektedir.

BÖLÜM IV

ABD NEDEN TÜRKİYE'DE

"İnsan-doğa, insan-insan çelişkileri bir toplumun sahip olduğu teknoloji ve ideoloji doğrultusunda çözüme doğru gider. Bu anlamıyla ideoloji, teknolojinin nasıl kullanıldığını belirleyen öğe olmaktadır."
"Bir toplum kendi içindeki teknolojik gelişmeler yolu ile değiştiği zaman, ideolojisi de bu teknolojik gelişmelere paralel olarak oluşur. Bu durumda ideoloji toplumsal değişmenin bir sonucu olarak ele alınabilir. *Toplum Dışardan teknoloji ithal ediyorsa, genellikle bu teknolojiye uygun ideoloji de ithal eder. Kimi durumlarda ise, bir ideolojinin benimsenmesi güdümlü toplumsal değişmenin başlatıcısı olur.*"
Prof. Dr. Emre KONGAR
Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği, s.23

ABD NEDEN TÜRKİYE'DE?

"ABD neden Türkiye'dedir?" sorusunun yanıtı, "ABD, Dünya'nın öteki ülkelerinde hangi nedenle bulunuyorsa, bizde de o nedenle bulunuyor" olmalıdır. Ancak, Ortadoğu'nun emperyalizm için önemi göz önüne alındığında, Türkiye'deki varlığı ayrı bir değerlendirmeyi gerektirecek önemdedir. ABD geçmişte, Dünyayı Sovyet etkisinden kurtarmak ve korumak için ülkelerle ilgilendiğine inandırmak istemiştir. Kendisinin "Hür Dünya" olarak nitelediği ulusların, demokratik ve bağımsız-özgür olmalarını amaçladığı savındadır. Bu tür söylemler elbet genel politika söylemleridir. Gerçekte, ABD'nin gözünde Dünya çok küçüktür. Bu nedenle de Dünya ile ilgilenmelidir. İdealizmini Dünya'ya yaymalıdır. Çünkü ABD'nin kaderi, onu Dünya liderliğine çıkarmıştır. Eski Genelkurmay Başkanlarından General Tailor, *"Birleşik Amerika hür dünya lideri olmak kaderinden vazgeçemez"* derken, ABD'nin gücünden emin ve öteki ülkelere ne denli yukarıdan bakışını yansıtmıştır. Başkan Eisenhower de, *"Hür dünyayı savunma azmimizden birşey kaybetmediğimizi ve etmeyeceğimizi belirtmeliyiz"* diyerek, Dünya'ya düzen verme mitinin kendilerine ait olduğunu vurgulamıştır.[1][1]

ABD, kendilerine Dünya'yı düzene sokma mitosunun Tanrı tarafından verildiğine inanır. Şu sözler bunun somut kanıtıdır. Eisenhower'ın rakibi Başkan adayı Stevenson, *"Tanrı, bize özgür dünyanın liderliğinden hiç de aşağı olmayan bir görev yüklemiştir,"* der.[2][2]

Başkan Kennedy, ölümünden önce, Mezamir'deki sözleri, Dallas'taki konuşmasına aktarıyor. *"Tanrı şehri korumazsa, bekçinin beklemesi boştur."* Robert Kennedy de, *"Gezegenimizin manevi yönetiminde hakkımız vardır."* sözleriyle, Tanrı'nın kendilerine tinsel bir görev verdiğini anlatıyor.

Mc Kinley, Filipinler'i fethe giderken, "... *onları kalkındırmak, uygarlaştırmak ve Hıristiyanlaştırmak"* amacında olduklarını söylüyordu... [3][3] Gerçekte bu sözler, 'evrensel soygun'un örtüleridir. ABD bu soygunu Tanrı adına yapıyor(!) demek ki!..

Bu sözlerin bir başka anlamı da şudur: ABD, Dünya'nın jandarmalığını üstlenmiştir, istediğini yapabilir. İzni de Tanrı'dan almıştır!

Ve bakın, ABD Türkiye'ye hangi amaçla gelmiş. Bunu ünlü bir uzmanın, Max Weston Thornburg'un "Türkiye'ye Yardım, Niçin?" adlı raporundan okuyalım. Thornburg, raporunun sonunda diyor ki:

"Eğer Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün 12 Temmuz Beyannamesi, tek parti diktatörlüğünün sonu anlamına geliyorsa ve eğer bakanların son zamanlarda özel girişimi destekleyecekleri söylemleri yerine getirilecekse ve eğer Türkiye bizden yardımı bu vaat ve açıklamaların ışığı altında isterse, o zaman *yalnız sermayemizi değil, fakat aynı zamanda hizmetlerimizi, geleneklerimizi ve ideallerimizi plase edecek ve elden gitmesine izin verilemeyecek bir yatırım fırsatı doğacaktır."*[4][4]

ABD, istememiz halinde bize yardım edecek. Bunun anlamı şudur: Güvenliğimizin korunmasını istediğimiz ABD, onurumuzu ayaklar altına alırsak yardım edebilecek!.. ABD böylece, Mustafa Kemal'in bu ulusa verdiği onuru yıkmak istiyor. Ve bununla da bitmiyor, asıl sonraki amaçlar önemli... Neden mi? Bu durumda, yalnız sermayeleriyle değil, idealleri ve gelenekleriyle gelecekler... Asıl önemlisi, sıralanan koşullarla geldiklerinde de, *bir daha elden kaçırmak istemeyecekleri bir fırsat yakalamış olduklarının açıkça belirtilmesi. Bizi kendi geleneklerini ve ideallerini aşılayarak öz kimliğimizden soyutlamak ve kendimize yabancılaştırmak istiyorlar...* İşte ABD tuzağının en büyüğü burada.

ABD'nin neden, oyun üstün oyun sergileyerek bizi tam bir uydu yapmak istediği

[1] M.Fahri, agy. s. 26

[2] Claıde Julien, agy s. 43

[3] Claude Julien s. 42-43.

[4] Doğan Avcıoğlu, Türkiyenin Düzeni, s. 558 ve Özel arşivimden yapıtın Ekler Bölümünde, Ek 3'e bakınız.

anlaşılmıyor mu? *"Bir daha elden gitmesine izin verilmeyecek bir yatırım"* olduğumuz için...

Acı, acının da ötesinde bir gerçek... Ulusça, bu gerçeğin ayırdına vardığımız gün, tuzaklardan kurtulmanın yollarını bulabiliriz.

ABD emperyalizmi Birinci Dünya Savaşı'ndan önce, daha çok arka bahçesi ile (Latin Amerika) ve Okyanusya'daki adalarla ilgiliydi. Ve bu ilgisini bir büyük ağabey misyonu içinde dayanışma ve güvenlik anlaşmalarıyla koruma esprisine dayandırıyordu. Bu politikanın korunan ülkelere nelere mal olduğunu şu belgeden izleyelim. Guetamala eski başkanlarından Juan Jose Arevvalo, Washington'un bu dayanışma ve güvenlik anlaşmasını "Bu anlaşma Latin Amerika'daki yirmi devlet için bir güvenlik şalıdır," diye niteleyip tanımladıktan sonra J.J. Arevvalo konuşmasını şöyle sürdürür:

"Birleşik Amerika, bizim Cumhuriyete birkaç defa ağır yaralar açtı. Topraklarımızı şehirlerimizi bombaladı. Hem de harp falan ilan etmeden. Ülkemize askeri çıkarmalar yaptı, başkanımızı ve insanlarımızı öldürdü. Ama bütün bunların ne önemi var efendim, USA bizim ağabeyimiz, son otuz yıl içinde ülkelerimizin bütün servet kaynaklarını söküp götürdü. USA, bizim kardeşimiz! Bizim devletimiz, onların çiftliğidir. Bütün imtiyazları hep kendisinde toplar. Bizlere gelince, onun küçük kardeşleri: Yirmi tane çıplak ve genç küçük kardeş: Evet bizler, ağabeyimize gereken saygıyı göstermekle yükümlü ve görevli olarak, topraklarımızın ürünlerini ve ülkelerimizin servetlerini, ona, saygıdeğer ağabeyimize vermekle ödevliyiz."[5][5] Onurlu bir haykırıştır bu.

Oysa biz, bu haykırıştan otuzbeş yıl sonra, Ulusal Kurtuluş Savaşı vermiş bir ulus bilincini unutarak, güvenliğimizin ve bağımsızlığımızın korunması için, Truman Doktrini kapsamına girmek için çırpmıyorduk. Bir Kongre Yasası'nı, ABD Cumhurbaşkanı'nın istemiyle bizim yasalarımızda değişiklik yapmayı, Yunanistan ve Türkiye'ye Yardımla ilgili Kongre Yasası'nın ilgili maddesi ile kabul ettik. Bunu 1947 Anlaşması'nı incelerken göreceğiz.

ABD'nin arka bahçesi ile ilgilenmesi, başlangıçta Latin Amerika'yı Avrupa Emperyalizmi'nden korumak görüntüsü altında başlamıştı. Avrupa, Amerika'nın işlerine karışmayacaktı. Amerika'da, Avrupa'nın işlerine burnunu sokmayacaktı. ABD, daha sonra Monroe Doktrini'ni, "Ulusun büyüdüğü, güç ve kaynaklan kıtada egemen bir konuma geçtiği için, bunun O'na, herhangi bir devlete ya da bütün devletlere karşı aşağı yukarı sarsılmaz bir güç kazandırdığını belirterek "1895'deki Dışişleri Sekreteri Richard Olney'in dili ile genişletiyordu.[6][6] Böylece ABD, Latin Amerika'yı sömürgeleştirmeye başladı. Artık Batı yarım küresinde her sorun ABD'den sorulacaktı!

Ve ABD, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, arka bahçesindeki sömürü, düzeninin çarklarım çevirmeye yetmediğinden, Dünya'ya açılmaya başlar. Artık Dünyayı düzenlemeye karar vermiştir. ABD, kendi idealizminden ve liderliğinden öylesine emindir ki, önce ünlü Wilson Doktrini ile Dünyaya uygun gördüğü düzenin ana çizgilerini açıklar.

AMERİKAN İDEALİZMİ VE YENİ EMPERYALİZM:

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra arka bahçeden Dünyaya açılma ve etkin olma yolu aranmaya başlandı. Öteden beri Dünyaya yayılma ve genişleme yolunda fırsat kollamakta olan ABD, Wilson'un ünlü 14 maddelik barış ilkesi(!) ve "Manda" siyasası ile yayılma, genişleme ve kendi idealizmini-Amerikan idealizmini - Dünyanın her yerinde egemen kılma isteği ile yola çıktı.

Bu politika yeni düzenlemelerle, İkinci Dünya Savaşı sonrası uygulanmaya başlandı. Ve Dünyanın büyük bir kesimi son kırk yılı, ABD'nin sömürü ağında ve tuzağında geçirdi. Yeni emperyalizm, bu dönemde *dostluk ve yardımlaşma antlaşmaları* ile geldi. Emperyalizmin asıl amacı değişmemişti. Değişen, yöntemi idi. Ne yazık ki, az gelişmişlik,

---

[5] M.Fahri, agy.s. 58.
[6] Prof. Türkkaya Ataöv, Amerikan Emperyalizminin Doğuşu, s.9.

bunun nasıl bir tuzak olduğunun anlaşılmasını önledi. Öyle ki, İnönü gibi, Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın komutanı ve Lozan'ın başarılı diplomatı bile, Lord Curzon'un her zaman yinelediği uyarılarına karşın, "ABD'nin sorumluluğuna inanıyordum, yanılmışım demektir."*[*] diyecek kadar gerçekleri göremedi. Sovyetlerin dağılması ile girilen yeni dönemde, ABD, Körfez Olayı'nı bir örnek baskı olarak sergiledi. Irak olayları ile Dünya'ya yeni düzenin nasıl sağlanacağı örneğini göstermek istedi. Özetle, ABD kendi idealizmini Dünya'ya dayattı. Yeni Dünya Düzeni, artık karşısında hiçbir güç kalmadığı için, ABD çıkarının her yerde, ABD'nin gücü ile korunması demekti. Dahası, uygulamaya bakarak denilebilir ki, J3M'de peşine takarak, Somali'de olduğu gibi insancıl yardım görüntüsü altında eylemli işgal ya da Irak örneğindeki gibi, tepeden inme ve ezme yöntemi uygulanıyor. İşte Yeni Dünya Düzeni'nin özeti budur!.. Amaç, ABD'nin - daha doğrusu çok uluslu şirketlerin çıkarını korumaktır. Başka bir şey değil!..

Ancak, emperyalizm, ne denli acımasız olduğunu her gün medyanın o engin gücü ile gizlemektedir. ABD'nin yeni Başkanı Clinton da, 20 Ocak 1993 günü yemin ederken, *"ABD'nin çıkarlarına ters düştüğünde müdahaleden kaçınmayız"* diyerek, ABD idealizminin ne olduğunu bir kez daha vurgulamıştır.

ABD'nin, başlangıcından bu yana hiç değişmeyen emperyalist emellerini kendi belgelerinden saptayalım.

Başkan Eisenhower, 1953 yılma ilişkin yıllık raporunda şunları söyler:

"Dış politikamızın açık ve sarih amacı, yabancı ülkelerde yatırımlar için uygun bir ortam yaratılmasını sağlamaktır."7[7]

Çünkü önemli olan ABD özel sermayesinin, öteki ülke ekonomilerine egemen olmasıdır. ABD'nin bu politikasında AID (Uluslararası Kalkınma Teşkilatı) en etken durumdadır. Başkan Kennedy bu konuda, ABD yardımının uzun erimli etkilerini şöyle anlatır:

"İthalat yapıları" Dış yardımın etkisi altında bulunan ülkelere örnek olarak Taiwan'ı, Kolombiya'yı, İsrail'i, İran'ı ve Pakistan'ı göstermiş ve şöyle demiştir: "Bu ülkeler bir zamanlar sadece Avrupa ülkelerinin pazarları idiler. Amerikan mallarına, hünerine ve Amerikan tarzı çalışmaya alışmanın, yeni doğan ülkelerin zevklerine ve arzularına verdiği yön üzerine ya da yardımımız kesildiğinde, mallarımıza olan talep ve ihtiyacın devam edeceği ve ticarî ilişkilerin yardımın son bulmasından sonra da uzun süre devam edeceğine çok az dikkat edilmiştir."8[8]

Kapitalist sistemin ABD'deki gelişmesi, ABD'yi tüm emperyalist sistemin liderliğine yükseltti. Bu sonuç. Amerikan ideolojisinin tüm Dünya'ya egemen kılınması için, öteden beri var olan emperyalist sistemin yaygınlaşmasına yol açtı ve Dünya, son kırk yıl bu uygulamaya tanık oldu. Harry Magdoff, Emperyalizm Çağı adlı yapıtında, ABD'nin Dünya liderliğini nasıl örgütlediğini şöyle anlatır:

"Savaş sonrası emperyalist sistemin örgütlendirilmesi, savaş sonuna doğru kurulmuş bulunan uluslararası kurumlar aracılığı ile sağlandı: Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu ki, her birinde, çeşitli nedenlerden ötürü, ABD lider durumundaydı. Bu sistem, UNRRA'nın faaliyetleri, Marshall Planı ve Washington'un kontrol ve finans ettiği bazı ekonomik ve askeri yardım programları ile güçlendirildi." H.Magdoff bu örgütlenişin amacını, Dean Rusk'ın sözleriyle şöyle açıklar.

"Birleşik Devletlerin, Ulusal çıkarları, uluslararası çıkarlara feda ettiği için değil, fakat ulusal çıkarlarını diğer uluslara zorla kabul ettirmeye' çalışmakla eleştirildiğine dikkat çeken Dışişleri Bakanı Rusk, bu eleştiriye cevap verirken, dolaylı olarak ABD liderliğinden beklenen şeylere de değinmiştir. Bu eleştiri Dışişleri Bakanı tarafından reddedilmemektedir. Tersine, bu durumdan ötürü kendisi kıvanç duymaktadır: "Kanımızca bu eleştiri bizim ve uluslararası

[*] (*) Johnson'un mektubu üzerine TIME dergisine verdiği demeç, 14.06.1964 tarihli Milliyet gazetesi.

[7] Harry Magdoff, agy. s. 162.

[8] Hany Magdoff, agy. s. 173.

hukukun güçlü olduğunun bir kanıtıdır." diyen Rusk, ABD Dış politikasının muhteris emellerini şöyle özetlemektedir:

"Ancak, sadece Kuzey Amerika ile Batı yarım küresi ile, ya da Kuzey Atlantik topluluğu ile sırlandırılmış savunma taktiklerinin artık güven ve refah sağlamayacağını biliyoruz."[9][9] Dean Rusk'ın şu sözleri ABD'nin sınırsızlığına inandığı gücüne güvenerek ihtirasının nerelere uzanmak istediğinin göstergesidir:

"Dünya çok küçülmüştür. Toprak ile, su ile, atmosfer ile, bunları kaplayan uzay ile, yani dünyanın tümü ile ilgilenmeliyiz."[10][10] Ve Türkiye, ABD'nin gözündeki bu küçücük, ama Dünya'nın çok önemli bir stratejik noktasında bulunduğu için, dikkati üzerine çeken ülke, emperyalizmin ilgi ve etki alanına girdi. Ama görünüşte ABD, Türkiye'ye kendiliğinden gelmedi. ABD'yi, Türkiye'ye biz çağırdık.(!) Dünya'da emperyalizme karşı ilk Ulusal Kurtuluş Savaşı'nı vermiş, özgürlüğüne ve bağımsızlığına kıskanç bir ulusun çocukları olarak çağırdık, hem de *"ulusal bütünlüğümüzü ve özgür ulus olarak varlığımızı sürdürebilmek için"* yardım isteyerek çağırdık. Ve işte ABD, Türkiye'ye gelirken bizim bu isteğimizi 1947 tarihli Kongre Yasası'nın ilk paragrafında belgeleyerek. *"Ben Türkiye'nin ulusal bütünlüğünü ve bağımsızlığını korumak için yardım yapacağım"* diye bağırarak geldi! İşte ABD'yi bu kongre yasasına dayalı anlaşmayla çağırdık. Böyle bir yasaya dayalı anlaşmayı imzalamanın ayıbını taşıyoruz yarım yüzyıldır. Hem de tarihin şaşmaz yargısına aldırmadan.

O ayıbı 1947'de işledik. Bu tarihten 17 yıl sonra 1964'de ünlü Johnson Mektubu, bu ayıbın yüzümüze indirilmiş şamarı değil miydi? Ondan sonra sarsılarak, kapıldığımız tuzaktan kurtulmaya çalıştık. Kurtulmak istedikçe yeni tuzaklara düştük. 12 Martlar ve 12 Eylüllerin karanlığında kaldık. Çünkü emperyalizmin tuzaklarında yürüdüğümüzün ayırdında değildik. 27 Mayıs Anayasasıyla getirilmek istenen, çağdaş hukuk ilkelerine dayalı demokratik sisteme neden karşı çıktık? O sistemi geliştirip çağdaş bir düzen yaratacağımız yerde, 12 Eylül Sistemi ile toplumu tam bir sıkı düzene aldık. Bu düzenin, bizim çıkarımıza değil, emperyalizmin Ortadoğu'daki, çıkarlarına hizmet ettiğini düşünmeden...

Türkiye Cumhuriyeti'nin Ulusal Kurtuluş Savaşının iç dinamiği olan "Müdafaa-yı Hukuk" felsefesine, tam bağımsızlık ülküsüne dayandığı unutuldu. Unutturuldu demek daha doğru olur. Çünkü, hamiliğine -koruyuculuğuna- sığındığımız (Tanrım ne utanç verici) ABD, ne ulusal savaşımızı tanıdı, ne de Lozan'ı! Şimdilerde moda olan İkinci Cumhuriyet, Lozan mı, Sevr mi tartışmalarıyla, 12 Eylül'ün getirdiği yozlaşmanın yeni açılımlarını izliyoruz!..

İşte bu ortamda, Başbakan'ın *"Çekiç Güç'ü söküp atamazsınız, ' çünkü bir çıban gibi kök salmıştır"* sözleri ile acı gerçeğe bir kez daha çarptık. Başbakan Demirel'i, bu yürekli tanısı nedeni ile kutlamalı mı? Demirel, olaylara değişik açıklamalar getiren mantığı ile yeni bir açıklama getirebilir mi? Bilemiyorum! Uzun yıllar sonra ilk kez, en yetkili ağızdan gerçek durumumuzun açık bir dille anlatılması elbet çok önemli. Bunun değerini bilmeliyiz. Bu sözler, sadece bir umarsızlık söylemi sayılmamalı... Bir uyarı olarak da algılanmalı! Başbakan, emperyalizmin içimize kök saldığını söylüyor ve bundan kurtulmanın, öyle bir kalemde kesip almakla olmayacağını, bunun yaratacağı sorunlar sarmalının hesap edilmesi gerektiğini anlatıyor.

Demirel emperyalizmin tuzaklarında yürüdüğümüzün ayırdında: Evet, "ABD içimize kök salmış." Çağlayangil, 1974'de İsmail Cemle yaptığı bir söyleşide, *"CIA yapar, organik bağlarıyla yapar. Benim istihbarat şefimle, kendisi farkına varmadan. CIA benim altımı oyar. Elinde imkân var yabancı adamın. Girmiş enfiltre benim içime. Onun için hiç şaşmam. Aramam da: Bulamam ki..."*[11][11] Bu sözlerden, 12 Mart'ın yarattığı burukluk nedeniyle sızlanma ötesinde çıkan sonuç şudur: Tam bir teslimiyet. Ama öyle anlaşılıyor ki, Demirel daha o yıllarda tuzakların ayırdında olmalı. Ancak Kurtuluş düşüncesi gelişmemiştir. Şimdi sanırım, tuzaklardan kurtulmadıkça, bir yere ulaşamayacağımız anlaşılmış olsun ki, kökleri

---

[9] Harry Magdoff, agy. s. 55
[10] Hany Magdoff, agy. s. 55
[11] İsmail Cem, Tarih Açısından 12 Mart, Üçüncü Basım, Cilt 2, s.299. 164

çok derinlerdeki bu çıbanı, usta bir cerrah mahareti ile çıkarmanın yollarını aramaya başlayalım.

ABD TUZAĞINA DÜŞMEK

Şimdi, ABD ile 1947'de nasıl ilişki kurulduğunu görelim. Türkiye'yi emperyalizmin tuzağına iten ve Truman Doktrini olarak tarihe geçen yasayı ve sözleşmeyi okuyalım. Yasanın gerekçesi olan aşağıya aktardığımız sözler, belki bizi kendimize getirebilir, bizi uyandırır:

Neden mi? Okuyalım, anlayalım!..

ABD'nin Türkiye'ye neden ve nasıl yardım ettiğini belgeleyen yasa şu sözlerle başlar:

"Madem ki Türk ve Yunan Hükümetleri, Birleşik Devletler Hükümeti'nden, *milli bütünlüklerini ve hür milletler olarak mevcudiyetlerini idame ettirebilmek için,* gerekli malî ve diğer yardımları acil olarak talep etmişlerdir."[12][12]

İşte bu sözler, sanki Mustafa Kemal'i yadsırcasına, Lord Curzon'un "bugün reddediyorsunuz, hiçbir şeyiniz yok, kalkınmak isteyeceksiniz ve birgün bize geleceksiniz. Bugün reddettiklerinizi o gün kabul edeceksiniz." sözlerini doğrularcasına, ulusal onurumuza indirilmiş tokat değil mi? Bir ulus nasıl olur da, ulusal bütünlüğünün ve özgürlüğünün korunmasını, bir başka ulusun yardımına, bir başka ulusun ellerine bırakır? Tarihini yadsırcasına emperyalizme sığınır?

ABD emperyalizminin geçmiş uygulamalarının tarihini bilseydik böyle bîr yanlışlığa düşmezdik sanının. Lord Curzon'un uyarısından ders alabilmek için biraz da tarihi bilmek gerekiyor elbet.

Şu örnek ABD'nin başka uluslara bakış açısını göstermeye yetmektedir: Platt Değiştirgesi.

ABD'nin, Latin Amerika ve Karayib'lerdeki emperyalist amaçlarını "büyük ağabey" edası ile yürütmeye çalıştığını görmüştük. Küba ile ilişkilerinde *Platt Değiştirgesi* olarak anılan bir olay, bu ağabeyliğin boyutlarını göstermesi yönünden çok ilginçtir. *ABD emperyalizminin, etki alanındaki ülkelerin yasalarını değil, anayasalarını bile değiştirecek kadar iç işlerine karıştığının belgesi, bu Platt Değiştirgesi'dir.* Bu değiştirge, *"Küba'nın güvenliğinin ve bağımsızlığının ABD tarafından korunacağına ve Küba'da ABD üslerinin kurulacağına ilişkin bir Kongre Yasası'dır ve* bu Kongre Yasası, ABD'nin istenci doğrultusunda Küba Anayasası'na eklenmiştir. Küba önce bu olaya direnir, ama ABD'nin baskısı sonucu 12.6.1902'de, Kongre yasası'nın şu hükümlerini Anayasası'na ekler:

"Küba Hükümeti, başka devlet ya da devletlerle Küba bağımsızlığını tehlikeye sokacak sömürge ya da askeri amaçlarla üs, ya da toprak verecek anlaşmalar yapmayacaktır. ABD, Küba bağımsızlığını korumak amacıyla Küba'ya müdahale edebilecektir."[13][13]

Değiştirge bununla bitmiyor. Şu hüküm, ABD'nin kendi amaçlarını gerçekleştirmek uğruna, başka ulusların onurunu hiçe sayacak kertede üstünlük kompleksi içinde olduğunu gösteriyor.

"Amerika’nın Küba’yı askeri işgal altında bulundurduğu zamanki işlemleri meşru sayılacak ve bu işlemler sonunda kazanılmış haklar korunacaktır."[14][14] Bu yüz kızartıcı olaya Kübalı zenci politikacı Juan Cualberto Gomez, 1901'de bakın nasıl tepki gösteriyor:

---

[12] Türkiye ve Yunanistan'a Yardım Hakkında Kongre Kanunu, Ekler Bölümü,!.

[13] Prof. Dr. Türkkaya Ataöv.....Amerikan Emperyalizminin Doğuşu, s. 113.

[14] Prof. Dr. Türkkaya Ataöv, agy. s.113. (Yeryüzünde bir örneği daha görülmemiş bu olay, elbet ABD için bundan sonraki uluslararası ilişkilerde takınacağı tavra kaynaklık edecektir. Ve bizimle yapılan 1947 Anlaşması ve Dolaylı Saldırı Doktrini'ne dayalı sözleşme ile, bu tutumun sürdürüldüğü görülmektedir.)

"Bağımsızlığın ne zaman tehlikeye girdiğini ve böylece onu korumak için ne zaman müdahale etmek gerektiği kararını Birleşik Devletler'e bırakmak, gece ya da gündüz diledikleri zaman, iyi ya da kötü niyetle girebilmeleri için evimizin anahtarını teslim etmek demektir." [15][15]

Ya bizde hangi politikacı karşı çıkmıştır. Bildiğimiz, karşı çıkışın tek yazılı belgesi vardır. Doç. Dr. Mehmet Ali AYBAR'ın Zincirli Hürriyet Dergisindeki yazıları.

Denilecektir ki, biz ABD'ye neyi bıraktık, neyi teslim ettik? ABD bize, bizim için yardım etmiyor mu? Gerçeği saptamak için, bizim 5123 Sayılı Yasa ile kabul ettiğimizden iç hukuk sayılan 22 Mayıs 1947 tarihli Kongre Kanunu'nu okumayı sürdürelim:

"Amerika Birleşik Devletleri Kongresinin Senatosu ve Temsilciler Meclisi tarafından kanunlaştırılmıştır ki, bir başka kanunun hükümleri ile çatışmadıkça Cumhurbaşkanı, *Birleşik Devletlerin çıkarına uygun mütalaa ettiği zamanlarda* Yunanistan ve Türkiye'ye, *bu hükümetlerin talebi üzerine ve kendisinin tayin edeceği kayıt ve şartlarla,* yardımda bulunabilecektir." Yardımın temel koşullarını saptayan bu madde, altını kalın çizgilerle çizeceğimiz şu ilkeleri taşımaktadır:

"Yardımın hangi koşullarda verileceğini ve nasıl kullanılacağını, koşullarını ABD Cumhurbaşkanı saptar. Cumhurbaşkanı Yardımı Birleşik Devletlerin çıkarlarına uygun gördüğü zamanlarda ve süre için verir."

Hiçbir yorumu gerektirmeyecek açıklıktaki bu hükmün anlamı *şudur. Asıl olan ABD'nin çıkarıdır.* Bu nedenle, ABD kendi çıkarına uygun görmediği an yardımı keser ya da yardım alan ülke, ABD çıkarını tehlikeye sokarsa onu cezalandırır.* Ve Yeni Dünya Düzeni'nin patronu ABD'nin yeni başkanı Clinton'un söylediği gibi, "çıkarı tehlikeye girdiği an, o ülkenin iç işlerine karışır," Gerekirse, Irak örneğinde olduğu gibi başına bela olur. Bunalımlar, baskılar birbirini izler, ABD'nin cezalandırma süreci başlamıştır çünkü. Türkiye, 1947'de Truman Doktrini kapsamına girdikten yıllar sonra, yardımın bir tuzak olduğunu çok geç de olsa anlamıştır. Ancak emperyalizmin tuzaklarından kurtulmanın her çırpınışı, yeni ekonomik, sosyal ve siyasal bunalımlara uzanmış ve tuzaktan kurtulmak isteyenler cezalandırılmışlardır.

Bir ülkenin böyle bir konuma girmesinde, her şeyden önce kendi yöneticilerinin ve giderek halkının sorumluluğu vardır. Ve bu sorumluluk baştan, yani ilişkinin başladığı tarihten başlar. *Bu sorumluluğa düşmemenin yolu tarih bilincinden geçer. Siyasal gerçekçilik bilincinden geçer* ve çıkarların yarıştığı uluslararası siyasanın güç ve çıkar dengesine bağlı olduğunu bilerek, siyasa oluşturulmamasına dayanır.

Bir ülkenin yöneticilerinde böyle bir uygulama bilinci yoksa, işte o zaman, güçlü ülkenin siyasal çizgisinde takılır kalırsınız. Bunun tuzak olduğunun ayırdına vardığınızda da iş işten geçmiştir. İşte o zaman *oltada balık* olursunuz...

Tam bağımsızlığa giden yoldan, oltaya nasıl takıldık? Şimdi onu görelim.

TRUMAN DOKTRİNİNE DOĞRU

ABD - Türkiye ilişkileri, İkinci Dünya Savaşı sırasında, "Ödünç Verme ve Kiralama Yasası" çerçevesinde başlamıştır. Türkiye, bu ABD Yasası'na göre 1945 yılına değin, ABD'den borç ve askeri malzeme almıştır. 23 Şubat 1945 günü yapılan anlaşmaya göre, askeri yardım savaş sonuna değin sürecektir. Ancak savaş sona erdiğinde, kullanılmayan malzemeler geri verilecektir. Savaş sona erer, yardım kesilir. Truman Doktrini ile yeniden başlar.

Türkiye-ABD ilişkilerinde, emperyalist sistem içinde Türkiye'ye verilmek istenen rol işte bu 1947 Antlaşmasıyla başlar. Doğan Avcıoğlu, Türkiye'nin Düzeni adlı yapıtında, Potsdam Konferansı'nda, Stalin'in Türkiye ve Boğazlarla ilgili isteklerini kabul eden ABD ve İngiltere'nin olası suskunluğu sonucu, "Türkiye'nin Sovyet tehdidi ile karşı karşıya

---

[15] Prof. Dr. Türkkaya Ataöv, agy s. 114.

bırakıldığını" belirttikten sonra der ki:

"Rusya'nın Çarlık zamanından beri Boğazlar Meselesinin ikili (kendi ifadelerine göre Karadeniz devletleriyle Türkiye arasında) yapılmasında ısrar ettiğine göre, Potsdam Kararı, Stalin için bir zaferdir. Bu karara dayanarak, Moskova - Türkiye'ye ikili görüşmelere girişmek için baskı yapmaya, notalar yağdırmaya başladı."[1][16]

Avcıoğlu'na göre, ABD, "Marshall Yardımı'ndan da, Türkiye'nin yararlanmasını istemez. Bu tutumundan, Ortadoğu'yu etki -nüfuz - alanına almak ve üsler kurmak için 'Türkiye'ye büyük ihtiyaç duyduğu zaman' vazgeçmiştir."

1945-1947 yılları, Türkiye ile Sovyetler arasındaki ilişkiler çok gergindir. Sovyet yayılmacılığı, Sovyetlerle sınır komşusu-ortaklığı olan ülkelerde büyük bir tehdit yaratıyordu. Bu uygulamanın Potsdam'daki pazarlık-paylaşımla ilgili olup olmadığı konusu aydınlanmış değildir. Ancak, savaş sonrası, dünyanın iki kutba ayrıldığı ve ABD ile Sovyetlerin kendi ilgi alanlarındaki ülkelerle ilgili girişimlerinde, birbirlerine karışmadıkları düşünülürse, pazarlığın boyutları çıkarılabilir.

Bu nedenle, 1945-1947 arası Sovyetlerle Türkiye arasındaki gerginliğe, Büyük Britanya ve ABD'nin ilgisiz kalmaları ve Sovyet tehditlerine karşı bizi, "Sovyetlerle sorunlarınızı aranızda görüşün" söylemleriyle oyalamalarının nedeni de anlaşılmış değildir. O iki yıl süresince Sovyetler, Boğazların statüsünü değiştirmekten gayrı, Türk - Sovyet sınırının yeniden düzenlenmesini, Kars ve Ardahan'ın kendi sınırları içine katılmasını istiyorlardı.

Feridun Cemal Erkin'in anılarından aktardığı şu bölümle, Avcıoğlu, Potsdam Konferansı'nı şöyle değerlendirir:

"Yalta'da, Sovyet önerilerini üç ülke Dışişleri Bakanlarının incelemesi kabul edilir. "Feridun Cemal Erkin, en başta Türkiye'yi ilgilendiren bir sorunun, Türkiye'nin Dışında çözülmeye kalkışılmasını şöyle yorumlar."

«Küçük memleketlerin kaderleri bakımından başkalarına ait en kutsal hakları, kapalı toplantılarda tasarruf hakkını kabullenen birkaç büyük devletten kurulu Direktuar'dan daha tehlikeli bir şey düşünülemez.»

"Potsdam Konferansı'nda, Direktuar, Boğazlar konusundaki görüşlerini Üç Büyükler'in Türkiye'ye ayrı ayrı bildirmelerini kararlaştırır. «Ayrı ayrı bildirme»nin, «ayrı ayrı görüşme» anlamına mı geldiği pek anlaşılmaz. Türk Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri, «Potsdam'da ABD Cumhurbaşkanı tarafından ileri sürülen ve Büyük Britanya tarafından da desteklenen formül, belirsiz, bellisiz ve tamamıyla uygunsuz idi» der. Erkin'e göre, "Stalin Potsdam'da 1) Montreux'nün değiştirilmesi ve 2) Değişikliğin Türkiye ile başbaşa tartışılması sonucunu elde etmiştir."[2][17]

Bu formül, Feridun Cemal Erkin'in dediği gibi. ".... belirsiz, bellisiz, uygunsuz" mudur? Yoksa bir oyunun, bizi emperyalizme yönlendiren iki yıl süreli bir oyunun ilk perdesi midir? Çünkü, Avcıoğlu'nun, Prof. Edward Weisband'dan aktardığı şu ilginç gözlem ve değerlendirme, üzerinde düşünülmeye değer sorulara açılıyor. "Boğazlar sorunu birkaç yıldır, Türkiye'nin Dışında İngiltere, Rusya ve ABD liderleri arasında görüşülmektedir. Sorunu ilk ortaya atan da, Kasım 1943 sonunda Tahran Konferansı'nda, Churchill'dir. Tahran'da Roosevelt ve Stalin, Türkiye'nin savaşa girmesi konusunda ısrar edilmemesi için anlaşmaya varınca, Türkiye'yi ille savaşa sokmak isteyen Churchill, Ankara Hükümeti'ni Boğazlar rejimini değiştirmekle tehdit etmeyi önerir. Churchill, hatta Stalin'in «Boğazlar rejimini değiştirmeye, Türkiye'yi savaşa katılmaya zorlayarak kalkışmasını» ister! Bu konuda Prof. Edward Weisband şunları yazar: «Tahran'da Türkleri, ceza olarak Boğazlar'ın statüsünü değiştirmekle tehdit etmeyi öneren Stalin değil, Churchill'dir. Churchill sorunu ortaya atınca, Stalin de ister istemez Çanakkale Boğazı'nın rejimi hakkında soru sormuştur. Stalin:

---

[16] Doğan Avcıoğlu, Türkiye'nin Düzeni, s.542.

[17] Doğan Avcıoğlu, Milli Kurtuluş Tarihi, S. 1977

- 'İngiltere'nin artık bir itirazı olmadığına göre, bu rejimi biraz gevşetmek hiç de fena olmaz,' demiştir.

Churchill buna da 'peki' diyerek, Boğazlar rejimini değiştirmeye, Türkiye'yi savaşa katılmaya zorlayarak kalkışmasını istemiştir. Stalin, bu kez:

- 'Aceleye gerek yok...' cevabını verip, bu sorunu 'yalnız' genel deyimler içinde tartışmakla ilgilendiğini belirtmiştir. Churchill, 'Rus gemilerini bütün denizlerde görmeyi hepsinin umut etkilerini' de söylemiştir. Stalin ise:

- 'Lord Curzon'un daha başka fikirleri vardı,' diye hatırlatmıştır.» 3[18]

Bu Lord Curzon, İsmet Paşa ile Lozan'da tartışan ve O'na, "bir gün bu aldıklarını geri vereceksin" diyen İngiliz diplomatıdır. Ve Lozan'ı unutmamış ki, "Boğazlar sorunu Tahran'da tartışılırken, Churchill'in önerisine karşı Stalin "Aceleye gerek yok. Lord Curzon'un başka fikirleri var" der.

Montrö Antlaşması üzerindeki tartışmada, Türkiye önce yalnız bırakılır. Notalar gelir, gider. 8 Ağustos 1946 tarihli Sovyet notasına karşı. "Montrö Antlaşması'nın Türkiye ile Sovyetler arasında değil, anlaşmanın tarafı olan devletlerin de hazır olacağı bir konferansta ele alınabileceğine ilişkin Türkiye görüşü" Erkin'e göre, Anglo amerikanlarca da desteklenir. Feridun Cemal Erkin, bunu Potsdam'a karşı bir değişiklik olarak yorumlarsa da, "üçlü karardan sonra Anglo amerikan'lardaki bu değişiklik Türkiye'den, özellikle Sovyetler Birliği'ni ilgilendiren bir karara yalnız başına karşı koyma sorumluluğunu üzerine almasını istemek anlamına geliyordu" der.

Sovyetler karşısında yalnız bırakılışımız ve sonunda Truman Doktrini'ne sığınışımız *bir oyun muydu?* diyoruz. Hele Stalin'in, *"Lord Curzon'un daha başka fikirleri var"* yanıtını okuduktan sonra.

Sovyet tehdidine karşı destek istediğimiz ABD de işe karışmak istemez, ama Büyükelçiliği kanalı ile şu bildirimi yapar: Bildirim de, *"Türk milletinin gösterdiği cesaret ve azmin hayranlıkla izlendiği, ABD'nin, Birleşmiş Milletler Yasası'nın çiğnenmesine izin vermeyeceği"* belirtilir.4*[19]

Avcıoğlu der ki: "O günlerde Türkiye hakkında asıl söz sahibi İngiltere"dir. Türk Dışişleri Bakanlığı, 1939 İngiliz ittifakını tazeleme yolunda çaba gösterir. Bu çabalardan sonuç alınmaz. İnönü, Saraçoğlu ve Erkin arasında bir toplantı yapılır. Bu toplantıda Erkin'in, *"Türkiye, ancak kaderini Amerika ve Büyük Britanya'ya bağlamak yoluyla esenliğe kavuşabilir,"* önerisi onaylanır. 5[20]

Evet bu toplantı, Cumhurbaşkanı ve Lozan'ın Baş Delegesi İsmet Paşa'nın başkanlığında yapılmıştır. Ve Türkiye, *"esenliğe çıkmak için"* kaderini İngiltere ve Amerika'ya bağlamayı kabul eder. Bu tarihsel bir yanılgıdır ve Lord Curzon'un 1923'de Lozan'da söylediklerinin gerçekleşmesidir. Lord Curzon, İsmet Paşa'nın, kapitülasyonlar konusundaki direnişini kıramayınca der ki:

"Aylardan beri müzakere ediyoruz. Arzu ettiklerimizin hiçbirini alamıyoruz. Vermiyorsunuz, anlayış göstermiyorsunuz. Memnun değiliz sizden. Ama ne reddederseniz cebimize atıyoruz. Memleketiniz haraptır. Yarın geleceksiniz. O zaman bu cebimize koyduklarımızdan her birini birer birer çıkarıp size vereceğiz." İsmet Paşa'nın yanıtı şudur:

"Biz bunları behemal alacağız. Biz bunları alalım. Siz şimdi verin sonra gelirsek,

---

[18] Doğan Avcıoğlu, agy. s. 2978

[19] Doğan Avcıoğlu, Milli Kurtuluş Tarihi. Cilt, 3, s. 1572 (*) "Boğazlar sorunu Türkiye ve Sovyetler arasında notaların gelgitleriyle tartışılırken Truman yönetiminin Sovyet istemlerinin ABD güvenliğine hedef olmadığı görüşünde" olduğu yıllar sonra Dış Politika Enstitüsü'nün Dergisinde de ileri sürülmüştür. (Dış politika Sayı. 4, S. 8)

[20] Doğan Avcıoğlu Milli Kurtuluş Tarihi s. 1573

istediğinizi yapın."6[21] Evet emperyalizm, 1947 Antlaşmasıyla Lord Curzon'un dediğini yapıyordu. İnönü, emperyalizme sığınarak, İsmet Paşa'nın aldıklarını, geri veriyordu. Bu elbet tarihsel bir yanılgıydı. Ve İsmet Paşa, bu yanılgının 1964 yılında ayırdına ancak varacak, "yanılmışım demektir" diyecektir.

Tarih bilinci yanılgıya izin vermemeliydi. Lozan Antlaşmasından sonra New Conventional Gazetesi'nde yer alan şu satırlardaki yargının gerçekleştirildiğini görmemeliydik.

"Gerçekte Türkiye, teorik bakımdan bağımsız bir hükümet oldu. Lakin bu *ticaret ve sanatta kabiliyetsiz* ve sermayeden yoksun halkı, bilenlerce malumdur ki, bu bağımsızlığın ömrü pek kısa olacak ve eski durumu bir başkası üzerine alacaktır."7[22]

TÜRKİYE'Yİ KİM KORUYACAK?

Peki ABD, Türkiye'yi koruyacak mı idi? Kime karşı, nasıl koruyacaktı? Avcıoğlu, Dış Politika öğretim üyesi ve yazar Prof. Ahmet Şükrü Esmer'den aktardığı görüşlere ve Prof. Nihat Erim ile Kim Philby'nin anılarına dayanarak der ki: *"ABD, bizi ne Sovyet tehdidine karşı korudu, ne de koruyacaktı..."* Avcıoğlu'na göre, ABD Dışişleri Bakanı Byrnes'in anılarında, "1946 Sonbaharında, ABD'nin Türkiye'ye askeri yardım yapamayacağı, ancak az da olsa ekonomik yardım yapabileceği" yazılıdır. Anlaşılan o ki, Türkiye, Stalin'le başbaşa bırakılmıştır.

Amerika'nın gerçekten yardıma gelemeyeceğinin başka tanıkları da var. Prof. Nihat Erim, San Fransisko'daki Türk Delegasyonu arasında bir görevlidir. Molotof'un Haziran 1945'teki istekleri üzerine ABD ve İngiltere'nin tutumuyla ilgili değerlendirmesi Prof. Ahmet Şükrü Esmer'in aşağıdaki görüşlerine koşuttur:

Bizi kimin elinden nasıl kurtardılar? Rus baskısı ağırdı, fakat savaşa varacaksa, bu noktaya 1945 ve 1946 yıllarında varılabilirdi. Ondan sonra durum değişti. Rusya, işgali altında bulunan İran'dan bile, 1946'da askerlerini geri çekmek zorunluluğunda kaldı. Rusya'nın Türklerden isteklerini, silah kuvvetiyle almayı tasarladığına dair, herhangi bir kanıt yoktur. Eğer Rus ya, baskısını savaşa kadar götürseydi, Türkiye yalnız başına da savaşı kabul edecekti, ve 1945'teki tutumlarına bakılacak olursa, ne müttefiki İngiltere, ne de şimdi kurtarıcılığı ile övünen Amerika yardıma koşacaktı."8[23]

Amerika'nın ve İngiltere'nin, Türkiye'yi en güç günlerde Stalin'le başbaşa bıraktıklarının bir başka tanığı Prof. Nihat ERİM'dir. Prof. Erim, San Francisco Konferansında iken edindiği, konuya ilişkin izlenim ve gözlemlerini YÖN Dergisi'ne yazdığı "Türkiye'nin Dış Politika Sorunları" başlıklı anılarında şöyle anlatır:

"Türkiye derhal ABD'ye başvurdu ve dedi ki, Stalin'in isteklerine hayır diyeceğim. Bana yardım edebilir misiniz?' Hasan Saka başkanlığındaki kurulda ben de vardım. Amerika bize, *'savaştan yorgun çıktık, herkes terhis edilmek istiyor. Onbin mili aşıp size yardım olanaksız. Ruslarla, anlaşın'* dedi. Dönüşte Londra'ya uğradık. Dışişleri Bakanı Eden ile görüştük. Ondan da aynı cevabı aldık. Eden, *nerdeyse birliklerimizde isyan çıkacak, anlaşın'* diyordu. O tarihlerde, Harriman Moskova'da büyükelçi idi. Ankara'da kendisi anlattı. *"Batılı diplomatlar toplanıp, sabaha kadar Rus ordularının sınırı aşmasını beklemişler..."*9[24]

Yine o günlerde, İngiliz Entelijans Servisi'nin önde gelen kişilerinden olan Kim Philby anılarında, "değil, 1945-1947 arasında Türkiye'yi Sovyet tehdidinden korumak, Truman Doktirini'nden sonra bile, Türkiye'nin korunmasının düşünülmediğini bir Sovyet işgali olursa, gerilla savaşı hazırlığı yapıldığını" yazar ve der ki:

"Anglo amerikan planının böyle bir savaş patlar patlamaz Türkiye'yi kendi kaderine

[21] Şevket Süreyya Aydemir, İkinci Adam, 1. cilt, s. 235-236
[22] Şevket Süreyya Aydemir, agy. s. 236.
[23] Doğan Avcıoğlu, agy. cilt 3 s. 1385.
[24] Prof. Nihat Erim, Türkiye'nin Dış Politika Sorunları, Yön, s. 156.

terk etmek olduğu, Türklere açıklanamazdı. Kesin olarak inanılıyordu ki, Türkler bu planlar hakkında en küçük bir kuşku duyarlarsa, Batı'ya karşı güvenleri kalmayacaktır." 10[25]

Bu değerlendirmeler, Türkiye'nin Sovyet tehdidi karşısında kaderi ile başbaşa bırakıldığını gösterir. Ve Türkiye Cumhuriyeti 1947 yılının 22 Mayıs'ında kabul edilen Kongre Kanunu kapsamına (5123 sayılı yasa ile yürürlüğe giren Yardım Antlaşması ile) girer.

Lord Curzon haklı çıkmıştır. Türkiye, emperyalizmin tuzağındadır artık. Ve elbet New Conventional'deki"... bu bağımsızlık pek kısa olacak ve eski durumu bir başkası üzerine alacaktır" kehaneti gerçekleşmiştir.

Bu kanunun giriş bölümünün, bizim ulusal kimliğimiz ile bağdaşmayan bir anlatım taşıdığını yukarda görmüştük.

Şimdi bu yasanın uygulaması olan 12 Temmuz 1947 Antlaşmasının giriş bölümünü okuyalım. Ve bu teslimiyet belgesini tarihin yargısına bırakalım.

"Türkiye Hükümeti, Türkiye'nin hürriyetini ve bağımsızlığını korumak için ihtiyacı olan güvenlik kuvvetinin takviyesini temin ve aynı zamanda ekonomisinin istikrarını muhafazaya devam maksadıyla Birleşik Devletler Hükümetinin yardımını istediğinden; ve "Birleşik Devletler kongresi, 22 Mayıs 1947 de tasdik edilen kanun ile, Birleşik Devletler Başkanı'na, Türkiye'ye her iki memleketin egemen bağımsızlığına ve güvenliliğine uygun şartlar dairesinde, böyle yardımda bulunmak yetkisini verdiğinden;

Yardımın, ABD'nin çıkarlarına uygun olduğu sürece yapılacağı da antlaşmayla kabul edilmiştir.

Bu anlaşmayı imzalarken, Amasya Protokolü'ndeki şu ilkeyi de mi unuttuğumuzu söylemeliyiz bilemiyorum? Ülkemizin dört yanı emperyalizmin işgali altında, Mustafa Kemal'in deyimiyle, *"bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış"* olduğu bir günde bile, Amasya'dan bütün dünyaya şöyle sesleniyorduk:

"Ulusun bağımsızlığını yine ulusun azim ve karan kurtaracaktır." Amasya Protokolü ile dünyaya böyle haykıran bir ulusun, tam bağımsız bir Cumhuriyet kurduktan sonra, emperyalizme sığınması, tarihin yargısında aklanamayacaktır sanırım.

Türkiye'nin "özgürlüğünü ve bağımsızlığını korumak için" umutlarını ABD yardımına bağlayanlara, Amasya Protokolü'nün bu tarihsel uyarısını anımsatıyoruz.

Sivas Kongresi'nde bu tezle, yani mandacıların (güdümcülerin) teziyle, Amasya Protokolündeki ilkeyi savunanların tezi çarpıştı. Güdümcüler yenildi. Ve gerçekten, emperyalizme karşı ulusal bağımsızlığımız, ulusun azim ve kararı ile kurtarıldı.

MUSTAFA KEMAL VE ABD GENERALİ

Sivas Kongresi'nde güdümcülerin yenilgisi üzerine, Amerikan Hükümetinin temsilcisi olarak Doğu illerimizde incelemeler yapan General Harbor, Mustafa Kemal ile konuşur. General Harbor'ın sorusu ve Mustafa Kemal'in yanıtı, bu güne de ışık tutması yönünden çok ilginçtir.

General Harbor, Mustafa Kemal'e sorar: "Ulusça düşünülebilen her türlü girişim ve özveride bulunduktan sonra da, başarı elde edilmezse ne yapacaksın" Mustafa Kemal'in yanıtı şudur:

"Bir ulus varlığını ve bağımsızlığını korumak için, düşünülebilen girişim ve özveriyi yaptıktan sonra, mutlaka başarır. Ya başaramazsa demek, o ulusu ölmüş saymak demektir. Öyle ise, ulus yaşadıkça ve özverili girişimlerini sürdürdükçe başarısızlık söz konusu olamaz."

Bugün" tam bağımsızlık yoktur, karşılıklı bağımlılık" vardır, ABD bir Dünya devletidir,

---

[25] Kim Philby'nin Hatıraları, Milliyet Gazetesi, 6 Nisan. 1968

ona entegre olmalıyız. Bizimle kurmak istediği stratejik işbirliğine hayır dememeliyiz," diyen yetkisizlere ve umutlarını ABD yardımına bağlayanlara Mustafa Kemal'in, General Harbor'a verdiği yanıtı anımsatıyoruz. Bilmem ki, emperyalizme entegre olmuş beyinler bu sözlerin anlamını kavrayabilirler mi? Çünkü bunun için, tarih bilinci ve sağlıklı bir kişilik gerekir.

Ne yazık ki Türkiye'nin son yarım yüzyılı, olaylara tarih bilinciyle eğilen kişiliklerin ezildiği ya da yok edildiği yıllardır...

Mustafa Kemal ile General Harbor, Sivas'ta konuşurlar. O sırada Mustafa Kemal, Ulusal Direnişi örgütlemektedir. Ülkede, yer yer ulusal boyuta ulaşacak direnişler vardır. Hem emperyalizm, hem de onun denetimindeki İstanbul Hükümeti, bu direnişlere karşıdır. Ve General Harbor, emperyalizm adına; bu direnişi ulusal bir davaya dönüştürecek, silk-i askeriden tecrit edilmiş - askerlikten ayrılmış, -ferd-i millet- ulusun bir bireyi olmuş Mustafa Kemal'le konuşur.

Mustafa Kemal General Harbor'u etkilemiştir. Bu sözlerin söylendiği günlerdeki Türkiye ile, 1945'lerden sonraki Türkiye'nin karşı karşıya bulunduğu tehlikeleri düşünerek, 1947 Antlaşması'nı tarih değerlendirecektir diyoruz.

Bugün şöyle geriye baktığımızda, 1947'den bu yana geçen süreç, Mustafa Kemal'i haklı çıkarmıştır. Ulusal siyasamızın ilkelerini kendimiz saptamadıkça, Kıbrıs sorununun çözümü de, bu anlaşma dışında kalamaz. Çünkü Kıbrıs sorununu Ortadoğu siyasasından soyutlayarak düşünmek nasıl olanak dışı ise, Kıbrıs'ın ABD emperyalizmi için önemini görmemek de o kadar yanlıştır. Bu nedenle, "Türkiye Cumhuriyeti başka bir antlaşma ile hak sahibi olsa bile, Kıbrıs'a ancak ABD'nin izni ile çıkabilir, "söylemi", ABD Hükümeti'nin Kıbrıs siyasasını çizmektedir. Bu siyasanın ilkelerini, aslında, biz yıllarca önce kabul etmiş bulunmaktayız. Bu nedenle Johnspn'ın, "sen benim iznim olmadan, benim verdiğim silah, araç ve gereçleri kullanamazsın" uyarısını, bu uyarının bizim yanılgımıza dayandığını bilmeden eleştirmek, gerçeği görmemektir. Biz 1947 Antlaşması ile bunun dayanağını kendimiz vermişiz.

Yardımın ana ilkelerini saptayan Kongre Yasası'na göre, ABD yardımla birlikte, yardım alan ülkelerin, iç ve dış siyasaları ve ekonomileri üzerinde tam bir denetim kurmuştur.

Truman Doktrini'yle ilgili 12 Temmuz 1947 Antlaşması'nın ilgili maddeleri incelendiğinde nasıl bir tuzağa düşürüldüğümüz daha iyi anlaşılır. Örneğin:

"Madde2: Türkiye Hükümeti yapılan yardımı tahsis edilmiş bulunduğu gayeler uğrunda kullanacaktır. Sorumluluklarının icrası sırasında görevini serbestçe yapabilmesini mümkün kılmak için, bu Hükümet Misyon Şefine ve temsilcilerine, yapılan yardımın kullanılışı ve işleyişi hakkında rapor, malûmat ve müşahede şeklinde isteyebileceği her türlü kolaylık ve yardımı sağlayacaktır."*[*]

"Madde3: Türkiye Hükümeti ile Birleşik Devletler Hükümeti, Türk ve Birleşik Devletler Milletlerine bu anlaşma gereğince yapılan yardım hususunda tam bilgi temini için işbirliği yapacaklardır."

Bu maksatla ve iki memleketin güvenliği ile kabili telif olduğu nispette:

1-Birleşik Devletler basın ve radyo temsilcilerine, bu yardımın kullanılışını serbestçe müşahede etmelerine ve bu müşahedelerini tam olarak bildirmelerine müsaade edilecektir ve

2-Türkiye Hükümeti bu yardımın amacı, kaynağı, mahiyeti, genişliği miktarı ve işleyişi hakkında Türkiye'de tam ve devamlı yayın yapacaktır.**[*]

---

[*] (*) Bu hüküm, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin ABD Yardım Misyonu Şefince denetlenmesi anlamına değin, türlü biçimde yorumlanabilir.

[*] (**) ABD emperyalizminin propagandasını yapma zorunluluğu bu hükümle yüklenilmiştir. Bu hüküm, öte yandan 5123 sayılı yasanın da hükmüdür. Yani TBMM, ABD'nin propagandasını yapmayı yasa ile kabul etmiştir.

Bu antlaşmayı okuduktan sonra, "yalnız Johnson değil, Lord Curzon da haklı çıkmıştır," demek çok acı veriyor insana. Ama bu çıkmazdan kurtulmak için de, o acıyı ta yüreğimizle duymak gerekmiyor mu?

BÖLÜM V

SÖZLEŞMELERİN TUZAĞINDA YADA BAĞIMSIZLIKTAN BAĞIMLILIĞA-1-

"Ey Türk Gençliği,

Birinci vazifen Türk İstiklalini,

Türk Cumhuriyeti'ni Sonsuza dek korumak ve savunmaktır..

"... İktidara sahip olanlar gaflet ve dalelet ve hatta hiyanet içinde bulunabilirler..."

Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK

BİR

"Tam bağımsızlık elbette, siyaset, maliye, iktisat, adalet, askerlik kültür gibi her alanda tam bağımsızlık ve tam özgürlük demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan yoksunluk, ulusun ve ülkenin gerçek anlamıyla bütün bağımsızlığından yoksun olması demektir."

Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK

(Söylev, s. 431)

İKİ

"Bugün tarihsel ve çok büyük bir mücadele karşısında bulunmaktayız... Sözünü edeceğim Avrupa, kendisiyle ilişkisi olan ülkeleri, kendi sermayesiyle tutsaklığına alan kapitalist Avrupa'dır. Avrupa sermayesi, Türkiye'nin yüreğini kendi avucuna almıştır. Osmanlı Devleti, yaptığı her ileri atılımda bu pençenin baskısını duymaktadır. Bu gerçeği olaylarla kanıtlayacağım. Bu satırları yazdığım sırada, Avrupa finans çevreleri, Osmanlılara yeni borçlar vererek onları bir kez daha kıskıvrak yakalama çabası içindedir."

Parvus Efendi

(Türkiye'nin Mali Tutsaklığı s. 232,236) Hazırlayan, Muzaffer SENCER, May Yayınları

ÜÇ

"Türkler çok gururludur. Devamlı ithalatta bulunuyorlar ve bir türlü o kahrolası gelişme programlarından vazgeçmiyorlar...

Türkleri satın alabilmek için Dünya Bankası Ergenekon'a*[*] seçimlere kadar Türkiye'ye "günlük uygulamada" bulunulacağını, ancak bunun için de, gerekli koşulun, Türkiye'nin politikasından vazgeçerek kemerleri sıkmaya yönelmesi olduğu bildirilmiştir. (Executive Intelligence Review Raporu'ndan)

[*] MC Hükümeti'nin Maliye Bakanı Yılmaz Ergenekon., Seçimler de 1977 Seçimleridir.

SÖZLEŞMELERİN TUZAĞINDA

"Antlaşma Timurlenk kadar hunhar, müthiş İvan kadar sefil ve kafatasları piramidi üstüne oturan Cengiz Han kadar kepaze olan bir diktatörün zekice yürüttüğü politikasının bir toplamıdır. Bu canavar, savaştan bıkmış bir Dünya'ya bütün uygar uluslara onursuzluk getiren bir diplomatik antlaşma kabul ettirmiştir. Buna her yerde Türk Zaferi dediler. Ve eski dünya parlamentolarını bunu kabule ikna ettikten sonra, büyük sermaye grupları, soğukkanlı ticaret erbabı ve giderek güya bazı din temsilcileri bile, Türkiye'yi uygar uluslar masasında uluslararası bir konuk durumuna yücelterek, Amerika'yı yüksek ülkülerinden uzaklaştırmada birleştiler.[1][1]

Bu sözler, 18 Ocak 1927'de ABD Temsilciler Meclisinde söyleniyordu. Konuşan Temsilci Upshow idi. Konuşmanın konusu olan kişi, emperyalizme açtığı savaşın utkusu üzerine bağımsız bir Cumhuriyet kuran, Gazi Mustafa Kemal'di. Sözü edilen antlaşma da, o utkunun onaylandığı LOZAN ANTLAŞMASI'ydı. Suçumuz ise, Kapütilasyonların kaldırılması konusundaki direnmemizdi. ABD Lozan'da temsil edilmedi, ancak gözlemci yolladı. Bu yolla kapitüler haklarının korunmasını sağlama çabaları sonuç vermedi. Ve bu nedenle de, ABD Lozan'ı bir türlü içine sindiremedi. İşte yukarıya aktardığımız sözler, ABD kamuoyunun tepkisini yansıtır. Senatör King'de, 17 Şubat 1927'de "...kapütilasyonların kaldırılması, öteki antlaşmaların çiğnenmesidir" der ve konuşmasını şöyle sürdürür: *"Türkler cahil, fanatik ve... nefret dolu insanlardır."* Ama gerçekte sergilenen, Amerika'nın ulusal kurtuluş savaşlarına karşı bakışıdır. ABD, Türkiye Cumhuriyeti'yle diplomatik ilişkiye de çok sonraları geçmiştir. Uzun süre ve inatla Türkiye Cumhuriyeti'ni tanımayı içine sindiremediğini, uluslararası platformlarda yinelemiştir. Ve ilk ilişki, geçici bir antlaşmayla başlatılmıştır. Bu antlaşmanın tarihi 17 Şubat 1927'dir. İşte, Senatör King bu anlaşmayı bile, içine sindiremeyişin tepkisiyle söylüyor olmalıydı o sözleri.

Bilimsel çevrelerde de, Türkiye'ye karşı örgütlü tepkiler vardı. Harvard Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Profesörlerinden Albert B.Hart *"Türkler'in Avrupa'da ve uygar uluslar çevresinde yeri olmadığını"* yazıyor. Senatörlere ve hükümet yetkililerine gönderilen 107 imzalı bir ortak bildiri ile, *"Kemalist rejimin mutlaka çökeceği ve milliyetçi Türk Hükümeti'nin hedeflerine asla varamayacağı"* ileri sürülüyordu.[2][2]

Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri arasındaki ilişkiler değerlendirilirken, bu ilk yılların tartışmaları asla gözardı edilmemelidir. Bu ilişkinin altyapısı bilinmeden, bugününe ve geleceğine doğru tam konulamaz. Çünkü ne sosyal ve ne de siyasal ilişkiler, onlara yön veren etkenlerden soyutlanamazlar.

Bu satırların yazıldığı sırada, 12 Eylül sisteminin koruyucusu ÖZAL'ın Cenaze töreni yapılıyordu. 21 Nisan günü, saat 10.57'de TRT adına töreni anlatan spiker Mehmet ALKAŞ'ın şu sözlerini içim burkularak dinledim. Spiker, Amerikan Cumhurbaşkanı Clinton'un başsağlığı mesajını veriyordu. *Clinton "Amerika'nın büyük müttefiki Cumhurbaşkanı Özal'ın kaybından duyduğu üzüntüyü "yansıtmıştı.* Dikkat edelim, *Amerika'nın müttefiki Türkiye Cumhuriyeti değil, Özal'mış.* Bu Amerika, bundan 70 yıl önce, Mustafa Kemal'e ve genç Cumhuriyet'e saldıran Amerika'dır. Ve bu sözler CIA'nın Turgut ÖZAL'a bakışının da bir başka biçimle anlatımı değil midir? CIA'nın biyografik istihbarat raporunda *"gelmiş geçmiş en Amerikan yanlısı Türk lideri,"* denilmiyor muydu?

Ne yazık ki Amerika, bu *"en Amerikan yanlısı Türk lideri'nin"* Cenaze Töreni'ne "büyük müttefike" yakışır düzeyde resmi bir kurul bile yollamadı. Amerika'nın bu tavrı, yalnız Özal için değil bizim için de düşündürücü olmalıdır. Geçmişte, en Amerikan yanlısı başka liderlere ne yapmışsa ABD, bu kez de onu yapmıştır. Bir Kao-Ki, bir İran Şahı, bir Marcos nasıl bir sonuçla karşılaşmışsa, Özal için de öyle olmuş anlaşılan. Emperyalizm insanları kullanmasını sever. Ve gerçek şudur ki, işi bitenler gözden düşer. Bu olaydan alınması gereken çok önemli

[1] Prof. Dr. T. Ataöv, Amerika,NATO ve Türkiye, s.172
[2] Prof. Dr. T. Ataöv, Amerika NATO ve Türkiye, s. 171-174

dersler olduğu gözardı edilmemelidir.

Clinton'un sözleri, ABD'nin bize bakışını da yansıtıyor. Bize düşen görev bu bakışı değiştirmenin yollarını açmaktır. Ama nasıl?

ABD İLE SICAK İLİŞKİLERİN BAŞLANGICI

1927'den sonra da Amerika Birleşik Devletleri'yle uzun süre yakın ilişkiye girilmedi. Amerika, anlaşılan Türkiye Cumhuriyeti'nin hedeflerine ulaşamayışını görmek istiyordu. 1940'lara değin de, bu soğukluğun sürdüğü anlaşılıyor. Fakat İkinci Dünya Savaşı içinde ve savaş sonrası, geçmişin acısını çıkarırcasına öyle bir yakınlaşma oldu ki, birbirimize kenetlendik. Şimdi kopar koparabilirsen!

ABD ile 1940'lardan sonra ekonomik ve askersel alanlarla ilgili olmak üzere, pek çok antlaşma imzalanmıştır. Bu antlaşmalar dikkatle incelendiğinde, Türkiye'nin ulusal çıkarlarını koruyamadığı görülür.

Bunlardan biri, 23 Şubat 1943 tarihlidir. Bu antlaşmaya göre, Türkiye'nin savunması için, "ABD Hükümeti, Türkiye Cumhuriyeti'ne, ABD Cumhurbaşkanının devir veya tedarikine yetki vereceği savunma maddelerini, savunma hizmetlerini ve savunma bilgilerini" verecektir. Sözleşmenin bu hükmü, savunma sistem ve kavramının ABD'nin değerlendirilmesine bırakıldığını gösterir. Nasıl mı? Şimdi, sözleşmenin 1. maddesini yineleyerek dikkatle okuyalım ve soralım: ABD'nin vereceği "savunma maddeleri, savunma hizmetleri, savunma bilgileri" neleri içerir, neleri kapsar? Nelerdir bunlar, belli değil? İki ülke arasında ve çok önemli, bizim gibi bir ülke için yaşamsal önemdeki bir konuda, soyut kavramları içeren bu anlaşma ile ABD, ilk kez tuzağını uzatıyor!.. *"Savunma bilgisi ve savunma hizmeti"* kavramları bu yönden önemlidir. Öte yandan, Ödünç Verme ve Kiralama" yoluyla verilecek savunma malzemeleri nelerdir? Nitelikleri ve teslim zamanları neden belirtilmemiştir? Buradaki ki "Savunma hizmeti" kavramı üzerinde durulmamıştır bile o yıllar da. Ama antlaşmanın ikinci maddesi okunduğunda, hele yarım yüzyıla yaklaşan ilişkiler zinciriyle birlikte değerlendirildiğinde; ABD'nin, daha o tarihte bizden beklentileri olduğu ve bu kavramla onları amaçladığı anlaşılır. Okuyalım 2. maddeyi.

"Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti *sağlayabilmekle vazifeli bulunduğu* ve müsaade edebileceği maddeleri, hizmetleri, kolaylıkları veya bilgileri ABD'ye temin edecektir." Biz, ABD'nin verecekleri için karşılık ödeyeceğiz.*[*] Ama ABD, 2'nci madde ile Türkiye'nin göstereceği kolaylık ve hizmetler için hiçbir şey ödemeyecektir. Çünkü biz sözleşmeye göre *"...vazifeli"* bulunuyoruz. ABD, bizim limanlarımızı, havaalanlarımızı, demiryollarımızı kullanacak ama karşılık ödemeyecek. *Dahası savunma malzemelerini, ABD Cumhurbaşkanı istediği an "Batı savunması için ya da ABD'nin işine yarayacağını"* ileri sürerek geri alabilecektir. Bu hükmün, bir siyasal baskı nedeni olacağı düşünülmemiştir. Çünkü bir kriz ya da savaş halinde (bu antlaşma imzalandığında Türkiye ulusal savunma konsepti içindeydi) ABD, Kıbrıs olaylarında olduğu gibi, "ya benim dediğimi yaparsın ya da savunma malzemelerini geri ver" dediğinde tutulacak yol-tavır düşünülmemiştir. Anılan hüküm aynen şöyledir:

"TC Hükümeti ABD Cumhurbaşkanı'nca tayin edileceği veçhile, şimdiki olağanüstü hal son bulduğu zaman, işbu anlaşmaya uygun olarak kendisine devredilmiş olan savunma maddelerinden yok edilmemiş, kaybolmamış veya kullanılmamış olan veya ABD Cumhurbaşkanı tarafından ABD veya Batı Yarım Küresi savunmasına elverişli olduğu veya ABD'nin başka bir şekilde işine yarayacağı tespit edilecek olanları ABD'ye geri verecektir."[3][3]

Bu antlaşma da, bundan sonrakiler gibi sözde "egemen eşitler" arasında yapılmıştır.

---

[*] ABD ile 7 Mayıs 1946 tarihinde yapılan bir antlaşmaya göre 1 Eylül 1945 tarihine kadar "Ödünç Verme ve Kiralama Sözleşmesi"ne göre doğan alacaklar tasfiye edilecek ve ABD'nin işine yaramayan maddeler, Türkiye'ye bırakılacak, öteki maddelerin bedelleri ödenecektir...

[3] Haydar Tunçkanat, İkili Antlaşmaların İçyüzü, s. 25

Ama koşullar ABD'ce dayatılmış, Türkiye hiçbir karşı koşul ileri sürmemiştir.

Sanırım, bu ilk önemli antlaşmada ABD bize, tam bir tam koymuş olmalı ki, sonraki anlaşmalar daha da ağır koşullar ve Türkiye'nin, geleceği düşünmeden verdiği ödünleri içermektedir.

Burada bir noktaya daha parmak basmalıyız. 23 Şubat 1945 tarihli olup, ABD'nin Ödünç Verme ve Kiralama Yasası'na göre yapılan anlaşmaların giriş bölümünde: "Türkiye Cumhuriyeti'nin savunmasının ABD için yaşamsal önemde" olduğu kabul edilmiştir. Ve sanırım, bu kavramın anlamı düşünülmüş değildir. Yani *"Türkiye'nin savunması neden ABD için yaşamsal önemdedir'/"* diye sorulmamıştır. Bunun bir tuzak olduğu da görülmemiştir bu nedenle!..

Türkiye'nin Truman Doktrini kapsamına girmesinden önce, ABD'nin Türkiye'yi Ortadoğu'da bir ileri karakol olarak kullanma hazırlıkları, birbiri peşine imzalanan antlaşmalarla sürdürülmüştür.*[*]

Ama Türkiye, yeni emperyalizmin en büyük tuzaklarından birine Truman Doktrini ile girmiştir.

Şimdi bu anlaşmayı inceleyelim.

TRUMAN DOKTRİNİ VE BAĞIMSIZLIK(!)

Truman Doktrini olarak bilinen ve ABD'nin Ortadoğu ve Ortadoğu'da Türkiye politikasının ana çizgilerini saptayan belgeye daha önce de değinmiştik.

"Türkiye ve Yunanistan'a Yardım Kanunu" olarak adlandırılan (75-80 Sayılı) Kongre Kanunu, bizim ve Yunanistan'ın ABD'ye *"özgürlük ve bağımsız varlığımızın sürdürülmesine yardım edilmesi için"* başvurduğumuzu belirten bir pragrafla başlıyordu. Bu paragrafı ne zaman okusam ya da usuma gelse, Kurtuluş Savaşı şehitlerine karşı utanç duyarım.

Yasanın 1. maddesindeki yardımın, "Cumhurbaşkanı Birleşik Devletler'in çıkarlarına uygun mütalaa ettiği zamanlarda... kendisinin tayin edeceği kayıt ve şartlarla..." yapılacağı hükmü tam bir kapitüler nitelik taşır.

Bu hükmün gereği, bu yardım yasasına dayalı olarak yapılmış olan 12 Temmuz 1947 Antlaşmasının 4. maddesinde somut koşul olarak yer almıştır. Bu koşullara uyulmaması durumunda, ABD Cumhurbaşkanı, anılan Kongre Yasası'nın 5. maddesinin 3 ve 4 numaralı fıkraları uyarınca ilgili hükümeti uyarır ve / ya da yardımı keser.

Ve Johnson, işte bu hükmün gereğini, bizim antlaşma ile kabul ettiğimiz - iç hukuk kuralı haline gelen - Kongre Yasası'na göre 1964 yılında yerine getirmiştir.

Johnson'un, Türk - ABD ilişkilerinde bir dönüm noktası olan bu mektubunun ilgili bölümü şöyledir:

«Aynı zamanda, yardım sahasında Türkiye ve Birleşik Amerika arasında iki taraflı antlaşmaya dikkatinizi çekmek isterim. Türkiye ile aramızda mevcut Temmuz 1947 antlaşmasının 4'üncü maddesi mucibince, askeri yardımın veriliş maksatlarından gayrı gayelerde kullanılması için hükümetinizin Birleşik Devletler'in muvafakatlerini alması icap etmektedir. Hükümetiniz, bu şartı tamamen anlamış bulunduğunu muhtelif vesilelerle Birleşik

---

[*] (1). 27 Şubat 1946 tarih ve 4882 sayılı yasayla.kabul edilen 60 milyon dolarlık kredi antlaşması.

(2). 7 Mayıs 1946 tarihli Ödünç Verme ve Kiralama Antlaşmasına Ek anlaşma.

(3). 6 Aralık 1946 tarihli antlaşmaya ek ve ABD'ye Türkiye'de mülk edinme olanağı tanıyan antlaşma. Bu antlaşma, TBMM'de 5002 sayılı Yasa ile onaylanmış olup, Yasanın 2.md.sine göre "Bu ek antlaşma gereğince yapılacak gayrimenkul satınalma, tamir ıslah veya tevsi-genişletme-işleri, Arttırma, Eksiltme ve İhale Kanununa tabi olmaksızın Maliye Bakanlığı'nca yapılabilir ve yaptırılabilir" hükmü TC Devleti'nin ABD'nin taşeronu gibi çalışmayı kabul ettiği anlamına gelir.

Devletler'e bildirmiştir. Mevcut şartlar altında Türkiye'nin Kıbrıs'a yapacağı bir müdahalede, Amerika tarafından temin edilmiş olan askeri malzemenin kullanılmasına Birleşik Amerika'nın muvafakat etmeyeceğini size bütün samimiyetimle ifade etmek isterim.»

5-6-1964, Lyndon B. Johnson

Bu mektuba tepki göstermesi gerekenler, öyle sanırım ki, yöneticiler olmamalıdır. Aydınların da tepkilerinde haklı olduğu söylenemez. Çünkü ABD, bir sözleşmeden doğan hakkını kullanmıştır. Olsa olsa, biçem -üslup- üzerinde durulabilir. *1947yılından 1964 yılına değin, bu antlaşmanın bir bağımlılık anlaşması olduğunu kaç kişi değerlendirmiştir?* Hangi örgüt, hangi bilim adamı (bilinen M.Ali Aybar dışında) bu antlaşmaya karşı çıkmıştır. *I964'le başlayan dönemden sonra da, hangi politikacı içten bir tutumla bu konuyu ulusal bir dava olarak ele almış ve kovalamıştır?*

Bu sorulara, halkın her kesimini doyurucu ve inandırıcı yanıtlar bulunamaz. ABD'ye kızmadan önce sorumluluğumuzun bilincine ulaşalım...

Asıl önemli olan nokta, bu antlaşma ile, anılan Kongre Yasası'nı iç hukuk kuralı olarak kabul etmemizdir.

Antlaşmanın giriş bölümündeki ikinci paragrafa göre:

"Birleşik Devletler Kongresi 22 Mayıs 1947'de tasdik edilen kanun ile, Birleşik Devletler Başkanı'na, Türkiye'ye her iki memleketin egemen bağımsızlığına ve güvenliğine uygun şartlar dairesinde, böyle yardımda bulunmak" yetkisi verdiğine ilişkin hüküm ile yasayı, anlaşma metni içinde kabul etmiş bulunuyoruz. Dolayısıyla, o yasaya aykırı bir durum yaratanlarız. Bağımlılık bununla da kalmıyor.

ABD'NİN DENETİMİ

Onunla da kalmıyoruz. Yardım alan hükümet, Kongre- Yasası'nın 3/d maddesi uyarınca:

"Birleşik Devletler Cumhurbaşkanı tarafından talep edileceği üzere, işbu kanun uyarınca alman herhangi bir mal, bir senet veya malumatın güvenliği için gerekli hükümleri koymayı" kabul ediyoruz.

Bu hüküm, hükümet katına da yükümlülük getiriyor, parlamentoya da. Türkiye-ABD ilişkilerinin boyutlarını düşünürsek, ABD Cumhurbaşkanı'nın, bize geniş bir alanda "yardımla ilgilidir" savına dayanarak, *"şu kuralı koy, şu düzenlemeyi yap"* diye emir vermesini bile kabul ettiğimiz görülür.

Bu hüküm, açıkça kural koyma hakkı gibi, egemenliğin en tartışılmaz öğelerinden birinin zedelendiğini göstermez mi? Ayrıca, ABD Cumhurbaşkanı bu hükme dayanarak yargı yetkisine bile karışabilir. Yani "şu konuda sözleşmeye aykırı davrananı yargıla" diyebilir.

Bu bağlamda, bir başka ve egemenlik hakkına aykırı hüküm de Kongre Yasası'nın 5. maddesindedir. Hüküm şöyledir:

"Cumhurbaşkanı zaman zaman işbu kanun hükümlerinin yürütülmesi için gerekli ve uygun olabilecek kurallar koyabilir." Ve biz bu hükümleri, bize ne getireceğini, bizden ne götüreceğini düşünmeden peşin peşin kabul etmiş bulunuyoruz. Bir başka ülke Başkanı'nın koyacağı kuralı kabul etmenin, bizim bağımsızlığımıza açıkça aykırı olduğunu göremeyişimizi nasıl anlatabiliriz. Tarihe karşı, gelecek kuşaklara karşı üstlendiğimiz sorumluluğun şuurları bile çizilemez...

Kongre Yasası'nın şu 3. maddesini de okuyalım:

Madde: 3- İşbu kanun uyarınca yardım alınmasına takaddüm eden bir şart olarak yardım isteyen hükümet:

(a) Yardımın etkili şekilde ve yardım alan ülkelerin taahhütlerine uygun olarak

kullanılıp kullanılmadığını izlemek amacı ile Amerika Birleşik Devletleri memurlarının ülkeye serbestçe girişlerini,

(b) Birleşik Devletler basın ve radyo temsilcilerinin bu tip yardımların kullanılması ile ilgili olarak serbestçe müşahedelerde bulunmasına ve kapsamlı malumat vermesine müsaade etmeyi,

(c) Birleşik Devletler Cumhurbaşkanı'nın rızası olmaksızın, işbu kanun uyarınca devredilen herhangi madde veya malumatın mülkiyet veya zilyedliğini devretmemeyi, ne de böyle bir müsaade olmaksızın, yardım alan hükümetin subayı, memuru veya görevlisi olmayan bir kimse tarafından, böyle herhangi bir maddeden faydalanılmasına veya böyle bir kimse tarafından durumların açıklanmasına müsaade etmemeyi;

(d) Birleşik Devletler Cumhurbaşkanı tarafından talep edileceği üzere, işbu kanun uyanma alman herhangi mal, bir senet veya malumatın güvenliği için gerekli hükümleri koymayı;

(e) işbu kanun uyarınca borç, kredi hibe veya başka şekilde herhangi bir yardım faslından alınan parayı, başka bir yabancı hükümet tarafından kendisine verilmiş bulunan herhangi bir borcun ana parasını veya faizini ödemek için kullanmamayı;

(f) işbu kanun uyarınca yardım alan ülkede, Birleşik Devletlerin iktisadi yardımının amacı, kaynağı, karakteri, kapsamı, miktarı ve gelişmeleri hakkında ayrıca tam ve devamlı olarak bilgi vermeyi kabul edecektir.

Bu hüküm Türkiye'nin ABD'nin denetimine sokulduğunu gösterir. Örneğin: Yardımın ne biçimde, nerede, nasıl kullanıldığını yerinde incelemek amacıyla ABD'nin memurları hiçbir koşula bağlı olmadan ülkeye serbestçe girebilecekler. Türkiye bu memurların statülerini bile saptama yetkisinde değildir. Bunların ajan olup olmadıklarında araştıramaz. Nerede ve nasıl inceleme yapacakları da belli değildir. Oysa ABD, aynı yasanın 1/2 maddesi uyarınca, FBI'nin onayından geçmemiş hiçbir sivil görevliyi gönderemez. Ayrıca, asker personel hakkında da, 19 Mayıs 1926 tarih ve (44) Stat. 5650 sayılı yasa gereğince onay alınır.

Özetle, ABD buraya personel yollarken, kendi ulusal güvenliğinin gereklerini yerine getirir, ama T.C. Hükümetleri, gelen personel necidir? TC.'nin güvenliğine aykırı bir nitelik taşır mı? (örneğin bir Ermeni militanı mıdır, Türkiye aleyhine faaliyette bulunan bir örgütle" ilişkisi var mıdır, yok mudur gibi) ulusal güvenliğinin gerektirdiği bir araştırma yapamaz...

Bu personel gelir, rütbesine ya da statüsüne bakmadan, ülkemizde bizim statümüze göre daha üst görevdeki memurlarımızı denetleyebilir. Örneğin, yardımın ilk yıllarında, Astsubaylar ya da küçük rütbeli subaylar, uzman ve danışman statüsüyle, bizim üst rütbeli subay ve generallerimize ders vermeye kalkışmışlardır.

ABD bu uygulamayla, *yardım eden devlet statüsünün* üstünlüğünü dayatmıştır. Bunun bir tür aşağılama olduğunu kabul edelim.

Ve senatör King Robinson ile temsilci Upshow'un sözlerindeki çirkinliğin sergilenmesine sahne olmanın utancını yaşayalım...

Bu maddenin bir başka hükmü, ABD'nin yapacağı, *"ekonomik yardımın amacı, kaynağı, karakteri, kapsam ve miktarı ile gelişmeleri hakkında, ayrıca tam ve devamlı bilgi verme"* yükümlülüğü getirmesidir. Böylece ABD, bu sözde yardım antlaşması ile TC.'nin asker ve sivil bürokrasisinin, her noktada içinde olmakla kalmıyor, ayrıca bizden, öyle ayrıntılı rapor istiyor ki, emperyalizmin denetimi altına giriyoruz.

Bu antlaşmanın Platt değiştirgesinden daha ağır hükümler taşıdığım kabul edelim.*[*]

T.C. Hükümeti, 12 Temmuz 1947 Antlaşması'yla, bu Kongre Yasası'nın bir İç Hukuk Kuralı olarak kabul ettiğini anlamış olamaz mı? Peki şu hükmün altına imza koyarken de, nasıl bir tuzağa düşüldüğünü de anlamamışlar mıdır o günün yetkilileri?

[*] Platt Değiştirgesi için s.l66'ya bakınız.

"Türkiye Hükümeti yapılan yardımı tahsis edilmiş gayeler uğruna kullanacaktır. Sorumluluklarının icrası sırasında görevini serbestçe yapabilmesini mümkün kılmak için, bu hüküm misyon şefine ve temsilcilerine, yapılan yardımın kullanılışı ve işleyişi hakkında rapor, malumat ve müşahede şeklinde isteyebileceği her türlü kolaylık ve yardımı sağlayacaktır." Görülüyor ki bu hükme göre Misyon Şefi, yani Yardım Kurulu Başkanı, Birleşik Devletler Cumhurbaşkanı adına (Kongre Yasası md. 5) Türkiye Cumhuriyeti'ni denetleyebilmektedir, denetlemiştir de! İşte T.C'nin bağımsızlığını ipotek altına alan anlaşma ve yasa!..

EMPERYALİZMİN PROPAGANDASINI YAPMAK

Bir başka hüküm, emperyalizmin propagandasını yapma yükümlüğü taşır.

"Türkiye Hükümeti, bu yardımın amacı, kaynağı, mahiyeti, genişliği, miktarı ve işleyişi hakkında Türkiye'de tam ve devamlı yayın yapacaktır."

Yani, "Ey Türk ulusu, biz kendi ulusal varlığımızı ve bağımsızlığımızı koruyacak güçte olmadığımız için (Kongre Yasası'nın ilk iki paragrafı ve 12 Temmuz Antlaşması'nın birinci paragrafı) ABD'ye sığındık, o da "Tanrı, Ondan razı olsun (!), bizi kırmadı, yardım elini uzattı..." diye başlayacak ve her gün emperyalizmin nasıl, ne ölçekte yardım ettiğini ulusumuza, halkımıza anlatmak gibi, kendi kendimizi, ulusal kimliğimizi ayaklar altına alan bir çalışma içine sokulmuş oluyoruz.

Ve ne yazık ki, biz uzun yıllar bu işi başarıyla (!) yaptık. Amerika en büyük dost ve müttefikimizdi bizim.(!)

İşte bir zamanlar sıkça söylenen, *"Türkiye, Amerikasız olamaz. Türkiye, Amerika'dan kopsun da Sovyetler'e mi sığınsın?"* sözlerinin kaynağı, bize bu hükme dayanarak yaptırılan propaganda yükümlülüğüdür. Yıllardır kendi kendimizi, ABD'siz olamayız koşullanması altına almışız!..

ABD bu Antlaşmayla ve daha sonra kapsamına girmekle övündüğümüz NATO Antlaşması'yla, Türkiye'ye gelip yerleşmiştir. Ve 1954 Askeri Kolaylıklar Antlaşmasından başlayarak da, Türkiye'de önemli ölçüde askeri varlık olarak konuşlanmıştır.

Askeri varlığını, uzun süre bizi Sovyet saldırısına karşı koruma gibi; yine aşağılanmamız pahasına gizlemiştir. Karşı çıkan Türkiye yurtseverleri de, *"Komünizme hizmet ettikleri"* savıyla susturulmuşlardır.

Johnson'un ünlü mektubundan sonra başlayan uyanış bu anlaşmaların (1954 yılında yapılan ve sonraki yıllarda eklerle çoğaltılan Askeri Kolaylıklar antlaşmalarının) bir metinde toplanması çalışmalarıyla sonuçlanmıştır. 1969 Ortak Savunma İşbirliği Anlaşması, bu çalışmaların ürünüdür. Ancak yeni bir hüküm getirmemiş, bağımlılığımız pekiştirilmiştir.

1954 Askeri Kolaylıklar Antlaşması ile ilgili bir değerlendirmeyi bir tarih belgesi olarak aşağıya aktarıyoruz. Tabii Senatör Haydar Tunçkanat'ın (emekli hava albayı) "İkili Antlaşmaların İçyüzü" adlı yapıtından, bu anlaşmaların uygulamalarını da içeren bir değerlendirmesini olduğu gibi aktarıyorum.

"23 Haziran 1954 tarihini taşıyan Askeri Kolaylıklar Antlaşması;

Türk topraklarının, Amerikan Kuvvetleri tarafından barışta ve savaşta kullanılması için gerekli müsaadeyi vermekte ve savunma tesisleri ve kolaylıklar adları altında, barışta Amerikalılar tarafından Türk toprakları üzerinde üs, tesis ve mevziler kurulması ve bunların Amerikan askeri ve sivil personeli tarafından işgal edilerek kullanılması ve gerekli güvenlik tedbirlerinin de yine kendileri tarafından alınması kabul edilmektedir. Bu üs, mevzi ve kolaylıkların kumandanlar da Amerikalı olup, Amerika'ya bağlıdırlar ve oradan aldıkları emirlere göre hareket ederler. Her ne kadar, bu üs ve tesislere, müşterek savunma tesisleri deniliyorsa da; *bu, Amerika'nın kendi güvenliğini Türkiye'de kurduğu bu tür Askeri üs ve tesislerle daha iyi sağlayacağı nedeniyle,* müttefiki olan Türkiye'nin de güvenliğini dolaylı olarak etkileyeceği düşüncesinden *hareket edilerek, böyle adlandırılmıştır. Gerçekte bu*

tesisin Türkiye'nin güvenliğini tehlikeye soktuğu her geçen gün biraz daha iyi anlaşılmaktadır. Bu tesislerin sadece Dış güvenliğini, Türk birliklerinin sağlaması ise; bunların müşterek tesis olarak gösterilmeleri yolunda inandırıcı bir gerçek olamaz.

"Müşterek kullanılan Adana'daki İncirlik Hava Meydanında da durum bundan farklı değildir. Adana'daki İncirlik Hava Meydanı hakkında *6 Aralık 1954 tarihli müşterek talimatta, Türk Hava Kuvvetlerinin bu meydanı kullanmaları öylesine sınırlıdır ki, İncirlik'teki, Türk birlikleri kendilerini adeta yabancı bir ülkede sanırlar.* Türk Hava Kuvvetleri buraya sadece eğitim birlikleri gönderebilir. Bu nedenle o meydandaki Türk Kumandanına verilen unvan, Atış Bombardıman Okul K'dır. Konya ve Diyarbakır'daki Av Bombardıman filoları, atış için bu meydana geçici olarak giderler. *Türk ve Amerikalıların kullanacağı iniş pistleri, hangarlar ve uçak durak yerleri dahi ayrılmıştır. Meydandan yapılacak Amerikan uçuşları için Türklerden izin alınmaz ve gelecek uçaklar hakkında bilgi verilmez. Bu meydandan ilmi uçuşlar adı altında yapılan keşif uçuşları ve bunları yapan uçaklar gizlidir, bunların yanına Türkler sokulmaz, uçuşlar ve sonuçları hakkında Türk ilgililere bilgi verilmez.*

"U-2 Keşif uçağının Rusya'da düşürülmesinden önce, 1957 ilkbaharında Hava Harp Akademisi ile Adana İncirlik üssüne yaptığımız bir ziyarette, *Meydanın Amerikalı Kumandanı bize, kantin ve gazinoları gezdirdikten sonra, «burasının, Amerikan Hava Kuvvetlerinin nöbetleşe kullandığa özellikle stratejik bombardıman uçaklarının inip kalkması için yapılmış bir Hava üssü olduğunu söyledi» ve ilmi keşif uçuşlarından hiç söz etmedi.* Biz daha sonra, oradaki Türk Meydan Komutanına, burada uçuş yapan, kanatları çok geniş ve tekerlekleri olmayan planör gibi bir uçak hakkında bilgisi olup olmadığını sorduk, Türk Komutan cevap olarak; *«evet, böyle bir uçak var, ve zaman zaman uçuşta yapıyor, fakat, biz ne yaptığını bilmiyoruz.* Amerikalılar uçuştan biraz önce, hangardan çıkarıp pist başına getiriyorlar, oradan havalanıyor. İndikten sonra da hemen hangara sokuyorlar. *Bizden kimseyi yanına yaklaştırmıyorlar»* cevabını verdi.

"Müfreze 10-10 adıyla, bu keşfi uçaklarının uçuşta topladığı bilgileri değerlendiren birlikten, bizim kumandanın haberi yoktu. Bir tesadüf eseri bir gün sonra, bu uçağı bir keşif görevinden dönüşte meydana inerken gördük ve Amerikalılar uçağı doğruca hangara götürüp kapattılar. 27 Nisan 1960'ta Adana'dan kalkarak Rusya üzerinde düşürülen uçak bunlardan biri idi.

"27 Mayıs 1960 Devriminden sonra oranın Türk Komutanı, ilmi uçuşların da Türk makamlarına haber verilmesi için uçuş planlarının kendisine bildirilmesini istemiştir. Amerikalılar buna önce karşı koymuşlar, fakat sonra razı olarak, bir kasada saklanmak şartıyla, ilmi uçuş planlarım vermişlerse de, Türk - Rus sınırına 100 kilometreden daha fazla yaklaşması yasak edilen bu tip uçuşlarda Amerikalıların ve ayrıca Malta'dan aynı maksatlarla kalkıp Amerikalılarla işbirliği içinde Türkiye'den geçen İngiliz uçaklarının bu yasaklara uymadıkları da bir gerçektir. Çünkü, o tarihlerde çok yükseklerden uçan bir uçağı ne izleyebilecek bir radar şebekesi ve ne de uçağı önleyip geri çevirebilecek bir av uçağı Türkiye'de bulunmadığına göre; kontrol da mümkün değildir. Ta ki, bu üs ve tesisler Türkçeleştirilsin ve yabancıların bu tür uçuşlarına müsaade edilmesin." [4][4]

H. Tunçkanat, olayların içinde yaşamış, Kemalist bilinçle çalışmış bir yurtsever. Gözlemlerinin doğruluğu, yaşamla anlaşılmıştır ama ABD'nin tuzaklarından kurtulmamıza yetmemiştir.

JOHNSON'IN MEKTUBU VE UYANIŞ

Bu antlaşmalar, 27 Mayıs sonrası, 27 Mayıs Anayasası'nın getirdiği özgürlük ortamında, toplumun aydın kesiminde tartışılmaya başlamış ve bu tartışmalar, Silahlı Kuvvetleri de etkilemişti. Özellikle, genç kadro ve ABD'ye gidip gelen ve yurtsever duygularla Türkiye - ABD ilişkilerine bakan kesim, Kemalist ilkelere ters uygulamaları içine sindiremiyor, çıkış yolu arıyordu. Bu konuda özellikle Doğan AVCIOĞLU'nun yayınladığı YÖN

[4] Haydar Tunçkanat İkili Anlaşmaların İçyüzü, s.288-290.

DERGİSİ'nin etkisi unutulmamalıdır. Bu arada Kıbrıs olayları nedeniyle, Türkiye, soydaşlarına karşı girişilen soykırımın önlenememesinden duyulan ulusal tepkiyi de göz önüne alarak, Kıbrıs'a asker çıkarma kararı aldı. ABD, kendi açısından, 1947 antlaşmasına dayanarak, bize verilen ABD askeri yardım malzemelerini, kendisinden izin almadan kullanamayacağımızı, Başkan Johnson'un mektubu ile duyurdu, daha doğrusu "kulağımızı çekti."

İşte bu olay Türkiye-ABD ilişkilerinde bir dönüm noktası oldu!

Ve böylece, 1947 Antlaşmasının bağımlılık belgesi olduğunu anlayabildik. Johnson'un mektubu bizim uykudaki aymazlarımızın uyanmasını sağlamıştı. *Lozan'da genç Türkiye'nin bağımsızlık belgesini imzalatan İsmet Paşa, 1947 antlaşmasına yanlış bakışının faturasını ödüyordu.* 1947 antlaşmasını, o tarihte Üniversite'de Doçent olan M. Ali AYBAR, Zincirli Hürriyet'in 5 Şubat 1948 günü sayısında bakın nasıl değerlendiriyor.

"... Amerikan yardımını, bir kere bizi şimdiden istiklalimizden mahrum edeceği ve Amerikan himayesi altına koyacağı için istemiyorum. Yardımın şartları malum: Amerikan Cumhurbaşkanından tutun da derece derece ta Amerikalı radyo ve gazete muhabirlerine kadar birtakım yabancılar, yardımın yerinde kullanılıp kullanılmadığım kontrol etmek bahanesiyle bizim içişlerimize müdahale edeceklerdir."

Evet, M.Ali AYBAR böyle diyor, ama gerçekten bir ulusal kahraman olan ve Lozan'da Lord Curzon'la bir diplomat ustalığı ile pazarlık eden İsmet Paşa, ABD yardımı daha doğrusu 1947 antlaşması üzerinde bakın ne diyor: "Büyük Amerika Cumhuriyeti'nin memleketimiz ve milletimiz hakkında beslemekte olduğu yakın dostluk duygularının yeni bir örneğini teşkil eden bu sevinçli olayı her Türk candan alkışlamalıdır."[5][5]

İsmet Paşa yanıldığını, ancak 1964'te anlayacaktır, Türkiye'ye de anlatmaya çalışacaktır, ama iş işten geçmiştir. Emperyalizmin oyunları yeni tuzaklarla sürecektir.

Johnson'un mektubu üzerine, İsmet İnönü'nün, *"Amerika'nın sorumluluğuna inanıyordum, yanılmışım demektir, yeni bir Dünya kurulur, Türkiye bu Dünya'da yerini bulur"* sözleriyle gösterdiği tepki, yurt yüzeyinde ve elbet Silahlı Kuvvetler'de de, büyük yankılar yarattı. Ordu'nun genç kadrosu haklı çıkmanın sevinciyle, komutanlarını, İnönü'nün sözlerini kanıt göstererek etkilemeyi başardılar. İlk uyarı Hava Kuvvetleri'nden geldi. Ve Genelkurmay Başkanlığı, ABD-Türkiye arasındaki antlaşmaların *"ulusal çıkarlarımızı etkileyen ve sorunlar yaratan"* hükümlerinin gözden geçirilmesini istiyordu. Bu konuyu içeren ve Genelkurmay Başkam Org. Cevdet Sunay imzalı, 27 Ekim 1964 tarihli yazıyı aşağıya olduğu gibi aktarıyorum.[6][6]

GENELKURMAY BAŞKANLIĞI KARARGÂHI ANKARA

Gp.P.P: 0050.7-64/P.A.

KONU: Askeri Kolaylıklar (27 Ekim 1964)

KARA KUVVETLERİ KOMUTANLIĞI'NA

1. Kuzey Atlantik Paktı Antlaşmasının 3'üncü maddesine dayanılarak TÜRK ve AMERİKAN Hükümetleri arasında 23 Haziran 1954 tarihinde NOTA teatisi suretiyle yapılmış olan Askeri Kolaylıklar Antlaşması ve buna istinaden imzalanan ek Antlaşmalarda, *AMERİKA'lılara fazla tavizler verilmesi ve AMERİKA'lıların verilen tavizleri istismar etmesi* dolayısıyla milli menfaatlerin haleldar edildiği ve tatbikatta birçok güçlüklerle karşılaşıldığı Hava Kuvvetleri Komutanlığının 4 Eylül 1964 gün ve PL.PROG: 3954-251-64/PL. sayılı yazıları ile bildirilmekte ve Antlaşmanın imzalandığı tarihten bu yana Hava Kuvvetleri Silah sistemlerinde, meydan tesis ve kolaylıklarının kullanılmalarında büyük değişiklikler olması

[5] A. İlhan, Batı'nın Deli Gömleği, s. 217.
[6] Özel arşivimden.

dolayısıyla mezkûr Antlaşmanın yeniden gözden geçirilerek revizyona tabi tutulması teklif edilmektedir.

2. Adı geçen Antlaşma tekmil Silahlı Kuvvetleri ilgilendirdiğinden, bu Antlaşmanın Kara ve Deniz Kuvvetleri Komutanlıklarının, kendi sahalarına giren hükümlerinde, yapılmasını uygun gördükleri değişiklik veya ilaveler hakkında mütalâalarının alınması uygun görülmüştür. Bu sebeple Kara ve Deniz Kuvvet Komutanlıklarının esbabı mucibeli mütalâaları ile tekliflerinin bildirilmesini raca ederim.

DAĞITIM:

Gereği:

K.K.K.lığına — İmza

Dz.K.K.lığına — CEVDET SUNAY

Bilgi: — Genelkurmay Başkanı

Bu emir, çok gizli kayıtlaydı ama Silahlı Kuvvetlerde yankılandı ve çalışmalar, daha bir coşku ve bilince kavuştu. Ama gizlilik kaydı, çalışmaları ABD'nin öğrenmesini engelleyemedi. Haydar TUNÇKANAT'ın "İkili Anlaşmaların İçyüzü" adlı yapıtından aktardığımız aşağıdaki belge, ABD'nin çalışmaları öğrendiğini ve Türk Genelkurmayı'nın sorgulamaya başladığını gösteriyor.

"22 Kasım 1965 tarihli Gizli Belge:

"Washington'daki Ordu Karargâh Dairesi'nin İstihbarat Başkan Yardımcısı Ofisi başlığı olan *bu belge* ; Gizli damgasını ve 1-A işaretiyle belirtilen en ileri bir öncelik derecesi taşımaktadır.

"İstenilen bilgilerin acele öğrenilerek en geç 20 Aralık 1965 tarihine kadar Washington'a ulaştırılması emrediliyor.

"Belgenin, 1. İSTENENLER kısmında, Türk Genelkurmayının Avrupadaki Amerikan üslerinin verilmesiyle (ilgili hükümetçe nasıl verildiği/notumuz) ilgili şartları araştırmakta olduğu, bilgi olarak verildikten sonra:

"a. Böyle bir teşebbüsün gerçek olup olmadığı,"

"b. Avrupa'daki Amerikan üslerinin veriliş şartlarını öğrenme hareketini kimin başlattığı,"

"c. Bu hareketin sebeplerinin bildirilmesi"

"Ankara'daki Amerikan Kara Ataşesinden isteniyor. Bilgi için CIA (Amerikan Merkezi İstihbarat Teşkilatı)'ya ve Yunanistan'daki Amerikan Kara Ataşesine ve ARMA adlı teşkilata veriliyor. Yol göstermesi veya kılavuzluk için, Atina'daki SORUŞTURMA MERKEZİ'ne, (Burasının Türkiye'den Yunanistan'a gidip gelen Yunan asıllı ajanların veya kimselerin sorguya çekildikleri yer olması muhtemeldir/Haydar Tunçkanat'ın notu) Birer kopya gönderilmiştir."[7][7]

Türkiye uyanıyordu artık. Bu arada Dickson Raporu, Türkiye'ye ABD'nin nasıl baktığının bir başka kanıtı olarak toplumu sarstı. ABD'nin içyüzünü öğrenmeye başlamıştık. Ulusça uyanıyorduk! Ama, Amerika da peşimizi bırakacağa benzemiyordu. Bu sorgulama bunun kanıtıdır.

ABD bu uyanışı hoş görmedi, ama isteklerine istediği biçimde yön vererek, 1969 Ortak Savunma İşbirliği Antlaşması'nın, önceden kazandığı ayrıcalıkları elden çıkarmadan imzalanmasını sağladı. Bu belge, 1954 Antlaşması ve eklerinin değişik anlatımlarla

---

[7] H. Tunçkanat, agy. s. 297, 300.

yinelenmesinden başka bir şey değildir. Silahlı Kuvvetler'deki genç kadronun, bağımlılıktan kurtulma çabaları boş çıktı.

Bu antlaşmayla ilgili değerlendirmelerimizi, 1969 yılında Milli Savunma Bakanlığı Hukuk Müşaviri iken, Bakanlık katına sunduğum yazılı görüş ve komisyonlarda, Bakanlık görüşü olarak savunduğum düşüncelerle ortaya koymuştum. Komisyonlardaki görüşme sırasında, ABD'ce hazırlanan taslakta öze ilişkin hiçbir değişiklik sağlanamadı.

Yapıtın ekler bölümünde tam metin olarak yer alan, MSB'lığına sunulan görüşte, özet olarak:

-Antlaşma taslağındaki kimi hükümlerin, T.C.nin egemenlik haklarını zedeleyeceği, olumsuz sonuçlar yaratacağı;

-Ortak Savunma tesisleri olarak adlandırılan üs ve tesislerin, kuruluş nedenleri, genişletilmesi ya da faaliyetten alıkonulmaları, işletilmeleri, bilgilerin toplanması ve değerlendirilmesi ve gerektiğinde harekât emirlerinin verilmesinde, Türkiye'nin hiçbir fonksiyonunun olmadığı, karar ve uygulamanın tam olarak ABD'nin yetkililerinde bulunduğu;

-Türkiye'nin silahlı bir saldırıya uğrayacağı varsayımıyla kurulduğu savlanan tesislerin, gerçekte. ABD'nin çıkarları için kurulduklarının anlaşıldığı,

-Tesislerin Türkiye'ye ait olduğu söyleminin de bir aldatmaca olduğu, eğer öyle olmasaydı, işi bittiğinde ABD'nin bunları TSK'ya bedeli karşılığında vereceğinin antlaşmada yer almaması gerektiği,

-Bunları işletmenin özel bilgi ve deneyim istediği, oysa Türk personelin böyle bir bilgi birikimi olmadığı, bu nedenle, işletmenin tarafımızdan denetleneceğine ilişkin hükmün de aldatmayı amaçladığı, kaldı ki, Türk Askeri'nin tesislerde güvenlik bekçisi gibi görüldüğü, tesislerde asıl işlevin, ABD'li komutanın emrindeki yerde bulunduğunu bölüme de Türk Askerinin giremeyeceği, açıklanmıştır. Sonuçta, *"Bu koşullar altında, Türkiye'nin gerek ülke bütünlüğü, gerek egemenlik haklarını korumak bir yana, anlaşmanın bunları tehlikeye düşürmekte;"* olduğu belirlenmiştir.

Bu görüşlerimizi, komisyon toplantılarında da savunmuş isek de, sonuç alınamamış ve taslak geldiği gibi kabul edilmiştir.

EISENHOVVER DOKTRİNİ VE DOLAYLI SALDIRI ANLAŞMASI

Hani bir söz vardır *"dört bir yandan bağlanmak"* anlamında. ABD-Türkiye ilişkilerinde tek bir bağ yoktur, sayısız bağlar vardır. ABD bizi dört bir yandan bağlamıştır. Onlardan biri de, 7480 Sayılı Yasa'yla 1960 tarihinde yürürlüğe giren, 28 Temmuz 1958 tarihli Londra Antlaşması'na göre 5 Mart 1959'da imzalanan antlaşmadır. Antlaşma, "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile ABD Hükümeti Arasında İşbirliği Antlaşması" adıyla anılır.

Bu anlaşma ile bir kez daha "Ulusal bütünlüğümüzün, ABD'nin ulusal çıkarları ve dünya sulhu için önemi vurgulanarak, bizim güvenliğimizin ABD Cumhurbaşkanının öngörü ve kararına verildiğini görüyoruz.

Antlaşmanın giriş bölümünden üç paragrafı birlikte okuyalım:

"24 Şubat 1955 tarihinde Bağdat'da imzalanan Karşılıklı İşbirliği Paktının 1'inci maddesi gereğince bu Antlaşmayı imzalayan tarafların emniyet ve müdafaaları için işbirliği yapmayı kararlaştırdıklarını ve yine aynı şekilde yukarda zikri geçen Beyannamede ifade olduğu üzere, Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti'nin dünya sulhu nef'ine*[*] emniyet ve müdafaaları için işbu Beyannameye katılan hükümetlerle işbirliğinde bulunmayı kabul ettiğini nazarı itibara alarak;

---

[*] Burada sözü edilen sulh, Pax Amerikano'dur. "Dünya sulhu" ABD'nin istediği ve dayattığı barıştır çünkü. Elbet ABD çıkarlarına uygun süreç ve biçimde...

Karşılıklı işbirliği Paktı azalarının yukarıda zikri geçen Beyannamede müşterek emniyetlerini korumak ve doğrudan doğruya veya bilvasıta tecavüze mukavemet etmek hususundaki azimlerini beyan etmiş olduklarını nazarı itibara alarak; Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti'nin 24 Şubat 1955 tarihinde Bağdat'da imzalanmış olan Karşılıklı İşbirliği Paktı'nın başlıca komitelerinin çalışmasına iştirak ettiğini de kaydederek... ABD, önceki antlaşmaları da buraya aktarıyor. Nedeni, herhangi bir anlaşma şu ya da bu biçimde tartışmaya açılırsa, burada yinelenerek yaşama geçirilmiş olacaktır. Bu bir tuzaktır, ancak tuzak olduğunu anlamak için yurtsever bilinç gerekir.

Bununla bitmiyor, güvenliğimizin nasıl bozulacağı, antlaşmanın birinci maddesinde ele alınıyor ve deniliyor ki:

"Türkiye Hükümeti tecavüze mukavemete hazırdır. Türkiye'ye karşı tecavüz vukuunda, Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti, talebi üzerine Türkiye Hükümeti'ne yardım etmek için, *karşılıklı olarak üzerinde antlaşmaya varılabilecek***[*] şekilde ve Ortadoğu'da sulh ve istikrarı idameyi istihdaf eden Müşterek Karar Sureti'nde derpiş edildiği veçhile, Silahlı Kuvvetlerin kullanılması da dahil olmak üzere *Amerika Birleşik Devletleri'nin Anayasası'na uygun her türlü harekete girişecektir."* ***[*][8][8] Bu hükmün yalın anlatımı şudur Türkiye Hükümeti, bir tecavüze (ki, bu biraz sonra açıklayacağımız gibi dolaylı saldırı'dır ve Rockefeller Raporuna göre içten değişim ve dönüşümleri de içerir) uğradığını ABD'ye ulaştırılırsa (örneğin bir sol darbe yapılırsa, bu sözleşmenin aradığı saldırıdır) ABD, kendi ideolojik güvenliği için Türkiye'yi işgal edebilir.

Sözleşmenin 4. maddesi 28 Temmuz 1958 tarihli Londra Deklerasyonu'na yollamada bulunuyor. Londra Deklerasyonu, 14 Temmuz'da Irak'ta Baas Partisi'nin gerçekleştirdiği darbe üzerine 15 Temmuz'da ABD'nin Türkiye'ye bilgi vermeden Lübnan'a, İngiltere'nin 17-18 Temmuz'da Ürdün'e asker indirmeleri üzerine yapılan toplantıda hazırlanmıştır. Bu eylem, Eisenhower'ın 5 Ocak 1957 tarihinde Kongre'ye sunduğu "Ortadoğu'da İngiltere ve Fransa'nın terkettiği nüfuz bölgelerinde ABD'nin yer alması ve bu bölgelerdeki Sovyet sızmalarının, gerekirse Amerikan askeri varlığı ile önlenmesi" kararının uygulamaya konulmasıdır. Irak İhtilali'nin bir ara, Türkiye Cumhuriyeti'nin o dönem sorumlularınca askeri karışma ile önlenmesi bile düşünülmüşse de, böyle bir serüvene atılınması önlenmiştir.

İşte Türkiye ile de, ABD'nin uygun gördüğü statüyü bozacak eylemleri ve sosyal uyanışı önleme amacıyla bu sözleşme imzalanmıştır.

Antlaşmanın 2'nci maddesi, ABD'nin o tarihe kadar yapılan antlaşmaları ve bundan sonra yapılacak anlaşmaları da kapsayan bir anlatımı içerir ve yine bizim ulusal bağımsızlık ve bütünlüğümüzün korunmasını bir kez daha, ABD yardımına bağlar.

Özetle ABD, bizi bir kez daha bu antlaşma ile bağlamış olmaktadır. *Ayrıca, antlaşmanın 4. maddesi ile ABD'nin ortak güvenlik için öngördüğü önlemleri alma yükümlülüğünü kabul ediyoruz.* Bu maddenin hükmü ile, 1947 Antlaşması daha da genişletilmektedir.

Eisenhower Doktrini daha sonra, yeni eklemelerle Johnson Doktrini'ne dönüşecektir.

JOHNSON DOKTRİNİ

Öteden beri sivil ve asker kesimdeki bürokrat kademe -yardım programları çerçevesinde- Amerika'da eğitilen ve böylece Amerikan ideolojisini benimseyen görevliler elindedir. Bu nedenle kamu kesimi ve dahası özel kesimde, hizmetin hazırlanışından başlayarak, her noktada emperyalizmin etkileri ve yöntemleri bu görevlilerce

---

[*] (**) Daha sonra yapılacak, büyük bir olasılıkla gizli bir anlaşmadan söz ediliyor.

[*] (***) Güvenliğimiz yalnız ABD Cumhurbaşkanı'na bırakılmıyor. ABD Anayasası'nın da kapsamına almıyoruz. PLATT DEĞİŞTİRGESİ gibi.

[8] Düstur, 40. Cilt, s. 1024.

uygulanmaktadır. Bunlar önceki bölümlerde açıklanmıştır.

1961 Anayasası'nın getirdiği özgürlükçü ortamda, ülke sorunlarının daha gerçekçi ve bilimsel açıdan değerlendirilmesi, 1961 Anayasası'nın sosyal bir düzeni içeren hükümlerinin bir özlem ve istem olarak kitleleri sarması karşısında, ABD, Türkiye'deki uyanıştan daha çok kuşkulanmaya başladı. Çünkü, daha 1956 yıllarında Rockefeller Grubunun hazırladığı bir raporda yer alan, Önce Eisenhower Doktrini'ne ve sonra Johnson Doktrinine kaynaklık eden görüşler incelendiğinde görülür ki, az gelişmiş ülkelerdeki reformcu düşünce ve eylemleri, ABD, kendisi için sakıncalı bulmaktadır. Bu raporu birlikte okuyalım.

"Bizim güvenliğimizi sadece açık saldırılar tehdit etmiyor. Bu açık saldırılar yanında, ondan daha tehlikeli, fakat saldırı görünüşünde olmayan başka cins tehditler de vardır. *Bu tehditler; içerden yapılmak istenen değiştirme ve dönüşümlerdir. Bu maskeli saldırılar,* bazen iç harp şeklinde, bazen ihtilalci hareket şeklinde, *bazen demokratik akımlar ve reform hareketi biçimlerinde karşımıza çıkmaktadır.* Bu anlamda Yunanistan bize birinci örneği, Vietnam ikinci örneği ve nihayet Orta Doğu olayları üçüncü örneği verdi."

"Bizim amacımız, bu ve buna benzer akımları önlemek olmalıdır. Bu akımlar, dikkatleri üzerine çekecek dereceye geldiklerinde, o vakit bizim izlememiz gereken iki yol vardır. Gerek bizim, gerekse komünist olmayan diğer dünya devletlerinin güvenliğini sağlamak için; mahalli kuvvetler ve akımlar tarafından sıkışık durumda bırakılmış olan dost hükümet ve rejimlere silahlı yardımlar yapmak zorunluluğunu duymalıyız. Bu zorunlulukla yapılacak askeri müdahale ne klasik askeri stratejiye uymakta ne de geleneksel diplomatik müdahaleye benzemektedir." "Bu askeri müdahalenin kendine özgü bir biçimi ve niteliği vardır."[9][9]

Johnson Doktrini daha sonra bu ilkeler üzerine Prof. Rostow tarafından kurulacaktır.

Bu görüşler, Galula'nın "Ayaklanma Kuramı'na"da kaynaklık edecektir. Çok uluslu şirketlerin az gelişmiş ülkeleri, bu yolla da etkiledikleri görülüyor.

Bilindiği gibi, emperyalizmin, özellikle ABD Emperyalizmi'nin en büyük düşmanı, ulusal kurtuluş eylemleridir. Johnson Doktrinini kuranlardan Prof.Restow'a göre, "bütün ulusal kurtuluş hareketleri komünist olmaya mahkûmdur. Bu sebeple ezilmelidir. Bunların önlenmesi, ABD'nin dünya yüzünde duruma el koyabilmesine bağlıdır". John Mc. Dennot, kuramın açıklamasında, "teorinin ilk hedefi ve koşulu. ABD'nin az gelişmiş ülkelerdeki hegemonyasının artırılmasıdır," demekte ve şöyle sürdürmektedir görüşlerini:

"Ulusal kurtuluş hareketlerinde, gerilla metodlarına başvurarak silaha sarılan milliyetçiler yok edilmelidir. Silaha sarılmakla onların alın yazısı çizilmiştir. İsterse, antikomünist fikirlerle bile yola çıkılmış olsun."

Şubat 1966'da Güney Vietnam Devlet Başkanı ve Başbakanını Honolulu'da karşılarken yaptığı konuşmada Johnson şunları söyler: "Eğer komünist mütecavizler Vietnam'da kazanırlarsa, Kurtuluş Savaşı dedikleri müdahale yoluyla, Kore'de açık tecavüz, Filipinler, Yunanistan ve Malezya'da ayaklanmalar 'Türkiye'de tecavüz tehdidi" veya dünyanın herhangi bir yerinde seçimlerle elde edemediklerini, yapabilecekleri inancına saplanacaklardır."   .

Şu halde, ulusal kurtuluş hareketleri ezilmelidir. Ulusal kurtuluş doğrultusunda, emperyalizme karşı çıkma eğilimindeki her eylem önlenmelidir. Eylemciler isterse, "antikomünist fikirlerle yola çıkmış olsunlar."

Burada bir noktayı vurgulayalım. Bu tarihte, Türkiye'de sonradan "anarşik olaylar" olarak nitelenecek bir olay yoktu, Peki, Johnson'un sözleri arasındaki "Türkiye'de tecavüz tehdidi" ne amaçla söylenmiştir? Johnson'un ileri görüşlülüğü mü vardır? Yoksa bu sözler uygulanacak bir planı mı açıklamaktadır?

ABD'nin bir gerçeği, 1961 Anayasası'nın sosyal düzeni öngören niteliğinin halkın

---

[9] M. Fahri, agy. s. 297-298.

özlemi olduğu gerçeğini, saptadığını bilmeliyiz.

Johnson belki de, "Türkiye'de tecavüz tehdidi" sözleriyle bu özlemi kınamaktaydı. Dickson Raporu da aynı doğrultuda, Türkiye'deki uyanışın gelecekteki etkilerini ve alınacak önlemleri sergilemekte değil miydi?

Johnson'un sözleri, o zaman basınımızda da yankılandı. Zamanın ana muhalefet partisi (CHP) Genel Sekreteri Bülent ECEVİT, Kim dergisine şöyle diyordu:

"Başkan Johnson'a bu vesileyle şunu da hatırlatabilmek yerinde olurdu. Bu anlayış ve tutumla Amerika, müttefiklerinde ve Kurtuluş Savaşı veren veya kendi içlerinde hürriyet mücadelesi yapan topluluklarda ya da herhangi bir iç meseleyle karşılaman ülkelerde, güven değil, ancak bir huzursuzluk ve tehlike unsuru olabilir."

Ve Türkiye, ne yazık ki o tarihten sonra huzursuzluklar içine itilmiş, giderek, huzur ve güven halka aranan tek dava olarak dayatılmıştır. Johnson'un sözlerinin, 12 Mart'ların ve 12 Eylüllerin habercisi olduğunu, çok geç ve çok acı deneylerle öğrendik.

ABD ÜSLERİ İNCİRLİK 1993

Önce bir haber başlığı: "Amerikalı kovulmaktan korkuyor!" İyi mi? Birden şaşırıyorsunuz. Amerikalı Türkiye'den kovulmaktan korkuyormuş! Elbet yalnız "İyi mi" diye sormazsınız, "ne iyi" dersiniz, "Amerikalı'yı korkutmaya başlamışız". Bu sözlerde ne denli ciddilik aramalı bilemiyorum. Ama ABD'li Savunma Komisyonu Başkanı Patricia Schroeder'in bizimle alay ettiği gibi bir kanıya kapılmadım desem yalan olur. Söyleşinin tümünü okuduğumda da yanılmadığımı anladım. ABD bizimle düpedüz alay ediyordu. Haber 10 Nisan 1993 günü Milliyet Gazetesinde yayınlandı. Gökhan EREN, ABD'nin Savunma Komisyonu Başkanı ile Türkiye'ye gelişi ve Üslerle ilgili bir söyleşi yapar. Haber'in alt başlığı şöyle. *"Türkiye'nin ABD üsleriyle ilgili yeni müzakere yapmak istemesinden tedirgin olan ABD, Kongre üyesi ve Savunma Komisyonu Başkanı Demokrat Partili Particia Schroeder'i Ankara'ya yolladı."*

Gökhan EREN, Schroeder'e sorar: "Türkiye'yi ziyaretinizin amacı nedir?" Schroeder: "Biz Türkiye de dahil olmak üzere, askeri üslerimizin bulunduğu bütün ülkeleri ziyaret ederek ihtiyaçları nedir, bunu öğrenmek istiyoruz. Türk yetkililer, Türkiye'de bulunan ABD üsleri ile ilgili olarak tekrar müzakereye başlamak istediklerini belirttiklerinde, biz telaşa kapıldık, 'acaba bizi ülkeden atmak mı istiyorlar' diye düşündük."

Daha sonra sorulan bir soruya verilen yanıt, bu sözlerin ciddiye alınmaması gerektiğini gösteriyor. Schroeder'in EREN'in, Çekiç Güç'le ilgili sorusuna verdiği yanıt doyurucu değildir. Gökhan EREN soruyu şöyle yineler: *"İncirlik'teki ABD güçlerine güvensizlik var, İncirlik'ten kalkan ABD askeri uçaklarının PKK teröristlerini beslediği şeklinde dedikodular çıktı, bu konuda herhangi bir görüşme yapacak mısınız?* Schroeder'in yanıtı ABD'nin bize bakışım da ele veriyor. Diyor ki : *"Doğrusu bizim hayal gücümüz o kadar geniş değil, Biz hiçbir zaman bu tür dedikoduların nereden kaynaklanmış olabileceğini keşfedemedik, çünkü oradaki görevimiz tamamıyla açık. Iraklı Kürtleri Saddam'dan korumak. Bunun Dışında gizli bir planımız yok. Belki de, bizim İncirlik'teki komutanlarımız, bu konuya açıklık getirmekte geciktiler. Bunu da öğreneceğiz."* Bayan Başkan'ın son tümcesi ilginçtir. "Ama, ABD niye bu bölgede daha fazla kargaşalık yaratmak istesin."

Daha önce de değindiğimiz gibi, sözlerin diplomatik zırhını çıkardığınızda "çıkarılan kargaşanın" amaca ulaşmak için yettiğini söylediği anlaşılır, Bayan Başkan'ın. PKK'ya yardım ettiğini ise, ne yadsıyor, ne de kabul ediyor. Türkiye'de politik sorun yaratan Çekiç Güç'ün, sözleşmelere aykırı ve belgelenmiş uçuşlarından, ABD Savunma Komisyonu Başkanı'nın bilgisiz olması düşünülemeyeceğine göre, demek istediği şudur: *"Bu bizim gizli planlarımızın kapsamındadır, fazla ileri gitmeyin."* Evet, biz bu sözleri, geçmişteki kimi olaylar nedeniyle karşılaştığımız tavırlara bakarak böyle yorumluyoruz.

Bayan Başkan, İncirlikle ilgili şu değerlendirmeyi de yapar: "İncirlik üssü zaten son

derecede önemli bir konuma sahip. Herhangi birinin üslerin yerini değiştirmek gibi bir plan yaptığını zannetmiyorum." Görülüyor ki, Schroeder gerektiğinde çok açık konuşabiliyor. Bu sözlerin arasındaki gerçek de şudur: Kimse İncirlik'e dokunamaz. Çünkü İncirlik'in statüsü 1954'de saptanmıştır ve incelendiğinde görülecektir ki, ABD bu tarihte elde ettiği ödünleri ve ayrıcalıkları hiç yitirmemiştir. 1954 Antlaşması ise, böyle ağır sonuçlar doğuracak bir konuyu içeren anlaşmalarda gösterilen dikkat ve görüşmelerle değil, nota alışverişiyle yapılmıştır.

BİR BAĞIMLILIK BELGESİ 1980-SEİA

Türkiye'nin 1940'larda girdiği emperyalist tuzaklarından biri de, 1954 Askeri Kolaylıklar Antlaşması ve bunun uzantılarıdır. Bu uzantının sonuncusu 1980 Savunma ve Ekonomik İşbirliği Antlaşması (SEİA)dır. Antlaşma 29 Mart 1980'de imzalanmıştır, 5 yıllıktır. Ama süre sonunda, ABD, "müttefiki Özal"*[*] eliyle uzatmış, yeni düzenleme için, her yıl ertelete ertelete bugüne gelinmiştir. ABD'nin Özal için "En büyük müttefikimiz "deyişi elbet boşuna değildi! SEİA gibi bir bağımlılık belgesi üzerinde açılacak tartışmaları önlemek ve böylece toplumsal tepkiye neden olmamak, emperyalizmin politikalarına alet olmaktan başka nedir ki?

ABD neden," Turgut Özal'ın ölümü büyük kayıptır" demiştir?

Ufuk GÜLDEMİR'in Özal'a ilgili değerlendirmesine göre: "Özal, daha iktidarının ilk günlerinden itibaren, Amerika'nın Türkiye'de işbaşında kim olursa olsun bildiğini okumaya devam edeceği değerlendirmesini yapmış ve bunun zararlarını azaltmanın tek yolunun ABD ile kayıtsız şartsız iyi geçinmek olacağını düşünmüştür."[10][10]

Elbet bu da bir politikadır ama bunun adı teslimiyetçiliktir. Ve işte ÖZAL'ın karşısında olduğu ve bittiğini söylediği, Kemalist tutuma taban tabana zıttır. Ve elbet Kemalist tutum yok edilmedikçe de, Özalvari politikalar toplumun geniş bir kesiminde tepkiyle karşılanacaktır.

27 Mayıs sonrası ve özellikle Johnson'un mektubu üzerine Türkiye-ABD ilişkileri üzerine başlayan tartışmaların Silahlı Kuvvetler'e yansıması sonucu, Antlaşmaların ele alınması Silahlı Kuvvetler'de önce çıkarılmış ve 1964'de başlayan çalışmalar sonunda, Askeri Kolaylıklar Antlaşması," Ortak Savunma ve İşbirliği Antlaşması" olarak yinelenmiştir. Antlaşma, 26 Mart 1976'da bu kez "Savunma İşbirliği Antlaşması" adıyla yinelenmiş, ABD bu anlaşmayı Senatodan geçirmemiştir. Bu dönem, Türkiye'ye ambargo uygulandığı dönemdir. 1976 Antlaşması, kamuoyuna, üs kavramının yarattığı tepkiyi önlemek için olsa gerek, "tesis" olarak sunulmuş ve *"Savunma amacıyla kurulan tesisler, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin kendi tesisleridir? Tesisler Türk Komutan'ın yönetimindedir. Türk Makamlarının denetimindedir"* söylemiyle açıklanmıştır. Oysa bu açıklamalar gerçeğe aykırıydı ama yöneticiler kamuoyu baskısı ile, ABD'nin dümen suyu arasında kalmışlardı.

1980 Antlaşması da, 1954 antlaşmasının yinelenmesi olan önceki antlaşmalardan ayrı bir hüküm getirmiş değildir. Haber'in verilişi bile, hiçbir değişikliğin olmadığını anlatmaya yeter.

30 Mart 1980 tarihli Milliyet Gazetesinde, Nilüfer YALÇIN, anlaşmayı şöyle sunar: *"12 Üs'te ABD'ye savunma önlemlerine katılma izni verildi"* Haber'e göre: Türkiye ile ABD arasında yapılan yeni Savunma Ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması (SEİA) 29 Mart 1980'de Ankara'da imzalanır. Anlaşma TBMM'ye gizli bölümleriyle birlikte sunulur. ABD, 12 Eylül'e yol açmak için, asker'in gönlünü almak istemiş olmalı. Yoksa, bizim ABD'nin kendi üssü olduğunu bile bile, üslerden yararlanması için "savunma önlemlerine katılma" izni vermeye gücümüzün yetmeyeceğini bir halk deyimiyle "dünya alem bilir." Bu açıklama, gerçekler karşısında bizim, kendimizle alay etmemiz gibi bir sonuç doğurmaz mı? Böyle bir açıklama ayrıca, bizi dünyanın gözünde küçük düşürme değil midir?

---

[*] Turgut Özal'ın ölümünde, Clinton mesajında, "ABD'nin en büyük Müttefiki Turgut Özal'ın ölümü büyük kayıptır" demişti.

[10] Ufuk Güldemir - Texas Malatya, s.95

Çünkü dünya ABD'yi de biliyor, Türkiye'yi de... Ve sözleşmelerin mantığım da!

Sadece tek bir kavram üzerinde düşünmek bile yeter, büyük yalanı anlamaya. Şu, "Ortak Savunma" kavramıdır bu!.. ABD ile biz neyin ortak savunmasını yapacağız? Hangi ortak çıkarımız vardır? Eğer öyle ise, yani ortak çıkar ve yararlarımız varsa ve ABD, Türkiye'nin de yararlarını bu ortaklık içinde düşünüyorsa, bizi neden bekçiymişiz gibi görüyor? Silahlı Kuvvetlerimizin modernizasyonu için *"elden gelen her türlü gayreti göstereceğini" (Sözleşme Md. 3)* söylerken, ABD'nin çıkarları ile ilgili hükümlerde neden "... göre yürütülecektir" (örneğin, Temel anlaşma, md. 4 son paragraf, Md.5/2, 3, 4 ve 5. paragraflar, 7. md. ve benzeri hükümler) şeklinde kesin hüküm taşımaktadır.

İncelendiğinde görülecektir ki bu anlaşma da, öncekiler gibi, Türkiye'nin bağımlılaştırılmasındaki zincirin halkalarından biridir.

Bu anlaşma yürürlüğe girdikten sonra Haziran 1980'de Demokrat Gazetesi ile yaptığım bir söyleşiyi (o günlerde 12 Eylül'e gidişten başlayarak bu günleri de içeren programlara işaret etmekden öte, bağımsızlığımızın nasıl ipotek altına alındığı maddeler yorumlanarak açıklandığı için) aynen aktarıyorum:

ORTADOĞU VE SEÎA-1980

"Demokrat-1: Ortadoğu'da genel gelişmeler ışığında ABD'nin Türkiye'den beklediği nelerdir?

"M.Emin Değer-1: Sorunuzu yanıtlarken Ortadoğu'nun önemi üzerinde durmak gerekecektir. Bilindiği gibi, Ortadoğu, dünyanın en önemli stratejik maddesi olan petrol yataklarının bulunduğu bölgeyi denetim altında tutan stratejik bir yerdir. Ortadoğu petrol yataklarının bulunuşundan önce de emperyalizm için önemli bir bölge idi. Ancak çağdaş gelişmenin en önemli maddesi olan enerjinin bugün için petrole dayalı yönü nedeni ile önemini daha da arttırmıştır.

“ABD Emperyalizmi (bugün emperyalizmin geçirdiği bunalım nedeni ile Batı ile birleşerek sürdürülen emperyalizm) Ortadoğu'yu petrol yatakları nedeni ile denetimde tutmak istemektedir. ABD Özel sektörü, büyük ölçüde işletme hakkına sahip olduğu petrol yataklarının elden çıkmasını istemez. Bir yıl öncesine değin İran, Türkiye ve Arap Yarımadasını içine alan stratejik bir üçgenden söz edilirken, İran'ın İslamî devrimle emperyalizmden kopuşu, Afganistan olayları ve İslam dünyasındaki kıpırdanmalar, ABD emperyalizminin Ortadoğu'daki güvenlik halkalarını param parça etmiştir. 1965 yılında ABD Dışişleri Bakanlığı'nın çıkardığı Bültenin 695.sayfasında şöyle denilmektedir:

"Ancak sadece Kuzey Amerika ile ya da batı yarım küresi ile ya da Kuzey Atlantik Topluluğu (NATO) ile sınırlandırılmış savunma taktiklerinin artık güven ve refah sağlamayacağını biliyoruz.

"Dünya çok küçülmüştür, toprak ile, su ile atmosfer ile, bunları kaplayan uzay ile, yani dünyanın tümü ile ilgilenmeliyiz."

"Bu sözler, emperyalizmin değişmez ilkesini vurgulamaktadır. Birincisi, emperyalizm dünya egemenliği kurmak istemektedir. İkincisi, birincisine bağlı olarak ya da bu amacı gerçekleştirmek için kurduğu güvenlik örgütlerinin yetmezliğini ve yeni güvenlik kuşakları kurmak gerektiğini vurgulamaktadır.

“ABD'nin Türkiye ile ilgilenmesi sadece Türkiye'nin kendi konumu dolayısıyla değildir. Ya da gayri milli işbirlikçi burjuvazinin deyimi ile, "ABD bizi dost olarak gördüğü" için bizimle ilgilenmemektedir. Bizim güvenliğimiz, bizim gelişmemiz, bizim çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmamız için de bize yardım etmemektedir. Eğer gayri milli burjuvazinin söyledikleri doğru olsaydı, otuz yıldır yardım gören Türkiye'nin Silahlı Kuvvetleri bugün yeniden yardıma muhtaç durumda kalmazdı. Eğer halka yutturmak istedikleri yalan değil gerçek olsa idi, Türkiye ekonomisi iflas içinde olmazdı. Eğer ABD bize, bizim çıkarımızı ön plana alarak yardım etmiş olsa idi, ambargo uygulamazdı. Ve eğer İran olayları ve Ortadoğu'daki

emperyalizm aleyhine gelişmeler olmasa idi, ambargonun kaldırılmasını daha çok beklerdik. ABD Emperyalizmi, son gelişmeler karşısında Türkiye'nin yeniden kazandırılması üzerinde durmaktadır. Ama bu demek değildir ki, Türkiye'ye Türkiye için yaklaşılmaktadır. ABD, Ortadoğu'da kaybettiği İran'ın yerini onun kadar dolduracak (bu noktanın üzerine basarak yineliyorum. Çünkü Türkiye hiçbir zaman Şah'ın İran'ı kadar ABD'nin buyruğunda olmamıştır) ve Basra Körfezi'ni böylece denetlemeye olanak sağlayacak bir Türkiye istemektedir. Batılı basından öğrendiğimiz kadarı ile Türkiye-Mısır ve İsrail üçgeninin ABD Emperyalizminin Ortadoğu'daki yeni güvenlik üçgeni olması istenilmektedir.

SEİA VE MODEL ARAYIŞLARI

"İşte tam bu sırada Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması (SEIA) gündeme gelmiştir.

Ve ayrıca Türkiye'de, Anayasa ve rejimi, ABD'nin güvenlik halkasının zincirlerini parçalamayacak bir güvenceye alacak biçimde değişme önerileri gündemdedir.*[*] Aslında Anayasayı değiştirme önerileri 1965'ten bu yana hep gündemdir. Ancak rejime yönelik oluşu, 1979 başlarından beri fısıltılar halinde konuşulurken bugünlerde gündeme geçirilmiştir.

"Anlaşıldığı kadarı ile, getirilmek istenen sistemin ilk amacı bir türlü susturulamayan toplumsal muhalefeti ortadan kaldırmaktır.**[* *] Çünkü 1950'lerde ve 1960'larda gizlilik içinde sürdürülen Türki-ye-ABD İlişkileri ve sohbetlerde kararlaştırılan üs ve tesis verme ilişkileri, Türkiye'de bu toprağın her noktasına sahip çıkan toplumsal muhalefetin gelişmesi ile artık kapalı kapılar ardında yürütülememektedir. Türkiye'de hükümetler artık bu tür ilişkileri kamu oyuna açıklamak zorunda kalmaktadırlar. İncelendiğinde görülecektir ki, yeni Türkiye-ABD Anlaşması'nda, yani SEIA'da, Türkiye lehine hiçbir gelişme yoktur, ama Türkiye Hükümeti, bu anlaşmayı kamuoyuna açıklamak zorunda kalmıştır. Bu sonuç, Türk Solu'nun zaferidir. İşte Türkiye'deki rejim değişikliği de, Türkiye'de solun belini kırmayı bu nedenle amaçlamaktadır. Toplumsal muhalefeti daha başlangıcında ezme girişimi demek olan 12 Mart başarıya ulaşamamıştır, Anayasa değişikliğine karşın ulaşamamıştır. O halde sadece Anayasa'yı değiştirmekle yetinilmemelidir. Rejimi de değiştirmek gerekmektedir. İşte Demirel'in gayri milli burjuvazi adına, emperyalizmin direktifleri doğrultusunda uyguladığı taktiğin amacı budur. Utanmadan açıklanan, *ülkeyi Batı sermayesine açma girişimlerini, ülkeyi emperyalizmin denetimine verme girişimleri ile tamamlamak! Çünkü sermaye, girdiği yerde kendisi için güvenlik isteyecektir. Bu güvenliği elbet kendi düşüncesi ve denetimi doğrultusunda sağlamak ister. Batı sermayesine açılan Türkiye'nin, güvenlik yönünden de emperyalizmin denetiminde olması kadar doğal bir sonuç yoktur.*

"Bir de şu noktayı vurgulamak gerekir: ABD, Ortadoğu'da kendi kendine yetebilecek bir Türkiye'nin gelişmesini istememektedir. Çünkü böyle bir Türkiye, Ortadoğu'da güç dengesini altüst etmekle kalmayacak, tüm gelişmekte olan geri bıraktırılmış ülkelerin lideri durumuna geçecektir. O nedenle Türkiye'nin kendisine sürekli bağımlı kalmasını öngörmektedir.

"Kısaca ABD, Ortadoğu'daki çıkarlarının bekçiliğinde, sürekli kendisine bağımlı, çıkarları için kullanabileceği bir Türkiye modeli oluşturma çabasındadır.

"Demokrat-2: Bu anlaşma Türkiye'ye ne gibi haklar tanımakta Türkiye açısından ne gibi sakıncalar taşımaktadır?

"M.Emin Değer-2: Türkiye-ABD İlişkileri, İkinci Paylaşım Savaşı sırasında başlamış ye 1947 Anlaşması ile ilk kez resmi kimliğe bürünmüştür. 1950 sonrası hükümetleri de, Türkiye'yi tam anlamı ile emperyalizmin tuzağına atmışlardır. Denilebilir ki, Türkiye 30 yıldır

---

* O günlerde Yeni Forum Dergisi ve Tercüman Grubu, 1982 Anayasası'nın ilkelerini içeren çalışmalar içindeydi.

* (**) Bu amaç gerçekleşmiş ve 12 Eylül suskun ve tepkisiz toplum yapısını yerleştirmiştir.

*

emperyalizmin tuzağındadır. Kanımızca ABD'nin- 1947 yılında sağladığı ve 1950lerden sonra geliştirdiği yarara -çıkara- dayalı ilişkiler, ABD çıkarları açısından hiçbir sakınca yaratmamıştır. ABD, Türkiye'de 1975'lerden önce nelerden yararlanıyorsa, 1975'lerden sonra gizli de olsa aynı şeylerden yararlanmıştır. Bunların ABD'ye dayanan resmi açıklamaları her zaman yapılmaktadır. Yalnız 1975'den sonra ABD'nin Türk Silahlı Kuvvetleri ile olan ilişkilerinde bir gerileme olmuştu. Kanımızca anlaşma; bu gerilemeyi durdurmayı, ondan da öte ilişkileri, NATO'nun, Ortadoğu'daki gelişmeler açısından üstleneceği görevleri de kapsayacak biçimde geliştirmeyi amaçlamaktadır. Anlaşma bir temel ve üç tamamlayıcı anlaşma metni ile uygulama anlaşmaları demeti halindedir.

"Anlaşmalarda "iki hükümet arasındaki güven ve işbirliğini arttırmak amacı ile" deyimi sık sık kullanılmakta, "egemen eşitlik"ten söz edilmekte ve "dünya barışına böylece katkıda bulunulduğu" vurgulanarak barışın, yeterli bir savunma düzeni ile sağlanabileceği ileri sürülmektedir. Temel anlaşmanın giriş bölümünde, "... Kuzey Atlantik Antlaşması alanının güvenlik ve savunmasına ilişkin yükümlülüklerin bilinci içinde..." deyimi ile önceki anlaşmalarda olmayan yeni bir kavram getirilmiştir. Bu kavramın açık anlamı şudur: "ABD, Türkiye'deki üsleri, bu anlaşmaya dayanarak herhangi bir Ortadoğu Harekâtı'nda kullanabilecektir.*[*] Bu anlaşma, ABD'ye bu hakkı vermektedir. Çünkü Ortadoğu'daki gelişmeler Kuzey Atlantik Andlaşması alanının güvenlik ve savunmasını tehlikede sayacak nitelikte görülebilir. NATO'nun son toplantılarında bu konu dile getirilmiştir.

"ABD, bu anlaşmaya dayanarak Türkiye'deki üsleri daha rahat ve kolaylıkla kullanacağından, herhangi bir Türkiye Hükümeti, üslerin ve öteki ABD teşkilatlarının kullanılmasını engelleme görüntüsü içinde olmayacaktır. Çünkü, NATO Bakanlar Kurulu yada NATO'nun yetkili organları Arap Yarımadası'ndaki, İran'daki ya da Basra Körfezi'ndeki herhangi bir olayı *"Kuzey Atlantik Antlaşması alanının güvenlik ve savunması"* için sakıncalı gördüğü an, Türkiye bu karara uymak zorundadır. Kanımızca, anlaşmanın getirdiği en ağır yükümlülük ve bağımlılık burada yatmaktadır.**[**] Ve ABD'nin Türkiye'den beklentilerinin en önemli bölümü de buradadır.

"Doğal olarak ulaşılan bu nokta, gelecekteki Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri'nin elini kolunu bağlamaktadır."*[***]

"Temel anlaşmanın birinci maddesindeki hüküm, geçmiş uygulamalar ve biraz sonra sunacağım bir belge ile birlikte değerlendirildiğinde daha iyi anlaşılır. "Bu hükme göre:

"Taraflar ekonomik ve sosyal gelişmelerini artırmak için egemen eşitlik ve karşılıklı yarar temeline dayanarak işbirliğini sürdüreceklerdir."

"Şimdiye kadarki uygulamalar göstermiştir ki, bu karşılıklı ilişkiden Türkiye hiçbir yarar sağlamamıştır. Eğer sağlamış olsaydı, NATO yetkilileri, "Türk Silahlı Kuvvetleri'nin savaşamaz durumda olduklarını" söylemezlerdi. Eğer sağlamış olsaydı, otuz yıldır yardım gören Türk ekonomisi bugünkü batağa saplanamazdı. *"Egemen eşitler"* deyimlerinin de ne anlama geldiğini geçmiş uygulamalarda gördük. Johnson'un İnönü'ye yazdığı mektuptaki direktif ve ambargo olayları, egemen eşitlik sözcüklerinin aldatma olduğunu göstermiştir.

Sosyal ve ekonomik ilişkilerin amacı ise, bizim resmi bir yayınımızda, Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü'nün "T.C. Devlet Teşkilatı Rehberi 1972'de" şöyle vurgulanmaktadır:**[****]

"Birleşik Amerika'daki hür müesseseleri yaşatmanın, ancak bütün dünyaya şamil bir hürriyet davası içinde mümkün olabileceği inancı ile az gelişmiş memleketler halklarına,

---

[*] Gerçekten, 1990 ABD Körfez krizi sırasında üsleri kullandığı gibi, şimdi de kullanmaktadır.

[**] ABD, 1990 Körfez Bunalımı sırasında NATO ülkelerini yanına almış ve üsleri böylece kullanmıştır.

[***] Gerçekten öyle olmuş ve Körfez krizinde ve Çekiç Giiç'ün son faaliyetlerinde ABD İncirlik üssünü istediği gibi kullanmak istemiştir, kullanmıştır.

[****] Bu belge, AD'nin kuruluş ve varoluş amacını gösterir.

kendi kaynaklarını geliştirmek, hayat standartlarım iyileştirmek ve *sorumluluklarım anlamış idareler kurmalarını sağlamak üzere* sağlam plan ve programlara dayanan iktisadi kalkınma için kendi kaynaklarını harekete geçirme çabalarına sosyal ve iktisadi alanlarda, ABD'nin diğer görevli teşkilatı arasında, yardımda bulunmaktır."

"Temel anlaşmanın 2. maddesindeki şu hüküm, anlaşmanın ne ölçüde ciddiyet ve gerçeğe dayandığını anlatmaya yeter.

"... sağlam bir savunmanın sağlam bir ekonomiye dayandığı gerçeğini kabul ederek."

"Yalnız savunma değil, bir ülkenin tüm varlığının sağlam bir ekonomiye dayandığı gerçektir. Ancak Türkiye'nin, ABD Emperyalizminin tuzağında geçen otuz yıl sonra ulaştığı bugünkü durumda, iflas etmiş bir ekonomi ile savunmanın hangi ölçüde sağlam olacağı gerçekten düşünülmeye değer. Şu halde diyebiliriz ki, savunmamız hiçbir zaman sağlam olmayacaktır. Ya da sağlam olmak için bir desteğe gereksinilmektedir. Bu destek de, emperyalizmin desteğidir. ABD emperyalizmi ise, desteği hangi koşullarda yapacağını yukarıya aktardığımız Devlet Teşkilatı Rehberi'nden alınmış olan, AID'nin kuruluş amacını belirleyen sözleşmeyle bize kabul ettirmiştir.

"Bize yapılacak yardımın amacı bellidir: Birleşik Amerika'daki hür müesseseleri yaşatmak!..

"Birleşik Amerika'daki hür müesseseleri yaşatmak için, Türkiye'de, "... *sorumluluklarını anlamış idareler kurulmasını sağlamak ... gerekir,",* Bu sorumluluğun kime ve nereye karşı olduğu bellidir. Amaç, Birleşik Amerika'daki hür müesseseleri yaşatmaktır. Yani tekelleri yaşatmaktır. Emperyalizmin tekelleşme döneminde tekellere yardımcı olmaktır.

ABD, Ne Kadar Ciddidir?

"Anlaşmanın 3. maddesi, "... iki hükümet arasındaki karşılıklı güvenlik işbirliğinin güçlendirilmesi amacı ile Birleşik Devletler Hükümeti... savunma malzemesi, hizmetleri ve eğitimi sağlamak için elinden gelen her türlü çabayı gösterecektir," hükmünün gerçek anlamı ile değerlendirilmesi şöyle olabilir: Bu hüküm gayri ciddidir. Çağımızda her şeyin nasıl ve hangi yöntemle yapılacağının saptanması yapılırken, bir ülkenin savunması ile ilgili bir konuda, "elinden gelen çabayı gösterecektir" şeklindeki bir sözleşme hükmünün, başka türlü nitelenmesine olanak yoktur.

"Yani Türkiye Cumhuriyeti, Birleşik Amerika Devletleri'ne "benim savunmam için şunlar şunlar gereklidir" diyecek. Evet Türkiye, bu sözleşmeye dayanarak, ABD'den isteyecektir, haklı olarak isteyecektir. Ama ABD, *"elinden geldiği kadar" istenenleri vermeye çalışacağını* söyleyecektir. Geçmişte olduğu gibi, bu kez de "Ben seni çok seviyorum dostum, sen şöyle aslansın, böyle kaplansın ama çabama karşın sonuç alamıyorsam kusur bende değil. Kongreye söz anlatmak güç. Ben bu sözleşmenin hükmü gereği elimden gelen çabayı gösteriyorum" diyecektir. Sözleşme işte böylesine çok önemli konuda ciddiyetten uzak hükümler taşımaktadır.

"... *Yardım sağlamak üzere elinden gelen her türlü gayreti göstermeyi taahhüt eder,"* ibaresi bir nolu tamamlayıcı anlaşmanın 1. maddesinde de vardır. Yukarıda da değindiğimiz gibi, bunun anlamı açıktır. ABD, istediği zaman, istediği kadar ve kendi istediği şeyleri verecektir. Vermek istemedikleri için tekrar, *"elimden gelen çabayı gösteriyorum, ama olmuyor"* diyecektir. Böylesine gayri ciddi ibareler bulunan sözleşmenin, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin onayından geçmemesi gerekir.

"Biz, TBMM'deki parlamenterlerin, ulusal onura indirilen bu şamardan ders alacakları inancındayız.

"Sözleşmelerdeki en ilginç ve komik ya da gayri ciddi deyimlerden birisi de şudur: "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, ABD Hükümeti'nin belirli Türk Silahlı Kuvvetleri tesislerinde müşterek savunma tedbirlerine katılmasına izin verir."

"Oysa yardım, anlaşmaya göre ulusal savunma için değil, ortak savunma içindir.

Ortak savunma için bile, TSK'nın modernizasyonu gerekir. İşte ABD bunun için bize yardım edeceğini sözleşme ile kabul etmiş görünüyor. Ama "elinden geldiği kadar." Bu durumda, Ortak Savunma'nın da bir aldatma olduğu anlaşılmıyor mu?

"Bu, gerçek anlamda büyük bir aldatmacadır, bir milletin onuru ile alay etmedir. Herkes bilmektedir ki, Türkiye'deki üs ve tesisler ABD kuruluşlarıdır. Bunun da ötesinde, sözleşmenin öteki hükümleri ile bu hüküm tam bir çelişki halindedir. Şimdi bunları saptayalım.

Üsler ve Tesisler ABD'nindir

"3 numaralı tamamlayıcı anlaşmanın tümü incelendiğinde şu sonuçlar çıkar:

"Tesisler ve üsler ABD'nindir. Neden mi? Eğer bunlar TC'nin iseler ve biz onlara kullanmak için izin veriyorsak, sözleşme sonunda ya da sözleşmenin bozulması halinde, TC Hükümeti'ne verilmesi söz konusu olan kullanma hakkı nedir? 3 numaralı tamamlayıcı sözleşmenin 7. maddesinin 2 numaralı paragrafı: *"Bu tür taşınmaz malların Birleşik Devletler tarafından kullanımının sona ermesini müteakip kullanım hakkı Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ne geçecek ve eğer varsa bakiye değeri, geçmiş uygulamalar dikkate alınarak karşılıklı mutabakat ile tespit edilecektir..."* Yani ABD, kullandığı araç ve gereci Türkiye Hükümeti'ne satacaktır. Bundan önceki sözleşmelerde bu hüküm daha açıktı. Bu kez biçimsel bir davranışla, sözde bu tesisler ve mallar, "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nindir, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, ABD Hükümeti'ne kullanmak hakkı lütfetmiştir" söylemiyle böyle bir izlenim verilmek istenmiştir.

"Yalnız araç ve gereçle kalmıyor parası ödenecek konular. Aynı maddenin son cümlesi şöyledir: "söz konusu mallara, temel tesisat sistemleri ve binalara sürekli olarak eklenmiş veya yerleştirilmiş diğer sabit eşya da dahil olacaktır."

"Şimdi sormak gerekir. Bu tesisler, TC Hükümeti'nin değil miydi? Biz kullanım hakkını ABD'ye vermemiş mi idik? O halde, hangi nedenle sözleşme sonunda bu malzemeyi parasını ödeyerek bize devrediyorlar? Evet bu soru sorulmalı ve yanıtı alınmadan da bu sözleşme, parlamentodan geçmemelidir.

"Üç numaralı anlaşmanın 9. maddesi, NATO Savunma Planları amaçları doğrultusunda İncirlik ve *Söz konusu faaliyetlere hizmet eden muayyen sivil ve askeri hava alanlarının kullanma hakkını da kapsamaktadır.* Yine bu faaliyetlerle ilgili olarak gemilerin Türkiye'nin herhangi bir limanına (sözde, hükümetin izin vereceği) girme hakkını da tanımaktadır.

"Uygulama aşamaları incelendiğinde, ABD üs ve tesislerinin kimin malı olduğu, hangi amaca göre ve kimlerin emri altında çalıştığı daha iyi anlaşılmaktadır.

ABD Bayrağı Aldatmacası

"Öncelikle bir konuyu altını çizerek vurgulamak istiyoruz. Hani şu sağ basının, "tesislerde bundan böyle Türk Bayrağı dalgalanacaktır," safsatası var ya, işte bu konu, tesislerde Türk Bayrağı dalgalanması bir hikâyedir, bir aldatmadır.

"Üç numaralı tamamlayıcı anlaşmanın 3. maddesinin 5 numaralı paragrafı, *"tesisteki Birleşik Devletler Kuvvetleri'nin karargâhında Amerikan Bayrağı çekilebilir,"* hükmünü taşımaktadır.

"Zaten her tesisteki ve üsteki asıl unsur, o tesisin can damarı olan yer Amerikan personelince işletilen yerdir. Yani bu yer Sinop Tesisi'ndeki Dinleme Yeri'dir. Yani bu yer Pirinçlik Tesisi'ndeki Gözleme ve Dinleme Yeri'dir. Yani bu yer, İncirlik Üssü'ndeki her türlü istihbarat ve harekât merkezleridir. Ve bu yerlere Türk personel giremez. Bu yerlerin işletilmesi doğrudan doğruya ABD personeline aittir. Türkiye Hükümeti, emperyalizme karşı gani gönüllü olduğu için buraları ABD'ye terketmiştir. 3 numaralı tamamlayıcı anlaşmanın 3. maddesi *Türk Komutanı'nın güvenlik konularını kapsayan bir yetki içinde olduğunu, Birleşik Devletler subayının ise, "kendi kuvvetleri ve münhasıran bunlar tarafından kullanılan teçhizat, malzeme ve yerler üzerinde komuta ve kontrol icra ederek aynı zamanda bunların güvenliğini*

sağlayacak, faaliyetlerin ve bu anlaşmanın ruhuna ve hükümlerine uygun yürütülmesini sağlayacak" demektedir. Ayrıca, iki komutanın işbirliği edecekleri de vurgulanmaktadır. Ancak bu işbirliğinin de; "... tesisteki faaliyet ve teknik işletmenin hükümlerine uygun olarak" yürütülmesi doğrultusunda olacağı vurgulanmaktadır.

Türk Askeri Güvenlik Bekçisidir

"Bu sözlerin anlamı şudur: Güvenlik konusunda, yani *tesisin dış güvenliği konusunda kuşkuya düşen ABD, Türk komutana,* "güvenlik sağla" diyecektir. Ancak, Türk komutan, tesisin ana unsurunun işletilmesinden sorumlu olmayacağı için, ABD'li komutana herhangi bir konuda söz söyleyemeyecektir. Bu görüşümüzü, aynı maddenin 2 ve 3 numaralı paragrafları doğrulamaktadır.

"Hele bilgilerin paylaşılması ile ilgili bir madde var ki, teknolojik gelişmemiz ve düzeyimiz göz önüne alınırsa, 3 numaralı anlaşmanın 2. maddesinin 2. paragrafının nasıl uygulanacağı ancak o zaman anlaşılır.

"Tesisteki araç ve gerecin her zaman en son teknolojik gelişmeye göre değiştirilmesinin de söz konusu olduğu bu sözleşmede, *Türk personelin yetiştirilmesi de, ABD'ye ve onun keyfine bırakılmıştır.* 3 numaralı anlaşmanın 2. maddesinin birinci paragrafı bu konuyu düzenler. Denilmektedir ki: *"Bu işbirliğinin amaçlarına uygun şekilde Birleşik Devletler Hükümeti, Türk personelinin eğitimine imkan sağlayacaktır."*

"Peki, ne miktar personele, ne ölçüde, ne zaman imkân sağlayacaktır. Yani ABD'nin keyfi istediği zaman istediği kadar personele bu imkân sağlanacak, dolayısıyla ABD, tesisleri istediği gibi kullanacaktır. Ve biz, yetişmemiş personelimizle denetleme olanağından bile yoksun olacağız.

ABD'li Müteahhit ve Yargı Hakkı

"Bu anlaşma ile *ABD'li müteahhit deyimi gündeme gelmekte.* ABD'li müteahhidin, ABD'li işçilerin ve bunların yakınlarının (kayınvalideleri ve kayınbiraderleri gibi) NATO kolaylıklar Antlaşması hükümlerine göre suçlulukları halinde yargılanmaları ABD makamlarına ait olacaktır.

"Yeryüzünde ilk bağımsızlık savaşı vermiş bir ulusun çocuklarına, emperyalizmin üs ve tesislerinin kapılarında nöbet bekletmek kanımızca utançların en büyüğüdür. Kendilerine, "Atatürkçüyüm" diyenlerin, bu halkın yüzüne bakacak yerleri yoktur.

"Uygulama Anlaşmaları'ndan incirlik Tesisi - gerçekte üssü - ile ilgili bölüm ABD'nin şimdiye kadar elde etmediği yeni haklar elde etmesini sağlamaktadır.

"İncirlik Uygulama Anlaşması'na ek "Adana Askeri Terminal Kontrol Sahası İçinde Hava Trafik hizmetlerine Ait Usuller" başlıklı anlaşmanın tanım maddesi şöyledir: *"Adana Terminal Kontrol sahası, Merkezi incirlik Tacı'nın oluşturduğu yarı çapı 50 deniz millik saha olup, İncirlik Hava Üssü'nü ve Adana Sivil Hava Alanını içerir."* Bunun anlamı şudur. "Gerektiğinde, 50 deniz millik yarı çaplı alan içinde ABD her türlü askeri önemli alır ya da aldırır." Çünkü söz konusu olan bu yarı çaplı dairenin merkezindeki üssün güvenliğidir.

"Örneğin, güvenliğe aykırı olduğu gerekçesi ile sanayi tesislerini durdurabilir. Her türlü hasadı engelleyebilir, ulaşımı durdurabilir.

"Altına, egemen eşitler sözcükleri ile imza koyduğumuz belge işte böylesine bir bağımlılık belgesidir.

"Tesislerden elde edilecek bilgiler hakkında ABD'nin vereceği üç aylık raporlar, bu raporların neleri içerdiğini bilecek teknik personeli ABD yetiştirmediği sürece ABD'nin keyfine tabi olacaktır.

"ABD istediği personeli, istediği zaman Türkiye'ye sokabilecektir. İstediği malzemeyi sokabilecektir.

"Ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Türkiye halkının tüm kararlılık ve bilincine karşın,

böyle bir anlaşmayı imzalamış, parlamentoya sunabilmiştir.

"TBMM'ye düşen tarihi görev, bu bağımlılık anlaşmasını, hükümetin suratına çarpmak olmalıdır. Şimdi gerçek milliyetçi ve Atatürkçülerin kimler olduğu daha iyi anlaşılacaktır.

"Bu arada Türkiye yurtseverlerine, devrimcilerine ve solcularına düşen tarihsel bir görev vardır. Anayasa değişikliğinin ardında, Türkiye'nin bağımlılığını gizlemek amacı yattığını, bu bağımlılık sözleşmesinin tıpkı Sevr Antlaşması gibi yırtılarak, emperyalizmin ve onun uşakları gayri milli -işbirlikçi- burjuvazinin suratına çarpılacağını halkımıza anlatmak, işçi sınıfının Türkiye'nin bağımsızlık kavgasında, Türkiye'nin demokratlaşması kavgasındaki yerini inançla anlatmak... Türkiye aydınını, Türkiye gençliğini, Türkiye emekçisini yeni görevler beklemektedir. Emperyalizm, tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de yenilecektir. Kavga ne kadar uzun ve güç de olsa zafer yine emekçi halkın olacaktır."

Böyle demiştik 1980 Haziran'ında! Ama emperyalizm, 12 Eylül'le bizi bu kez tam bir cendereye aldı. Ve cenderenin burgularını da güvendiği ellerle teslim etti. 1980'ler öncesi yanlış ve saptırılmış aşamaları da olsa, devingen bir toplum olan Türkiye, sinmiş, ürkek ve konuşurken duraksayan, hak aramaya bile korkan insanlardan oluşan bir yapıya dönüşmüştür.

İşte bu noktaya, o tuzaklarda yürüyerek geldik. Tuzaklardan kurtulmak için de, o tuzaklara nasıl düştüğümüzü bilmemiz gerekir.

SÖZLEŞMELERİN TUZAĞINDA YADA BAĞIMSIZLIKTAN BAĞIMLILIĞA -II-

Statükonun, tarihin belli bir anında, güçlünün istenciyle belirlendiği kabul edilir. Yeni Dünya Düzeni için, Ortadoğu'da işte "tarihin o belli bir an"ı Körfez krizi ile girilen dönem olmuştur. Ortadoğu'nun, yeni dünya düzenindeki yerine göre, Türkiye'nin rolü, değişmemiş görülüyor. Dahası, bugün topraklarına konuşlanmış "Çekiç Güç"ün eylemleriyle Ortadoğu'daki emperyalist gidişe ister istemez yataklık ederek, tarihin kendisine uygun görmeyeceği bir rolün içindedir Türkiye!..

Türkiye, bu noktaya nereden, nasıl ve kaç yılda geldi?.. Bu çalışma, bu soruya yanıt aramaktadır. Nereden geldiğimiz belli... Bir Ulusal Kurtuluş Savaşı'ndan geldik. Nasıl geldiğimiz de belli; emperyalizmin güdümünde geldik. Kaç yılda... derseniz yarım yüzyılda!.. Tuzaklar içinden geçerek geldik! Bağımsız bir ulus olmanın onurunu, bağımlılığa bırakarak geldik!..

O bağımlılığın belgesel öyküsünü izlemek istersiniz sanırım.

O öyküyü bilmeden, bağımsızlık arayışına başlayamayız... Onun için izlenmelidir bu serüvenin öyküsü...

EMPERYALİZM KARAR VERİR UYGULATIR

Önce Abramowitz geldi. Hep böyle olmuştur. Türkiye'yi ilgilendiren önemli bir sorun söz konusu ise, ve Türkiye'nin direnci kırılmak isteniyorsa, o gün için yönetim sorumluluğu olmayan bir ABD'li gelir... Özlemiştir Türkiye'yi, dostlarını!.. Kısa bir gezi için çıkmıştır yola. Geçerken de uğrayıvermiştir. 1983 Genel Seçimlerinden önce de, Kissinger'den tutun da, Richard Perle, A.Haig'e" değin bir sürüsü gelmişti. Birisi de Başkan Reagan'dan mektup getirmişti Kenan EVREN'e. Geliş nedenlerini açıklamıyorlardı, ama belliydi. Özal, onların adamıydı, seçim şansının elinden alınmasını istemiyorlardı. Geldiler, etkilediler ve başardılar. Askere düzenlettikleri 12 Eylül sistemini, adamlarına teslim ettiler!

Abramowitz da öyle oldu. Birden karşımıza dikiliverişini anlayamadık. Tarih, 11 Mart 1993'dü... Kendisi, "bir ajans için bilgi topladığını, Türkiye'yi de iki yıldır özlediğini" söyledi. Ama bir fısıltı dolaştı çevrede. Abramowitz diyesiymiş ki, "Amerika bu Nevruz'da kan görmek istemiyor..."

İstemiyor anladık, biz de istemiyoruz. Kardeşimize silah çekmek kolay mı? Biz de istemiyorduk, ama ya PKK saldırırsa ne yapacaktık? "Patron kan görmek istemiyor" diye halkın kırılmasına mı göz yumacaktık? Ya da o toprakları terkedip çıkacak mıydık?

Yeni bir sorun çıkabilirdi, eğer olaylar beklenenin ve umulanın dışında gelişmeseydi. Çünkü Abdullah ÖCALAN (APO) birkaç gün önce açıkladığı yeni programına göre, terörü büyük kentlere ve turistik yerlere taşıyacaktı. Devlet de buna göre önlem almıştı.

APO işte bu ortamda umulmadık bir düzenlemeyle, hem de gerilla giysilerini çıkarıp sivil elbiseyle, yeni ve politik bir atağa geçti ve dünya basını önünde, "15 Nisan'a kadar ateş kes ilan ettiğini, Nevruz 1993'ün kansız geçeceğini" duyurdu. Anlaşılan, o da talimat almıştı.

APO'nun bu girişimi önceden, belli odaklar adına haber / yorum gazeteciliği yapan Cengiz Çandar ve İsmet İmset aracılığı ile açıklandı. Toplum pek inandı denilemez, inanılması zordu ama zor olan gerçekleşti. Ve Nevruz 93, gerçekten kansız kutlandı.

Demek Abrainowitz boşuna gelmemişti. Patronun bir bildiği varmış ki, "kan istemiyorum", diye "haber salmış." demek çok zor, ama gerçek! ABD, Ortadoğu'da Yeni Dünya Düzeni'ni yerleştiriyordu. Yıllardır bırbirine düşürdüğü Kürt aşiret başkanlarını bir işaretle barıştırıyordu. Ortadoğu'da yeni bir üs, yeni bir çıban başı açılıyordu. Kürt sorunu, Kürt Devleti'ne dönüşmenin eşiğindeydi. APO'nun ardındaki güç ortaya çıkmıştı sonunda.

ABD'nin boyu görünmeye başlamıştı artık...

Bu olaydan önce bir başka olayı daha gözlemledik son günlerde. Bunlar da birbirini izledi. İlki 13 Mart 1993 tarihli Hürriyet Gazetesi'nde Ertuğrul Özkök'ün haber / yorumunda yer aldı. Haberin Özkök tarafından verilmesi kadar, başlık da çok çarpıcı ve düşündürücüydü. *"Demirel'e İletilen ABD Kararı..."* Başlığın altındaki haber şöyle sürüyordu. "ABD'nin Ankara Büyükelçisi Barkley, geçen pazartesi günü Başbakan Demirel'in önüne, ABD Hükümeti'nin Ermenistan'a yardım kararını koyuyor. ABD'nin yardıma başlaması, Türkiye'nin endişeyle beklediği bir karardı..."

İlk anda ne var bunda denilecektir. Bu kararın uygulaması, bizim hava limanlarımız, hava yollarımız, bizim karayollarımızın kullanılmasına bağlı. Kardeş ve dost Azerbaycan'la savaşan Ermenistan'a yardımın ulaşmasına izin vermek iç ve dış politikada bizi güç duruma düşürür. Hükümet bunu düşünmek zorundadır: Daha da öte, "Kars Ermeni toprağıdır" savına da destek verir, giderek!

Özkök'e göre Demirel, "Azerbaycan'a da yardım ederseniz, eşitlik sağlanır, izin verilir," demiş. Özkök, "ABD bu tavsiyeyi dinleyecek mi? Şimdi Ankara bunu bekliyor" diyor!..

Ankara'nın beklentilerine yanıt 19 Mart'ta geldi... ABD, bu kez buyurgandır. "Erivan'la diplomatik ilişki kurun. Karayolunu da açın... yol yapımına yardım edelim" demiş Bili Clinton...

Son günlerin bu üç acı olayı, üzerinde düşünülecek gerçeklerdir. Bağımlılığın hangi aşamasında bulunduğumuzu, bağımsızlığımızı ne zaman ve nasıl ipotek ettiğimizi düşünmeliyiz?! Bu üç olay da, bizim dışımızda karara bağlanmış, biz, bize sorulmadan alman kararları uygulayacak mıyız? "Niçin ve neden? Bize sorulmamıştır karar alınırken." Bu tutum, sözleşmelere uygun mudur? Hani "egemen eşitlik", nerede?

Emperyalizm karar alır, biz uygular mıyız?*[*]

Eğer öyleyse, bu, bağımsızlıkla bağdaşır mı?

Bu olaylar başlangıç değildir elbet, son da olmayacaktır.

1947'lerde girdiğimiz ABD yörüngesinde, 1950'lerden sonra giderek artan bağımlılığın bir aşamasıdır geldiğimiz nokta...

Kısa bir süre Önce, Demirel "Çekiç güç, çıbanın başıdır, asıl çıbanın kökünü sökmek gerekir" demişti.

Anlaşılan Demirel, sınavdaydı. Yeni Dünya Düzeni'nde emperyalizme ne denli uyum sağlayacaktı... Bu üç olayla denek taşına mı çekiliyorduk?..

1964'deki Kıbrıs bunalımı sırasında, Kıbrıs'a asker çıkarma kararı üzerine, zamanın Başkanı Johnson'un ünlü mektubuyla da uyarılmıştık.

1974 Kıbrıs Harekâtı'ndan sonra da, ABD bizi ambargo ile üç yıl cezalandırmıştı... Parasını ödediğimiz malzemeleri bile yollamamıştı. 1978'lerde ulusal savunma istediğimiz ve Kıbrıs'a çıkarken sözünü dinlemediğimiz için bunalımlar yoğunlaştı ve 12 Eylül'e geldik. 12 Eylül bir tarihsel dönüm noktasıydı. O tarihten sonra, ABD, Türkiye'de sözünü geçireceği bir düzen kurdu... Ve Turgut Özal'ı buldu... Sistemi ona emanet etti. Bir dediği iki olmadı, Özal döneminde.

12 Eylül ve sonrası, emperyalizmin tuzakları daha da arttı. Anayasa'sıyla, yeni düzenin kurumlarıyla, Türkiye'ye bağımsızlık eğilimi kaybettirilmeye çalışıldı...

Bir yerde yanlışlık yapmıştık anlaşılan. Bu noktaya o yanlıştan geldik... O yanlışa tarihin hangi döneminde düştük? Bu sorunun yanıtı olacak belgelerin bir bölümünü geçen bölümlerde inceledik. Ve gördük ki, bu yanlışlığa İkinci Dünya Savaşı sonrası, emperyalizmin ne olduğunu, emperyalistin kim olduğunu bilmeden düşmüşüz!..

---

* Bu kararlara uymanın sonuçları bizi güç duruma soktu. Azerbaycan'da Elçibey'e yapılan darbe ve APO'nun yeni saldırıları emperyalizmin tuzağında olmanın acı sonuçlandır.

İlk yanlışlık, 1947 Truman Doktrini kapsamına girişte yapılmış ve ilk tuzağa o tarihte düşmüşüz. Bu tarihten sonra, ABD ile yapılan ve birbirini izleyen anlaşmalar tuzağında geçen yarım "yüzyıl, bağımsızlıktan bağımlılığa geçişin de tarihidir. Bu yarım yüzyılın yaşayan tarihi bilinmeden, yanlışlar bir bir saptanmadan tuzaklardan kurtulamayacağımız bilinmelidir.

"Bu tuzaklara neden düştük?" sorusunun bir başka yanıtı, ne yazık ki "bilgisizlikten" olacaktır.

Neden "bilgisizlik", neden, neler bilinmiyordu? Dünyaya tek pencereden bakılıyordu. Emperyalist devlet olarak başta İngiltere, Avrupa devletleri görülüyordu. Öyle ki, İsmet Paşa bile, Johnson'un politik saygı duvarını aşan mektubuna karşı, "Amerika'nın sorumluluğuna inanıyordum, yanılmışım demektir" diyebiliyordu. Bu sözler, ABD'nin emperyalist olduğunu bilmemenin kanıtıdır. Yalnız bilmemenin de değil, emperyalizmin ne olduğu, emperyalistin kim olduğunu açıklayan görüşlere yer ve değer vermeyisin de belgesidir bu sözler.

Ne yazık ki bu sözler, bir dönemin düşünce yapısı ve dünya görüşünün de göstergesidir.

İLK TUZAK, ÖNCE IMFYLE TANIŞTIK

Oktay Akbal'ın 1946'da yayınlanmış bir öykü kitabı vardır. Toplumsal bozukluğun başlangıcını simgeler bana göre yapıtın adı... Ekmek bizim için doyumun bir simgesidir. "Önce Ekmekler Bozuldu" der Akbal... Bu deyim bende hep, bir çürümenin başlangıcını çağrıştırır. Önce ekmeklerin bozulduğu bir düzende, daha sonra herşey çürür.... Herşey yozlaşır, toplum giderek kendi özünden kopar...

Bu nedenle, toplumsal çürümenin başlangıcını ve etkinliğini anlatabilmek için, ben de önce IMF ile tanıştık, IMF'ye girdik diye başlamak istiyorum.

Ya da önce IMF vardı!..

Türkiye'nin IMF üyeliği ile Truman Doktrini kapsamına alınması, ilginç bir rastlantı, birer gün ara ile gerçekleştirilmiştir. 11 Mart 1947'de IMF'ye üye olan Türkiye'nin, 12 Mart 1947'de Truman Doktrini kapsamına alınacağı dünyaya duyurulmuştur.

Türkiye bu tarih dönemecini alkışlarken, bir yurtsever karşı çıkmıştır, bu tarihsel yanılgıya! Mehmet Ali Aybar'dır bu yurtsever. Bunun, bağımsızlığımızı yok edecek bir büyük yanlış olduğunu Zincirli Hürriyet'te yazmıştır.

O günlerdeki bilgisizliğin belgelerini, Yalçın Doğan'ın, "İMF Kıskacında Türkiye" adlı yapıtından alalım.

Türkiye 1947'lerde ne Bretton Woods'u ne de IMF'yi bilir. Öyle ki, IMFye üyelikle ilgili yasa tasarısı TBMM Ticaret Komisyonu'nda görüşülürken, Hazine Genel Müdürü Sait Naci Elgin, konu üzerinde üç saat süre ile üyelere açıklama yapar. Üç saat sonunda, Komisyon üyelerinin tepkisi şudur: *"Siz iyi anlattınız, ama biz anlayamadık, bir kez daha anlatın."* [1]

Tasarı TBMM'de görüşülürken, Ankara Hukuk Fakültesi İktisat Dersi Profesörü Yusuf Kemal Tengirşek'in konuşması daha da ilginçtir.

Tengirşek derki: "... ticaretin genişlemesine mani olan şeylerin kaldırılmasını ikisi de (İngiltere ve Amerika) istiyor. Yani hep ticaret, ticaretin iyi yapılması... Fakat bana sorarsanız, deseniz 44 devlet en zeki adamlarını göndermişler, bunu kabul etmişler, sen burada ne uğraşıp duruyorsun. Cevabım şudur: *Bu anlaşmalarla bağlanmada Türk Milletinin İstiklali, Türk Milletinin Hürriyeti mevzuu bahistir."* [2] (Tutanak Dergisi 1947, S. 159)

Bu sözleri okuduğunuzda, Tengirşek'in bağımsızlığımızı ipotek altına alan bu sözleşmeye karşı çıktığını sanırsınız. Ama bakın, sonra ne diyor Tengirşek. O'na göre iki

---

[1] Yalçın Doğan, İMF Kıskacında Türkiye, s. 61.
[2] Yalçın Doğan, agy. s. 64.

önemli nokta vardır bu konuda. Biri ülkenin özgürlüğü, öteki kambiyo rejimi'dir. Şöyle sürdürür konuşmasını. *"Bence bu iki mühim noktanın ikisi itibariyle de milletlerarası para sandığına veya fonuna iltihâk etmekliğimize mani bir cihet yoktur.* (Bravo sesleri). *Emniyetle, huzurla iltihak edebiliriz.* [3] (T. Dergisi, 1947. C.4, S. 159)

Bir başka üye, Tokat Milletvekili Nazım Poroy, söz alır, der ki: "... *zannederim ki, meclisimizin ilk gününden beri iki parti arasında en tatlı müzakere bu olmuştur* (hem iktidar partisi CHP, hem de muhalefetteki DP'nin dünya görüşlerini yansıtır bu sözler/notumuz). Memlekette Bretton Wodds mukaveleleri hakkında hiçbir esaslı malumat intişar etmemiştir (...) Ama birkaç büyük devletin tesiriyle, nüfuzuyla filhakika yapılan bu mukavelelerin gayesi dünyanın iyiliğine rahatına, terakkisine matuftur." [4]

Bu özet konuşmalardan sonra, tasarı TBMM'de o gün bulunan 305 üyenin, 305 oyu ile kabul edilir. Ama oy verenlerin hiçbirisi neye oy verdiklerini anlamış değillerdir demek yanlış olmaz. Konuşmalar bunu anlatıyor. Bu 305 bilgisiz ve bilinçsiz oyla Türkiye'nin yarım yüzyıldır içinde çırpındığı bir tuzağa yönelinmiştir!

ÜÇ TUZAK, ÜÇ KURULUŞ

İMF ve Dünya Bankası, birlikte çalışırlar ve her ikisi de ABD Emperyalizmi'nin, İkinci Dünya Savaşı sonrası Dünya Düzeni'nin kurumlarıdır. Daha sonra bunlara ABD'nin bir başka kurumu eklenir: AID...

Bu üç kuruluş, hemen "Yardım", "Dış Yardım" kavramlarını çağrıştırır. Gerçekten bu kuruluşlar, o dönemde, 1990'lara değin Doğu Bloku Dışındaki dünyanın, ekonomik nabzını kontrol eden kuruluşlardır. Ve ABD'li yetkililerin de belirttikleri gibi, ABD Dış politikasının temel araçlarından en önemlisi olan yardım, borç ya da kredi, bu üç kuruluşun elindedir.

Başkan Kennedy 1961'de bu gerçeği şöyle vurgular:

"Dış yardım, Amerika Birleşik Devletleri'nin dünyayı denetleme ve etkileme aracı olan ve kesinlikle çökecek ya da komünist bloka geçebilecek ülkelerin güçlendirilmesini sağlayan bir yöntemdir." [5]

ABD, Dış yardım yoluyla, gerçekten dünyayı tam bir denetime almıştır. İstemediği hükümetleri düşürür, ya da istediği hükümetleri, halka karşın işbaşında tutar. Muhalefeti ezer (Rockefeller'in ünlü mektubunu ve Dickson raporunu anımsayalım). Özetle yardım, yardım alan ülkenin bağımsızlığına karşı en büyük engeldir, tuzaktır.

Türkiye, yardımın kurallarının isteyenin ve verenin ortak istenciyle değil, veren yanca belirlendiğini, ilk kez Türkiye ile ABD arasında imzalanan bir Ticaret Anlaşması'nın uygulamasında görür. ABD, Türkiye'ye traktör verecektir. Çünkü, Dünya Bankası adına ekonomik durumumuzu inceleyen Banka Komisyonu, raporunda bize "Tarımsal Kalkınma Programı" önermiştir. Traktör Anlaşması yapılır, traktörler gelir. Türkiye, traktörleri pamuk tarımında kullanacaktır. ABD Büyükelçisi, Dışişleri Bakanı'nı uyarır... Gerçekten sözleşme incelendiğinde, traktörlerin pamuk tarımında kullanılamayacağı anlaşılır. Adnan Menderes küplere biner. Dışişleri Bakanı F. Lütfi Karaosmanoğlu istifa eder. Oysa, kusur O'nda değildir. Kusur, 1947'lerde işlenmeye başlanmış, Traktör Sözleşmesiyle yaşama geçmiştir.

Türkiye'de, 1950 yılında devlet parası ve yabancı sermaye ile özel girişimciyi desteklemek üzere, "Türkiye Sınai Kalkınma Bankası" Dünya Bankası'nın önerisiyle kurulur. Banka, özel sanayinin kurulmasını ve yerli sermayenin sanayi kuruluşlarına katılmasını sağlayacaktır. Türkiye İş Bankası Genel Müdürü Macit Duruöz, "Bankanın özel bir kuruluş olmasına Amerika'lılarca özel bir dikkat gösterildiğini" söyler.

Zaman içinde görülmüştür ki, emperyalizmin kurumlarınca, kredi açılması ya da

---

[3] Yalçın Doğan, agy. s. 64.
[4] Tutanak Dergisi, Cilt: 4, s. 167, Y.Doğan, agy. S. 65.
[5] Teresa Hayter, Emperyalizmin Yardımı, s. 5.

yardım edilmesi, o konuda yeni koşullara bağlanmaktadır. Örneğin, 1968 yılında Türkiye'nin elektrik enerjisi için istenen krediyi veren Dünya Bankası, TEK (Türkiye Elektrik Kurum) Yasası'nın çıkarılmasını ve TEK'in % 8 kâr sağlamasını ön koşul olarak kabul ettirmiştir. O gün bugün, elektriğe yapılan zammın dayanağı işte bu ön koşuldur. [6]

Türk Lirası'nın ABD Dolarına göre değerlendirilmesi-yani değerinin düşürülmesi/devalüasyonlar da IMFnin istekleriyle bağıntılıdır.

Yalçın Doğan'a göre, IMF'nin devalüasyon önerilerinin benimsenmesi, az gelişmiş ülkelerde sanayileşmeyi engellemektedir. Devalüasyon ülke içinde maliyetleri yükseltmekte, kıt olan sermayenin yatırıma dönüşmesi güçleşmektedir. Böylece İMF reçeteleri, yurt içinde sanayileşmeyi önlemektedir.

Sürekli devalüasyonlarla ödemeler dengesi sağlanamamakta, açıklar sürekli artmaktadır. Giderek gelir dağılımı da bozulmakta, fiat artışlarını önlemek için ücretlerin sınırlandırılması, toplumsal dengesizliklere/patlamalara neden olmaktadır. Ve bu uygulamalardan sadece büyük özel kuruluşlar ve mülk sahipleri kazançlı çıkmaktadır.

Özetle, Yalçın Doğan'a göre, "İMF önlemleriyle az gelişmiş ülkelerdeki sermaye sınıfının çıkarları arasında doğrudan bir bağlantı bulunmaktadır." [7]

Thornburg raporundan başlayarak, Türkiye hakkında hazırlanan her raporda, Türkiye'nin liberal ekonomik düzene geçmesi önerilir... Ancak, KİT'lerin özelleştirilmesi bir türlü sağlanamaz ve hiçbir politikacı da bu konuda, kesin bir söz vermemiştir, Turgut Özal'a değin. Turgut Özal'ın siyasete soyunurken, Türkiye'deki Amerikan makamlarına kesin söz verdiğini, Ufuk Güldemir, Texas-Malatya adlı yapıtında şöyle yazar:

"Özal, ABD'nin Türkiye Başkonsolosu Newberry'nin Ortaköy'deki konutunda Türkiye Büyükelçisi Hupe ile konuşmaktadır. Büyükelçi, gayet açık ve net olarak planlarını sorar. Özal'ın o gün söylediği şu sözler, Güldemir'in aktardığına göre, "Hupe'nin belleğinde 1989'a kadar diriliğini korumuştur." Özal derki:

"Kapıları sonuna kadar açacağız. İsteyen istediği yere yatırım da yapacak, mülk de alacak, ticaret de yapacak. Serbest piyasanın olmadığı yerde demokrasi de olmuyor. Ancak serbest piyasa ve rekabet anlayışı gelişirse demokrasi gelişiyor. Bakın,

Batı'da serbest piyasa olmayan demokrasi var mı? Bu dediklerimiz gerçekleştirilirse Türkiye, Ortadoğu'nun Amerikası olur." [8]

Turgut Özal, böylece ABD vizesini alır ve Türkiye'yi tam anlamıyla emperyalizmin dümen suyuna sokacağına söz verir. Ve sözünü de tutar. Demokrasi kültürü yeterli değildir, ama "ABD için en iyi Türk"tür.

Türkiye, 24 Ocak Kararları'yla girdiği 12 Eylül'de, IMFnin tam anlamıyla denetimindedir artık. 1978'de ve 1979'da Ecevit'e kapatılan kapılar, 24 Ocak kararları ile, geleceği ABD'ni bilgisi içindeki 12 Eylül yönetimi için açılmıştır.

Ekonomik çıkmazdan çıkar yol arayan Türkiye, yeni çıkmazlara girecektir... Ama ancak emperyalizmin aradığı "sorumluluğa sahip" hükümetlerin kurulacağı döneme de kapılar açılmıştır...

AID YA DA TUZAK İÇİNDE TUZAK

Önce bir belge:

"Birleşik Amerika'daki hür müesseseleri yaşatmanın ancak bütün dünyaya şamil bir hürriyet davası içinde mümkün olabileceği inancı ile, az gelişmiş memleketler halklarına, kendi kaynaklarını geliştirmek, hayat standartlarını iyileştirmek ve *sorumluluklarını anlamış*

[6] Yalçın Doğan, agy. s. 75.
[7] Y. Doğan, agy. s. 83.
[8] Ufuk Güldemir, Texas-Malatya, s. 50.

idareler kurmalarını sağlamak üzere sağlam plan ve programlara dayanan iktisadi kalkınma için kendi kaynaklarını harekete geçirme çabalarına sosyal ve iktisadi alanlarda ABD'nin diğer görevli teşkilatı arasında yardımda bulunmaktır." [9]

Bu belgeyi okuyanlar şöyle düşünebilirler: - Az gelişmiş ülkelerin kendi kaynaklarını geliştirmek, - hayat standartlarını iyileştirmek için, yapılacak yardımda, art niyet aranmalı mıdır? Bu sorunun yanıtı, belgenin dikkatle incelenmesi sonunda, "evet, aranmalıdır" olacaktır. Çünkü amacın, o ülkeyle ilgili olmadığı, *"Birleşik Amerika'daki hür müesseseleri yaşatmak"* olduğu anlaşılır. Belgeye göre, bu da ancak, "bütün dünyayı kapsayan bir hürriyet davası içinde" olanaklıdır.

Burada, *"Birleşik Amerika'daki hür müesseseler", "hür dünya"* ve *"hürriyet davası"* kavramlarının gerçekte hangi anlama geldiğine dikkat etmek gerekir.

Ve daha sonra, *"sorumluluklarını anlamış idareler kurmalarını sağlamak"tan* ne anlaşılması gerektiği üzerinde durulmalıdır.

Ancak ondan sonra, AID'nin ve ona dayalı 'yardımların ne olduğu, gerçek anlamda *"tuzak içinde tuzak"* olduğu anlaşılabilir:

Bu konuda gerçeğe ışık tutan, uzman bir tanığı izleyelim. Dünya Bankası'nca finanse edilen "Az Gelişmiş Ülkelere Yardım Programları" hazırlamakla görevli iken, bir raporunun- emperyalizmin çıkarlarına ters düşmesi nedeniyle- reddedilmesi üzerine, yazdığı "Emperyalizmin Yardımı" adlı yapıtında, Teresa Hayter, "yardımın nasıl bir bağımlılık yarattığı"nı belgeleriyle anlatır.

Evet, "az gelişmiş ülkelerin sorumluluğunu anlamış idareler kurmalarını sağlamak için..." yapılmaktadır yardımlar.

Ve bu sorumluluk ABD'ye karşıdır, emperyalizme karşıdır. Bu, *"sorumluluğunu anlamış idareler"'in* amacı, *"Birleşik Amerika'daki hür müesseseleri yaşatmak"tır.* Kapitalizm, kâr ve sömürü düzeni olduğuna göre, yardım yolu ile alınan borçların tümünün ödenmesi için, yardım edilen ülkenin sistem içinde, hürriyetçi sistem içinde (!), yani kapitalist / emperyalist sistem içinde kalması gerekir. Dolayısıyla, borçların ödenmesini tehlikeye sokan, *"millileştirme", "sosyalist"* ya da *"milliyetçi"* politikaya yönelme gibi yapı değişikliğine izin verilmez.

ABD yardımının az gelişmiş ülkelerdeki sonuçları ortadadır. Latin Amerika'ya yapılan yardım, Kalkınma İçin İşbirliği Programları vb. çalışmalar, bu ülkelerin ABD'ye daha çok bağımlı olmaları sonucunu doğurmuştur. Yalnız o kadar mı? Teresa Hayter'den izleyelim:

"... Yardım ancak, emperyalist güçlerin yarı-sömürge ülkeleri sömürmeye devam edebilmek için katlandıkları fedakârlık olarak görülebilir. Etkileri bakımından yardım, kapitalist ülkelerdeki reformlara benziyor. Sömürücü sınıflar temel çıkarlarını sürdürmek için zorunlu olan en küçük miktarı gözden çıkarıyorlar. 'Resmi yardımın' sağlanması, üçüncü dünya hükümetlerinin geçmiş alacaklar üzerinden daha büyük çapta özel kâr ve faiz transferlerini hoşgörü ile karşılamalarını sağlayacaktır." [10] Peki bu yardımlar hükümetleri zorluklardan kurtarır mı? Elbet hayır. Teresa Hayter'den izleyelim.

"Bu yardımlar, karşılaştıkları ekonomik güçlüklere bazı kısa vadeli çözümler bularak, böyle hükümetleri ayakta tutmaya yarayabilir. Üçüncü dünya ülkelerinde yardıma ve yabancı özel yatırımlara bağımlı, emperyalizmin müttefiki bir sınıfın yaratılmasını, desteklenip korunmasını da sağlar." [11] Yardım, az gelişmiş ülkeler özel girişimcilerinin, ABD'nin uluslararası şirketleriyle ilişkiler kurmak, geliştirmek, ABD idealizminin böylece o ülkelerde kökleşmesini sağlamak amacını taşır. Yardım alan ülke, süreç içinde yalnız ABD'nin dümen suyuna girmekle kalmaz, kendi ulusal kimliğine de yabancılaştırılır.

---

9 TODAİE Yayını, Devlet Teşkilatı Rehberi, s. 872.
10 Teresa Hayter, agy. «.11.
11 Teresa Hayter, agy. s. 12.

Rockefeller'in mektubu, bu saptamanın doğruluğunu kanıtlar. Amaç o *"müttefiklerle"* ekonominin ve giderek politikaların kilit noktalarını ele geçirmektir.

Yardım'la kurulan tuzakları T.Hayter'den izlemeyi sürdürelim:

"Yardım alan ülkeler açısından, yardımın başka olumsuzlukları da vardır. Örneğin, yardım veren ülkeler için yararlı, alan ülkeler için zararlı bir takım tedbirlerin benimsenmesinin sağlanması adına, doğrudan bir rüşvet olarak kullanılabilir. Bilinçli yada bilinçsiz olarak, halk kitlelerinin yoksullaşmasına yol açan projelerde kullanılabilir, *çoğu zaman da ülkenin sırtındaki borç yükünü ağırlaştırarak bağımlılığını perçinler.* Bir bakıma yardım, emperyalist ülkelerde vergi veren kişilerin uluslararası şirketlere ödediği bir ödenek çeşididir. *En açık bir örnek, yardım veren ülkeden yapılacak ithalata bazen de, ABD'nin yaptığı gibi dünya pazarlarına sürümü olmayan mallara bağlı yardımlardır.* Bağlı yardımla finanse edilen ithal malları çoğu zaman, başka yerlerden alınabilecek olanlardan çok daha pahalıdır. *Yardım üçüncü dünya ülkelerinden, giderek artan miktarlarda transfer edilen kâr ve faizleri de kısmen finanse eder.* Emperyalist güçlerin özel şirketlerinin ürünleri için, deniz aşırı pazarları genişletilebilir; ayrıca, yol, liman, eğitim kurumları gibi kolaylıkları sağlayarak ve üçüncü dünyanın kendi kaynaklarını bu çeşit projelere harcatarak, söz konusu şirketlerin kârlarını arttırmaya da yarayabilir." Yardım adı altında girilen tuzaklarda bakın daha neler var:

"Sömürü kapının şekere bulanıp yutturulmasını amaçlayan bir rüşvettir yardım. Ama bunun Dışında kapitalist sistemi sürdürme görevini daha karmaşık biçimlerde de başarabilir. *İhtilalci değişimlere karşı daha dayanaklı ve dirençli bir sosyal ve ekonomik sistem kurma çabasında da kullanılabilir.*[*] *İhtilalci potansiyeli düşüreceği kanısıyla; zaman zaman üçüncü dünya ülkelerinin özellikle vergi, eğitim, hatta toprak reformu gibi belli reformları benimsemeleri yardım için şart koşulmuştur.* Yardım özgül koşullara bağlanarak, sistemin daha düzgün işlemesini sağlamak için de kullanılabilir. Böylece, borçlar geri ödenebilecek, kârlar dışarı çıkarılabilecek ve ithalat üzerindeki engeller kaldırılabilecektir. *Yardım, yıkıcı bunalımları geçiştirebilmek için de kullanılabilir."*[12]

YARDIM KOŞULSUZ VERİLMEZ,

ÖN KOŞUL; "ÖNERİLEN POLİTİKAYI UYGULAMAK."

"Yardım" diyor Teresa Hayter, "...hiçbir zaman mali kaynakların şartsız transferi olmamıştır. Çoğu kez yardımın koşulları doğrudan doğruya ve açıkça, yardım veren hükümetin çıkarlarına hizmet eder."[13]

Gelişmekte olan ülkelerin genel ekonomi politikalarıyla ilgilenen mali kuruluşların politikalarında, şart koşma ya da "lavarage" zorunludur. Bu kuruluşlar Dünya Bankası, İMF ve AID'dir. Teresa Hayter'in bu konudaki tanığı çok sağlam; Dünya Bankası'nın yıllık raporlarıdır.

1966-1967 Yıllık Raporu'na Dünya Bankası Genel Müdürü George Woods'un konuşmasından alınan "Önsöz", bu konuda gerçek bir kanıttır.

"... Her ülke ekonomik büyümeyi yönlendirecek itici güçlerin ve koşulların ortaya çıkmasını sağlayacak iyice düşünülmüş bir dizi politika tedbirini isteyebilir. İşte üye ülkelerimizle gittikçe daha çok tartıştığımız konu bu olmaktadır. Günlük ekonomik kararları yönetecek temel politikalar. Politikalar ve politika değişiklikleri hakkında konuşurken başkalarının işine burnumuzu sokmuyoruz; işbirliği yapıyoruz. Hatta zaman zaman da yönetim konseylerinde terazinin onlardan yana ağır basması için üzerinde anlaştığımız politikalara gerekli son desteği sağlıyoruz.[14]

---

[*] 12 Eylül Sistemi gibi sistemler.

[12] Teresa Hayter, agy. s.12.

[13] Teresa Hayter, agy. s. 20.

[14] Teresa Hayter, agy. s. 64.

Bu sözler, bankanın, yardım alan ülkenin günlük politikalarına değin, her yönü ile genel politikalarını yönlendirdiğini gösteriyor. "Eğer, politikaların saptanmasında işbirliği sağlanırsa son destek (sonuna kadar destek olmalı / notumuz) sağlanıyor."

Teresa Hayter bu konudaki uygulamayı şöyle açıklıyor: Yardım için proje ve program seçimi önemlidir. İnceleme bu aşamadan başlar. Ancak, "... hükümetin genel ekonomi politikası, proje seçiminden çok daha önemlidir. Öyleyse yardım bu politikayı etkilemek için..." kullanılır. [15]

Yardım alan ülke, politikalarını bu kuruluşların önerilerine göre düzenlemeye başladığında, bağımsızlığını ipotek altına vermiş demektir. Çünkü Hayter'e göre, *"yardım kuruluşları bir hükümetle anlaşamazsa ve hükümetin politikasından da hoşnut değilse, yardım vermemeye, verdiği yardımı kesmeye ya da azaltmaya karar verir."* [16] Örneğin Dünya Bankası ve İMF ve AID, geçmişte Küba'ya, Goulart yönetimindeki Brezilya'ya, İll'a yönetimindeki Arjantin'e, Ailende yönetimindeki Şili'ye yardımı kesmiş ve bu ülke hükümetlerini cezalandırmıştır.

Bu kuruluşlar, kimi ülkelerde bir politikacıyı tutarak, O'nun kanalıyla politikalara yön verirler. Ya da hükümetle anlaşarak genel politikanın değiştirilmesinde yardımcı olurlar. Kimi kez de, izlenecek politikalar için öneriler vererek, hükümetin kendi politikasını oluşturmasını izlerler...

"Ancak" diyor, Teresa Hayter: "IMF'nin politika önerdiği artık gizlenemiyor, ama Dünya Bankası'nın ve AID'nin politika önerdiği çok az bilinir. Politika benimsetmek için yaptıkları görüşmeler büyük bir gizlilik içinde yürütülmektedir ve bu hassas bir konudur." [17]

KALKINMA PROGRAMI YARDIMI YOLUYLA DENETİM

Teresa Hayter'e göre, "Kalkınma Yardımı" alabilmek için, her-şeyden önce kalkınmadan ne anlaşılması gerektiği bilinmelidir. Yardım isteyen ülke, kalkınma programlarını, yardım verecek kuruluşun genel eğilimini bilerek hazırlamalıdır. Örneğin, Dünya Bankası'nın ya da benzer bir kuruluşun benimsemediği bir proje ile başvurulmamalıdır. Yukarıda sözü geçen yıllık raporda, Kalkınma Programı konusu işlenmekte ve yardım isteyen ülkelerin "... *Dışardan kaynaklanan telkinlere karşı aşın duyarlı olmamaları gerektiği"* belirtilerek, telkinlere tepki gösterecek ülkelerle "... *ekonomik büyümeyi amaçlayın ortaklık meyva vermeyecek"* denilmektedir. [18]

Rapora göre, öncelikle "... Hedefler üzerinde anlamlı bir uzlaşmaya varılabilirse ve ortaklar pragmatik, mesleki bir yaklaşım benimserlerse, bir kalkınma planının kapsamı ve niteliği üzerinde de görüş birliğine varılabilir... bu konuda zaman zaman yapılan danışmalar, kalkınma programlarının altında yatan ana varsayımlar ve bunları gerçekleştirmek için gerekli politika tedbirleri üzerinde anlaşmayı sağlayacak bir forum olacaktır." [19] İşte bu danışmalar sırasında, ilgili örgüt, o ülkede nasıl bir ekonomik program/politika uygulanacağı konusunda, etken olmanın yollarım arar ve bulur. Ve yardım isteyen ülke politikası, kurumca önerilen genel politika esas alınarak yönlendirilir.

"Deniz Aşırı Kalkınma Kurumu'nun (bir başka ve Latin Amerika için kurulmuş yardım kuruluşu) (ODİ) Etkili Yardım Konferansında, öneriler karşısında önceleri "egemenliğe aykırı" görülen yönlendirmelerin, daha sonra akılcı bulunduğu söylenmiştir. Bunun gerçek anlamı, işte zaman zaman yapılan danışmaların etkinliğinde aranmalıdır." diyor Teresa Hayter. [20] Dünya Bankası'na göre yardımın ana amacı ve hedefi: *Ülkelerin ekonomik performansını geliştirmek"* olarak gösterilir. Ve denilir ki: *"Buna da ancak işini bilen bir ekonomist yardımcı*

---

[15] T. Hayter, agy. s. 22.
[16] T. Hayter, agy. s. 23.
[17] T. Hayter, agy. s. 26-27.
[18] T. Hayter, agy. s. 66.
[19] T. Hayter, agy. s. 66-67.
[20] T. Hayter, agy. s. 66.

olur. Ve ekonomistin de yararlı olabilmesi için... yardım edilecek ülkeyi çok iyi bilmesi, toplumsal ve kurumsal alt yapıyı değerlendirebilmesi, büyümenin ana engellerini ve zorunlu ön koşulunu tanıması" gerekir.

Bu önerilerin gerçek anlamı, *"büyümeden"* ne anlaşılması gerektiği, bir başka deyimle, büyümeye bankanın verdiği anlam ile, ilgili ülkenin neyi amaçladığı, neyi yapmak istediği arasında uyum bulunup bulunmamasından çıkarılabilir. Örneğin, Türkiye'nin yıllarca tarım ülkesi olması istenmiş ve bizim sanayi yatırımlarımız desteklenmemiştir. Bizim sanayi yatırımlarına yönelmemiz, daha doğrusu ekonomik politikamız, Banka ya da AID ve İMF açısından, *"büyümenin ana engelidir."* Kredi alabilmek için *"zorunlu ön koşul"* da tarım alanı Dışında yatırım yapmamaya ilişkin olarak, bu kurumların öne sürdükleri koşuldur. Yardımın verilmesi için *"ön koşul"a "ana engel"* çıkmaması gerekir.

Eğer, ön koşul bir ana engelle karşılaşırsa, elbet kredi açılmaz ya da yardım verilmez.

Dünya Bankası, İMF ve benzeri uluslararası kuruluşlar uzun yıllar, bizim tarım sektörüne yatırım yapmamızı önermişlerdir. Ancak, bir yandan bu önerilerin Türkiye'de yeterince ciddiye alınmaması ve ısrarla sanayileşme politikası izlenmesi nedeniyle olsa gerek, tüketim malları konusunda sanayileşmeye karşı çıkışları azalmıştır. [21]Ya da F/16 projesi gibi, parçaların birleştirilmesinde ucuz işçilikten yararlanma düşüncesiyle, teknolojik gelişmeye dayanmayan bir yönteme izin verilmektedir.

Türkiye'nin teknolojik geriliğinin temelinde ezberci eğitim-öğretim sistemi yatar. Araştıran ve eleştiren düşünce yasağı, özellikle 12 Eylülün temel sistemi olmuş ve üniversite ezberciler yatağına dönüştürülmüştür. Son yıllarda uluslararası şirketlerce yerli ortakların otomotiv sanayiine yatırımları, Rockefeller'in önerilerine uygun bir düzenden başka birşey olmadığını gösteriyor... Kaldı ki bu tür ortaklıklar, sadece otomotiv sanayiinde değildir. Türkiye'deki sanayi sektörünün hemen hemen tümüne yakını, uluslararası dev şirketlerin ortaklarıdır. Ve demokratikleşme projelerinin, gerçekte *"bu şirketlerin çıkarlarını engellemeyecek kadar demokratikleşme"yi* içereceği unutulmamalıdır.

Harry Magdoff a göre "Dünya Bankası, kendi açısından basit ve doğrudan bir kontrole başvurmaktadır. Bu kontrol şöyle işler. Her hangi bir iyi bankacı gibi, borçlunun güvenilirliği aranır. Eğer bir ülkenin mali politikası ve genel politikası güvenilir değilse: (bir başka deyimle, sistem olarak kapitalist sistemle tam uyumlu değilse,/-notumuz) borç istemi reddedilir. Daha önce de gördüğümüz gibi, "Dünya Bankası şantaj niteliğinde politikalarla, ilgili ülkenin politikalarını değiştirmeye kadar gidebilir." diyor Prof. Boldwin [22]. Ya da üç kuruluş da, ilgili ülkeye sırt çevirir.

Ve, bu üç kuruluşun yüz çevirdiği bir ülkeye, başka bir banka ya da uluslararası başka bir kuruluş, ne yardım eder ne de kredi verir. O ülke artık yalnız kalmıştır.

Türkiye'nin 1978-79 CHP Hükümeti dönemi ve Şili'nin Allende'nin Başkan olduğu dönem, bunun en somut kanıtıdır. Yalçın Doğan'ın, Zafer Başak'tan aktardığı örneklere göre, 1964'de Brezilya'ya, 1966'da Pakistan'a, 1967'de Endonezya'ya politik nedenlerle, başta

---

[21] Attilâ İlhan'ın, Aydın Köymen'den aktardığı şu satırlar 1970'ler ortalarından başlayarak tüketim mallan sanayileşmesine ses çıkarılmamasının nedenlerine ışık tutmaktadır; (A.İlhan-Batının Deli Gömleği. S. 121) "... eskiden uluslararası kapitalizm geri kalmış ülkelerin hep geri kalmalarını, hiç sanayileşmemelerini isterdi. Ama bugün artık sanayileşmelerini istemektedir. Ancak çağdaş anlamda, yatırım mallan sanayileri kurarak, yerli teknolojilerini geliştirerek sanayileşmelerini değil fakat kendi ürettiği makine ve teçhizatın kullanılmasına olanak sağlayan, kendisinin ulaşmış olduğu teknoloji seviyesinde artık ulaşılmasını gereksiz bulduğu, örneğin tüketim mallan sanayilerin kurulması yönünde sanayileşmelerini istemektedir. (...) Tabii ki bundan kârlı çıkan, bir kilogramlık dokuma tezgâhında sağlanan kazanç aynı ağırlıktaki pamuk ipliğinden sağlanan kazanca oranla daha fazla olduğundan uluslararası kapitalizmin kendisi olmakta, bunun yanında geri kalmış ülkelerin sanayileşme masallarıyla uyutulmalan sağlanmakta ve böylece 'dünya ticaretini kısıtlayıcı yönde' girişimlerde bulunmaları da ödenebilmektedir."

[22] H.Magdoff, agy. s. 188.

ABD olmak üzere, Dış yardımlar durdurulmuştur. [23]

Burada yardımın kesilmesinin ardındaki gerçek sebep, bu *ülkelerin genel politikalarının Birleşik Devletler politikasına ters olması* kadar, ABD önerilerinin dinlenilmemesidir.

Harry Magdoff'un Raymond F.Mikesell'den aktardığı şu bölüm konuya gerçekçi bir ışık tutmaktadır:

"Herşeye rağmen, herhangi bir başka banka, Kalkınma Bankası (Latin Amerika Ülkeleri Kalkınma Bankası gibi) Dünya Bankası gibi, finansmanını uluslararası sermaye piyasasından temin etmek zorunda olduğundan, sağlam bir borç verme politikası uygulamak ve böylece ABD Hükümeti'nin ve kamu oyunun güvenini kazanmak zorundadır. Dolayısıyla bu bankanın izleyeceği politika, Dünya Bankası'nın izleyeceği politikadan farklı olmayacaktır."[24]

ABD'nin yalnız askersel yönden değil, ekonomik alanlara da, etkin olan gücü; az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin, emperyalizmin çizdiği kadar çizgisi içinden çıkamadığını göstermektedir.

Yardım ya da kredi sağlama çalışmalarının tümünde ana koşul, *"öncelikli ve ana politikaların"* saptanmasıdır.

Bir başka program, *"Koordine Edici Kalkınma Yardımı"* adı altoda uygulanır. Bir az gelişmiş ülkenin, ihracat gelirlerindeki düşüşü önlemek için kendi projesini uygulaması sırasında ek finansman gereksinimi olabilir. Bu durumda finansman, şu koşullarda verilir:

"(i) Düşüş (shortfail) öncesinde, ihracat tahminleri ve bunun altında yatan *«politika paketleri»* konusunda ortak bir görüşe varmak için üye, Kuruma danışmıştır:

(ii) Danışma ve düşüş arasındaki sürede Kurum, üzerinde anlaşmaya varılan politika tedbirlerini göz önünde tutmadığı için Tasan'dan yararlanamayacağını üyeye bildirmemiştir;

(iii) Gerçek ihracat, tahminin altına düşmüştür ve düşüşün büyüklüğü cari projeksiyon döneminde önceki ortalamaların üzerindedir." [25]

Dikkat edilirse, *"politika paketleri", "politika tedbirleri"* yardım alan ülkeye dayatılan önerilerdir. Dolayısıyla, yardım ancak bu kurumların uygun göreceği (Lavarage) politik performans elde edildiği sürece sağlanacaktır.

Koşullar bunu gösterir. Yani yardım, emperyalizmin o ülkede etkinliği sağlandığında verilir ve sürdürülür.

Kennedy’nin daha önce de işlediğimiz sözünü anımsayalım. *"Dış, yardım, ABD'nin dünyayı denetleme ve etkileme aracıdır."* diyordu.

Teresa Hayter'in Andrew M.Kamarck'ın bir incelemesinden aktardığı bölüm, uluslararası ekonomik politikayı belirleyen bu üç kuruluşun, (Dünya Bankası, AID ve İMF), az gelişmiş üye ülkelerin, uluslararası çevrelerce, gerçekte ABD'ce kabul edilebilecek/politik önlemlere yönelmesi halinde, yardım edebileceklerini göstermektedir.

Yukarıda da değindiğimiz gibi... Bu önlemlerin alınması için de, ülkeyi inceleyecek uzmanların o ülke hakkında herşeyi bilmesi gerekir. Bunun için de yardım edilecek ülke ile ilgili araştırmada, ülkenin ekonomik performansı değerlendirilirken, cevaplandırılması gereken özel sorular kesin kes şunların çoğunu içerecektir:

"a) Üretimin ve gelirin büyümesi ne durumdadır?

b) Kalkınma için harekete getirilen kaynakların kapsamı nedir ve milli tasarrufun, gayrisafi milli hasılaya (GSMH) oranı büyüyor mu?

---

[23] Yalçın Doğan, agy. s. 69.
[24] H. Magdoff, agy. s. 189.
[25] T. Hayter, agy. s. 66.

c) Var olan mali kaynaklar ne ölçüde etkin olarak kullanılmaktadır?

d) Toplumsal ve kurumsal yapı, kalkınma ile ne ölçüde uygunluk göstermektedir?

e) Nüfus artışı sorunu var mıdır? Varsa, nedir ve hükümet bu sorunu çözmek için ne gibi çabalar harcıyor; ya da çaba harcıyor mu?

f) Kalkınmaya, örneğin savunma ile karşılaştırıldığında yeterince önem veriliyor mu?

g) Ülke, parasına ve tasarruflarının gelecekteki değerlerine duyulan güveni korumakta ne ölçüde başarılıdır?

h) İthalat kapasitesinin artış-hızı nedir, yani ihracat ve öteki döviz gelirleri ne hızla artmaktadır?

i) Ülke, ithalat harcamalarında ne ölçüde kısıntı yapabilmektedir?

j) Ödemeler dengesi ve Dış borçlar nasıl sürdürülüyor; örneğin, ülke, devletçe ve devlet girişimlerince alınan borçları etkili bir yolda izliyor ve denetliyor mu?

k) Ülkenin kalkınma ve mali politikası ne ölçüde dengeli?

"Dikkat edilecek nokta, bu listede, özel olarak bir «kalkınma planından söz edilmeyişidir. İyi bir kalkınma planı, bu etmenlerin tümünü içerir. Bu soruların her birinden yüksek puan alan bir ülkenin, yeterli bir kalkınma planı da mutlaka vardır; böyle bir plan, bir dizi uygun mali ve ekonomik politikayı içerir, onların yerine geçmez..." [26]

Böylece, bir ülkenin tüm sosyal ve ekonomik yapısı, deyim yerindeyse sosyo-ekonomik topoğrafik-haritası çıkarılmakta ve bu üç kuruluşun eline, ülkelerin sosyal ve ekonomik potansiyelleri, yeraltı ve yerüstü zenginlikleri vb. tüm özellikleri geçmektedir.

Bu projeler, Bankanın ilgili birimlerince değerlendirilir. Ve bunlara dayanılarak, o ülke için özel politik önlemler geliştirilir. Teresa Hayter, "Banka" diyor, *"borç vermeye ya da vermemeye karar verebilir, o kadar.* (Böyle bir karar da/notumuz); .... kuşkusuz bu ülkeyi ya da ötekilerini Bankanın onaylayacağı politikaları benimsemeye itebilir... Bankaya göre ideali... mümkün olduğu kadar çok ülkenin, Bankadan borç alabilecek hale gelmesini... sağlamaktır..." [27]

Bankanın gerçek amacı, kendi politikasını (H. Magdoff un Raymond F. Meksell'den aktardığı gibi, ABD'nin uygun gördüğü politikayı) az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelere kabul ettirmektir. Andrew M. Kamarck'ın incelemesindeki açıklamada; banka "... *hükümetin kalkınma planını değerlendirmeli, böyle bir plan yoksa da kendi tam ve açık bir kalkınma stratejisi... hazırlamalıdır."* deniliyor. Teresa Hayter'e göre de: *"Banka, ilgili hükümetle pek az ön tartışma yaptığı halde, her konuda kararlarını önceden verdiği ve görüşmelerde, yalnızca hükümete kendi çözümlerini benimsetmeye kararlı olduğu izlenimini uyandırıyor."* [28]

Böylece, görülüyor ki, emperyalizm az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin istencini, kendi istenci içinde eritiyor ve ülkeleri bu yolla da işgal ediyor.

AID VE SORUMLULUKLARINI ANLAMIŞ İDARELER

"AID ekonomik yardımın, yalnızca desteklenen ülkenin sınırlı sermaye ve teknik kaynaklarına eklemeler yaparak değil, *aynı zamanda ülkenin politika ve programlanın* etkileyerek de kalkınmayı teşvik edebileceğini, giderek daha çok kavramaktadır. Yardımın potansiyel lavarage rolünün daha çok bilincine vardıkça, lavarage'ı daha etkili uygulamak için çeşitli teknikler geliştirilir." [29]

Bu satırlar, AID misyon görevlilerinden G.Ranis ve J.Nelson'undur ve AID'nin bir

[26] T. Hayter, agy. s. 71.
[27] T. Hayter, agy. s. 81.
[28] T. Hayter, agy. s. 81.
[29] T. Hayter, agy. s. 100.

yayınından T.Hayter tarafından aktarılmıştır. Yazarlar, AID yardımının, ilgili ülke politikasını ve programlarını etkileme konusunda giderek artan çeşitli etkinlikler yapıldığım anlatıyorlar.

Yazıdaki bir tümce amacı daha iyi vurgulamakta:

"Uzun vadede, yardımın etkileme potansiyeli, kaynak aktarımından daha önemlidir." sözleri, yardımla, destekleme paravanı ardında, ülkeler sosyal, siyasal dahası kültürel yönden ABD'nin güdümüne sokulmaktadır. Bir başka deyimle, ABD ideolojisini yerleştirmektir gerçek amaç!

Lavarage sözcüğünü daha önce de görmüştük. *Lavarage, ilk anlamda etkileme ve inandırma olarak algılanabilen bir sözcük.* Ama Teresa Hayter, bu sözcüğün uygulamada daha kapsamlı olduğunu anlatıyor ve diyor ki:

"Lavarage etkileme ve inandırmanın da ötesinde, açıkça yardımı, ülkenin belirlenmiş eylemi ile şartlandırmaya varır. Lavarage, olumlu ya da olumsuz olabilir; belli koşullar gerçekleşmedikçe yardım verilmeyebilir, ya da ülkenin ekonomik performansı, belirli standartlara ulaşırsa ek yardım sağlanabilir. Olumlu Lavarage'a bazen 'teşvik edici programlara'da deniliyor." [30] *"Lavarage, uygulamasında AID program kredileri sistemini kullanır,"* diyen Teresa Hayter, *"program kredisi alan ülkelerin, ABD ile özel anlaşma imzalaması gerektiğini"* sözlerine ekliyor. *"Çoğu kez"* diye sürdürüyor. "... *Bir yıllık bir süreyi kapsayan anlaşmada, krediyi alan hükümetin benimsemek zorunda olduğu ekonomik ve toplumsal politikalar üzerinde bir dizi genel ve özel koşul vardır.* Bu koşullar, AID ile, ilgili hükümet arasında imzalanan ayrıntılı ve gizli bir Borç Sözleşmesi'nde ve daha genel olarak Gaye Mektubu'nda toplanır." [31]

Elbet böyle bir ilişkinin sonucu bellidir. ABD, o ülkede etkinliğini giderek artıracaktır. Podol Raporu [*]'nu anımsayalım. Richard Podol, bir AID uzmanıdır ve Türkiye bürokrasisini inceleyerek AID'ye bir rapor sunmuştur. Bu raporda, *"Türkiye Bürokrasisinin önemli oranda indoktrine edildiğini,* çalışmaların orta kademe üzerinde yoğunlaştırılması gerektiğini" yazar.

Böyle bir çalışma sonucu, AID'nin bizim gibi ülkeleri etkilemesi zor olmasa gerek. Podol'a göre *"önemli mevkilerde Amerikan eğitimi* (dikkat edilirse, Amerikanda eğitim görmüş değil de, Amerikan Eğitimi deniliyor, elbet iki deyim anlam yüklemesi yönünden bir değildir /notumuz) *görmüş bir Türk'ün bulunmadığı bir bakanlık ya da İktisadi Kamu Kuruluşu hemen hemen hiç kalmamıştır.* [**]

İsmet Paşa'nın 1964'lerde söylediği sözleri bir kez daha anımsayalım. ABD ile içli Dışlı oluşumuzun zararlarını ve bağımsızlığımızın nasıl zedelendiğini anlatırken, der ki: *"teklifler hazırlayacaklar, yapabilirler mi bunu. Hepsinin etrafında uzman denen yabancılar dolu. İğfal etmeye çalışıyorlar. O da olmazsa, işi sürüncemede bıraktırmaya çalışıyorlar. Muvaffak olamazlarsa karşı tedbir alıyorlar. Bir görev veriyorum. Neticesi bana gelmeden Washington'un haberi oluyor."* Bu sözlerden, ABD'li uzman kılıklı ajanlarla, bürokrasideki Türk kılıklı ajanların, Amerikan eğitimi görmüş Türk'lerin birlikte çalıştıkları birimlerde, eşgüdümün ABD yararına işlediği anlaşılıyor. Bu nedenle de, bizim istencimiz, emperyalizmin istencinde eritilmiştir diyoruz. Harry Magdoff da diyor ki:

"... ABD yetkilileri yardım alan ülkenin bu konudaki bütün kararlarına karıştıkları gibi, en güvenilir ABD taraftarı yetkililerle *(çoğu kez AID yardımı ile ABD'de eğitim görmüş ve yetiştirilmiş olanlarla)* ittifaklar kurmaya çalışırlar, ülkeye danışmanlar ve teknisyenler

---

[30] T.Hayter agy. S. 101

[31] T. Hayter, agy. s. 103

[*] Podol Raporu için S.III'e bakınız.

[**] 23 Eylül sonrası, ABD'nin onayını alan 12 Eylül Sistemi'nin emanet edildiği Özal için Ufuk Güldemir, Texas-Malatya adlı yapıtında, *"Biz CIA'nın Özal Biyografisini bizzat görmedik, ama bunu gören bunu* gören bir kaynağın aktardığına göre. Özal, bu dokümanda "gelmiş geçmiş en Amerikan yanlısı Türk" olarak takdim edilmiştir" diye yazıyor. (Ufuk Güldemir, Texas-Malatya, s.85-86)

yerleştirirler." [32]

Teresa Hayter'e göre: *"AID'nin özerkliği çok kısıtlıdır, kararlarını Washingonun onayı ile yürürlüğe koyabilir.* AID'nin yardım alan ülkedeki misyonu ise, resmen ABD'nin o ülkedeki elçisine bağlıdır." [33]

AID, ancak ABD'nin genel politik hedeflerine uygun, siyasal buyrukları içeren programları destekler. Ve AID'nin desteği için, ülkenin nasıl yöneltildiğine bakılmaz. Örneğin, geçmişte Arjantin, Brezilya, Şili ve Uruguay askerlerce yönetilirken ABD yardımından yoksun kalmamışlardır. Dahası eski bir Dışişleri görevlisi olan Simon G. Hanson'dan, Teresa Hayter'in aktardığı aşağıdaki satırlar, AID yardımının, ülkelere ABD karşısında boyun eğdirme yöntemi olduğunu açıklıyor.

Eski bir Dışişleri Görevlisi olan Simon G. Hanson Brezilya üzerine yazdığı bir yazıda şöyle diyor:

"Mr. Rusk, 'İlerleme İçin İşbirliği Örgütünün temel çizgisi Amerika'da gündeme alınmıştır,' diyor. Ama eğer işbirliğinin başarısını belirleyecek olan bu gündemde (örneğin Brezilya'da) *demokratik hükümetin bertaraf edilmesi,* büyüme hızının düşürülmesi, *işçi sendikalarına indirilen öldürücü* darbe, yoksullarla zenginler arasındaki uçurumun derinleştirilmesi, *halk kitlelerinin yaşama düzeyindeki hıza düşüş,* ortaya çıkan işbirliğinin temel çizgisini oluşturuyorduysa, [*] ilk baştaki işbirliği kavramı çok yanlış anlaşılmış demektir. *Ve eğer bu gündemde, karar verme yetkisinin acıklı bir şekilde Washington'a teslim edilmesi ve ne olursa olsun ve lata çapındaki deneylere ne kadar aylan olursa olsun, yatırımların amaçlarının kamçı zoruyla kabul ettirilmesi, işbirliğinin özünü oluşturuyorduysa,* hiç bir Latin Amerika ülkesi Punta del Este'de hem bunu bilip, hem de işbirliğine katılmayı kabul edemezdi; ve: «Brezilya'nın karar verme yetkisi, özellikle yabancı yatırımcılar yararına yok edilmiştir. Örneğin Brezilya'nın Light and Power Company, ITT, American and Foreign Power Company gibi firmaların, kâr ve zarar bildirmeleri, Brezilyalıların rıza gösterdikleri bu boyun eğişin canlı anıtları olmuştur."

TÜRKİYE NE KADAR BAĞIMSIZDIR?

Türkiye, 1946 yılının 7 Eylül'ünde ilk kez devalüasyonla tanıştı. Bretton Woods Anlaşmasını imzalamıştık. Başbakan Recep Peker "Türk Lirasının değeri üzerinde, ünlü İngiliz iktisatçı Keynes'in Bretton Woods'ta söylediği gibi, devalüasyon yapmamız gerekir" diyordu. Devalüasyon sözcüğü halk arasında "Develi Hasan" olarak biraz alay konusu olacaktı. Ama kimse, enflasyon-devalüasyon gibi sözcüklerin yaşamımızda bu denli etken olacağım düşünemezdi o günlerde.

1947 yılının 11 Mart'ında da IMF'ye üye olduk. Türkiye, uluslararası para kurumlarının oyuncağı olmaya adım atıyordu. Öyle ki gün gelecek, bu örgütlere danışmadan hiçbir ekonomik ve elbet çoğu kez politik karar alamayacaktık.

Öte yandan, yardım ya da kredinin ancak, gerek AID'nin gerekse öteki kurumların onayladıkları program ve projelere verildiği gözetilirse; sonuçta bu kuruluşların iktidardaki hükümete güvenoyu vermeleri yada vermemeleri anlamına gelmez mi? Daha önce de gördüğümüz gibi, belli politikalarda anlaşılamazsa hükümetlerin düşürüldüğü, dahası askersel darbeler gerçekleştirildiği de düşünüldüğünde, bağımsızlığın nasıl gölgelendiği ve bir daha gerçek anlamda bağımsızlığa kavuşmanın ne denli zor olduğu anlaşılmaz mı?

Dahası, Teresa Hayter'e göre, AID'nin program kredileri, ABD Dışişleri Bakanlığınca gerçekleştirilmektedir.

---

[32] Harry Magdoff, agy. s. 183.

[33] Teresa Hayter, agy. s. 106.

[*] Dikkat edilirse 12 Eylül'de Türkiye'de gerçekleştirecekler tıpatıp bu programa uygundur. Bu programın ancak bir askeri darbe sonucu gerçekleştirilebileceği düşünülerek, ülke belli bir program içinde 12 Eylül'e taşmıştır. Bu nedenle 12 Eylül'ü önlemeye kimsenin gücü yetmedi, yetmezdi!'

Bu bağlamda da elbet ABD, o ülkedeki AID misyonu kanalıyla, ilgili ülkenin iç işlerine karışmaktadır. [*]

Özetle, uluslararası para, kredi ve yardım kuruluşları eliyle ABD, az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin her noktasında, ünlü halk deyimiyle, *"Hazır ve nazırdır."* Uluslararası kuruluşlar ve ABD'li şirketler adına zaman zaman risk araştırmaları yapılır. Bunlardan "Standart and Poor," Ekonomik istihbarat Örgütü yetkilileri son günlerde Türkiye'de boy gösterdiler. Cumhuriyet Gazetesi'nin 21 Mart 1993 günlü haberine göre, ekonomik durumumuzun incelenmesi için gelen "Standart and Poor" yetkilileri, yeni bir değerlendirme yapmaktadır. 2 Nisan günlü Hürriyet'te, "Standart and Poor Heyeti'nin özel sektörle temas ettikleri" haberi yer aldı. Habere göre, "değerlendirme sonunda bugün bbb olan puanımız düşerse, Dış borç kaynaklarından borç alamayan hükümet finans dar boğazına girecek"... Bilinmez ki, yeni oyunlara hazırlık mı yapılıyor! Türkiye 1979'larda da aynı dar kalıba sokulmuştu.

Ve işte bu nedenlerle ABD'nin denetimindeki ülkeler, gerçek anlamda bağımsız ve egemen değillerdir.

ÖRNEK BİR OLAY

"İyi ama Sayın Başbakan, henüz size iletmeye fırsat bulamadığım bilgileri onlar istiyorlar."

Bu sözler, 1978'de DPT Müsteşarı Bilsay Kuruç'a aittir ve Başbakan Ecevit'e söylenmiştir. Dünya Bankası Başkam McNamara, Ecevit'in hükümet kurmasından sonra bir kurulla Türkiye'ye gelmiştir. Birlikte gelen uzmanlar, Bilsay Kuruç'tan, yeni Beş Yıllık Kalkınma Planı hakkında bilgi isterler. Kuruç, kesinleşmemiş program üzerinde tartışmak istemez. Uzmanların şikayeti üzerine, Başbakanın, *"niçin uzmanlar geri çevrildi"* sorusunun yanıtıdır yukardaki satırlar.[1][34]

Bağımsızlık ve egemenlik ilkelerine titreyen bir bürokratın haklı tepkisidir bu sözler, ama 12 Eylül'e uzanan yolun kaldırım taşlarından birisi daha döşenmiştir böylece.

Benzer bir olay da 1958'de geçer. Türkiye, IMFye vereceği Niyet Mektubu'nda kalkınma hızım % 6 olarak göstermek ister. Türkiye Masası Şefi Sturc, bunu kabul etmez. Tartışmalar sürer epeyce, sonunda Türkiye bu normu koymaktan vazgeçer. 4 Ağustos 1958 kararıyla, önceki öneriler doğrultusunda kurtarılamayan, borç batağına rağmen ekonomiyi kurtarmak için*[**] yeni kararlar alınır. Yeni zamlar, yeni kredi politikalara uygulanır. Dolar 9 TL. olarak saptanır.

Türkiye yeni bir İMF tuzağına girmiştir. İlginç bir rastlantıdır belki; ama 1958'de önerilen ve uygulanan politikalar, 1960 İhtilali ile sonuçlanmış ve bir İMF uzmanı Türk, Kemal Kurdaş, Maliye Bakanlığı'na IMFdeki görevinden getirilmiştir. Kemal Kurdaş, IMF'ye *"siz gelmeyin, ben gerekeni yaparım"* dediği için (Yalçın Doğan'a göre) ne Sturc, yada bir başka İMF uzmanı Türkiye'ye gelmez.

---

[*] George Mc Ghee, adı geçen yapıtında, "... ABD'nin aşırı Türk taleplerine karşı kendini korumasını gerektirmiş, Türkiye'nin alacağı yardımı, doğal olarak, mümkün olan en yüksek miktara çıkarma ve koşullarını da elden geldiğince yumuşatma isteği, Türkiye'yi bir kukla ABD'yi de enayi durumuna düşürmeden sağlanmaya çalışılmıştır..." dedikten sonra, ABD ile Türkiye arasındaki sorunlardan en önemlisine söyle değinin

"Bu tür bir dizi sorun da, *kırk yıldır süren ABD askeri ve ekonomik yardımı nedeniyle birtakım ABD yetkililerin Türkiye'nin iç olaylarına karışma* zorunluluğundan kaynaklanmıştır." der. En yetkili kalemden çıkan bu satırlar, ABD'nin işlerimize karıştığının kanıtıdır. (G. McGhee, agy, s.280-281)

[34] Yalçın Doğan, agy. s.74.

[**] 1956'ya doğru Türkiye ekonomisi, ulusal gelir artışındaki gerileme, fiat artışları ve borçlar yüzünden sıkıntı içine girmiştir. Dış satım 250 milyon doların altında kalmıştır. Bu, Cumhuriyet tarihinin İkinci Dünya Savaşı dahil en kötü dönemidir. Ve bu noktaya, o çok övülen yardımla, İMF reçeteleriyle gelinmiştir.

1967-70 arasında İMF Türkiye'ye dadanır, her yıl gelir. 1969'da devalüasyon baskısı giderek yoğunlaşır. Vehbi Koç'un 4 Mayıs 1969'da, *"Ekonomide öyle bir gidiş var ki, 1946'dan bu yana üzerinde titrediğimiz demokrasi düzeni tehlikededir"*[2][35] sözleri neredeyse 12 Mart 1971'in habercisi olmuştur.

Dünya Bankası önerileriyle, 1968'de TEK Yasası ve Merkez Bankası Kuruluş yasaları kabul edilir.

Bugün yarım yamalak da olsa, işlemeye başlayan Sermaye Piyasası'nın kurulması, ilk kez, İMF tarafından 1969'larda gündeme getirilir. Yalçın Doğan'a göre, İMF, Türkiye'nin ekonomik yapısını istenilen boyutlarda, geleceğe hazırlamaktadır:

"Ancak 1960'ların sonlarına doğru İMF Türkiye'de sermaye piyasası yasası, bankacılık kesiminin düzenlenmesi, yabancı sermaye yasası ve Merkez Bankası yasasının hazırlanması gerekliğini dile getirir. Üstelik bunu da sık sık yinelerdi. Merkez Bankası sisteminden hangi özel bankaya, ne ölçüde kredi verileceği ancak özel toplantılarda kararlaştırılıyor, *belli özel bankalar açıkça kayırılıyordu. Ve bu, IMF'nin istekleri doğrultusunda gelişiyordu.* Bu isteklerin yerine getirilmesine karşın, İMF konunun yasalara bağlanarak «rayından çıkmaması» yönünde ısrarlı davranıyordu. İşte, bu amaçla, bu yasaların hazırlanmasına olanak sağlayacak, merkezi Türkiye'de olan bir «Proje Ofisi» kuruldu."[3][36]

1970'de % 66'lık bir devalüasyon olur. 12 Mart'a çok yaklaşılmıştır artık. Bu kez de Kemal Kurdaş'ın IMF'den 27 Mayıs'ta gelişi gibi, 12 Mart'la birlikte Dünya Bankası'ndan *Atilla Karaosmanoğlu gelir.* [*]

Ve Karaosmanoğlu'da, IMFye tıpkı Kemal Kurdaş gibi "gelmeyin" diye yazar. [**] Yalçın Doğan'a göre burada ilginç bir olay gözlenir. IMF'nin ülkelere politik baskı yapmadığı söylentisini yadsıyan bir olaydır bu ve "Haşhaş yasağı" konusundaki ABD baskısına katılmasıdır. Öyle ki 12 Mart'ın neredeyse bir gerekçesi olacak kadar sansasyonel olaylara neden olmuştur, haşhaş konusu. ABD Adalet Bakanı, John Mitchell'in, "Türkiye'ye ekonomik ceza verilmelidir," sözü o dönemde yapılanlara ışık tutacak niteliktedir.

12 Mart gelir, geçer. Kıbrıs olayları, ABD Ambargosu, 1977 seçimleri öncesi, Türkiye'yi 70 cente muhtaç bir noktaya getirir. Türkiye, 1946'lardan bu yana genelde çoğunlukla IMF'nin, Dünya Bankası'nın ve AID'nin önerilerine uymuştur. Ama krizden krize düşmüş, borç batağına batmıştır. [***]

1978 ve 1979'lar Türkiyesi, CHP hükümeti'yle İMF, Dünya Bankası arasında bunalımlı gel-gitler dönemidir. Batı ve Zenginler Kulübü, Türkiye için yatırım toplantıları yapar. Guadeloupe'deki toplantı da sonuçsuz kalır. Çünkü ABD, "Türkiye, İMF ile anlaşmadan tek kuruş alamaz" koşulunu öne sürmektedir.[****]

---

[35] Yalçın Doğan, agy. s. 113.

[36] Yalçın Doğan, agy. s. 114.

[*] Dahası 12 Mart öncesi ordu hareketinin içinde bir kişi olarak, Karaosmanoğlu'nun bize önerildiğini ve 10 Mart'ta Hava Kuvvetleri'nde komutanların emriyle hazırlanan Hükümet listesine bir arkadaşımızın ısrarı ile girdiğini düşünürsek ABD'nin bu hareketin de içinde bulunduğu sonucu çıkar.

[**] 12 Eylül'de ise, IMF'nin ve Dünya Bankası'nın bir güvenilir adamı, Turgut Özal işbaşındadır.. İMF Avrupa Masası Şefi Wiltom 15 Eylül günü Özal'ı arar ve der ki *"Siz işin başında iseniz biz endişe değil sevinç duyarız Mr. Özal sizin adınız bizim için yeterlidir."* Emin Çölaşan, 12 Eylül Özal Ekonomisi'nin Perde Arkası, s. 67.

[***] İç Borçlar: Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığının Başlıca Ekonomik Göstergeler adlı kitapçığına göre: 1992 sonu itibariyle 175 trilyon 155 milyar TL.(Faizler hariç)

Dış Borçlar: Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığının Dış Borçlar Bülteni'ne göre: 1992 yıl sonu itibariyle 54,7 milyar Dolar (faizler hariç)

[****] Yalçın DOĞAN, "Ambargo kaldırılırken... Amerikan Hariciyesi'nin Türkiye'ye devalüasyon önerdiğini ve İMFle anlaşmayı salık verdiğini" yazıyor. Şükrü Elekdağ'ın ABD Dışişlerine "IMFye söyleyin devalüasyon önerisinden vaz geçsin" dediğinde, onların, 'biz de devalüasyon önerecektik',

Bir yandan da, Türkiye özel girişimcileri ve örgütleri paralı ilanlarla, zaten güç durumdaki hükümeti 1979 baharında, daha da yıpratmaya çalışıyorlardı. Şili'deki Pinochet Darbesi öncesine benzer olaylar yaşanmıştı. Yine o günlerde Allende-Büllende benzetmeleriyle bir yandan da orduya çağrı çıkarılmaktaydı.

12 EYLÜL'E DOĞRU TÜRKİYE GERÇEĞİ

1977 sonlarında kurulan Ecevit Hükümeti, 1978 Şubat'ında devalüasyona gider; faizleri artırır, personel giderlerindeki artışı % 2'yle sınırlar. Çünkü IMFye gidecektir. Bu çalışmalardan sonra, Vural Güçsavaş Başkanlığında oluşturulan kurul, Woodword'un karşısına çıkar. İMF Türkiye masası şefidir Woodword. Türk heyeti, "Biz, siz önermeden gerekenleri yaptık" demek istemiştir. İlk düş kırıklığı Woodword karşısında yaşanır. Woodword'u aşamazlar. *Yalçın DOĞAN, uzmanların bizi dinledikten sonra "siz bu programla, ancak pikniğe gidebilirsiniz" diye alay ettiklerini yazar.* Kurul ısrarlıdır. Direnirler ve niyet mektubu onaylanır. Bu onayda bile, ABD'nin desteği vardır. İMF de, Yürütme Kurulu Direktör Yardımcısı William Dale devreye sokulur ve mektup bu "siyasal baskıyla" onaylanır. Ama İMF, Ecevit Hükümeti'nin programım zayıf bulmuştur.

Yalçın DOĞAN mektubun onaylanmasının, İMF deki politika değişikliği ile aynı zamana denk geldiğini ve bu politikanın "Dünya Bankası ve IMF'nin bundan böyle uluslarüstü (supra-national) Merkez Bankası ve Planlama örgütü gibi çalışacaklarını yazar ve mektubun onayına karşın, Ecevit'in kredi beklentisinin gerçekleşmediğini ekler.[4][37]

Neden mi gerçekleşmez. Çünkü, "Uluslarüstü Planlama Örgütü" olarak bu kurullar, Türkiye'nin kalkınma stratejisine öteden beri karşıdırlar. Ve Ecevit'in bu stratejiden sapmayacağını saptamışlardır. İlgili bankalara elaltından, *"Türkiye'nin istikrar programı ekonomiyi düzlüğe çıkarmaz ve geçmiş yıllar borçlarını ödeme potansiyeline sahip değildir."* söylemi sızdırılır. Ve uluslararası bankalar da, kredi musluklarını kapatırlar.

Bu noktaya birden gelinmiş değildir, öncesi vardır. Bu karara gelişin öncesini görelim.

Dünya Bankası, İMF ve benzeri Uluslararası kuruluşlar, uzun yıllar, bizim sanayie, ağır sanayie değil, tarım sektörüne yatırım yapmamızı önermişlerdir. Ancak, Türkiye'nin bu önerileri yeterince dikkate almaması ve özellikle Sovyetlerle yapılan anlaşmalarla ağır sanayie önem verilmesi (İskenderun Demir-Çelik, Seydişehir Alüminyum Kuruluşlarıyla, Orta Anadolu Rafinerisi vb. gibi kuruluşlara yönelinmesi) nedeniyle olsa gerek, bu konudaki baskı giderek yön değiştirir. Bu kez de "siz ağır sanayie değil, hafif sanayie önem verin," önerisiyle karşı karşıya bırakılırız.

İkinci MC'nin toplumda yeterli destek bulmaması sonucu, Ecevit'in yeniden hükümet kuracağının anlaşılması üzerine, 1977 sonlarında, Dünya Bankasından bir uzman gelir. Adı Kemal DERVİŞ'tir. Attila İLHAN, Derviş'in önceleri bir ara, Ecevit'in danışmanı olduğunu yazıyor. Derviş, azgelişmiş ülkelere Diskin bir kalkınma programıyla gelir. Türkiye ile ilgili bir de rapor hazırlamıştır. Basına sızdırılan bu rapora göre:

"Türkiye'nin sanayileşme stratejisinde değişiklik yapmak gerekmektedir. Bu ölçüde büyük bir ticaret açığı ile sanayileşme sorununu çözmek olanaksızdır. Onun için kimya, temel makina ve imalat, maden işleme gibi ağır sanayilerde gelişme beklemek gerçekçi değildir. Kaynaklar ihracata yönelik hafif sanayi dallarına kaydırılmalıdır. Ağır sanayiden gelişme beklenmemelidir.[5][38] Derviş, Dünya Bankası'nın Ecevit'in Ekonomik Programı'nı öğrenmek ve ne yapması gerektiğini O'na duyurmak için gelmiştir. Yani uluslararası kurullar, Ecevit'e tanı koymak isterler. Ne düşünüyor, ne yapacak? Türkiye, Ecevit döneminde sanayileşme hızını kesecek mi? Bunca borca ve sıkıntıya karşın, kredi darboğazını aşabilmek için, kendisinden istenilenlere "evet mi diyecek "hayır"mı? Bir araştırmadır Derviş'in yaptığı!

---

dediğini ekliyor, (agy. s. 161-162)

[37] Y. Doğan, agy. s. 146-150.

[38] A. İlhan, Batı'nın Deli Gömleği, s. 259.

Neden gerek görülmüştür bu araştırmaya, bu sorulara neden yanıt aranır? Bu nedenler'in yanıtını çok sağlam bir tanıktan, daha doğrusu bir belgeden alalım.

"Türkiye Maliye Bakanı Yılmaz Ergenekon geçen hafta, Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu (IMF)'ndan emir almak üzere Washington'a geldi. Buna göre Dünya Bankası'nın ifadesiyle *"Türkiye'nin kronik ve kaotik borç durumunun"* düzelmesi için bir kemerleri sıkma politikasının uygulanması gerekmektedir... Chase Manhattan Bankası'nın yetkililerinden biri, *Para Fonu'nun önerilerinin* iki ana noktada toplandığım ileri sürmüş ve bunlardan *birinin yüzde 75 oranında bir devalüasyon ile tüm ithalatın kesinlikle durdurulması olduğunu belirtmiştir."* "Yüzde 75 oranında bir devalüasyonu yorumlayan bir başka NewYorklu bankacı da "elbette yüzde 75İik bir oran gerekiyor. *Oran'ın etkili ve yıkıcı olması lazım... Tüm ithalatın durması lazım. Şayet razı olmazlarsa, biz kendilerini işbirliğine zorlarız...* Biz bankacılar Türkiye'nin durumundan endişe ediyoruz" diyor. Son zamanlara kadar Türkiye, genellikle sadece tüketim mallarında bir ithalat kısıtlamasına gitmiştir. Oysa şimdi Türkiye'nin hammadde ve yatırım malları ithalatını kısıtlaması istenmektedir ki, bu da ciddi bir biçimde Türkiye'nin gelişme hızını ve büyük bir hırsla başlattığı sanayileşmeyi engelleyecektir. 1970'te de üretimi durdurmuşlardı." [6][39]

Amerika'da, iş çevrelerine ekonomik ve siyasal analizler yapan şirketlerden biri de "Executive Intelligence Review"dir. İşi ekonomik casusluktur bir bakıma... Bu kuruluşun Türkiye ile ilgili olarak, 1977'lerde hazırladığı rapordan alınan yukardaki satırlar, "bu nedenin" yanıtını vermektedir. Rapor'un, 1977 seçimlerinden önce, Yılmaz Ergenekon'un Maliye Bakanı olarak Washington'a gidişi ve yardım istemleri üzerine hazırlandığı anlaşılıyor. Şimdi bu rapordan bir bölümü daha okuyalım:

"Dünya Bankası, kredileri keserken sorunu Kıbrıs'a bağlamış ve Carter de aynı şekilde askeri yardım ile Kıbrıs sorununu birleştirmiştir. Dünya Bankası'nın kredisini kestiği projelerden biri de Afşin-Elbistan santralıdır ki, bu, hükümetin Doğu Türkiye'yi kalkındırabilmek için gerekli gördüğü bir dönüm noktasını teşkil etmektedir." [*]

"Seçimlerin 5 Haziranda yapılması kararlaştırıldıktan sonra Başbakan Demirel'in Dünya Bankası'nın önerilerini kabul etmesinin bir siyasi intihar anlamına geleceğini banka çevreleri bile kabul etmişlerdir."

"Türkleri satın alabilmek için Dünya Bankası, Ergenekon'a, seçimlere kadar Türkiye'ye "Günlük uygulamada" bulunulacağını, ancak bunun için de, gerekli koşulun Türkiye'nin politikasından vazgeçerek kemerleri sıkmaya yönelmesi olduğu bildirilmiştir."[7] [40] Görülüyor ki, bizim gibi ülkeler girdikleri tuzaktan çıkamıyorlar. Ya bu önerileri benimseyerek, politikanızı buna göre çizeceksiniz, böylece yeni tuzaklara gireceksiniz, ya da direndiğinizde, yalnız kalacaksınız.

Biz, bu yalnız kalışın bir belgesini daha görelim. Ecevit'e sunulduğu söylenen Dünya Bankası uzmanı Kemal Derviş'in raporunda bakın ne öneriliyor:

"... fiat engelini aşması da, ancak dördüncü plan döneminde sürekli olarak devalüasyon yapılmasıyla gerçekleştirilmelidir. Tek bir devalüasyon yapmak çare değildir... Türkiye bugün ancak büyük teknoloji gerektirmeyen hafif sanayi alanlarında rekabet edebilecek durumdadır. Bunu da devalüasyon sağlayabilir." [8][41] Excutive Intelligence Review'de ilginç bir gözlem ve değerlendirmeye de yer verilmiş, Bir NewYorklu bankacının şu sözleri, bize duyulan öfkenin ve geleceğe ilişkin planların gerekçesini oluşturmuyor mu? Kalkınma hızımızı kesmeyişimize ve sürekli sanayie, ağır sanayie eğilmemize kızan bu NewYorklu bankacı şöyle demiş:

---

[39] Attila İlhan, Batı'nın Deli Gömleği, s. 382-394.

[*] Doğu Türkiye'nin kalkınmasını istemiyor anlaşılan. Neden mi? Bu sorunun yanıtı günümüzde, yaşamımızın bir parçası olarak gözler önündedir. ABD'nin Kürt politikasının biçimlenmesidir.

[40] Attila İlhan, agy. s. 384.

[41] Attilâ İlhan, Batı'nın Deli Gömleği, s.259.

"Türkler çok gururludur. Devamlı ithalatta bulunuyorlar ve bir türlü o kahrolası gelişme programlarından vazgeçmiyorlar." Yüksek düzeydeki bu NewYorklu bankacının Executive Intelligence Review'ya verdiği özel demeç'ten alınan şu sözler, bu bankacının 1978'lerden sonra Ecevit'e uygulanan programın ana çizgilerini verdiği gibi, 12 Eylül'ün habercisi değil midir?

"SORU- Maliye Bakanı ve ileri gelen Türk işadamları daha geçenlerde buradaydılar. Ne oldu?

"CEVAP- Biz onlarla görüştük. Biz derken Para Fonu, Dünya Bankası ve burada, New-York'taki bankacıları kastediyorum. Onlara, Kıbrıs'ta taviz verdikleri takdirde durumu gözden geçireceğimizi söyledik. Yardım konusunu Kıbrıs sorunu ile birleştirdik. Türkler bu önerilerimize çok gücendiler. Hiçbir şey söylemediler. Yani gerçekten hiçbir şey demeden, öyle oturup bizi dinlediler, fakat çok kızmışlar ve gücenmişlerdi. Hiçbir teklifimizi cevaplandırmadılar. Bence, Amerika'nın bu konuyu Kıbrıs'a bağlaması çok yerinde bir davranıştır.

"SORU- Peki Türkler ne yapacak?

"CEVAP- Ben falcı değilim, ama bizimle ilişkilerini koparacaklarım sanmıyorum, hatta koparmayacaklarından eminim. Seçimlerden sonra durumun çözümleneceğine inanıyorum, hem kısa bir sürede. Türkler bir işbirliğine zorlanabilir. Bir oldu bitti ile karşı karşıya bırakılabilirler. [*]

"SORU- Ne demek istiyorsunuz?

"CEVAP- Seçim sonuçlarından önce bir şey söylemek zor. Seçim sonuçlarına kadar bir spekülasyonda bulunmak istemem. Fakat daha önce de söylediğim gibi, bir işbirliğine zorlanabilirler. Ve önerilerimizi kabul edebilirler. [10/1][42] [**]

ECEVİT HÜKÜMETİ'NE KURULAN TUZAK

Ecevit Hükümeti'nin niyet mektubu onaylanır ama krediler gelmez. Görünüşte Ecevit Hükümeti, toplumun, büyük sermayeyi de kapsayan büyük bir kesiminden destek alarak kurulmuştur. Ancak, ardındaki kitle desteğine, sınıflar arası denge kurarak ve bu dengeyi sağlıklı tutarak dayanabilirdi. Bunun için de, bir yandan işçi ve emekçi kesimlerin sorunlarına eğilirken, öte yandan, büyük sermayenin istemlerini gerçekleştirecek ve bu dengeyi koruyacaktı. Doğrusu bu çok güç bir denge hesabıydı. İMF ve Dünya Bankası beklenen kredilere yeşil ışık yakmış olsaydı, sermaye kesimi 1979 ortalarındaki çıkışı yapmazdı belki de. Ama kredilerin gelmeyişi, işadamlarını tedirgin etti. TÜSIAD olayın perde arkasını öğrenmek için ABD'ye bir kurul yolladı. Kurul dönüşünde verdiği raporla, uluslararası kuruluşların hükümet'e güvenmediğini belirtti. Büyük sermaye de, Ecevit'e göreceli desteğini çekecekti.

Hükümet olma öncesinden başlayan araştırmalar sonuçlanmış ve CHP ağırlıklı hükümet'in kaderi çizilmişti. Atlantik ötesinde kurulan tuzaklara takılan hükümetin düşürülmesi için, içerdeki tuzakların sıklaştırılması gerekirdi. Bunun da kimi koşulları hazırdı, kimi koşulları da sahneleniyordu. Ama hükümeti asıl toplum karşısında yıkmak ve toplum desteğinden yoksun bırakmak gerekti. İşte bunun bir adımı da TÜSİAD tarafından 1979 Mayıs'ında atıldı... Ama önce, TÜSİAD'ın ABD dönüşü gizli kaydıyla tuttuğu tutanakları görelim. Yalçın DOĞAN "İMF KISKACINDA TÜRKİYE" adlı yapıtında, bu tutanaklardan önemli aktarmalar yapar. Biz bu aktarmalardan bir bölümünü okuyalım.

«Sturc'le yapılan görüşmenin özetidir: (İMF Türkiye Masası sorumlusu)

"Türkiye için büyük pazar gerekir. Büyük pazar batı'dır. Doğudan aldığınız makinalar

---

[*] "Bir oldu bitti" 12 Eylül'ün haberi değil midir?

[42] Attila İlhan, agy. s.391

[**] Bu işbirliği 24 Ocak kararlarıyla gerçekleşmiştir.

eskimiştir. Bunlarla ihracat yapamazsınız. Türkiye bağımsız bir politika yürütmektedir. Fakat politik etkisi ne olursa olsun, bağımsız dünya ile işbirliğinin ekonomik etkisi, Türkiye için kötü olur. Türkiye'nin Batı'dan kopmaması için herşeyi yapmak gerek. (...) Türkiye çok hata yaptı. İMF Türkiye'ye para vermeyecek. Petrol fiyatı hala çok ucuz. Rasyonel düşünmeniz lazım. Hiçbir şey karşılıksız verilmez. Hediyenin bile bir fiyatı vardır. Verimlilik artışına dikkat edin. *(...) Avukat yetiştireceğinize üniversitelerde, tüccar yetiştirin.* [*] «Türkiye halen ihtiyacı olan sermayeyi getiremiyor. AET işini sadece Yunanistan'ı düşünerek ele almayın. Önemli olan Avrupa ile bütünleşmektir. (...) Türkiye'nin önce parasını gerçek değerine oturtması lazım. Türkiye'nin zayıf değil, kuvvetli pazara ihtiyacı var. Bu da Batı pazarıdır. Bunu Yugoslavlar bile gördü ve başarıya ulaştı.» (TÜSİAD Heyetinin 10-14 Ekim 1978 tarihlerinde ABD'de Yaptıkları Temasların Tam Metni, Gizli Belge, s. 4)." "TÜSİAD'ın görüşme tutanakları sürüyor. Bakalım bu kez Wood-Word TÜSİAD'a ne söylemiş:

«Woodword ve Hauvonen ile görüşme: "Uzun dönemde Türkiye'nin potansiyeli var. Fakat kısa vadede sorun çok ciddi. Türkiye'deki bazı gelişmeler IMF'yi sukutu hayale uğrattı. *İMF Dünya üzerinde çok az ülkeyle Türkiye kadar çok ciddi bir ilişkiye girmiştir.* (...) Hükümet yapılması gerekenleri yapmıyor. İlk yapılması gereken iş ihracatın gelişmesini imkan dahiline sokacak şartların geliştirilmesidir. İhracatı kârlı hale getirmek lazım. *Onun için devalüasyon bir âlettir.* (...) Dış bankalar sanayi ürünleri ihracatı rakamlarınıza bakıyorlar. Dış finansman çevrelerini henüz memnun edecek tedbirleri almadınız. Yeni tedbirler almanız gerekiyor. Bu tedbirleri almazsanız, arkasından iflas gelir, (aynı tutanak, s. 5)."

"İMF Uzmanlarıyla yapılan görüşmelerden sonra Dünya Bankası uzmanlarıyla görüşmelere geçilmiştir: «Dünya Bankasıyla görüşme:

"Yüksek kalkınma hızınız var. Yüksek hız koyup, sonra da ödemeler dengesini kuramazsınız. İhraç edecek neyiniz var? *Önemli olan etkili devalüasyon.* Hükümetiniz bunu yapmıyor. Halbuki Mc Namara'ya söz vermişti. (...) *Türkiye'nin rekabet edebileceği çok alanlar var. Neden bunları yapmıyorsunuz? Balık ağı gibi, gömlek üretimi gibi. Devalüasyon olmadan Türkiye kurtulmaz.* Devalüasyon olunca, halkın alım gücü düşer, siz de ihracat yaparsınız. Türk sanayi % 30 kapasite ile çalışıyor. Demek ki, siz tesisleri yanlış kurmuşsunuz. *Daha küçük kapasite kurmalıydınız. Neden bu kadar yatırım yapıp kaynak israf ettiniz.* (...) *Türkiye'nin kuracağı sanayiler çimento, seramik, cam, süt, peynir. Bunları satın, daha çok para kazanırsınız.* Batıdan en iyi teknolojiyi alıyorsunuz. Bu hatadır. Emek yoğun teknoloji geliştirin [**] Batıdan teknolojisi üstün makinalar almayın. Pahalı gelir size. Brezilya, Meksika, Hindistan'ı örnek alın» (Aynı gizli belge, s.7).

"TÜSİAD'ın özetlenen toplantı tutanaklarına eklenecek herhangi bir yorum yoktur. Özel toplantıda tutulan bu tutanaklar çok açık biçimde Türkiye'nin Batı'nın gözündeki yerini ortaya koymaktadır. Ecevit İktidarı «kredi gelecek» diye hesap üzerine hesap yaparken, verilmiş olan «Niyet Mektubu»nun hiçbir anlamı kalmadığı kesinlik kazanmıştır. Aynı gezide TÜSİAD Heyeti Carter Yönetimi ile de görüşmüş, bu görüşmelerin tutanağı da, yine bir belge halinde Maliye Bakanı Ziya Müezzinoğlu'na, Devlet Bakanı Hikmet Çetin'e iletilmiştir. Başbakan Ecevit'e ise, TÜSİAD'ın başkanı Feyyaz Berker Ankara'da tüm bu tutanakları kendi gözlemlerini de anlatarak, vermiştir."

"Şimdi tutanakların bu bölümüne gelelim." «ABD Dışişleri Bakanlığı ve Carter'ın Yürütme Ofisi Yetkilileriyle Görüşme:

«Kongre Türkiye'ye sempati beslemiyor. (...) ABD Kıbrıs konusunda Camp David

---

[*] İlginç bir öneri tüccar yetiştirmek. Yapıtın düzeltme çalışmaları sırasında C. Başkanı Turgut Özal'ın ölümü nedeniyle, C. Başkanlığı Başdanışmanı Büyükelçi Kaya Toperi 19 Nisan 1993 günü TRTnin Günaydın Türkiye Programında saat 08.10'da Özal'la ilgili şu anısını anlattı. "Kuveyt'e Büyükelçi olarak atandığımda O, Başbakan yardımcısıydı. Bana *'Türkiye değişecek orada görevinizi bir tüccar gibi yapacaksın dedi'* Bu sözlerini hiç unutmam." Bu anı Özal'ın dünya görüşüne uygundur. Ama devlet ve dış ilişkiler tüccar zihniyetiyle yönelemez.

[**] Bu satırlar bizim kalkınma ve gelişme çabalarımızın bu kuruluşlarca hoş görülmediğinin ve onların dediklerini yapmadıkça da, kredilerin açılmayacağının somut kanıtıdır.

Olayındaki gibi taraf olmak istemiyor. (...) Batıda çok para var. Fakat bankalar sadece Türkiye'yi sevdikleri için para vermez. Bütün dünyada İMF etkili bir organdır. Türkiye'nin istikrar önlemleri hakkında dünyada iyimser bir hava yok. (...) Beyrut yaşanmaz bir yer haline geldi. Onun yerini İstanbul almalı. Biz ABD Dışişleri Bakanlığı olarak bunu tercih ederiz. Fakat Türkiye'de istek yok. Kıbrıs, Lefkoşe, Atina, Beyrut'taki firmaları çekmek için yarış halinde. Türkiye ise, ne bankaları ve ne de işadamlarını çekmeyi düşünüyor. (...) Artık ABD'nin Türkiye'ye yardım için ayıracağı fonlar yok. ABD istese de, Türkiye'ye 2 milyar dolar yardım yapamaz. Carter 50 milyon dolar vermek için çok gayret sarfetti. Kongre komisyonları, bankaların işlemlerini dikkatle izliyor. Eski takıntılarınızı vermeden yeni para imkânsız. Yeni para için bozulan itibarınızın onarılması şart. (...) Orta Doğu'da büyük bir inşaat pazarı var. Arap-İsrail Barışı devam ettikçe, Orta Doğu'da büyük bir inşaat pazarı ortaya çıkacak. (...) Turizmde ve tekstilde pazar edinebilirsiniz. Ama, uzun zaman alır ve tecrübe işidir. (...) Türkiye yaramaz bir çocuktur. Çünkü, tüketim toplumudur. Ecevit politik olarak başarılıdır. Ancak, önemli olan ekonomidir ve ekonomide de çok değil, ama biraz başarılı olmak zorunludur. (...) Bizim ABD sermayesini yollayabilmemiz için, sizin istemeniz lazım. Mevzuatınız çok iyi. Ama, gelen tersleniyor. Başbakanlığa bağlı bir ofis yabancı sermayeden sorumlu kılınmalı. (...) Türkiye'de enflasyon şu anda % 50. Buna Türkiye çok fazla dayanamaz»*[*] (Aynı belge. s. 9-10) Bu alıntılardan sonraki gelişmeleri yine Yalçın Doğan'dan alalım:

"Bu tutanağı okuyunca, hem Ecevit dönemini, hem de ondan sonraki dönemi ve alınan kararlan anlamak çok daha kolaylaşmaktadır. Bir dönemi açıklamaktaki önemi açısından TÜSİAD'ın bu gizli tutanakları tarihsel niteliktedir. Bunda hiç kuşku yoktur." "Bu gezi sonrasında, iş çevreleri ile Ecevit Hükümeti arasında ipler kopmuş, taraflar birbirini suçlamaya girmiştir."[10][43]

Not: Alıntılarla ilgili dipnotlar yazarındır.

TÜSIAD'ın Ecevit Hükümeti'nden umudunu kesmesine neden olan araştırması, içerde, hükümet'e kurulacak yeni tuzakların dayanakları olur. Aslında ABD, Ecevit Hükümeti'ne hiçbir zaman sıcak bakmış değildir. Her şeyden önce, Ecevit'in sırtında 1974 Kıbrıs çıkarması ve haşhaş ekimi sorunu vardır. ABD, bunu asla affetmiş olamaz. Hükümet kuracağının anlaşılması üzerine yapılan araştırmada, köşeye sıkışmış olan Türkiye'nin sorumluluğunu alacak Ecevit; bu bunalımlı dönemde, acaba, kimi önerilere evet der mi, yoksa eski tavını mı sürdürür? Bunun araştırmasıdır. Kuşkuyu güvene çevirmek zorsa da, ABD, kimi ödünler koparabilirim düşüncesinde olmalıdır diyoruz. Ama Ecevit'in kredilerin gelmeyişi ve çaldığı tüm kapıların yüzüne kapanmasından duyduğu tepki ile *"köşeye sıkıştırmayın, duvarları aşma olanağı vardır, ama sorumluluk duygumuzdan dolayı bunu yapmayız"* sözleri, ABD'nin O'na duyduğu kuşkuyu arttırmıştır. Washington'a göre Ecevit, istenildiği ölçüde sert bir anti-komünist değildir. CIA'nın notu da şöyledir. "Tarafsız ya da ılımlı bir Batı karşıtı!..."[11][44]

Mayıs 1979'da Warren Cristopher Türkiye'ye gelir. 10 Mayıs'ta ABD-Sovyet Salt II anlaşması imzalanacaktır. Cristopher, Ecevit'ten Sovyetler'in bu anlaşmaya uyup uymadıklarının denetlenmesi için U-2 uçaklarına izin verilmesini ister. Ecevit'in buna yaklaşımı Cristopher'e ters gelir. Der ki: *"Eğer bu isteğimiz reddedilirse, Türk-Amerikan ilişkilerinin tonu değişir ve şunu da iyi bilin ki, beklediğiniz yardımlar gerçekleşmeyebilir."*

Ecevit'in, bu sözler üzerine takındığı tavır gerçekten gurur vericidir. Bağımsız bir ülkenin Başbakanına yaraşır bir tutumla ayağa kalkar ve der ki:

"Mademki siz yardım ile bu uçuşlar arasında bir ilişki bir bağ kuruyorsunuz, bana bu

---

[*] İlerde Excutive Intelligence Review adlı bu kuruluşun raporundan yapılan alıntılarda da görüleceği gibi, uluslararası kuruluşlar, bizim geleceğimizi belirlemişler, kaderimizi çizmişler.

[43] Yalçın Doğan. agy. s. 157-160.

[44] M. Ali Birand, 12 Eylül 04.00. s. 97.

görüşmeyi kesmekten başka bir şey kalmıyor."12[45] [*]

Bu sözler Ecevit hükümeti için çanların çalınacağını gösterir. Cristopher Washington'a vardığında, bu sözleri işiten Carter'in Başdanışmanı Zbigniew Brezinski *"Bu adamla bir yere varılamaz"* diyecektir. Ecevit'in sonu gelmiştir artık. Bunalımları artırmalıdır. Öteden beri terör, yokluklar ve türlü sorunlarla bunalmış olan hükümet, ilginç bir rastlantı(!) Mayıs ortalarına doğru TÜSİAD'ın ilanlarıyla sıkıştırılmaya başlanır.

Bu ilanlardan, hükümet'in ekonomik programından hangi odakların hoşnut olmadığım anlayabiliriz:

"... Şiddetle ihtiyaç duyduğumuz Dış kredilerle, uyguladığımız ekonomik sistem birbirine çok yakından bağlıdır. Pazar ekonomimizden gitgide uzaklaşan bir anlayışla, ne Batı Dünyası'nda hak ettiğimiz yeri, ne yeter kredileri, ne de yatırımlara gerekli Dış sermayeyi bulabiliriz."

Ta Thornburg raporunda beri öneriyordu ABD, "hür teşebbüsle kalkınmayı" değil mi? Demek ki maya tutmuştu bu öneriler. Türkiye istenilen yola giriyordu. Bir bölümünü daha okuyalım ilanların:

"... Zorlayıcı önlemlerle üretim artmaz. Olsa olsa ekonomik yapı çarpılır. Giderek rejim değişir. Hür teşebbüsün zayıflaması, hürriyetçi demokrasinin zayıflamasıdır. Hür teşebbüsün yok olması ise, politik, ekonomik, sendikal, düşünsel, bütün hürriyetçi demokrasinin de yok olmasıdır."

Ne güzel değil mi? Hürriyetçi demokrasi... ama 'kimin için bu hürriyet' diye sormayın. Bu hürriyetçi demokrasi "hür teşebbüs'ün istediği fiatla mal satması" içindir. 141, 142 ve 163 mü? Onlara dokunmayın, onlar tabudur. Hürriyet içinde fiatlar saptanır ancak. Düşünceye özgürlük tanımak tehlikelidir.

Bir başka ilanda da demokrasiden ne anlaşıldığı şöyle vurgulanıyor.

"... demokratik toplumumuzun üreten - verimli üreten - temel gücünün hür teşebbüs olduğunu artık anlamalıyız. Ekonomimizi bir yasakçı mevzuat ağı içinde boğan, kişinin teşebbüs şevkini kıran, kişiyi yanlış yönlere sevkeden aşırı müdahaleci ve güven sarsıcı zihniyet bunalımın asıl sebebidir." 13[46] Kissinger ne diyordu. "Ortadoğu'da krizi arttırdık", krizi arttırmak da bir politikadır. Bu yöntem Türkiye'de bu tarihten sonra bilinçle ve yasalarımızın yasaklamaları gözardı edilerek uygulamaya başlanmıştır. Türkiye hür girişimcileri adına verilen ilanlar, hükümeti eleştirmenin de ötesine geçiyor. Hükümeti, sistemi değiştirecek manivelalar kullanmakla suçluyor. Ancak, kendisi de tartışma götürmeyen bir açıklıkla, o tarihte yürürlükte olan TCY'nin 141. maddesi kapsamında bir suç işlemiş oluyor. Ama, Türkiye'de bu maddeler yalnız solcular için işletildiğinden, savcılar nedense, TUSİAD'ın işlediği suçlan göremediler, ya da görmek istemediler. "Oysa TÜSİAD açıkça *'sosyal bir sınıfın, öteki sosyal sınıflar üzerine tahakküm kurmak'* suçunu işliyordu. Ayrıca dernek olarak da siyaset yapma yasağına aykırı işler içindeydi.

1977 seçimlerinden sonra, Türkiye'ye gelen ve Başkan Carter'ın temsilcisi olarak "Gelişmekte olan ülkelerde Demokrasi Sorunları" panelinde konuşan Prof. W.Rostow'un, Türkiye'nin geleceğine ilişkin sözleri ilginçti. Rostow diyordu ki:

"Türk demokrasisi ilerde çok olağanüstü durumlarla karşılaşabilir... Fakat Türk demokrasisini güçlendirecek ve sağlayacak kuvvetler durdurulmaz gibi görülüyor."

Bu sözlerin 12 Eylül'e işaret ettiği, günü gelince anlaşıldı.

1978 sonlarında da, Genelkurmay Başkanı ve 12 Eylül'ün lideri Org.Evren'in,

---

45 M. Ali Birand, agy. s. 98.

* Ecevit'in tavrı elbet onur vericidir, ama gerçekçidir diyemeyiz. Çünkü ABD yardımı koşula bağlıdır ve o koşul ne yazık ki, bizi sımsıkı bağlamıştır. Bu görüşümüz geçen sayfalarda açıklanmıştı.

46 A. İlhan, Batı'nın Deli Gömleği, s. 357-358.

Genelkurmay Başkanlığında kurduğu bir özel ekibe, "Bu aşamada Silahlı Kuvvetlerin müdahalesine gerek var mıdır, varsa müdahalenin temeli ne olmalıdır, araştırılsın?" emriyle görev verdiği, sonradan açıklanmıştır.[14][47]

Şimdi bu bilgilerin ışığında Newyork'lu Bankacının sözlerini bir kez daha okuyalım.

"Geçenlerde, Yunanlı bir diplomatla yaptığımız sohbette yakın bir gelecekte Türkiye'de Ordunun yönetime el koyacağı iddiasıyla karşılaştık. Yunanlı diplomat bize, Demirel'in Para Fonu'nun emirlerini yerine getirmediğini, bu bakımdan ancak ordunun yönetimi ele almasıyla Para Fonu'nun istediği ekonomik tedbirlerin alınabileceğini söyledikten sonra, 'oynanan oyun, 1967 yılında Yunanistan'da başarıyla gerçekleşmiş ve NATO tarafından planlanmış askeri darbe hareketine çok benzemektedir." [15][48]

Bu sözlerin yer aldığı "Excutive Intelligence Review"un Raporu 1977 seçimlerinden önceki bir sürece rastlar. O tarihte, Türkiye'de MC hükümeti vardır ve yönetimde sol bir görüş yoktur. Ama Atlantik ötesi güçler kaderimizi çizmişler bile; bir askeri darbenin ön hazırlıkları bitmiş, sıra uygulama aşamasına gelmiş! Şimdi, Rostow'un sözlerini daha iyi anlıyoruz değil mi?

Bunları, 12 Eylül'ü ve sonrasını, dahası günümüzü de, bu sözlerin ışığında değerlendirebilmek için sıraladık. Emperyalizmin kaderimize nasıl egemen olduğunu bilmeli ve yeni tuzaklara düşmemenin ve güdümden kurtulmanın yollarını aramalıyız ki, bağımsızlığımızı ve onurumuzu koruyabilelim. Başka türlü, dün Carterin temsilcisinin işaret ettiği geleceği, yarın emperyalizmin bir başka temsilcisi gösterecektir.

Rostow'un sözleri üzerine Cumhuriyet Gazetesinde yayınlanan bir yazımı o günlerin olaylarına gerçekçi bir tanı koyması ve geleceğe ışık tutması nedeniyle buraya aktarıyorum.

TÜRKİYE 1977 VE SONRASI

1977 Ağustos başlarında İstanbul'da, İktisat Fakültesi Mezunları Cemiyeti'nce, «Gelişmekte olan ülkelerde Demokrasi Sorunları» konulu bir Panel düzenlendi. Panelde, Carterin danışmanı olarak tanıtılan, Prof. Rostow, ülkemizin geleceği ile ilgili ilginç açıklamalarda bulundu. [1][49]

Prof. Rostow çok iyi bir Türkçe ile yaptığı uzun konuşmasında, «Türk Demokrasisi ilerde çok olağanüstü durumlarla, hatta ciddi tehlikelerle karşı karşıya gelecektir» der. "Fakat" diye sürdürür sözlerini... «Fakat Türk demokrasisini güçlendirecek ve sağlayacak kuvvetler durdurulmaz gibi görülüyor.»

Prof. Rostomun bu çok ilginç sözleri, acaba, çok kesin bir yargıyı mı, ya da verilmiş bir kararı mı yansıtmaktadır?

Dikkat edilirse Rostow'un, «Türk Demokrasisi ciddi tehlikelerle karşı karşıya gelebilir» biçiminde bir olasılığı değil; «ciddi tehlikelerle karşı karşıya gelecektir» diyerek, kesin bir yargıyı belirttiği görülür. Bu sözler üzerinde düşünürken, insan ister istemez, ABD'nin Carter'dan önceki başkanları ve ilgililerince söylenenleri; örneğin Ford'un «... *yardım yoluyla ilişkili olduğumuz ülkelerin iç ve Dış işlerine karışabiliriz.»* deyişini, Dickson Raporu'nu, 12 Mart'a uzanan yoldaki emperyalist etkileri anımsıyor. Ve yine Johnson'un, Honolulu'da, Güney Vietnam Devlet Başkanı'nı karşılarken yaptığı açıklamalar, 1974 Mart'ında Sisco'nun M. Ali Birand'a söyledikleri canlanıyor anılarda.

Bu nedenle Rostowun sözleri ve uyarıları üzerinde önemle durmak, iyi değerlendirmek gerekiyor.

ABD'nin, sözünün ve etkisinin geçerli olduğu ülkeleri etkilemek için bu ülkelerdeki

---

[47] M.Ali Birand, 12 Eylül 04.00. s.30.
[48] Atilla İlhan, Batı'nın Deli Gömleği, s. 392.
[49] Cumhuriyet Gazetesi, 4 Ağustos 1977.

sosyo-politik, (özellikle anti-emperyalist uyanma ve) gelişmeler üzerine, zaman zaman değişik yöntemlerle uyardığı düşünülürse, Rostow'un sözlerinin bir uyarı, Türkiye'nin yakın geleceğine ilişkin bazı tasarıların bir ön habercisi olduğu söylenebilir. 2[50]

1977 yılma umutla giren, genel seçimlerin kara yazgısını ak'a çevirecek bir sonuca ulaşacağı umuduyla giren Türkiye halkı, 1977 yılının son çeyreğinde tam bir kaos içinde buldu kendini...

Bu kaostan nasıl ve ne zaman çıkacağımız bilinemiyor ama can güvenliği başta olmak üzere, işsizlik, hayat pahalılığı ve 2'nci MC'nin, 1'inci MC dönemi savrukluğunun yarattığı ekonomik bunalıma çare bulmak için aldığı sözde önlemlerin yarattığı ortam, sınıfsal çelişkiyi giderek herkesin görebileceği biçimde somutlaştırmaktadır.

Ekonomik Çıkmaz

Bugün, içinde çırpındığımız kaos, Türkiye'mizin 1950'lerden günümüze kadar izlediği kalkınma modelinin iflasını simgeler. 50'lerden sonra emperyalizm; çok uluslu şirketlerle yerli burjuvazi arasındaki bağlaşmanın sonucu kurulan «Karma Şirketler» yoluyla; ekonomiyi tam bir denetim altına almış; ülkeyi içine ittiği israf ve tüketim ekonomisiyle sömürmektedir. Tekelci kapitalizmin ekonomimiz üzerindeki denetimi; ikili anlaşmalarla, ekonominin genel düzenlenmesi, planlama ve bürokratik etkiler Dışında çarpık sanayimizi de kapsamaktadır. Emperyalizm'in bu denetimi, «sermaye katılması, kredi yoluyla destekleme, patent hakkı ve benzeri yollarla kurulmuş olup, gübreden tarım ilaçlarına, traktör, yol yapım araçları, borudan takım tezgahlarına, şeffaf banttan pile, boya sanayine, mukavvadan motora, kolonyadan mendile, hesap makinasın-dan fotoğraf malzemesine kadar binlerce tüketim malı, yarı mamul ve yatırım malında»3[51] görülebilir.

ABD emperyalizminin patenini taşıyan bu kalkınma modelinin; (AID Yardımı, Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu (İMF) kredileri, ve öteki uluslararası emperyalizme bağlı kuruluşların kredileriyle) kalkınma çabalarının «Küçük Amerika» «Büyük Türkiye» olma özlemlerinin ulaştığı nokta, işte bu kaostur. Bu sakat yolla kalkınamayacağımızı söyleyenlere yıllar yılı, komünist, bölücü denildi, kötü gözle bakıldı. Bilimsel gerçeklere uygun kalkınma yolu önerenlere, «Komünistler Moskova'ya gitsinler» denildi. Yeryüzünde yalnız tüketime dönük, emperyalizmle ekonomik bütünleşmeye dayanan karma şirketler eliyle kalkınabilmiş, ürettiğini kendi halkına satarak kalkınabilmiş bir ülke bulunmadığı gerçeği görülmedi. Görülmektedir ki, çok uluslu şirketlerle işbirliği yapıp, bir ölçüde kendine ayırdığı değerin büyük bir bölümünü uluslararası şirketlere aktarma, değer aktarımı (ki, gözle görülür biçimde kâr transferi-tekelci fiat mekanizması ve ucuz işgücü) yoluyla, halkını sömüren yerli ticaret ve montaj sanayii burjuvazisinin semirmesi ve büyümesine karşın; ekonomi üretken amaca yönelmediği için, ekonomik gelişme olmamaktadır, olmayacaktır da!..

Bu tür bir modelle, her mahallede bir ya da iki milyoner (belki de milyarderler) yaratılır[*], ama, bir ülke halkının tüm gereksinmelerini, sosyal adalet ölçüleri içinde karşılayacak kalkınma olamaz.

Ayrıca bu model, bağlı olduğu kampın, kapitalist sistemin genel bunalımlardan da etkileneceği ve bunalımları, sömürü düzeninin gereği olarak daha çok yansıtacağı için, sık sık

---

[50] Allende'nin 1970 seçimlerini kazanması üzerine, Chicago'da yapılan gizli toplantıda, Ailende deneyimin, ABD'nin sözünün geçerli olduğu ülkeler için disiplinsizlik örneği sayılacağı ileri sürülerek, «bu deney Batı demokrasilerine, özellikle, İtalya ve Fransa'ya kötü örnek olacaktır. Şili deneyimini kesinlikle durdurmak gerekir» kararına varıldığı halde, Kissinger, bu kararı şu sözlerle gizlemişti: «Durumu dikkatle izliyoruz, fakat bu anda, büyük bir Kuzey Amerika etkisini sağlayacak nitelikte değildir.»

Aslında' bu sözlerin bir başka anlamı şu idi: Günü geldiğinde gerekli girişimde bulunulacak. Kuzey Amerika'nın etkisi görülecektir. Gerçekten de öyle olmuş gizli toplantıda alınan karar 11 Eylül 1973 günü uygulanmıştır.

[51] Tekelci Sermaye ile İç İçe, Tüm İktisatçılar Birliği Yayınlan, No 8 sayfa 40.

[*] Türk parasının değer yitirmesi sonucu bugün Türkiye'nin %90'nı nerdeyse milyoner sayılır. Ama bu %90'nın %70'i yoksuldur.

darboğazlara, ekonomik çıkmazlara da girer.

Bu bilimsel gerçek ülkemiz için de geçerlidir. [**]

ABD tipi kalkınma modeli, 1958'lerde, ilk büyük bunalımını yaşamış ve bunu 27 Mayıs hareketi izlemiştir. 1969-1970 bunalımı ve ekonomiyi kurtarma önlemleri de 12 Mart'la düğümlenmiştir. Özellikle, 12 Mart döneminde, emperyalizmin denetimi, toprağımıza ekeceğimiz ürünün seçimine kadar uzanmış, 1973 seçimlerinden sonra Ecevit'in, elverdiği ölçüde bağımsız bir politika izleme girişimi, ambargo ile sonuçlanmış, kapitalist blokun, petrol fiatlarına yapılan zam sorunuyla artan yeni bunalımına, MC'nin savruk ekonomi politikası da eklenince, 1958 ve 1970'lerden daha ağır bir bunalıma atmıştır ülkeyi.

İşte Rustow, tam bu ortamda konuşmuş, demokrasimizin geleceği ile ilgili kesin yargısını açıklamıştır.

Latin Amerika Gibi

ABD, benzer bir kalkınma modelini, 1958'lere kadar Latin Amerika'da uygulamıştır. Ancak, bu uygulamadan o ülkeler halkı değil, o ülkelerin ticaret ve sanayi burjuvazisi kârlı çıkmış, «bunlar sağladıkları kârları, ekonomik açıdan verimli yatırımlara yatıracaklarına, ya verimsiz tüketim alanlarına yatırmışlar ya da yurtdışına transfer etmişlerdir.» 4[52]

Böylece, egemen sınıfların emperyalizmle işbirliği içinde, uyguladıkları yöntemin, Latin Amerika ülkelerinin kalkınmalarını sağlayamayacağı belli olmuş ve 1958'lerde başlayan gizli bir durgunluk aşamasına girilmiştir. Modelinin Latin Amerika'daki başarısızlığı emperyalizmi yeni yöntemler aramaya itmiştir.

Daha sonra, biçimsel yönden değişik, fakat özünde emperyalizmin sömürü ilkesine dayalı bir yöntemle, «Kalkınma İçin İşbirliği Programı» yürürlüğe konulmuşsa da, sonucu etkili olmamış, emperyalist (kapitalist) sistemin sürekli hastalığı sonucu birbirini izleyen bunalımlarla sınıf çelişkisi daha keskin ve belirgin boyutlarla ortaya çıkmıştır. İç çelişkilerin sınıfsal bilinci uyarması ve yığınların sömürü düzenine karşı çıkmaya başlamasıyla, Latin Amerika'daki devrimci çabalar şehir ve kır gerillası tipi savaşıma dönmüştür.

İşte bu noktada, uluslararası tekelci kapitalizm ile bütünleşen, yerli burjuvazi, çıkarlarını korumak için, emperyalizm ile ekonomik, ideolojik, politik ve hatta askeri güç yönünden tam bir işbirliğine girmiştir. Bu arada, ABD'nin gerilla tipi devrimci savaşımlara karşı, bunları önlemek için Kontr-Gerilla (Özel Savaş) teorileri geliştirdiği, ve bu teorinin pratiğini, Latin Amerika'da uygulamaya konulduğu görülmektedir. 1960'lar ve sonrası Latin Amerika'da görülen askeri darbeler, hür dünyanın sözde özgürlük ve demokrasi havarisi ABD'nin, kimi kez doğrudan kimi kez de dolaylı yardımlarıyla gerçekleşmiştir. ABD, Latin Amerika'da, kendi ülkelerini istila etmiş olan Silahlı Kuvvetlerin kurduğu askeri hükümetleri besler ve destekler. ABD'nin geliştirdiği kurama göre Silahlı Kuvvetler demokrasiyi korumaktadır. Özel girişimi, emperyalizmin çıkarına hizmet eden, halkının uyanmasını, düşünce, eylem ve örgütlenme özgürlüğünü boğan burjuva demokrasisini!.. Böylece, Silahlı Kuvvetler devlet yapısı içinde bilimsel tanımlama" doğrultusunda yerini alırken, sömürü çarkı daha rahat işlemektedir.

Türkiye'nin Geleceği

Türkiye, 1975'lerde başlayan ekonomik darboğazlarda, zamanında gerekli önlemler alınamadığı için, 1977'lerde daha çok sıkışmış, işbirlikçi yerli burjuvazi, geç de olsa, bunalımdan çıkışın yollarını aramaya başlamıştır. Ancak alınan önlemler sonucu, bunalımın faturası her zaman olduğu gibi, emekçi halk yığınlarına ödetilecektir. Görülen odur ki, ilk kez bunalım daha kesin sonuçlara ulaşacak, sosyal uyanış yığınların siyasal bilincini artıracaktır.

Sosyal uyanış ve ekonomik bunalımlar, giderek, sınıfsal çelişkiyi daha çok

---

[**] 1979 yılında içinde çırpındığımız ve daha da ağırlaşan bunalım, sistemin doğal sonucudur. Bunalımdan çıkışın yolu sistem değişikliğinden geçer.

[52] Latin Amerika'da Devrim, s.38. 268

belirleyecek; işçi sınıfının ve emekçi halk yığınlarının sömürüyü önleme çabaları ve ekonomiye katkıları oranında, ulusal gelirden pay istemeleri sonucunu doğuracaktır. Bu sonuç, egemen çevrelerin çıkarına karşı olduğu için, ülkemiz yeni bir siyasal bunalıma sokularak, rejimi, demokrasiyi korumak, daha da öte kurtarmak adı altında, oyunlar sahnelenebilir. Ülkemiz ve öteki geri bıraktırılmış ve ABD sözünün geçtiği ülkelerdeki geçmiş deneyler, bizi böyle bir yoruma götürmektedir.

Profesör Rostow'un sözlerini bu açıdan değerlendiriyoruz.

Carterin temsilcisi olarak, «Gelişmekte Olan Ülkelerdeki Demokrasi Sorunları» panelinde konuşan Rustow, ülkemizdeki durumu yorumlarken sorduğu, *«kendi aralarında uyumu olmayan partilerin kurduğu hükümetlerin, Dış borçları çığ gibi büyüyen bir istikrarsızlık lüksüyle nasıl başa çıkabileceği»* sorusunun yanıtını hemen vermekte, ve *«Türk Demokrasisinin çok olağanüstü ciddi tehlikelerle karşı karşıya geleceğini»* söylemektedir. Rostow'un işaretlediği tehlikeler, «Dış borçların ve ekonomik istikrarsızlığın» yaratacağı bunalım sonucu, sosyal uyanışın sınıfsal çelişkiyi daha çok keskinleştireceği gerçeğidir. Rustow, bu çelişkiyi ve uyanışı tehlikeli bulmaktadır, anlaşılan.

Rustow, bu gerçeği vurguladıktan sonra, demokrasinin karşılaşacağı bu olağanüstü durum ve tehlikeler karşısında, «Demokrasiyi güçlendirecek ve sağlayacak kuvvetlerin durdurulamayacağını» da belirtmektedir.

Rostow'un söylediği, «demokrasiyi güçlendirecek ve sağlayacak kuvvetler» nelerdir acaba?

ABD tipi demokrasinin, özel girişime, emperyalizmle bütünleşmiş işbirlikçi burjuvaziye dayandığı, az gelişmiş ülkelerdeki rejim bunalımlarına Silahlı Kuvvetler'in denetiminde (bizde 12 Mart, Şili'de 11 Eylül 1973 ve Latin Amerika ülkelerindeki örneklere bakarak) çözümler aradığı düşünülürse, Rostow'un neleri işaretlediği anlaşılır.

Rostow'a göre, ayaklanma kuramı doğrultusunda halkın uyanması, işçi sınıfının bilinçlenmesi tehlikelidir. Bu tehlikeden kurtuluşun yolu, demokrasiyi kurtaracak güçlerin işe el atmasından geçer! Rustow bunu söylüyor.

Bu yolla belki işbirlikçi burjuvazi büyüyebilir ve emperyalizm yararlanır ama, bunalımlar birbirini izlerler!..

Türkiye'mizin içine itildiği bunalımdan, halk yığınlarının ve işçi sınıfının, bilimsel değerleri kendisine kılavuz seçerek çıkmasını, 12 Mart öncesi provokasyonlara gelinmemesini; tüm demokratik örgüt ve güçlerin oynanmak istenen yeni oyunlara gelmeyecek bir tutum içinde olmalarım beklemek, Türk Devrimi'nin bunalımlı yıllarının son bulmasını isteyenlerin hakkı olduğu inancındayız.

Ankara, 20 Eylül 1977

Bu satırların yazıldığı tarihte, Türkiye 2. MC ile yönetiliyordu. Ama 12 Eylül'e yaklaşıldığının işaretleri verilmişti. 1978'de CHP, hükümet sorumluluğunu devraldı... Ve 22 aylık, tuzaklar içinde geçen süreç sonunda 1979 Senato Kısmî seçimlerine gelindi. Seçim CHP'nin yenilgisiyle sonuçlandı.

Ecevit, 1979 Senato Kısmî Seçimlerinde, CHP'nin yenilgisi üzerine, hükümetin istifasını verdi. Demirel Başbakandı artık! Ve 24 Ocak Kararları dayatıldı. İMF (gerçekte ABD) istediğini yaptırmıştı. Ancak 24 Ocak Kararları'nın yeterli olmadığı, Haziran 1980'de yeni bir devalüasyona doğru yol alındığı bilinir. 12 Eylül'e az kalmıştır. 12 Eylül'le, 27 Mayıs'tan beri, giderek daha çok politize olan, hak arama çabasını, yanlışlar yapılsa da sürdüren topluma yeni bir düzen dayatılacaktır. Demokratik hak ve istemleri toplumsal özleme çeviren sosyal uyanışı önleyerek, 24 Ocak kararlarının getirdiği, toplumun varsıl kesimi Dışındaki geniş yığınlar için, varsıllar yararına bir soygun düzeninin, siyasal sistem olarak yerleştirilmesi sağlanacaktır.

Öyle bir sistem kuruldu ki, bugün tüm çabalara karşın, 12 Eylül sisteminin bir taşı bile

kıpırdatılamamaktadır. Çünkü 12 Eylül'ü hazırlayanlar, Türkiye'nin bu sistemle 2000'li yıllara ulaşmasını hedeflemiştir. Demokratikleşme çabalarıyla oyalanarak 2000'leri bulacağımızı düşünüyorum. Çünkü, 12 Eylül sistemi yıkılmadıkça, demokratikleşme çabaları yeterli sonuç vermeyecektir.

Şöyle bir düşünce geliştirilebilir mi?

12 Eylül sistemi, Sovyetler'e, -Komünizm'e- karşı savunma söylemiyle getirilmemiş miydi? Sovyetler ve sistemi çöktüğüne göre, Türkiye'nin demokratikleşmesi neden engellensin?

Bu düşüncenin, gerçeğin görülmesini engellediği kanısındayız. Çünkü gerçekte ABD, Sovyet tehdidi ile, bizdeki sosyal uyanışı ve ekonomik gelişmeyi [*] denetim altına almak istemiştir. Emperyalizm için asıl tehlike buradadır; ekonomik gelişme ve sosyal uyanıştadır. Özellikle bizim gibi, Ulusal Kurtuluş Savaşırının görkemli utkusuna sarılan bir ulusun, dizginlenebilmesi önemlidir. Ne diyordu Rockefeller, "... *ekonomik yardım, onlardaki bağımsızlık eğilimini arttırır, -Türkiye gibi - düşünülenin tersi sonuçlar yaratır..."*

Bu gerçek, özellikle günümüzde, daha çok gündemde tutulmalıdır. Bir yandan Kazak petrolünün Akdeniz'e aktarılması ve Türkî devletlerle ilişkilerin getireceği düşünülen ekonomik canlılık; tamamlanmakta olan GAP projesi ve Türkiye'nin potansiyel gelişme istemleri, hırsı... demokratikleşme... Elbet Türkiye'yi Ortadoğu'da lider durumuna itecektir. ABD işte bunu istemez... ABD yada genel deyimiyle emperyalizm için, "denetim altında borçlu bir Türkiye en iyi Türkiye'dir."

Bu nedenle "Türkiye'nin demokratikleşmesi de kösteklenmelidir," düşüncesi ön plandadır.

Ve elbet bağımsızlığımız, egemenlik haklarımız da sürekli denetimdedir

EGEMEN VE BAĞIMSIZ OLMANIN KOŞULLARI

Günümüz dünyasında, ulusların ve devletlerin birbirleriyle ilişkilerinin giriftliği, kimilerine göre [**], bağımsızlık ve egemenlik kavramlarının eski anlayışa göre uygulanmasına engeldir (!) Ve günümüzde asıl olan, *"karşılıklı bağımlılıktır."* Bunun yani karşılıklı bağımlılığın, emperyalizmin bir kavramı olduğunu önceden de görmüştük. İlginçtir bu kavrama, bu politikaya, İngiliz Mareşali Montgomery şöyle karşı çıkar:

"Amerika Avrupa devletlerinin sömürgecilik politikalarını desteklerken, öte yandan bu devletlerin Asya ve Afrika'daki nüfuzlarını kırmaya çalışmaktadır."[15][53]

Montgomery, Britanya İmpatorluğu'nun mareşalidir. Ve bu sözlerin söylendiği 1957'de çöküşe geçmişse de, İmparatorluğun mareşali geçmiş özlemiyle emperyalist amaçlarını gizleyemiyor. Demek istediği, "karşılıklı bağımlılık ilkesi bizim çıkarlarımızı da korumalı değil mi? Oysa ABD bizim çıkarlarımıza engel oluyor." Bu koşullarda bizim gibi gelişmekte olan ya da azgelişmiş ülkeler için *"karşılıklı bağımlılık," tam anlamıyla bağımsızlığa giden yol demek değil midir?*

Karşılıklı bağımlılık kavramı, 1957 Aralık ayında, bir NATO Konseyi toplantısından önce yayınlanan tebliğde yer alır.

"Hür dünya devletleri birbirlerine karşılıklı olarak bağlıdırlar.

Bir devletin kendi kendine yetmesi artık gerilerde kalmıştır.

---

[*] New Yorklu Bankacının dilinden emperyalizmin saldırısını anımsayalım. "Türk'ler çok gururludur. Devamlı ithalatta bulunmuyorlar ve bir türlü ve KAHROLASI GELİŞME PROGRAMLARINDAN VAZGEÇMİYORLAR."

[**] Örneğin Turgut ÖZAL, bu görüştedir.

[53] Aktaran M.Fahri. Amerikan Harp Doktrinleri, s. 282.

Ancak karşılık bağımlılık sayesinde hür devletler arasında işbirliği sağlanabilir ve ortak güvenlik kurulabilir. ABD ile İngiltere, bu esas temel üzerinde anlaşarak bundan böyle buna göre faaliyet yürüteceklerdir."16[54]

Bu politikanın, emperyalist bir politika olduğunun açık olması bir yana, emperyalist bir ülkenin yüksek rütbeli bir askerinin ağzından da açıklaması karşısında, bizim gibi bir ülkenin politikacılarının karşılıklı bağımlılığı savunmasına ne demeli bilemiyorum. Gaflet mi, delalet mi, yoksa hiyanet mi?

Bunu tarihin yargısına bırakmadan değerlendirmeli değil miyiz?

Şu halde, şu gerçeği saptayalım. Her şeyden önce karşılıklı bağımlılık doktrini kapsamında isek bağımsız sayılır mıyız?

Emperyalizmin isteklerine, dahası Kongre Yasası'na göre "yasa çıkarmak sorumluluğu sonucu, yasama yetkisini gerektiğinde ABD Başkanı'nın önerisini göz önüne alarak kullanma yükümlülüğü altındaki parlamentomuz, egemenliğin en önemli noktasında, bağımsız karar alabilecek midir?" [*] sorusunun yanıtı da olumsuzdur.

"Ulusal savunmamızla ilgili konularda bağımsız karar alma ve uygulamada, egemenlik hakkımızı tam kullanabilir miyiz? "sorusunun yanıtı da olumlu değildir!

Kıbrıs olaylarının 1964 ve 1974'lerdeki sonuçları, bu konuda da, ABD emperyalizminin gölgesi altında olduğumuzu gösterir. Kaldı ki tüm savunma planlarımız "ortak güvenlik ve savunma" kavramına göre hazırlanmıştır.

Böyle bir durumda "bağımsızlık ve egemenlik" kavramları süs olmaktan başka nedir ki?

Yargı yetkisi de NATO Antlaşması'na göre sınırlıdır.

Hans J. Morgenthau'ya göre "bağımsızlık bir ülkenin belli bir toprak parçası içinde kanun yapma konusundaki hukuksal otoritesinde bağımsız olma ve diğer ülkelerle uluslararası hukuk karşısında eşit bulunmadır."

Konumumuzu bu ölçeğe göre değerlendirelim.

Özetle ekonomik yaşantısı ve politikası, emperyalizmin kuruluşlarınca yönlendirilen ve denetlenen, parlamentosu ABD'nin ya da İMF, Dünya Bankası gibi kuruluşların isteklerine göre yasa çıkarma yükümü altında bulunan, genel olarak iç ve dış politikasını" tek başına saptayıp uygulayamayan bir ülkenin, tam bağımsız ve egemen bir ülke olması ne kadar olanaklı ise, Türkiye o kadar bağımsız ve egemendir.

Ve topraklarında konuşlandırılmış emperyalist bir ülkenin askerleri, kendi emir ve komuta zinciri içinde hareket ediyorlarsa; ve devletin yargı sistemi Dışında kalmışlarsa, egemenlik hakkı tartışmalı sayılmaz mı?

Bu noktaya nasıl geldik? Nerede, ne gibi yanlışlar yaptık. Bize, bugün düşen görev önce bu soruları yanıtlamaktır. Ta ki, yeni yanlışlara düşmeyelim. Ve bugünkü çıkmazdan kurtulmanın yollarını ulusal kurtuluş bilinciyle arayalım, bulalım.

Bu görevi bize, tarih bilincinin verdiğini de unutmayalım.

---

[54] Aktaran M.Fahri, agy. s. 282.

[*] Örneğin Çekiç Güç konusunda ters bir karar çıkmaması için ABD Dışişleri Bakam Christopher 12-13 Haziran 1993'de Türkiye'ye geldi. Ve Çekiç Güç'ün süresi uzatıldı.

SON SÖZ'DEN ÖNCE*

(*) Türkiye'nin son yarım yüz yıllık geçmişi ve bu geçmişin hazırladığı geleceği, 12 Eylül'ün öyküsü yazılmadan anlaşılamaz. Bu nedenle daha son sözümüzü söylemedik...

ÇIKIŞ YOLU AÇILIR MI? YADA 12 EYLÜL, NİÇİNİ

"Türkiye'nin 1970'lerde, sınıflı ve demokratik niteliği kazanması, Cumhuriyetimizin dönüm noktalarından birini oluşturur. Bu gelişim en başta, bu noktaya ulaşmayı amaçlayan devletçi-seçkinci cephenin amacına vardığı için çözülmesine yol açtı.........

....Çünkü Türkiye Cumhuriyeti ordusu, sermaye sınıfıyla organik bağ içinde değildi...

Aslında, bütün bu değişikliklerin yalnızca sınıfsal gelişme boyutuna indirgenmesi olanaksızdır. İç dinamiğin göstergesi olan sınıflaşmanın yanındaki ideolojik oluşumlar, çok büyük bir oranda, dış dünyanın doğrudan ve dolaylı etkileri sonunda ortaya çıkmıştır."

Prof. Dr. Emre KONGAR

Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği, s.395,397.

TARİHİN TEKERLEĞİNDEKİ TAŞ

Evet
hep böyle olmuştur.
Tarihin tekerleğine konulan taşı
alıp atmak istediğinde
onlar, yüzler, binler
Elleri kırılmıştır.
Gel gör ki
kınlan on el, yüz
yüz el, bin
bin el yüzbin olmuş
Fırlatıp atmışlar taşı!
Ve tekerlek hızla dönmüştür.

Tekerleğin dönüşünden ürkenler.
Yine yerleştirdiklerinde taşı
Ustalıkla hem de
Tekerleğin durduğunu gören
Yüzbinler uyanır.
Ve yüzbinler, milyon
milyonlar, on milyon olur.
Taşa uzanır elleri
Anlaşılan hep böyle olmayacak
Taşı tuttuklarında bu kez
Bir daha konulmasın diye
Tarihin tekerleğine
Başına çalacaklar
yerleştirenin.
Ve
hiç mi hiç durmayacak
tekerlek
Dönecek
sonsuza dek!
12 Eylül 1981
M. Emin DEĞER

12 EYLÜL, NİÇİN?

Türkiye, 12 Eylül'e hangi koşullarda ve hangi amaçla itildi? Çünkü, toplumbilim'e göre, sağlıklı bir toplumda sosyal olaylar, toplumun iç dinamiklerine göre oluşur ve gelişir. Bir başka deyişle, toplumsal değişim ve dönüşümün itici gücü, o toplumun iç dinamikleridir. Oysa 12 Eylül, öncesi ve sonrasıyla, Cumhuriyet'in iç dinamiklerine ters bir oluşum ve gelişim göstermiştir. [*]

Bu nedenle şu soruyu hep sormuşumdur: "12 Eylül, neden, niçin çıkarılmıştır, Cumhuriyet Türk iyesi'nin karşısına?" Neden, Türkiye böyle bir sarsıntıya itildi ve Cumhuriyet'in temelindeki ilkeler, hem de, o ilkelere sahip çıkılma görüntüsü altında çiğnendi?

Ve devlet, kuruluşuna ters bir yörüngeye oturtuldu? İşte bunun için sormalıyız: 12 Eylül, neden geldi ve gelişini hazırlayan koşullar nasıl oluşturuldu? Bu sorulara gerçekçi ve sağlıklı yanıt verilmediği sürece, başka 12 Eylül'lerle karşılaşmayacağımız söylenemez.

Bu sorulara yanıt ararken, önce örnek bir CIA çalışmasını görelim.

URUGUAY LABORATUVARI

"Şimdi giderken, içinde bulunduğum duygular, buraya geldiğim pazar günü O'Grady'nin dairesinden Pocitos Plajı'ndaki kalabalığı seyrederken duyduğum heyecan, iyimserlik ve güvenden ne kadar farklı... bu hükümetin halini gördükçe, bu şeyleri neden ve ne diye yaptığımızı, desteklediğimizi sormaktan kendimi alamıyorum."

"Bir zamanlar, aydın, demokratik devrimlere örnek olarak gösterilen URUGUAY, şimdi bir KOKUŞMUŞLUK VE YETERSİZLİK örneği." [1]

12 Eylül'den beri ne zaman içine itildiğimiz çıkmazı düşünsem, usuma hemen, Philip Agee'nin bu sözleri takılır. Agee bu sözleri, Uruguay'daki başarılı çalışmaları nedeniyle bir üst dereceye yükseltilerek başka bir göreve atanıp, Uruguay'dan ayrılırken söyler.

Ya Uruguay önceleri nasıldı? Onu da, yine Agee'nin günlüğünden öğrenelim. Agee, Uruguay'daki görevine başlamak için geldiği güne ilişkin izlenimlerini şöyle anlatır:

"...geldiğimde, ulusal kalkınma yolunda, burada dev adımlar atılmış olduğunu gördüm. Dışardan bakınca modern, toplum için sosyal yardımlar sağlayan devletin çevresinde örgütlenmiş, bölünmez bir bütün olarak görünen URUGUAY'da, öteki Latin Amerika ülkelerine özgü ortak yanlara rastlanmıyor. Burada, aşırı yoksulluk içinde yaşayan bir kenara itilmiş halk kitleleriyle, kıyıdaki büyük fidanlıklar ve dağlık bölgedeki çiftçilik arasında doğal ayrılıklar yok. Devamlı bunalımlar içinde yaşanmıyor, düzen sağlamlığını koruyor; cehalet, militarizm ve nüfus artışı gibi sorunlarla karşılaşılmıyor." Agee'nin notlarına göre, Uruguay Latin Amerika'nın en yüksek ulusal gelir düzeyine ulaşmış (kişi basma ortalama 700 dolar) bir ülkedir, 1960'ların başına dek. Ve bu nedenle;

".....yirminci yüzyıl içinde siyasete askerlerin karışmadığı, siyasal düzenin sağlamlığına örnek teşkil eden bir ülke olup, Latin Amerika'nın "İsviçresi" diye adlandırılmaya

---

* Değişim önlenemez bir doğa yasasıdır. Prof.Dr. Emre KONGAR'a göre, değişim ideoloji ve teknoloji'nin etkisi altındadır. "Kimi durumlarda bir ideolojinin benimsenmesi (ya da toplumun kendi dinamiklerine ters ideolojik etkiler altına alınması/notumuz) güdümlü toplumsal değişmenin başlatıcısı olur" Prof. Dr. Emre KONGAR,agy. s.23.

1 Philip AGEE, CIA Günlüğü, Cilt2, s.670-672'.*

* P.AGEE, CIA emrinde uzun yıllar başarıyla çalışmış ve ödüllendirilmiş bir ajandır. Çalışmaları sonucu özellikle Uruguay'ın içine itildiği çürümüşlüğü gözlemlerken bir pişmanlık içine düşer. CIA'nın pis işlerini, 2 ciltlik CIA Günlüğü adını verdiği anılarında yazar. Ve elbet CIA'nın hedefi haline gelir.

gerçekten hak kazanmış" [2]tır.

Agee'nin bu düşünceleri, gözlemlerine ve elbet örgütün kendine verdiği bilgilere dayanır. Bu düşünceleri dile getirdiği tarih, 18 Mart 1964'tür. Bu tarihten 2 yıl 5 ay 6 gün sonra Uruguay'dan ayrılırken, iki yıl öncesinin, o "demokratik devrimlere örnek ülke"sinin, O "Latin Amerika'nın İsviçresi" olan Uruguay'ın yerinde yeller esmektedir. Agee'nin anılarındaki nitelemeye göre, *"Uruguay kokuşmuşluk ve yetersizlik"* örneğidir. İşte Agee'ye o başta aktardığımız soruyu sorduran bu gözlemleridir. Sorar kendine:

"...bu şeyleri neden ne diye yaptık..."

Dikkat edilirse, bu sözler büyük bir pişmanlığın söylemidir. CIA, yani Amerika, Uruguay'ı, O, Latin Amerika'nın İsviçre'si olan örnek ülkeyi neden bu duruma itmiştir.

Neden, "aydın ve demokratik devrimlere örnek olan" ülkeyi kokuşmuş bir düzene, umarsız bir konuma itmiştir? Bu sorulara verilecek yanıt, bizim içine itildiğimiz çıkmazda, kimlerin hangi nedenle parmaklan olduğuna ışık tutacaktır. Aslında, bu soruların yanıtı kendi içindedir. AGEE, gerçekte sorunun yanıtını da veriyor, ama bilinci, yanıtın ne olduğunu saptamaya yetmiyor olmalı, ya da geldiği noktadaki vicdanı elvermemekte. Ve o tarihte daha özeleştiriye de hazır değildir. Çünkü, o kokuşmuşlukta kendisinin de sorumluluğu vardır. Bilinç altında bunun utancı yatmaktadır.

Sorunun yanıtı, Uruguay'ın "demokratik devrimlere örnek" sorunsuz bir ülke olarak, ABD'nin önerdiklerini değil, kendi iradesiyle/istenciyle sistem dışına çıkarak, kendine özgü bir gelişim göstermesi ve sorunlarını kendi kendine çözen bir düzen kurma ve evrimleşmeye kalkmasındadır. Bu demektir ki, Uruguay, Monroe Doktrini'nin uygulama sınırları dışına çıkmıştır ve böyle giderse, toplumsal dinamikler, düzenin, ABD'nin istenci Dışında değişmesine yönelecektir. Bu da, bağımsızlık düşüncesini geliştirecektir. [*] Bağımsızlık düşüncesini geliştirmiş ülkeler, ABD'nin etkinlik alanından çıkarlar. Bunun öteki ülkeler için kötü örnek olacağı bellidir. Şu halde, sistem Dışına çıkma eğilimindeki, böyle bir ülkede sosyal, ekonomik ve elbet siyasal yaşamı çürütecek bir çalışma yapılmalıdır. İşte, Agee'nin *"biz bu işleri neden yaptık"* dediği "işler" bu sonucu hazırlamıştır.

Şöyle bir soru soranlar çıkacaktır: "ABD, neden böyle bir ülkeyi çürütsün?”, "ABD, Dünya Bankası ve AID'nin amacı, ülkelerin kalkınmasına yardım etmek değil mi?" gibi safça bir soruyu da sorabiliriz. Geçen bölümlerde, kendi belgelerinden öğrendiğinize göre, ABD bir Dünya devletidir, dahası "Dünyanın lideridir" ve bu nedenle "Dünya Jandarması"dır. Sistem içindeki ülkelerin, kendisinin dayattığı düzen anlayışından çıkmasına izin vermez. Böyle bir durumun sistemi sarsacağını bilir. Ticari ve ekonomik çıkarları açısından yararlı olmayacağım düşünür. Çünkü ABD için önemli olan, ulusal-uluslararası şirketlerin- çıkarları için, ABD ideolojisinin dünyanın her yerinde egemen olmasıdır. Böylece, *"ticaretin bayrağı izlemesi"* sağlanabilir. Böylece, sistemin aksaksız işlemesiyle, evrensel şirketler kazançlarım ABD'ye aktarırlar.

80’Lİ VE 90'LI YILLARDA TÜRKİYE

12 Eylül öncesi Türkiye, işte Agee'nin Uruguay'dan ayrılırken çizdiği tablodaki gibiydi. Ülke sosyal, siyasal ve ekonomik alanda tam bir karmaşa içindeydi. Toplum bir iç savaş içine itilmek üzereydi. Giderek can derdi öne çıkmış, *"huzur ve güven"* aranan tek dava olmuştu. David Galula'nın önerisi uygulanıyordu. Galula der ki: "Bir askeri müdahaleyi haklı kılabilmek için, ayaklanmayı bastırmakla görevli olan tarafın enerjisi, kendisinin halk tarafından sevilmediğini örtebilecek kadarsa (yani bekleyebilecekse, 12 Eylül öncesi gibi sabredecekse/notumuz) bu takdirde *'Sulh ve sükûnun' aranan bir dava haline gelmesine*

---

[2] Philip Agee,agy. s.443

[*] Bu konuda Rockefeller’in Eisenhower'a yaptığı uyarıyı anımsayalım. Rockefeller, "Ekonomik gelişme bağımsızlık eğilimini arttırır" diyordu.

kadar bekleyebilir."[3][3] 12 Eylül öncesi Türkiye'nin içine itildiği çıkmaz, Agee'nin anılarında yer alan Uruguay'ınla gibidir.

Ve bu nedenle 12 Eylül'ün, sürekli *"huzur ve güven sağlamak ve bir daha ülkenin 1980 öncesi konuma düşmesini önlemek"* için yapıldığı söylendi. Bu söylem, 1982 Anayasası'nın kabulüne ve yürürlüğe girişine, dahası 1983 seçimlerine değin dillerden düşürmeyen bir slogan oldu. İlk bildiri, ülkenin, harekatı gerçekleştirenlerce nasıl görüldüğünü göstermesi bakımından önemlidir. Çünkü, ülkeyi nasıl gördüklerini açıklamaları, nasıl bir düzen kuracaklarının da göstergesiydi. Bu bildiri, daha sonra Bülent Ulusu Hükümeti'nin programı olarak sunuldu.

Bu nedenle, ülkenin harekâttan önce ne durumda bulunduğunu bu programdan öğrenelim:

"Milli Güvenlik Konseyi'nin değerli Üyeleri,

"Hükümetimizin görev aldığı Eylül 1980 Türkiye'sinin içinde bulunduğu durumu ana hatları ile tasvir edersek, görevimizin tarihi yeri ve önemi ortaya çıkacaktır.

"- 12 Eylül öncesi dönemde, Türk devletinin otoritesi zedelenmiş ve varlığı ciddi tehlikelere maruz kalmıştır.

"- Devlet düzeni tüm kurumları ile birlikte felce uğramaya yerini fiilî bir anarşi ortamına terketmeye başlamıştır.

"Millî bütünlüğümüzü sağlayan bütün unsurlar yozlaşmaya uğramış, mezhep, dil ve siyasi görüş farklılıkları ideolojik açıdan ve kasıtlı olarak istismar edilerek vatandaşlar düşman kamplara itilmişlerdir.

"Anarşi, terör ve bölücülük hareketleri Türkiye'yi hiç iç savaşın eşiğine getirecek boyutlara ulaşmıştır.

"Yasama organının faaliyeti çok yavaşlamış, bazı durumlarda tamamen durmuştur. Anayasa'nın öngördüğü kuvvetler ayrılığı yasama,yargı ve yürütme organları arasında bazı hallerde adeta kuvvetler çatışması haline dönüşmüştür.

"- Devlet memurlarının, işçilerin, öğretmenlerin ve polis mensuplarının bir kısmı gruplara ayrılmış; tarafsızlık içinde görevlerini yapmak yerine, ideolojik uçlara alet edilmiş veya alet edilmeye zorlanmışlardır.

"- Atatürk ilkeleri bir tarafa bırakılmış, yeni nesiller Atatürk milliyetçiliğinden, milli şuur ve ülkülerden habersiz kalarak, yabancı ideolojilerin etkisine terkedilmiştir.

"- Cumhuriyetimizin temel ilkelerinden olan laiklik prensibi ihlal edilerek şeriat düzeninim getirmeye yönelik tertiplere yeltenilmiştir.

"- Devlet ve millet hayatındaki bu çöküşü, ekonomik ve sosyal alandaki sorunlar ve darboğazlar daha da hızlandırmıştır. Süratle artan nüfus, sıhhatsiz ve hızlı şehirleşme hareketi, gittikçe artan oranda işsizlik, eğitim sisteminin yapısındaki çarpıklık, milli kültür değerlerinin yozlaşması, sosyal yapıdaki dengesizlikleri büyütmüştür.

"- 1977 yılının ortalarından sonra hızlanan enflasyon, müteakip yıllarda yüzde yüze yaklaşan oranlara yükselmiş, sosyal ve ekonomik dönem uygulamasında, ilk defa olarak kalkınma hızımız nüfus artışımızı karşılayamaz seviyeye düşmüştür. Ocak 1980'den itibaren uygulamaya konulan istikrar tedbirlerinden kısa sürede olumlu sonuçlar alınmıştır. Ancak bu tedbirleri tamamlanması için gerekli vergi kanunları ve çalışma hayatım düzenleyen mevzuat yenilikleri, yasama organının işlememesi ve siyasi istikrarsızlık sebebiyle kanunlaşmamıştır.[*]

---

[3] D.Galula, Ayaklanmaları Bastırma Hareketleri, Teori-Pratik, s.107.

[*] Zaten 24 Ocak Kararlan ancak bir askeri yönetim altında uygulanabilirdi. Bunun politikadaki adı, ekonomilerin militaristleştirilmesidir. Emperyalizmin dayattığı politikaların askerler eliyle

"İşte böyle olağanüstü zor şartların bulunduğu bir ortamda varlığı tehlikeye girmek üzere olan Devletin, güçlükler yenilerek düzlüğe çıkarılmasında önemli bir görev de Hükümetimize verilmiştir. Bu şerefli görevi yerine getirebilmek için Devletin ve idarenin işlemesindeki ana tıkanıklık noktalarını açmak gereklidir. [4]

1980'ler Türkiyesi'ne böyle girildi. 12 Eylül, sorunlara, halkın etki ve katkısı Dışında çözüm aradı, bulduğu sanılarak da sistem kurumlaştırdı. Peki, 1990'lar Türk iyesi'nin sosyal, ekonomik ve siyasal sorunları nelerdir? Türkiye, terörü önleyebilmiş, can güvenliğini sağlamış ve en önemlisi ülkeyi iç savaştan kurtarabilmiş ve devletin birliğine yönelik tehlikeler savuşturabilmiş midir? Yaşadığımız günlerdeki karşı karşıya bulunduğumuz toplumsal sorunlara baktığımızda; 12 Eylül'ün hiçbir soruna çözüm getirmediğini, ülkenin bugün de 12 Eylül'ü hazırlayan ortama benzer bir konumda bulunduğunu ve sorunlar sarmalında yeni bunalımlara sürüklendiğimizi görürüz. Bu nedenle, 12 Eylül'ün ülkeyi bölünmenin, iç savaşın ve ekonomik çıkmazların eşiğinden döndürdüğü savlarının, gerçekle ilişkisini kurmakta güçlük çekilmektedir.

Peki, 12 Eylül ne yapmıştır? Ne yaptığını Anayasa'dan başlayıp o dönemde çıkarılan yasalara ve dayatılan kurumlara bakarak saptayabiliriz. 12 Eylül'ün huzur ve güven için, toplumu, demokrasi yerine disiplinli bir yapıya dönüştürmeyi amaçladığı görülüyor. 12 Eylül liderlerinin "bize özgü demokrasi" dediği sistem, Milli Güvenlik Kurulu'nun denetimindedir. 12 Eylül'ün bize özgü Anayasa'sı ve bize özgü demokrasi'si, ABD'nin güvendiği ellerle kuruldu ve güvendiği ellere teslim edildi. 24 Ocak Kararları'nın mimarı olan, Turgut Özal'a ...CIA'ın Özal biyografisine göre "Gelmiş geçmiş en Amerikan yanlısı Türk lideri"ne [*]...Önce Başbakan ve sonra Cumhurbaşkanı olarak. [**]

Milli Güvenlik Kurulu'nun denetiminde; ama emperyalizmin güvendiği bir liderin ellerinde bir Türkiye, elbet, ABD'nin çıkarlarının korunması yönünden çok güvenlidir. Türkiye böylece, Özal'ın sık sık yinelediği "2 binli yıllara taşınacaktır." Çağdaş bir demokrasinin, olmazsa olmazı olan hak ve özgürlüklerin, devletin denetimine verildiği, suskun ve sinmiş insanların toplumu; devlet terörünün topluma gözdağı verdiği, Dış ve iç borç batağında sıkışmış, eski ve yeni yöneticilere ilişkin yolsuzlukların her gün bir yenisiyle karşılaşılan, toplumsal çürümüşlüğe ve kokuşmuşluğa doğru sürüklenen bir Türkiye.. Ve bu çelişkilerin ortasında, umarsız, sürekli tüketime itilen, daha çok borçlanan, hak ve özgürlüklerinin verilmesini bekleyen insanlar, bizim insanlarımız...

Oysa, 12 Eylül öncesi olaylarının temelinde, toplumun eşitlik, özgürlük, temel hakların güvence altına alınması, hakça paylaşım gibi, çağdaş toplumların ortak istemleri vardır. Toplum o amaca ulaşamadı. O amaca giden yoldaki tuzaklara takıldı. Özetle halkımızın istediği, insan haklarına ve hukukun üstünlüğüne dayalı bir demokrasi içinde gelişmeydi. Böyle bir sistem, ancak halkla birlikte ve halkın elele vererek kuracağı ve her türlü tehlikeye karşı koruyacağı bir sistem olabilirdi. İşte buna izin verilmedi. İstenmeyen, halkın uyanmasıydı.

Toplum öyle bir depremle sarsıldı ki, demokrasiden korkar olduk. Toplum, bu

---

uygulanması bu yolla sağlanır.

[4] 1 Ekim 1980, Resmi Gazete.

[*] Ufuk Güldemir, Texas-Malatya, s.85-86.

[**] Son düzeltmeler yapılırken Turgut ÖZAL'ın ölümüyle boşalan Çankaya'ya, 12 Eylül'le hesaplaşacağını ve Türkiye'yi insan haklarına, hukukun üstünlüğüne dayalı bir sisteme kavuşturacağını söyleyerek hükümet sorumluluğunu alan, Demirel aday oldu. Bu çalışmalarda, içinde bulunduğumuz sistemin Türkiye'nin demokratikleşmesini istemediğine sık sık değindik. Demirel verdiği sözlerden mi kaçıyor? Ayrıca, 4 ve 5 Mayıs tarihli gazete haberlerine göre, Demirel, uydu kanalıyla - Özal'ın yaptığı gibi - ABD'ye yönelik ve salt yabancı basının çağrıldığı bir basın toplantısında "niyetini/adaylığını Türkiye'den önce ABD'ye açıklamış". Anlaşılan, Başbakan olduğu 1965'lerdeki gibi, önce ABD'ye güven vermek gerekiyor. Ne de olsa dün dündür, bugün de bugün... Belki de Demirel, patrona bu yolla, 12 Eylül sistemiyle Türkiye'yi 2 binli yıllara ben de taşırım" demek istedi. Bilindiği gibi, Demirel,12 Eylül öncesi, iktidarında, "27 Mayıs Anayasasıyla memleket idare edilemez" der dururdu. Sonucu yaşayarak öğreneceğiz.

sarsıntıya, özgürlüklerin aşırılığının neden olduğu söylemiyle karşılaştı. Can derdi öne çıktı, ve özgürlüğün ne olduğunu öğrenemeden, yemden bir askersel disiplin altına alındık.

BİR TARİH DÖNEMECİ, 12 EYLÜL

Türkiye, 1946'da başlayan çok partili düzene geçme çabalarının belli aşamalarında -1950'deki siyasal iktidarın seçimle değiştirilmesinden sonra-her on yılda bir, çözümü, askere bırakılan bunalımlara girdi. Gerçekte amaç, bunalıma çözüm bulmak olmadığından, çözüm arayışlarında, bunalımın gerçek nedenleri üzerinde durulmadı. Dolayısıyla çözümler de kalıcı olmadı. Oysa bunalımların nedenleri araştırılmalı ve sosyo-ekonomik ve politik çözümler, halkla birlikte oluşturularak, bunalımın aşılmasına çalışılmalıydı. Kanımızca, Türkiye'nin bunalıma girişinin birincil nedeni; *Cumhuriyet'in kuruluşundaki ideolojik temelin, tam bağımsızlık ve laiklik ilkesinin bir yana bırakılması, emperyalizmin güdümünde yeni sistem arayışlarıdır.*

Türkiye'nin, 1940'larda başlayan, Dış ilişkilerindeki yanlışlığın altında emperyalizmin ne olduğunu bilmemek yatmaktadır. Bu nedenle ABD ile 1947'lerde başlayan ilişkilerin, bağımlılık ilişkileri olduğu düşünülmemiş ve giderek yoğunlaşan ilişkiler, Türkiye'yi 12 Eylül'e, yıldan yıla artan bunalımlar içinde taşımıştır. Dolayısıyla 12 Eylül Türkiye'de 1940'lardan 80'lere uzanan ilişkiler zinciri halkalarından biridir. Bu arada, 27 Mayıs'ın, 12 Mart ve 12 Eylül'den amaç ve sonuçları yönünden ayrıldığını saptamalıyız. 12 Eylül'ün, 27 Mayıs Anayasası'na karşı açılan ve sistemin, Dickson Raporu'nda işaret edilen ilkelerini iptal eden bir karşı devrim olduğunu gözardı edemeyiz. Bu nedenle 12 Eylül'ün 27 Mayıs Anayasası'nın getirdiği özgürlük ve hakları Türk toplumuna uygun görmeyen felsefesi bile, bu iki tarih olayının birbiri ile bağdaşmayan temellere dayandığını gösterir. Bunlardan biri, 27 Mayıs ak'ı simgeler, 12 Eylül ise kara'yı...

Bu nedenle, 12 Eylül'ü sorgularken, Türkiye'nin ABD emperyalizminin güdümünde geçen yıllarını, sosyal ve ekonomik olayları, nesnel ölçülerle değerlendirmeden nedenlerini ve sonuçlarını tartışamayız.

12 Eylül'ü sorgularken ve değerlendirirken, bu gerçeklerden yola çıkmak, yeni bunalımlara düşmemek için gereklidir.

Türkiye'nin 12 Eylül'den bu yana şaşmaz ve öncelikli gündemi, bu tarih olayını tanımak, anlamak, sorgulamak ve yargılamak olmalıdır. Türkiye'de yeni ve ileri ekonomik ve sosyo-politik tarihsel bir sürece, ancak 12 Eylülle hesaplaştıktan sonra girilebilir.

İncelendiğinde görülecektir ki, 12 Eylül, Türk Devrimi'nin önüne çıkarılmış en büyük engeldir. Türk Devrimi, 1920'lerdeki Kemalist hareketle; yeni ve çağdaş topluma dönüşüm yolunda büyük bir ivme kazanmıştır. Ancak, İkinci Dünya Savaşı sonrası, toplumsal değişim ve dönüşümü, emperyalizmin ilgi odağına çekildi. Çünkü Türk toplumu Ulusal Kurtuluş bilinciyle demokratikleştiğinde kazanacağı yeni ivmeler, Ortodoğu'da emperyalizmin çıkarlarına engel olabilirdi. Emperyalizmin az gelişmiş ülkeler için hazırladığı programlar vardı. Ancak Türkiye için, daha özel çalışma ve program gerekirdi. Amaç toplumun iç dinamiklerine uygun değişim ve dönüşümü engellemekti elbet. Ulusal Kurtuluş bilincine Cumhuriyet Türkiye'sinin, iç dinamiklerine dayalı toplumsal değişim ve dönüşümünü, çıkarma engel sayan ABD emperyalizmi, bu nedenle benzer ülkelerde uyguladığı yöntemden ayrı bir yöntemi ülkemizde uygulamış ve 12 Eylül'ün geliş koşulları hazırlanmıştır. Şu halde, 12 Eylül'le hesaplaşırken, bu engelin nasıl hazırlandığını, nasıl bir tuzağa dönüştürüldüğünüzü saptamalıyız. Bu saptama yapılmadan, 12 Eylül anlaşılamaz, yargılanamaz ve hesaplaşılamaz. Dolayısıyla, Türkiye yeni bir tarihsel sürece giremez.

Şu halde, ilk sorumuz, "12 Eylül nedir, Türkiye bu tarih dönemecine nasıl itilmiştir?" olmalı ve bu sorunun yanıtı, nesnel ve gerçekçi yanıtı bulunmalıdır. Bu yanıt, yeni sorulara açılacak ve böylece 12 Eylül'ün, 1980 öncesi içine itildiğimiz koşullarda önlenip önlenemeyeceği konusu tartışılacaktır. Çünkü 12 Eylül, belli bir amaçla hazırlanmış ve sonuçta o amaç gerçekleştirilmiş, sosyal denge, dışa bağımlı burjuvazi yararına

değiştirilmiştir. Bu arada emekçi yığınlarla geniş halk kesimlerinin, hak ve istemleri sınırlanmış, devletin insan için değil, insanın devlet için var olduğu öne çıkarılarak, "güçlü devlet" ve "otoriter yönetim" kurulmuştur. 12 Eylül, 1982 Anayasası ve o mantıkla çıkarılan yasalarla kurumlaştırılmıştır. İnsan Hakları, hukuk devleti ve yargı bağımsızlığı gibi, günümüzde demokratik bir hukuk devletinin dayanağı olan evrensel ilkeler, içi boşalmış kavramlar olarak, 12 Eylül Anayasası'nda yer almıştır. Kanımızca bu anayasa yürürlükte kaldığı sürece 12 Eylül, tüm kurumlarıyla bir sistem olarak yaşayacaktır.

12 Eylül sorgulanırken, "Bu Anayasa değiştirilebilir mi? Türkiye demokratikleştirilerek 2 binli yıllara taşınabilecek mi?" sorularına da yanıt aranmalıdır.

"Bu anayasa değiştirilebilir mi?" Bu soruya hem 'evet', hem de 'hayır' yanıtı verilebilir. Öncelikle bu Anayasa ve bu sistem, iktidarlara yön veren güçler istemedikçe değiştirilemez. Bu Anayasa değiştirilmeden de toplumumuza çağdaşlığın yolunu açacak devrimsel ivme verilemez, ya da o devrimsel ivme, anayasaya ve engellere karşın yakalanabilir; elbet bunun faturası başka olur. O nedenle bıkmadan yineliyoruz ki, 12 Eylül tartışılmalı, dahası hesaplaşılmalıdır. Böylece, 12 Eylül'ün Türkiye'yi sonu belirsiz bir karanlıktan döndürdüğüne ilişkin, ilk bakışta doğru gibi görülen yargının, ancak bu tarih olayının ardındaki gerçekler görüldüğünde; yanlışlığı anlaşılacak, değerlendirmeler de, gerçek yerini bulacaktır. Çünkü 12 Eylül, Türkiye'nin emperyalizmini tuzaklarında geçen yıllarının sonucudur, Emperyalizmin çizdiği kaderidir. Bu kader aşılmalı ve sorunlar halkın katkılarıyla çözülmelidir. Bu gerçek kitlelere anlatıldıktan sonra, ancak, demokratik istemler doğrultusunda yeni bir düzen için, toplumsal oydaşlık (konsensüs) sağlanabilir.

12 EYLÜL VE YENİ BİR TOPLUM YAPISI

Bu tarih dönemecini anlamak için, her şeyden önce, "12 Eylül'e nasıl gelindi?" sorusuna yanıt bulunması gerekir. İncelendiğinde görülür ki, 12 Eylül öncesi Türkiye'nin içine itildiği kaos, toplumun iç dinamiğinden kaynaklanan, sosyal gelişmenin ve değişimin sonucu değildir. 27 Mayıs ile girilen dönemde, sosyal gelişmelerden kaygı duyan Atlantik ötesi güçlerce, yeni oyunlar sergilenmiştir. Dıştan destekli burjuvazinin egemenliği paylaşmak istememesi ve halk yığınlarının örgütlü istemlerini engelleme çabaları doğrultusunda, 12 Mart'la girilen arayışlar, yeterli sonuç vermemiş; olayların ivmesi saptırılarak, 12 Eylül'le noktalanmıştır. Türkiye, 12 Eylül'e oyun içinde oyunlarla itilmiştir.

Dickson Raporu'nda [*], bu oyunun nerede başladığına ve nerelere kadar uzanacağına işaret etmiştir.

Dickson Raporu'nda dikkati çeken üç önemli ana amaç vardır. Bunlardan biri raporda şu sözlerle yeralır: «Bu sebeple herkes müttefiktir ki; bu tehlike muhalefetin tedrici şekilde parçalanmasını ve bütün arzulanmayan sonuçlarıyla birlikte sol ve sol eğilimlerin benzeri bir birlik yaratmasını önlemek üzere, boğulmasını tahrik eder ve hatta bizi buna zorlar» [**] İkinci amaç, şöyle açıklanır:

«Diğer taraftan çok müessir, tarafsızlaştırma çabalarının daha başarıyla uygulanmasının müşterek gayretlerle sağlanması gerekli görülmektedir... rejime sadık olmayan devlet memurları ve subaylardan en tehlikelileri bir program dahilinde tasfiye edilmek üzere tesbit edilmektedir.» [***] Ve üçüncü amaç,

---

[*] Dickson Raporu 1966 yılının Temmuz ayında, Tabii Senatör Haydar TUNÇKANAT tarafından Cumhuriyet Senatosu'nda açıklanmıştır. Dickson, 1963-1966 yıllarında Türkiye'deki ABD Yardım Kurulunda görev yapmış CIA ajanı bir albaydır.

[**] Türkiye'nin düşünce yönünden parçalanmışlığı, hem sağ, hem de sol partilerin, birleşmek bir yana birbirlerine düşman gibi davranmaları düşünülürse, plan ustalıkla uygulanmış demektir.

[***] "Rejime sadık olmayan" söylemi, ABD ideolojisini benimsemeyen anlamındadır. Podol raporunu anımsayalım. "Geniş ölçüde Türk idarecilerini indokrine etmek gerekir". Yani "Amerikan ideolojisini benimsetmek gerekir" deniliyordu.

«27 Mayıs'ın getirdiği Anayasa'nın bazı maddeleri, Tabii Senatörlük Müessesesi ve benzeri diğer problemler gibi kanuni sistemin bazı hukukî aykırılıklarının düzeltilmesi usûl ve imkanları da rejimin gelecekteki emniyetini garanti edecek bir tedbir olarak düşünülmektedir.[*]

Bu amaçlara ulaşmak, önce 12 Mart'ta denendi. Amaçlar tam gerçekleşmediği için, 12 Eylüle taşındık. Ve 12 Eylül, bu amaçların tümünün gerçekleştirildiği bir sistem kurdu.

12 Eylülle girilen dönemi değerlendirebilmek için, getirilen sistemi irdelemek, çağdaş insan hakları ve demokrasinin değer yargıları ile ele almak; böylece toplumun, 27 Mayıs'la başlayan demokratikleşme ve gelişme çabalarından saptırılarak, nereden nereye getirildiğini görmek gerekir.

12 Eylüle tanı koyarken, her şeyden önce Türk Devrimi'nin Kurtuluş Savaşı ve Kemalist ilkelerden aldığı kazanımları ile çelişen, uygulamalar dikkati çeker. 12 Eylül'ün ilk uygulamalarında 23 Nisan'ın bayram olmaktan çıkarılması olayını ele alalım. 23 Nisan gibi, Anadolu İhtilali'ni başaran ulusun seçtikleriyle kurulan Ulusal Meclis'in açılış tarihinin; ulusun padişaha ve dünyaya kafa tuttuğu bir tarih dönemecinin, bayram olmaktan çıkarılması, ne bir rastlantıdır, ne de "gaflet ve delalettir"

Bunun gibi, Ulusal Kurtuluş Savaşı örgütlenmesinin temelindeki Anadolu ve Rumeli Müdafaayı Hukuk Cemiyeti/Örgütü'nden doğan Cumhuriyet Halk Partisi(CHP)'nin kapatılması ve özellikle tarihsel değerdeki arşivinin yok edilmesi, hiçbir gerekçeyle savunulamaz ve bağışlanamaz. Çünkü, bu ve benzeri uygulamalar, Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın yadsınmasına hizmet eder.

Ayrıca, öğretim birliğinin bozulması, Türk-İslam Sentezi gibi, çağdaş ve sosyal özden yoksun bir uygulama ile, eğitim ve öğretimin çağa yabancılaştırılması; özünden saptırılması, Cumhuriyetin kuruluş ilkelerinden soyutlanması, toplumsal yozlaşmaya kapı açmıştır. 12 Eylül'de güdülen bir başka amaç, kuşakların çağdaş düşünce ve bilimsel değer yargıları ile yetişmelerini önlemek, kendini yenileyen, gelişen ve değişen bir toplum yerine; yılgın, korkak ve Dışarıdan yönlendirilen bir toplum kurmak idi. 12 Eylül bu amacı da gerçekleştirmiştir.

Dikkat edilirse bu günlerde, Cumhuriyeti kuruluş dönemi koşullarından, Ulusal Kurtuluş Savaşı/Anadolu İhtilali kaynağından ve ilkelerinden soyutlayarak; tartışmayı, "Sevr mi, Lozan mı?" noktasına getirip, toplumsal birliği parçalama planı ustalıkla ve bilinçle uygulanmaktadır. 1993'e girerken başlatılan ve bugünler gündeminin odak noktası olan, Birinci -İkinci Cumhuriyet tartışmaları da, Cumhuriyeti, temelindeki KURULUŞ mitosundan koparma planının son aşamasıdır. [**] İşte bu noktada bize düşen görev, bu planı bozmaktır. 12 Eylül'le hesaplaşmanın bir başka ve başta gelen gerekçesi de budur.

Bu arada bir ilginç suçlama daha yayılmaktadır. Bu, Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmasının sorumluluğu olup, 1900'lerde sorunlar içinde çırpman imparatorluğun, içinde bulunduğu koşullar ve emperyalizmin işgalindeki ülkenin çıkmazı gözardı edilerek, Mustafa Kemal'e yükletilmektedir. Bu konuda kendini "radikal sol" sayan kanatla, Kürtçü örgütler ve İslamcı kesimin görüşlerindeki koşutluğa dikkat edilmelidir. Amaç, Mustafa Kemal'i ve eserlerini yadsımak, bu yolla da Türkiye Cumhuriyeti'ni kuruluş felsefesinden koparmaktır.

Aslında, emperyalizmin güdümüne girdiğimiz 1950'lerden bu yana, yönetim sorumluluğu; topluma kuruluşu doğrultusunda ivme kazandıracak olan yaratıcı kişilere bırakılmamaya çalışılmıştır. Düşünen ve üretenler değil, emredileni yapan, emperyalizmin çıkarını düşünen görevliler öne çıkarılmıştır. Bunun somut örneği, ünlü Podol Raporunda dile getirilmiştir.

---

[*] 27 Mayıs Anayasa'sı değiştirilmiş ve 12 Eylül'ü kurumlaştıran yasal düzenlemeler yapılmıştır. "Yasa dışı görüşü benimsediği" savlanarak subaylar; özel fişlemelerle memurlar tasfiye edilmiştir.

[**] Bu konuların tartışıldığı bir Panelin Cumhurbaşkanı Turgut Özal tarafından yönetilmesi, bu konulara daha çok dikkat toplamıştır. Ama asıl üzerinde düşünülecek nokta, Özal'ın yeminine ters düşen durumudur.

Podol, "Türk idarecilerinin indoktrine edilmesi (Amerikan ideolojisinin benimsetilmesi/notumuz) gerektiğine işaret eder ve "yirmi yıllık AID çalışmalarının olumlu sonuçlarının alınmaya başlandığını, *önemli yerlerde Amerikan eğitimi görmüş Türklerin bulunduğunu"* belirtir.

Peki, Türk bürokratlarına, ABD ideolojisini benimsetinceye kadar, ABD eli kolu bağlı mı beklemiştir? Elbet hayır! Önceki bölümlerde gördük ki, ABD 1950'lerden sonra, Türkiye'nin yönetim yapısının içinde, uzman ve danışmanlar yollayarak yer almıştır. İkili anlaşmalarla sağlanan bu uygulama yoluyla, ABD, içimize bürokrasinin beyninden başlayarak her kademeye girmiştir. Dostluk maskesi ile girmiş ve sömürü çarkını önce kendi personeli ile döndürmüştür. Bu yolla, ayrıca ABD, Türk yönetim sisteminin güçlü ve zayıf yönlerini, personelin niteliğini yerinde saptamıştır. Elbet bu görevliler, özel yetiştirilmiş kişilerden seçilmişlerdir. Özel görevliler, özel araştırmalar yapmışlar ve bizi içimizden yönlendirmenin yöntemlerini saptayacak raporlar hazırlamışlardır.

Londra Üniversitesi Ortadoğu Kürsüsü'nde görevli bir profesörün gözlemlerini izleyelim:

"1950"lerden buyana çeşitli vesilelerle memleketinizi ziyaret ettim, her defasında Türkiye'deki Amerikan personel sayısının şaşırılacak derecede arttığını gördüm. Bakanlıkların hemen hepsinde Amerikalı müşavirlerin bulunduğunu gördüm... Bu beyler, çalıştıkları dairelere ait meselelerde sizlerden daha yetkili, daha iddialı ve daha heyecanlı görünüyorlar, Onların heyecanım anlamak kolay, fakat asıl izahı güç olan, sizin öyle bir duruma hangi sebeple izin verdiğiniz." [5] Bu sözler, o günleri en acı, ama gerçek boyutu ile yansıtıyor. *Sanayi, Adalet, Dışişleri, Gümrük ve Tekel Bakanlıklarıyla Ulaştırma Bakanlığı Dışında her bakanlıkta, 5-15 uzman ve danışman niteliği ile çalışan ABD'li bulunmaktadır o tarihlerde. Ve bu uzmanların aylıkları, sözde bize yapılan teknik yardım'dan ödenmektedir.*

Yön Dergisi'ndeki açıklamaya göre: ABD'nin Türkiye'ye yaptığı örneğin, beş milyon dolarlık teknik yardımın 4 milyonu, bu personele aylık olarak ödenmektedir. Geriye kalan 1 milyon dolar da, ABD'de AID *programına göre eğitilen (Podol raporunda sözü edilen) personele, Türk memurlarının eğitimine harcanmaktadır.*

Görülüyor ki, ABD, yardım olarak verdiklerini, buradaki örneğe göre, beş milyon dolarını, kendi emperyalist amaçlan için kullanmaktadır. Bir başka deyimle, bir elinden öteki eline aktarmaktadır. Bu açıklama, yardımın kime yararlı olduğunun somut kanıtıdır. Teresa Hayter, 'Yardım anc*ak emperyalist güçlerin, yarı sömürge ülkeleri sömürmeye devam edebilmek için katlandıkları fedakârlıktır"* demektedir. Ayrıca Hayter'a göre yardım; *"Üçüncü dünya ülkelerinde yardıma ve özel yatırımlara bağımlı, emperyalizmin müttefiki bir sınıfın yaratılmasını destekleyip korunmasını sağlar."* [6]

Burada elbet Rockefeller'in Eisenhower'a yazdığı mektuptaki öneriler de unutulmamalıdır.

VESAYET DEMOKRASİSİ

1980'ler Türkiyesi'nde ise, yönetimin ana birimlerinde ABD'ye vatandaşlık bağları ile bağlı "prenslere" yer verilmiştir. "En Amerikan yanlısı Türk" olan OZAL, yönetimin ana birimlerini ABD yurttaşı da olan Türklere emanet etmiştir! Anayasa Hukuku öğretim görevlisi Prof. Dr. Server Tanilli, "Vesayet Demokrasisi" adını verdiği bugünkü sistemi şöyle değerlendirir:

"Amerika, Türkiye'de bir vesayet demokrasisi istiyordu. Ucuz emek cenneti kurulacak; askeri operasyondan sonra da iktidar bir merkez partisine emanet edilecekti. İçerideki işbirlikçi sermayenin, demokrasi ve işçi sınıfı düşmanı öteki gerici ortaklarının da istediği de bir bakıma buydu... Yeni bir çerçeve gerekiyordu; ilerici, akılcı ve bilimci düşüncenin önüne

---

[5] Yön, Haftalık Dergi, 15 Temmuz 1965, sayı 172. 5/1) 5 nolu dipnottaki dergi.
[6] Teresa Hayter, Emperyalizmin Yardımı, s. 11-11

ağır engeller koyacak... temel hak ve özgürlükler budanacak yeni bir çerçeve... Emperyalizmin çıkarları otoriter bir rejimi gerektiriyordu, Türkiye'de..."*[*]

İşte 12 Eylül, bu felsefenin uygulamaya konulmasıdır. Ve koruyucuları, Okyanus'un öteki yakasına uzanır. Bu vesayet demokrasisinde, halkın örgütlenmesi, düşüncenin açıklanması ve hak arama gibi çağdaş demokrasinin genel ilkeleri de bulunmadığından, toplumsal istencin biçimlenmesi ve derlenmesi de güçtür. Toplum tam bir cendereye alınmıştır.

12 Eylül öncesi, sorunlarını konuşmaya, tartışmaya ve çözüm aramaya başlayan Türkiye toplumu, bugün yılgın ve tartışmaya kuşku ile yaklaşmaya çalışan bir yapıdadır. İşte, 12 Eylül böyle bir toplum yaratmayı amaçlamıştır. Çünkü, böyle bir toplumu yönlendirmek kolaydır. Özetle amaç, emperyalizme bağımlı bir toplum yaratmaktır. Yöneticileriyle, işbirlikçi seçkinleriyle bağımlı bir toplum; ABD'li gibi düşünen ve davranan bir toplum yaratmak!...

12 Eylül'ü sorgularken, Türkiye'deki ABD emperyalizminin etkinliğinin gözardı edilemeyeceğini söylemiştik. Biliyorum, "Komplo Teorisi" diye dudak bükülecektir, bu görüşe. Kimileri de, "ABD neden bizimle uğraşsın, bizim sorunlarımızdan, Atlantiğin ötesindeki ABD'ye ne?" diyebilir. Bu görüşler de saygındır, ama konuya uzaktan bakanların görüşleridir, sadece. Gerçeği, belgeleri ile inceledikten sonra, inanıyorum ki, bu görüş sahipleri de bize hak vereceklerdir.

İsterseniz önce Allende döneminin Şili Genel Kurmay Başkanı olan, General Prots'un şu görüşlerini okuyalım:

"Şuna inanıyorum ki, ne Ailende, ne de iktidardaki partiler, bizim silahlı Kuvvetlerimize ve genellikle Şili'li askeri adamların kafasına, Kuzey Amerika'nın (ABD) ne kadar derinden nüfuz ettiğini anlamadılar." [**]

Elbet savımızın başka tanıkları da var. Şimdi de bir bilim adamının, Prof. Maurice Duverger'nin sözlerine kulak verelim. Duverger bilindiği gibi. Fransa'nın dünyaca ünlü bir siyaset bilimcisidir.

Bu ünlü bilgin, 10.4.1974 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde yayınlanan "Avrupa'nın Bağımlılığı" başlıklı yazısında, ABD'nin Avrupa'yı etkisi altına almakla kalmadığını, ayrıcı Amerikan tipi bir toplum yaratma çabasını şu sözlerle vurgulamaktadır:

"Paranın krallığı rejimi, gittikçe Amerikan toplumundan farksız bir toplum yaratmakta ve bağımsızlık isteğinin geçerliliğini yitirmesine yol açmaktadır.

Sonuç olarak Avrupa'nın bağımsızlığı mümkün değilse, bütün Avrupa devletleri, Amerikan Bayrağına birer yıldız daha eklemelidirler. Hiç değilse bu şekilde Cumhurbaşkanı'nın seçiminde ve azlinde de söz sahibi olmak olanağına kavuşurlar..." Duverger'ye göre "Avrupa'da her şey Amerikan düzeninin istediği biçime girmiştir."

Avrupa, asırların, kültür ve uygarlık ve devlet düzeninde dünyaya örnek olmuş bir kıt'a ve ABD'nin etkinliği:

ABD neden kendi deyimi ile "Hür Dünya"yı etkisi altına almak ister? Prof. Duverger, bu "hür dünya" deyiminin de gerçeği yansıtmadığını, gerçekte bunun bir tür bağımlılık olduğunu anlatmaktadır. Evet, 1990'lara değin Sovyet tehdidine karşı olmak savıyla ABD, Hür Dünya'ya (!) kendi düzen anlayışını yerleştirmeye çalışmış ve bunu büyük ölçüde başarmıştır da! Nasıl mı?

Bir ülkeyi, özelliklerine göre hazırlanan programlarla, kendi kuruluş ve varoluş

---

[*] Prof. Dr. Server Tanilli, Nasıl Bir Demokrasi İstiyoruz, s.73.

[**] (20 Mart 1977 tarihli Bayrak Gazetesi) Şili'de faşist darbenin ardından ülkeyi terkeden Ailende döneminin Genelkurmay Başkanı, Allende'nin sağ kolu olan General Prost da, darbeden bir yıl sonra, Arjantin'de arabasına bomba konularak öldürülür. Bu sözler, ölümünden sonra bulunan anılarından alınmıştır.

mitosundan ayırarak, özüne yabancılaştırarak, ülkenin iç dinamiklerini saptırarak, bağımlılaştırmak suretiyle! İşte ABD emperyalizminin programı!..

Bu programların nasıl gerçekleştiği, belgeleriyle incelendiğinde görülür ki, Dünya son otuz yılda, Latin Amerika'da Uzak Asya'da, Afrika'da, Yunanistan ve ne yazık ki Türkiye'de bu programın uygulanmasına tanık olmuştur.

BUGÜNLERİN PROGRAMI

ABD, Uruguay'da demokratik devrimlere örnek bir uygulamayı iç dinamiklerden nasıl saptırmışsa, bizde de Cumhuriyet, iç dinamiklerinden saptırılarak devrimci ivme yozlaştırılmış ve toplumsal sorunların, halkın katkıları ile çözümlenmesi benzer yöntemlerle önlenmiştir. Bu uygulama dün olduğu gibi, bugün de gündemdedir. Ve ilginç olan, halkın demokratik istemlerini gerçekleştirme programlarıyla yönetime getirilen koalisyonun önüne, engeller çıkarılarak, demokratikleşme ve ekonomik programının gerçekleştirilmesi önlenmektedir! Ayrıca, toplum 1980 öncesinin karmaşasına açılmıştır. Dahası, Güneydoğu olayları 1980 öncesinin olaylarından daha da ağır sonuçlara gebedir ve ne yazık ki, ne yöneticiler ve ne de halk ve halkın gözü, kulağı ve dili olan örgütler demokrasiye ancak evrensel sömürü sisteminin verdiği izin ölçüsünde geçebileceğimizin ayırdına varmış değillerdir.

Bu bir gaflet midir? Bir yönüyle 'evet' denilebilir. Ancak bu gaflete bugün girmedik. Bu gafletin temelleri 1947'lerde atıldı, yapıtaşları 1950'lerden sonra döşendi. Bu gafletten uyanmak gerektiğini birkaç kez gördük. Johnson'un mektubu ile açılan gözlerimiz ne yazık ki, Dickson Raporu ve 12 Mart'larla kapatılmak istendi. Ve 12 Eylül ile susturulduk. 12 Eylül, bu suskunluğun 2 binli yıllara değin sürdürülmesini amaçlamıştı. Ama, susan toplum olmayı içine sindiremeyen halkımızın bir bölümü, Türk Devriminin verdiği iç dinamizmin etkisi, çağdaş toplumlardaki gelişmeyi görmenin etkileşimi ile, sorunların sivil görünümlü bir askeri sistemle çözülemeyeceğini görüyor. Çünkü çağımızda toplumsal sorunlar, halkın katkısı ile kurulacak bir demokratik sistemle çözülebilir. Gecikmiş de olsak toplum, 1991 seçimlerinde demokratik sisteme sahip çıkma istencini gösterdi. Bu nedenle 1991 seçimlerinde, demokrasiyi tüm kural ve kurumlarıyla kuracaklarını ve 12 Eylül'le hesaplaşacaklarını söyleyen partilere oy verdi [*]. Bunun gerçek anlamı, toplumda her kesimin 12 Eylül sistemini değiştirme ve ondan kurtulmak istemesidir. Türkiye, 12 Eylül sistemi içinde kaldıkça özgürlüğe kavuşamayacağını, sömürüden kurtulamayacağını anlamıştır. Öyle ki, 1980 öncesi, 1961 Anayasası'na karşı olanlar bile, amaçları değişik de olsa, önce özgürlük için, bugün demokrasi ve insan hakları savunucusu olmuşlardır. Onları bu noktaya getiren, işte halkın eğilimidir, değişim ve dönüşüm istemidir. Ve halkımız, demokratik haklarına dayanarak, 12 Eylül'ü aşacağını, hesap soracağını söyleyen yöneticileri seçmiş ve onları etkilemeye başlamıştır. Toplumda bir parçalanmışlık vardır, ama her parça, olayları kendi dünya görüşü açısından değerlendirir, çözüm arar, yeter ki o parçalar, bütününe zarar vermeden çözüm üretebilsinler.

Burada, özgürlüğü isteyen islamcı görüş yanlılarının kendi sistemleri kurulduğunda, "kendi özgürlük, anlayışlarına dönecekleri" söylemi gözardı edilmemelidir, insan hakları kavramı, bu kavrama sığınarak iktidar planlarca uygulanmayacak, İslamî haklar kavramı ile yer değiştirecektir. Demokrasiye, insan haklarına inanan çağdaş toplumun inşası önünde, bu çelişki bir sorun olarak durmaktadır. Ama demokrasiyi, gerçek demokrasiyi savunanlar, insan haklarım savunanlar amaçlarından dönemezler.

Bu arada demokratikleşme çabalarının kısa sürede sonuç vermesi beklenmemelidir. Bir sosyal dengeler rejimi olan çağdaş demokrasilerde, toplumun her katmanı kendi gücü ve destekçi güçlerin oranı ölçüsünde, isteklerini gerçekleştirebilir. Türkiye gibi, emperyalizmin tuzaklarındaki bir ülkede, sorunların salt ülkenin kendi dinamikleriyle çözüleceğini beklemek

[*] Sorunlarımızı demokrasi ve hukuk ilkeleri içinde çözme sözü vererek kurulan koalisyonun, sözlerini yerine getirebileceği kuşkuludur. Demokratikleşme ve hukuk devleti söylemleri gerçekleşeceğe benzememektedir.

de doğru değildir. Halkın politika Dışına itildiği, toplumun iç dinamiklerinin devre dışı bırakıldığı bir ortamda, topluma değişim diye dayatılanlar, elbet halkın çıkarıyla bağdaşmaz. Unutmayalım ki, Cumhuriyet'in kuruluş mitosuna ayları değişim programları halkın çıkarlarına karşıdır ve başka dinamiklere bağlıdır. Ve böyle programların, yeni engeller ve tuzaklar olduğunu da bilelim.

Bu nedenle atılan adımların, doğru yolda ve tuzaklara takılmadan yol almaya yetecek güçte olması gerekir. Bunun için de önce, örgütlü ve sivil bir toplum olmayı başarmalıyız ki, bu çabaya halkın katkısını sağlayabilelim.

O zaman "demokrasi, gerçek demokrasi nasıl gerçekleşir?" sorusuna, "halkın azim ve kararına bağlıdır" yanıtını verebiliriz. Ama bu "azim ve kararın" eyleme geçirildiğinde de ne gibi tuzaklarla karşılaşılacağı, geçen yılların örneklerine bakarak bilinmeli ve tuzaklara düşmemenin ve kurtulmanın yolları aranmalı ve bulunmalıdır.

Türkiye'de, 1993 başlarında gelişen olaylara bakarak fazla iyimser olunamayacağı görülebilir. Çünkü su uyur, emperyalizm uyumaz. Yeni yeni tuzaklarla karşılaşabileceğimizi düşünerek adım atmalıyız.

Türkiye elbet demokratikleşmelidir, demokratikleşecektir. Ve elbet, halkın her kesiminin katkısı ve çağdaş ölçülerin benimsenmesiyle.

Yeni bir anayasayı, toplumsal konsensüs/oydaşma ile hazırlama çalışmasında, burjuvazinin ön sırada yer alması anlamlıdır. O çalışmalar dikkatle incelendiğinde, halkın istem ve özlemlerine gizli tuzaklar taşıdığı görülür. Bu çalışmalar medya aracılığı ile topluma sunuldu. Böylece, burjuvazinin de, yeni bir Anayasa ile, iç barışın kurulması ve sağlam bir toplumsal yapı için herkesin kabul edeceği bir sistem önerdiği yayıldı. Bir de Anayasa taslağı açıklandı.

Bilmem, ABD'nin statüyü korumak için düşündüğü önerileri kapsar mı bu taslak? Eğer kapsıyorsa, bu anayasa önerisi toplumsal gelişmelere göre, kimi değiştirmelerle -emekçiler ve halkın emeği ile geçinen kesimlerine ödün verilmiş gibi görünerek- yasallaşacak demektir. Bu ve benzeri çalışmalar, avuntudan öte bir anlam taşımaz. İnsan haklarına ve hukukun üstünlüğüne dayalı bir demokratik düzen içeren çalışmalarla değişimi yakalamak; toplumun bugünkü yapısı, emperyalizmin tuzağındaki durumumuz göz önüne alındığında gerçekleşmesi güç bir amaç gibi geliyor.

Şu halde ne yapmalı? Bu tuzaklardan kurtulmak ve çağdaş bir toplum yapısına kavuşmak için ne yapmalı?

Önce, 12 Eylül ile hesaplaşılmalı, 12 Eylül yargılanmalı ve tasfiye edilmelidir. Ama bunun için, daha da önce, emperyalizmin tuzaklarından kurtulmalı ve kendi kendimize ayaklarımızın üstünde durmayı başarmalıyız. Bunun çok güç, ama gerçekleşmesi gerekli bir amaç olduğunu unutmayalım.

Yeter ki, bir "ulusal kurtuluş bilinci ve ruhuyla" ayağa kalkıp, sorunlarımızı ele almasını bilelim. Örnek mi arıyorsunuz? Dünyada ilk örneği verilen Ulusal Kurtuluş Davamızın çözümünde olduğu gibi, kendi kaynağımıza, toplumu demokratik atılımlara itecek iç dinamiğimize dönmesini bilelim. Sadece bilmekle yetinmeyelim, tüm istencimizi o kaynağa dönmek için kullanalım. Biz, dünyaya emperyalizmin yenilebileceğini göstermiş bir ulusuz. Bunun bilincinde olalım.

Çünkü, ancak böylece kendi benliğimize kavuşur ve bu *tarih bilinciyle 12 Eylül'ü aşar,* yeni ve çağdaş değerlerle ulusal değerlerimizin sentezine dayalı bir sistem kurabiliriz.

Bunun için de, 12 Eylül'ü nedenleri, niçinleri ve sonuçlarıyla ele alıp değerlendirmeliyiz. Kısaca 12 Eylül'le hesaplaşmalıyız!..

EKLER

1 -Yunanistan ve Türkiye'ye Yardım Sağlamak İçin Kanun (22 Mayıs 1947 Tarihli Kongre Kanunu)

2-12 Temmuz 1947 Tarihli Türkiye-ABD Anlaşması

3-26 Mart 1976 Tarihli Türkiye-ABD Savunma İşbirliği Anlaşması

4-30 Mart 1980 Tarihli Türkiye ABD Savunma İşbirliği Anlaşması

5 - Rockefeller'in Eisenhower'a yazdığı 1956 Tarihli mektup

6 - Richart Perle ve Richart Burt'le Yapılan Röportaj

7 - Kimi Örgütler Bu Kavramlarla İlgili Bilgiler. NATO, CENTO -Yalta Konferansı - Potsdam Konferansı

8 - Türkiye'ye Ne İçin Yardım? Max Veston Thornburg

9- Türkiye-ABD Ortak Savunma ve İşbirliği Anlaşma Önerisi Hakkında MSB Hukuk Müşavirliğinin Görüşü

EK:1

YUNANİSTAN VE TÜRKİYE'YE YARDIM SAĞLAMAK ÎÇİN KANUN

(Kamu Kanunu 75-80 Kongre)
(Bölüm 81.1. Oturum)(S.938)

Madem ki Yunan ve Türk Hükümetleri, Birleşik Devletler Hükümetinden, Ulusal bütünlüklerini ve özgür uluslar olarak varlıklarını sürdürebilmek için gerekli malî ve diğer yardımları ivedi olarak istemişlerdir.

Mademki, bu ulusların, ulusal bütünlükleri ve varlıkları Birleşik Devletlerin ve bütün hürriyet sever halkların güvenliği bakımından önemli olup, şu sırada yardımın alınmasına bağlıdır;

Madem ki, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, bir taraftan Yunanistan ve diğer taraftan Arnavutluk, Bulgaristan ve Yugoslavya sınırında hüküm süren çözümlenmemiş şartların ciddiyetini tesbit etmiş olup, olağanüstü durum karşısında, halen komisyonun yapmakta olduğu tahkikatın sonucu olarak meselenin bu safhasının bütün mes'uliyetini deruhte edebilecektir;

Mademki, Gıda ve Tarım Teşkilâtının Yunanistan'daki misyonu, Yunanistan'ın mali ve iktisadi yardım alması zorunluluğunu tesbit etmiş ve Yunanistan'ın uygun Birleşmiş Milletler teşekküllerinden ve Birleşik Devletler ve Birleşik Krallık Hükümetlerinden yardım talep etmesini tavsiye etmiştir;

Madem ki, Yunanistan ve Türkiye'ye yardım sağlanması, Birleşmiş Milletler Antlaşmasının amaç ve prensipleriyle ahenk halinde, hürriyete ve bütün Birleşmiş Milletler üyelerinin bağımsızlığına katkıda bulunacaktır;

Madde: 1. Amerika Birleşik Devletleri Kongresi'nin Senatosu ve Temsilciler Meclisi tarafından kamulaştırılmıştır ki, *bir başka kanunun hükümleriyle çatışmadıkça, Cumhurbaşkanı, Birleşik Devletlerin çıkarlarına uygun mütalâa zamanlarda* Yunanistan ve Türkiye'ye bu hükümetlerin talebi üzerine ve kendisinin tayin edeceği kayıt ve şartlarla yardımda bulunabilecektir.

2. Bu memleketlere borç verme, kredi, hibe ve diğer şekillerde mali yardımda bulunmak sureti ile.

1. Birleşik *Devletler Hükümetinde görev alan şahısları bu memleketlere yardımda görevlendirilen personele uygulanacak* değişik 25 Mayıs 1938 tarihli kanunun (52 stat 441) hükümleri, değişik şekliyle, bu paragrafta tayin edilen ilgili personele de uygulanabilecektir. *Şu şartla ki, Federal Tahkikat Bürosunca (FBI) hakkında tahkikat yapılmamış hiç bir sivil personel, bu kanunun gayelerini tahakkuk ettirmek üzere Yunanistan ve Türkiye'de görevlendirilemez.*

3. Birleşik Devletler Askeri Kuvvetlerine mensup sınırlı sayıda şahısları, sadece müşavir olarak, bu memleketlere yardımda görevlendirme; görevlendirilen personele uygulanacak, değişik 19 Mayıs 1926 tarihli kanunun (44. Stat 565) hükümleri, değişik şekliyle, bu paragrafta tayin edilen ilgili personele de uygulanabilecektir.

4. (A) mal, hizmet ve bilgileri, bu memleketlere transfer ederek ve imal edip veya başka bir şekilde tedarik edip transfer ederek, (B) bu memleketlerin personeline eğitim ve öğretim sağlamak sureti ile. [*]

---

[*] Yapıtın, metin bölümünde gösterilen ABD belgelerinde, açıkça belirtildiği gibi, az gelişmiş ülke insanlarının indoktrine edilmeleri -Amerikan ideolojisini benimsemeleri- ABD'nin önde gelen amacıdır. Personel eğitimi bu amaç için gerçekleştiriliyor.

5. İdari masraflar ve bu kanunun hükümlerinin uygulanması dolayısıyle ortaya çıkacak personel tazminat masrafları da dahil, gerekli masrafları karşılamak ve ödemek sureti ile, [*]

Madde: 2 (a)- Madde 4 (a)'da belirtilen İmar Finansman Kurumu avanslarından meblağlar ve madde 4 (b) de verilmiş olan yetki sayesinde tahsisler, işbu kanunun gayelerinden her hangi birisi için, Hükümetin herhangi bir dairesine, ajansına veya bağımsız kuruluşuna tahsis olunabilir. Bu şekilde tahsis edilen herhangi bir meblâğın avans olarak veya ödeme olarak kullanılması mümkün olacaktır ve daire, ajans veya bağımsız kuruluşun isteği üzerine, bu gaye için tahsis edilmiş veya mevcut uygun tahsislere fonlara veya hesaplara kredi açılabilecektir.

(b) İşbu kanun gereğince Türkiye'ye ve Yunanistan'a yardım sağlamak için Başkanın avans ödemeye ihtiyacı olursa *(Peyment in advance)* bu ödemeler, bahis konusu memleketlerdeki bu gaye için açılmış hesaplara verilecektir. *Kredi verilecektir.)*

Bu hesaplardan temin olunacak meblağlar, bu ifadenin (a) fıkrasında öngörülen tahsislerde olduğu gibi, alman ödeme karşılığında yardımı temin edecek hükümet dairelerince, ajanslarına bağımsız kredi olarak verilmesi sağlanacaktır. Böyle bir tahsisin ödeme olarak kullanılmayan kısmı, harcanana kadar elde tutulacaktır.

(c) (a) fıkrası veya (b) fıkrası altında bir tahsisin her hangi bir kısmı ödeme olarak kullanıldığı zaman, ödemenin miktarı, ödemenin alındığı mali yıl ve onu takibeden mali yıl içinde mukaveleler tanziminde veya diğer işlerde kullanılabilecektir. Herhangi bir daire, ajans veya bağımsız hükümet kuruluşu, 1. maddenin (4) (A) paragrafı uyarınca transfer edilen herhangi bir maddenin iadesinin lüzumsuz olduğuna karar verirse, onun ödenmesi zımmında alman meblağlar, muhtelif gelirler (receipts) olarak hazineye dahil edilecektir.

(d) (1). Maddenin (4) (A) paragrafı uyarınca Türk ve Yunan Hükümetlerine sağlanan herhangi mal ve hizmetler için İmar Finansman Kurumu tarafından avans olarak verilen veya (4) (b) maddenin kapsamı altında sağlanan meblağlardan ödeme yapılmazsa, Cumhurbaşkanı bu Hükümetlerden avans ödeme talep edebilecektir.

2. Hiçbir daire, ajans ve bağımsız hükümet kuruluşu 1. maddenin (a) ve (b) fıkraları kapsamına giren tahsislerden avans veya tediye almadıkça, bu maddenin (4) (A) paragrafı uyarınca ne Yunanistan'a ne de Türkiye'ye herhangi mal veya hizmet sağlayamıyacaktır.

Madde: 3-İşbu kanun uyarınca yardım alınmasına takaddüm eden bir şart olarak, yardım isteyen hükümet:

(a) Yardımın etkili şekilde ve yardım alan ülkelerin taahhütlerine uygun olarak kullanılıp kullanılmadığını izlemek amacı ile Amerika Birleşik Devletleri memurlarının ülkeye serbestçe girişlerini; (b) Birleşik Devletler basın ve radyo temsilcilerinin bu tip yardımlarını kullanılması ile ilgili olarak serbestçe müşahadelerde bulunmasına ve kapsamlı malûmat vermesine müsaade etmeyi, (c) Birleşik Devletler Cumhurbaşkanının rızası olmaksızın, işbu konun uyarınca devredilen herhangi madde veya malumatın mülkiyet veya zilyedliğini devretmemeyi, ne de böyle bir müsaade olmaksızın, yardım alan hükümetin subayı, memuru veya görevlisi olmayan bir kimse tarafından, böyle herhangi bir maddeden faydalanılmasına veya böyle bir kimse tarafından durumların açıklanmasına müsaade etmemeyi; (d) Birleşik Devletler Cumhurbaşkanı tarafından, böyle herhangi bir maddeden faydalanılmasına müsaade etmemeyi; (d) Birleşik Devletler Cumhurbaşkanı tarafından telip edileceği üzere, işbu kanun uyarınca alınan herhangi mal, bir senet veya malûmatın güvenliği için gerekli hükümleri koymayı; (e) işbu kanun uyarınca borç, kredi hibe veya başka şekilde herhangi bir yardım faslından alınan parayı, başka bir yabancı hükümet tarafından kendisine verilmiş bulunan herhangi bir borcun ana parasını veya faizini ödemek için kullanmamayı; (f) işbu kanun uyarınca yardım alan ülkede, Birleşik devletlerin iktisadi yardımın amacı, kaynağı, karakteri, kapsamı, miktarı ve gelişmeleri hakkında ayrıca tam ve devamlı olarak bilgi

[*] İşte bu maddelerdeki hükme göre, bunun bedelini de o ülke öder.

vermeyi, kabul edecektir.

Madde: 4-(a) Başka bir kanun hükmü engel olmadığı takdirde, İmar Finansman Kurumu bu maddenin (b) fıkrası uyarınca bir tahsis yapılana kadar, işbu kanun hükümlerinin yürütülmesini sağlamak amacı ile, Cumhurbaşkanının tayin edeceği şekil ve miktarlarda ve toplamı 100.000.000 dolan geçmemek üzere avanslarda bulunmakla yetkilendirilmiş ve görevlendirilmiştir.

Madde: ^-Cumhurbaşkanı zaman zaman işbu kanun hükümlerinin yürütülmesi için gerekli ve uygun olabilecek kurallar koyabilir; ve işbu kanun uyarınca kendisine verilen kudret veya yetkileri kendisinin tayin edeceği bir daire, ajans, bağımsız kuruluş veya memurlar vasıtasıyla kullanabilir.

Cumhurbaşkanı, aşağıdaki şartlardan herhangi birini tahakkuku halinde, işbu kanunla sağlanan yardımı kısmen veya tamamen geri almakla görevlidir.

(1) Halklarının çoğunluğunu temsil eden Yunan ve Türk hükümetleri tarafından talep vakî olursa.

(2) Güvenlik Konseyi veya Genel Kurul, Birleşmiş Milletler tarafından alman tedbirlerin veya sağlanan yardımının, işbu kanun uyarınca sağlanan yardımları gereksiz ve arzulanmayan bir hale getirdiğine karar verirse (ve Güvenlik Konseyinin bu kararı ile ilgili olarak Birleşik Devletler vetosunu kullanmaktan feragat ederse),

(3) Cumhurbaşkanı kanunun amaçlarından herhangi birinin, diğer herhangi bir hükümetlerarası kuruluş tarafından alınan tedbirlerle esaslı surette gerçekleştirildiğine veya kanunun amaçlarının tatminkâr bir şekilde gerçekleştirilmesine imkân olmadığına karar verirse,

(4) Cumhurbaşkanı 3. kısım uyarınca verilen garantilerden herhangi birini uygulanmadığına karar verirse [*],

Madde: 6-İşbu kanun uyarınca bir ülkeye yapılan yardım, daha önce Cumhurbaşkanınca sona erdirilmediği takdirde, Temsilciler Meclisi ve Senatonun alacakları benzer kararlarla sona erdirilebilir.

Madde: 7-Cumhurbaşkanı, işbu kanun uyarınca yardım alan Hükümetlerin bu fonları istimali dahil, masraf ve faaliyetler hakkında kongreye üç aylık raporlar sunacaktır. [**]

Madde: 8-İşbu kanun uyarınca yardım alan ülkeye gidecek misyon başkam senatonun tavsiyesi ve tasvibi üzerine Cumhurbaşkanı tarafından tayin edilecek ve Cumhurbaşkanı tarafından istenildiği şekilde işbu kanunun yürütülmesi ile ilgili görevleri ifa edecektir.

22 Mayıs 1947 de kabul edilmiştir.

---

[*] ABD Cumhurbaşkanının 1975 Şubat ayında konulan ambargonun kaldırılması ve Yardım'ın başlaması için, Kongreye üç ayda bir verdiği raporlar, bu hükme dayanmaktadır. Başkan yardım'ın amaca uygun kullanılmadığına karar vermiş, yardım kesilmiş, ambargo konulmuştur.

[**] Bu hüküm, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin ABD Başkanı ve Parlamentosu tarafından denetlenmesi anlamına değin, türlü biçimde yorumlanabilir.

EK: 2

TRUMAN DOKTRİNİ VE 5123 SAYILI YASA

Türkiye Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Arasında 12 Temmuz 1947 Tarihinde Ankara'da İmzalanan «Türkiye'ye Yapılacak Yardım Hakkında Anlaşmamın Onanmasına Dair Kanun.

Kanun No: 5123

Madde: 1-Amerika Birleşik Devletleri tarafından Türkiye'ye yapılacak yardımın şeklini tesbit için Türkiye Hükümeti ile ABD Hükümeti arasında 12 Temmuz 1947 tarihinde Ankara'da imzalananın *«Türkiye'ye Yapılacak Yardım Hakkında Anlaşma»* onanmıştır.

Madde: 2-Anlaşmanın 2'inci maddesi gereğince belirtilecek mali şartlara ve 5 inci maddesinde yazılı şekillerden birine göre alınacak paralar veya Devlete mal edilecek ayınların kıymetleri bir taraftan gelir bütçesine gelir, diğer taraftan bütçe kanunlarına bağlı (A) işaretli cetvellerin ilgili kısımlarında açılacak özel bölümlere ödenek kaybedilir para ve mal olduklarına göre nakden veya mahsuben harcanır.

Madde: 3-Bu kanun 12 Temmuz 1947 tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

Madde: 4-Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

TÜRKİYEYE YAPILACAK YARDIM HAKKINDA ANLAŞMA

Türkiye Hükümeti, Türkiye'nin hürriyetini ve bağımsızlığını korumak için ihtiyacı olan güvenlik kuvvetlerinin takviyesini temin ve aynı zamanda ekonomisinin istikrarını muhafazaya devam maksadıyla Birleşik Devletler Hükümeti'nin yardımını istediğinden; ve

Birleşik Devletler Kongresi, 22 Mayıs 1947 de tasdik edilen kanun ile, Birleşik Devletler Başkanı'na, Türkiye'ye her iki memleketin egemen bağımsızlığına ve güvenliğine uygun şartlar dairesinde, böyle yardımda bulunmak yetkisini verdiğinden; ve

Türkiye Hükümeti ile Birleşik Devletler Hükümeti böyle bir yardım yapılmasının Birleşmiş Milletler Antlaşmasının esas gayelerine ulaşmayı sağlıyacağı gibi münasebetlerinde hayırlı bir devre açarak, Türk ve Amerikan Milletleri arasındaki dostluk bağlarım daha çok takviye edeceğine kani bulunduklarından:

Bu maksatla kendi Hükümetleri tarafından usulü dairesinde verilmiş yetkileri haiz olan ve aşağıda imzası bulunan zevat şu hususları kararlaştırmışlardır:

Madde: 1-Birleşik Devletler Hükümeti, Birleşik Devletler Başkanının 22 Mayıs 1947 tarihinde tasdik edilen Kongre Kanunu'nu ve bunu değiştiren veya buna ek kanunlar hükümleri gereğince yapılmasına müsaade edebileceği yardımı Türkiye Hükümetine sağlıyacaktır. Türkiye Hükümeti bu kabil herhangi bir yardımı, bu anlaşma hükümleri gereğince fiilen kullanacaktır.

Madde: 2-Birleşik Devletler Başkanı tarafından bu maksatla tayin edilen bir Türkiye Misyonu Şefi, bu anlaşma gereğince sağlanacak yardıma müteallik meselelerde Birleşik Devletler Hükümetini temsil edecektir. Misyon Şefi bu Anlaşma gereğince peyderpey yapılacak muayyen yardımın kayıt ve şartlarını Türkiye Hükümeti temsilcileriyle danışarak tesbit edecektir. Ancak, yapılacak olan bu muayyen yardımın mali şartlan, peyderpey, iki hükümetin mutabakatı ile evvelden tesbit edilecektir. Misyon Şefi, Türkiye Hükümetine, bu anlaşma gereğince sağlanan yardımın gayelerinin elde edilmesine yarayabilecek malûmatı ve teknik yardımı sağlıyacaktır.

Türkiye Hükümeti yapılan yardımı tahsis edilmiş bulunduğu gayeler uğrunda kullanacaktır. Sorumluluklarının icrası sırasında görevini serbestçe yapabilmesini mümkün kılmak için, bu Hükümet Misyon Şefine ve temsilcilerine, yapılan yardımın kullanılışı ve

işleyişi hakkında rapor, malûmat ve müşahade şeklinde isteyebileceği her türlü kolaylık ve yardımı sağlıyacaktır. [*]

Madde: 3-Türkiye Hükümeti ile Birleşik Devletler Hükümeti, Türk ve Birleşik Devletler Milletlerine bu anlaşma gereğince yapılan yardım hususunda tam bilgi temini için işbirliği yapacaklardır.

Bu maksatla ve iki memleketin güvenliği ile kabuli telif olduğu nispette:

1-Birleşik Devletler basın ve radyo temsilcilerine, bu yardımın kullanılışını serbestçe müşahade etmelerine ve bu müşahadelerini tam olarak bildirmelerine müsaade edilecektir, ve

2-Türkiye Hükümeti bu yardımın amacı, kaynağı, mahiyeti, genişliği, miktarı ve işleyişi hakkında Türkiye'de tam ve devamlı yayın yapacaktır. [**]

Madde: 4-Bu anlaşma gereğince Türkiye Hükümeti tarafından elde edilen her madde, hizmet veya malûmatın emniyetini sağlamak azminde bulunan ve bunda aynı derecede menfaattar olan Türkiye ve Birleşik Devletler Hükümetleri, aralarında görüştükten sonra bu uğurda diğer Hükümetin lüzumlu addedebileceği tedbirleri, karşılıklı olarak alacaklardır.

Türkiye Hükümeti, Birleşik Devletler Hükümeti'nin muvafakati olmadan, bu neviden hiç bir madde veya malûmatın mülkiyet veya zilyedliğini devretmeyeceği gibi, aynı muvafakat olmadan Türkiye Hükümetinin bir kimse tarafından bu maddelerin veya malûmatın kullanılmasına veya bu malumatın bu sıfata haiz olmıyan bir kimseye açıklanmasına ve bu maddeler ve malûmatın verildikleri gayeden başka bir gayede kullanılmasına müsaade etmiyecektir. [***]

Türkiye Hükümeti bu anlaşma gereğince verilen herhangi bir ikraz (borç), kredi, hibe veya diğer şekillerdeki yabancı bir devlet tarafından kendisine verilmiş olan yardımların hasılatının hiç bir kısmını diğer herhangi bir borcun anaparası veya faizininin ödenmesinde kullanmayacaktır.

Madde: 6-Bu anlaşma gereğince yapılmasına müsaade olunan yardım kısmen veya tamamen: 1- Türkiye Hükümeti isterse;

2- Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyininin (bu hususta Birleşik Devletler Hükümeti tarafından yapılan yardımın devamım lüzumsuz veya gayri matlup (istenilmez sayılması) halinde ve

3- Yukarda anılan Kongre Kanunun 5'inci bölümünde belirlenen öteki herhangi bir durumda ya da Birleşik Devletlerin yararına uygun görmesi halinde nihayet bulacaktır.

Madde: 7-Bu anlaşma bugünden itibaren yürürlüğe girecek ve her iki Hükümet tarafından tesbit edilecek tarihe kadar yürürlükte kalacaktır.

Madde: 8-Bu anlaşma Birleşmiş Milletler nezdinde tescil edilecektir.

Türk ve İngiliz dillerinde, iki nüsha olarak, Ankara'da 12 Temmuz 1947 tarihinde yapılmıştır.

T.C. Hükümeti Adına	ABD Hükümeti Adına
Hasan Saka	Edwin C. Wilson

---

[*] Bu hüküm, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin ABD Yardım Misyonu Şefince denetlenmesi anlamına değin, türlü biçimde yorumlanabilir.

[**] ABD emperyalizminin propagandasını yapma zorunluluğu bu hükümle yüklenilmiştir. Bu hüküm, öte yandan 5123 sayılı yasanın da hükmüdür. Yani TBMM, ABD'nin propagandasını yapmayı bu yasa ile kabul etmiştir.

[***] Johnson'un İnönü'ye yazdığı mektubun dayanağı bu hükümdür.

EK: 3

TÜRKİYE - ABD SAVUNMA İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI [*]

«26 MART 1976»

ABD ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümetlerinin, Birleşmiş Milletler Anayasası'nın amaçlarına uygun olarak 51. maddeyle öngörülen ferdi ve müşterek savunma için, tarafların yekdiğerinin hükümranlık haklarına tam saygı gösterilmesine dayanarak, savunma işbirliği gereğini kabul eden taraflar, kendi ülkelerininin güvenlik ve bağımsızlığınının yanısıra dünya barışım koruma isteklerini ve iki taraf NATO *Antlaşmasına bağlı olduğu sürece, iki taraflı savunma işbirliğini sürdürmek* NATO Antlaşmasının güvenlik ve savunmasıyla ilgili mükellefiyetlerini dikkat nazara alarak, NATO Antlaşmasının üçüncü maddesi uyarınca, aşağıdaki anlaşmayı aktetmişlerdir:

Madde 1-Taraflar. arasında savunma işbirliğini öngören bu anlaşma, tarafların bir diğerinin mutlak hükümranlık hakkını tanıyıp saygı göstermesi esasına dayanmaktadır.

Madde 2-No. 1: Bu anlaşma içindeki savunma işbirliği NATO Antlaşması içinde gösterilen mükellefiyetler de sınırlanmaktadır.

No. 2: Tesisler ve tesislerdeki faaliyetler Türkiye Cumhuriyeti tarafından müsaade edilen maksatlar dışında kullanılmayacaktır.

Madde 3-No, 1: NATO Antlaşmasının üçüncü maddesiyle ve bu anlaşmayla ilgili hükümler gereğince Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ABD Hükümeti'nin, aşağıdaki tesislerde alınacak savunma tedbirlerini, yürürlüğe koymasına müsaade vermektedir: Haber alma tesislerinde, karşılıklı kararlaştırılmış haber toplama sistem ve şebekelerinde, Kargaburun İstasyonu'nda, İncirlik Tesisi'nde.

No. 2: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından tasvip edilen ve *bu tesisler Dışında kalan ABD teşkilatları ve tesislerinde* komuta ve kontrol idaresi ve lojistik ve genel destek teşekkülleri bu anlaşmanın hükümlerine tâbi olacaktır.

Madde4-No. 1: Bu anlaşmanın üçüncü maddesinin birinci paragrafında belirtilen tesisler, Türk Askerî Kuvvetleri tesisleridir. Tesislerin komutanı Türk olacaktır. Tesislerde Türk Bayrağı dalgalanacaktır.

No. 2: Tesislerdeki faaliyetler ve teknik çalışmalar Türkiye Cumhuriyeti tarafından tasvip edilmiş gayelerle müştereken düzenlenmiş programlar içinde yürütülecektir.

No. 3: Tesislerde ailelerin ikametgâhları ve bununla ilgili yardım ve sosyal faaliyetler, üslerde teknik çalışmaların cereyan ettiği bölgelerden mümkün olduğu nisbette ayrı tutulacaktır.

Madde5-No. 1: Tesis komutanının meşgul olacağı hususlar, üslerdeki teknik çalışmalar ve faaliyetlerin devamını sağlayacak olan kontrol bu antlaşmanın dördüncü maddesinin ikinci paragrafında belirtildiği şekilde yapılacaktır.

Tesislerde Emniyet ve İdare: ABD Hükümeti'nin çalıştırdığı Türk sivil personelinin Dışında kalan üslerdeki Türk personeli için mutlak komuta ve yardım ihtiyaçları, o bölgedeki Türk makamları ile ilişkiler.

No. 2: Bu komuta yetkisini kullanmak için de üs komutanı, bütün tesis için geçerli olacak direktifleri havi bir nizamname yayınyayalacaktır.

No. 3: Amerika Hükümeti en yüksek rütbeli Amerikan subayını, her üstteki Amerikan Birliği komutanı olarak tayin edecek ve bu Amerikalı subay üst komutam ile direkt temas

[*] 31 Mart 1976 günlü Hürriyet Gazetesi'nden alınmıştır.

etme niteliğini taşıyacaktır. Amerikan Bayrağı yüksek rütbeli Amerikan subayının bulunduğu genel karargâhta dalgalanabilecektir.

No. 4: Yüksek rütbeli Amerikan Subayı: Üslerde Amerikan tabiiyetindeki personel malzeme ve desteğinin tesislerin idare ve kullanılışından, onların sağlık ve sosyal durumlarından mesul olacaktır. Üstlerdeki Amerikan malzemesinin kullanılışında mesuliyetlerin ifası sırasında yüksek rütbeli Amerikan subayı bu anlaşmanın yedinci maddesinde belirtilen müşterek kullanma düzenine riayet edecektir.

No. 5: Üs komutanı ile yüksek rütbeli Amerikan subayı arasında çalışma ilişkileri ve düzeni hususundaki müzakerenin esası, her üssün özellikleri dikkate alınarak ortaklaşa düzenlenecektir.

Madde 6-No. 1: Yetkili tesislerde kabul edilen teknik faaliyetler ve buna bağlı bakım hizmetleri Türk ve Amerikan personeli tarafından müştereken yürütülecektir. Bu maksatla Türk makamlar, bu kabil faaliyet, hizmet ve çalışmalar için ihtiyaç olan bütün gücün yüzde onbir ile yüzde ellisini karşılamak üzere Türk personelini görevlendirecektir.

No. 2: Üstlerdeki personel kadroları sadece Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından tasvip edilen gaye ve görevleri ifa ile vazifelendirilecektir. İnsan gücünün görev yapacağı mahallerin tesbiti ve dağılımı, mevcut standart dokümanlarında belirtilen teknik özellikler ve meslekî ihtiyaçlar dikkate alınmak suretiyle müştereken kararlaştırılacaktır. Özel tesislerdeki personel ihtiyaçlarını karşılayacak Türk personeli miktarı, tarafların karşılıklı anlaşmalarıyla takriben yüzde elli civarında olabilecektir.

No. 3: Bu maddenin birinci paragrafında bahsedilen yüzde 50 oranındaki kadro bulundurma hususuna Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti uymak istemediği takdirde, meydana gelecek boşluğu kapamak maksadıyla Amerikan makamları Türklerin ortak çalışmadaki hakkını zedelemeksizin, Amerikan personelini görevlendirebilecektir. Türk personelininin değiştirilmesi gibi, tasarlanan her değişikliğin doğuracağı neticeler, ilgili Amerikan makamlarına bir yıl önceden bildirilecektir.

No. 4: Buna ilaveten, üslerde teknik faaliyetlerde personel yetiştirilmesi, karşılıklı kabul edilmiş programlardan üslerde görev alan ve alacak olan Türk personelininin ABD'de yetiştirilmesi, Amerikan Hükümeti tarafından karşılanacaktır. Bu anlaşmanın 19. maddesine uygun olarak yetiştirilme masrafları, Amerika Birleşik Devletleri tarafından karşılanacaktır.

Madde 7-No. 1: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından her üssün gayesi, görevi mahallî ve müşterek işletilmesine verilen yetki daha sonra karşılıklı olarak teferruatına bilecektir. Her anlaşma askeri ve sivil personelininin savunması için gerekli görülen başlıca malzemeler için, yetki, verilmiş miktarları da içine alacaktır. Kabul edilen bu miktarlar ve savunma malzemelerininin miktarının artırılması, ilgili Türk makamlarından daha önceden tasvip almayı gerektirecektir.

No. 2: Üslerde Amerikalılar hizmetinde görevlendirilen Türk sivil personeli de dahil olmak üzere, bu maddeninin birinci paragrafında bahsi geçen yetkilerin sınırları içinde cereyan edecek değişiklikler, Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti'nin ilgili makamları tarafından her üç ayda bir Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti'ninin ilgili makamlarına bir raporla bildirilecektir.

No. 3: Üs topraklarında tesisler ve bununla ilgili teşekküllerde yeni binaların inşaası, yıkılması ve bu gibi emlakin cinsini değiştirecek şekilde modernleştirme faaliyetleriyle ilgili olarak Türk makamlarının önceden tasvibininin alınması gerekmektedir.

No. 4: Birinci maddede tanımlanan başlıca malzemenin verim kapasitesini arttırmak, modern işletme kapasitesini yükseltmek ve belli başlı yeni malzeme getirilmesi daha önceden Türk makamlarının tasvibini almakla mümkün olacaktır.

No. 5: Diğer çeşit inşaat, üste bakım faaliyetlerini yenileştirmeyi gaye edinenin değişiklikler daha önceden bölgedeki balam imkânlarıyla yapılmış olanlar hariç olmak üzere, ilgili Türk makamlarının önceden izin vermesini icap ettirecektir.

Madde 8-No. 1: Taraflar arasında yapılmış 19 Haziran 1951 tarihli NATO Antlaşması Kuvvetler Statüsü hükümleri ve bu maddenin daha sonra gelen maddeleri gereğince, Amerikan kuvvetlerinin malzemeleri ve makul ölçüde gıda ve ihtiyaç maddeleri ve Amerikan askeri kuvvetleri ve aileleri için özel açılmış dükkânlar, sivil Amerikalı personel ve aile efradı Türkiye'ye getirilip götürülebilir.

No. 2: Türkiye'ye silah ve cephane ithali, Türk makamlarının daha önceden tasvibi alınmak ve karşılıklı kararlaştırılan emniyet düzeni içinde yürütülecektir. Silah ve cephanelerin gümrük işlemleri için özel bir düzen tesbit edilecektir. Gizli nitelikteki malzeme ve maddeler için gümrük kontrolü düzeni, taraflar arasında gerekli müzakelerle tesbit edilecektir.

No. 3: Başlıca malzemelerin Türkiye'ye ithaliyle ilgili olarak Türk makamlarının önceden haberdar edilmesini gerektirecektir.

No. 4: Bu anlaşma çerçevesinde faaliyetler ve üslerin çalışması devam ettiği sürece, üslerdeki faaliyetleri için gerekli olan silah cephane ve belli başlı malzemeler, tarafların yetkili makamları tarafından önceden Türkiye'den çıkarılmayacak ve NATO görevini tehlikeye düşürecek bir taşınma (nakil) yapılmayacaktır.

No. 5: Malzeme, gıda maddeleri ve diğerlerinin ithali, ihracı ve dahilde yer değiştirmesi, ilgili Türk makamlarına liste halinde bildirilecektir.

Madde 9-Üslere getirilecek olanlarla ilgili müsaade nizamnamesi ilgili makamların yetkilileri tarafından karşılıklı olarak kararlaştırılacaktır.

Madde 10-Üslerde daha önce programlanmış bilgisayarların verimi de dahil olmak üzere, bütün haber toplama malumatı, karşılıklı varılan karar düzeni yönetmeliği içinde iki hükümet tarafından bütünüyle paylaşılacaktır. İlgili Amerikan ve Türk yetkili makamları müştereken bir haber alma (Entelijans) geliştirecek ve bu teknik, heber alma faaliyet ve mesuliyetlerinde belli başlı çalışma görevleri-ninin esası olacaktır.

Madde 11- Bu anlaşma ile çalışmasına yetki verilen üslerdeki faaliyetler gerek üslerde, gerek diğer mahalli askeri kuvvetler ve sivil faaliyetlerin arasında bir müdahaleye sebep teşkil etmeyecek şekilde koordine edilmesi ve can, mal kaybına yol açmasından kaçınılmalıdır. Üsler ve mahalli (O bölgelerdeki) askeri-sivil tesisler arasında herhangi bir karışıklık vukubulduğu zaman Amerikan ve Türk makamları bu karışıklığı ortadan kaldıracak gerekli tedbirlerin alınmasında işbirliği yapacaklardır. [*]

Madde 12-No. 1: Bu anlaşma çerçevesi içinde Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından ABD Hükümeti'ne ayrılmış arazinin kullanılması, gerekli tadilat kolaylıklar ve geçiş hakları Amerika Birleşik Devletleri'ne bedelsiz ve talepte bulunmaksızın bu anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren sağlanmış olacak, ancak bu arazilerde Türkiye Cumhuriyeti'nin arazi sahipliği, kullanılma, kolaylıklar ve geçiş hakları ihlâl edilmeyecektir.

No. 2: Bu maddeninin hükümleri, bu anlaşma gereğince *ABD Hükümeti'ne sağlanan bazı hak* ve kolaylıklar yüzünden, özel arazi sahiplerinin ortaya çıkacak bazı taleplerini karşılamak maksadıyla Amerikan Hükümeti'ni mükellefiyetten sıyırmış (kurtarmış) olmayacaktır.

No. 4: Bu anlaşmanın feshinde veya tesislerin faaliyetleri sona erdiğinde bu maddeninin ikinci paragrafında bahsi geçen mülk, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti temsilcilerine devredilecektir. Devredilen binalarda emniyet tertibatı ve diğer teçhizat da birlikte devredilecektir. İlgili makamlar bu mal ve mülkün hediye değeri olup olmadığını karşılıklı kararlaştıracaklardır. Bu halde, iki hükümet arasındaki daha önceden yapılmış uygulamalar dikkate alınarak bakiye kıymeti/değeri miktarı karşılıklı anlaşma ile tespit edilerek Amerikan Hükümeti'ne tazmini cihetine gidilecektir.

---

[*] Bu hükmün son tümcesi, ABD'ye üstlerin savunulması perdesi arkasında bağımsızlığımıza yönelik davranışlarda bulunma yetkisi vermektedir.

No. 5: Bu anlaşma gereğince Amerikan Hükümeti tarafından veya ABD Hükümeti adına Türkiye'ye ithal edilmiş veyahut Türkiye'den temin edilen, malzeme maddelerine sahip olma yolunda öncelik hakkı, Türkiye Cumhuriyeti'ne verilecektir. Böyle bir durum vukuunda bahsi geçen malzeme ve maddeler ABD Hükümeti tarafından teslim edilecektir.

Madde 13-No. 1: Bu maddenin ikinci ve üçüncü paragrafı hariç olmak üzere bu anlaşmanın 19. maddesinin 1. paragrafında öngörülen gayeye uyularak, müşterek kararlaştırılan inşaatların masrafı, bakımı ve faaliyetlerin masrafı modernize tadilatı, tamiratı ABD Hükümeti tarafından karşılanacaktır.

No. 2: ABD Hükümeti kendi personelinin masrafını ödeyecektir.

No. 3: Türk personelin ikamet barakaları, yemek yeme bölümleri ve sosyal bakım münhasıran Türk personeli tarafından kullanılan binaların bakım ve tamir masrafları Türk Hükümeti tarafından karşılanacaktır.

No. 4: Üs hudutları içinde kullanılmak maksadıyla mahalli belediye hizmetlerinin karşılıklı anlaşma ile müştereken temininden doğacak masraflar, ABD Hükümeti tarafından karşılanacakta".

Madde 14-Bu anlaşma maksadına hizmet edecek malzeme ve çeşitli teçhizat için hizmetler, ve sivil işçilere ABD Hükümeti tarafından görülen ihtiyaç, azami ölçüde Türkiye'den temin edilmesine çalışılacaktır. Bu prensibin uygulanması için taraflar birbirleriyle müzakere edecektir.

Madde 15-Bu anlaşmanın çerçevesi içinde görevlendirilmiş ve Türkiye Cumhuriyeti topraklan üzerinde üslenmiş bulunan ABD askeri kuvvetleri ve sivil personel ve aileleri, tarafların imzaladıkları 19 Haziran 1951 tarihli NATO Kuvvetler Statüsü Anlaşmasına tabi olacaktır.

Madde 16-Türkiye'de müşterek kullanılması planlanmış muhabere sistemi (Tropo scatter and üne of sigt) üzerinde taraflar anlaşacaklardır.

Madde 17-Türk topraklan üzerinde faaliyetleri NATO Savunma planına göre tesbit edilmiş uçak filolarının destek ünitelerinin Türkiye'ye geliş ve gidişleri ve üstlenmeleri, müştereken kararlaştırılan anlaşmalarla yürütülecektir.

Madde 18-Montreaux Antlaşması'nın hükümleri saklı tutulacaktır.

Madde 19-No. 1: NATO Antlaşması'nın üçüncü maddesinde karşılıklı savunma işbirliği ve Türk savunma birliğim daha fazla geliştirmek üzere ABD Hükümeti bu maddede öngörülen programlar gereğince, savunma araçlarının hizmetlerinin ve askeri teknik eğitimin temini için gerekli finansmanı sağlayacaktır. Türk Hükümeti’ne sağlanacak savunma desteği, yardım alan diğer ülkelere tatbik edilen genel şartlara ve mükellefiyetlere uygun olacaktır.

No. 2: ABD Hükümeti, bu anlaşmanın ilk dört yılı içinde hibe, kredi ve ödünç olmak üzere bir milyar dolar tutarında savunma malzemesini Türkiye'ye verecektir. Bu meblağ, iki hükümetin yetkilileri tarafından kabul edilen yıllık program çerçevesinde, bu dört yıllık süre içinde eşit miktarlara bölünmek suretiyle taksim edilerek ödenecektir. Başka hususta anlaşmaya varılmadığı takdirde bahsi geçen yekûn miktarın yüzde 25'ine tekabül eden 250 milyon dolar, tahsisatı yapılmış dört yıl öncesinden hazır olacaktır. İlk yıl için hibe miktarı 75 milyon dolar olacak ve dört yıl içinde toplam yekûn hibe miktarı 200 milyon dolardan az olmayacaktır. Bu pasajda sağlanan krediler ve garantili borçların faiz hadleri, diğer NATO ülkelerine sağlanan yabancı askeri malzeme satışları ve garantili borçların faizlerine uygun-benzer olacaktır. Bu maddenin birinci paragrafında kararlaştırılan gayelere ilave olarak ABD Hükümeti, Yabancı Askeri Malzeme Satış Kanunu içinde peşin parayla satış, balam hizmetleri ve yedek parçalar, malzemeler ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ne gönderilen savunma malzemeleri ve bakım işlemleri için teknik bilgiler, bunların miktar ve gönderilme şartları karşılıklı anlaşmayla varılan bu anlaşma hükümleri süresince, Amerikan Hükümeti tarafından sağlanmak amacıyla hazır olacaktır.

No. 3: Bu anlaşma hükümlerinin tamamlanmasından asgari bir yıl önce ve bu maddenin ikinci paragrafındaki savunma destek programında ve 21'nci maddeninin birinci paragrafında kararlaştırılmış diğer paragraflarda, taraflar düzenlenen usuller gereğince, daha sonraki devreler için, savunma destek programlarının tertiplenmesi hususunda müzakerede bulunacaklardır. Bu müzakerelerin anlaşmaya varması suya düşerse ve daha sonraki programların, bir önceki programın hitamında tatbikata girmesi mümkün olmazsa Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, bu anlaşmanın geçerliğini uzatmayabilir. Bu durumda 21'nci maddenin 6'ncı paragrafındaki hükümler, anlaşmadan çekilmiş olup fesh etmek için uygulanacaktır.

Madde 20-No. 1: Bu anlaşma hükümleri içinde savunma işbirliğinin uygulanmasını sağlamak için, iki hükümetin yetkili makamları, bu anlaşmanın metni ve ruhuna uygun olarak, uygulanması sırasında meydana gelecek anlaşmazlıkların çözümlenmesinde süratle temas ederek müzakerede bulunacaklardır.

No. 2: Hükümetlerin ilgili makamlarına sunulan anlaşmazlıkların iki aylık bir süre içinde çözümlenmemesi halinde, her iki taraf da, anlaşmazlıklar halledilene kadar özel faaliyetlerin durdurulması için 30 günlük bir mühlet tanıyacaklardır. Bu gibi hallerde, taraflar, anlaşmazlık konusu olmayan faaliyetlerin tatil edilmemesini sağlayacaklardır.

Madde 21-No. 1: bu anlaşma iki tarafın kendilerini ilgilendiren hukukî usulün tamamlanmasını müteakip tasviplerini belirten nota teattisinden sonra yürürlüğe girecektir. Bu anlaşma 4 sene yürürlükte kalacak ve 19. maddenin 3'üncü paragrafındaki anlaşma geçerliliğini uzatmak isteme halinde dört yıllık yeni bir devre için yürürlükte olacaktır.

No. 2: Bu anlaşma süresi içinde, taraflar muhtemel değişiklikleri getirmek maksadıyla, bir diğeri ile istedikleri an müzakere edebileceklerdir.

No. 3: Taraflardan herhangi biri, bir yıl önceden yazı ile bu anlaşmayı feshedebilir.

No. 4: Dört yıllık bu anlaşma süresinde taraflardan biri 19'uncu madde 3'üncü paragrafında belirtildiği gibi, geliştireceği savunma destek programında bu anlaşma hükümlerine riayet etmeyebilir veya etmeye muktedir olmadığı takdirde o taraf iki hükümet arasında müzakere çağrısında bulunabilir. Üç aylık süre içinde anlaşmaya ulaşılmadığı takdirde arzu eden taraf 30 gün önceden yazı ile bildirmek kaydıyla bu anlaşmayı feshedebilir.

No. 5: Bu anlaşmanın uzatılmaması ya da feshedilmesi halinde, 19'uncu madde altındaki savunma destek hükümleri fesh ve anlaşmanın uzatılması tarihinden itibaren yürürlükten kalkmış olacaktır. Bu durumda, bu tarihten önce yüklenilmiş savunma hizmetleri ve malzemeler ile bunların satış kontratlarını sağlayacak fonlar durdurulmayacaktır.

No. 6: Fesh edilme veya bu anlaşmanın uzatılmaması halinde, ABD Hükümeti fesh edilme ve uzatılma tarihinden itibaren bir sene içinde geri çekilme ve fesih faaliyetini tamamlamak ve bu süre içinde nizami bir çekiliş ve feshi sağlamak amacıyla bu anlaşma yürürlükte addedilecektir. [*]

Madde 22-İngilizce ve Türkçe dillerinde ve eşit gerçeklikte Washington'da 26 Mart 1976 tarihinde ABD Hükümeti'ni temsilen Kissinger, Türk Hükümeti'ni temsilen Çağlayangil tarafından hazırlanmıştır.

[*] Türkiye'miz için yürürlükten kalkan anlaşma, bizim zararlarımıza karşın, ABD'nin çıkarları açısından, ABD tarafından yürürlükte sayılmaktadır ve Türk Dışişleri Bakanı, böyle bir anlaşmayı imzalamaktan çekinmemiştir.

EK: 4

TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE ABD ARASINDA 29 MART 1980 TARİHİNDE İMZALANAN

SAVUNMA VE EKONOMİK İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI*[*]

SEİA

TEMEL ANLAŞMA METNİ

"Türkiye Cumhuriyeti ile ABD hükümetleri,

Birleşmiş Milletler Yasasının amaç ve ilkelerine bağlılıklarını yeniden teyit ederek;

Aralarındaki ilişki ve işbirliğinin demokrasi, insan hakları, adalet ve sosyal gelişme ilkelerine dayandığını kabul ederek;

Ülkelerinin güvenlik ve bağımsızlıklarını sürdürme ve halklarının hayat seviyelerini yükseltme arzularını ifade ederek;

Bütün alanlarda olduğu gibi ekonomi ve savunma alanlarında da işbirliğinin, tarafların egemenliğine tam saygı ilkesine dayandığını kabul ederek,

Aralarındaki ekonomik ve buna ilişkin bilimsel ve teknolojik işbirliğine, bir yandan ikili düzeyde diğer yandan Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı'nın üyeleri olarak devam etme ve aralarındaki savunma işbirliğini Kuzey Atlantik Antlaşması çerçevesi içindeki ortaklar olarak geliştirme isteklerini belirterek;

Dünya barışının güçlendirilmesine katkıda bulunmaya kararlılıklarını teyit ederek;

Yeterli bir savunma düzeyinin sürdürülmesi ilkesinin, dünya barış ve istikrarının korunması için önemli bir unsur teşkil ettiğini göz önünde bulundurarak;

Silahsızlanma çabalarının hızlandırılmasına olan inançların ve bu sürece katkıda bulunmaya karşılıklı isteklerini ifade ederek;

Süregelen dostluklarına dayanarak ve Kuzey Atlantik Antlaşması alanının güvenlik ve savunmasına ilişkin yükümlülüklerinin bilinci içinde ve Kuzey Atlantik Antlaşması'nın ikinci ve üçüncü maddelerine uygun olarak;

Aşağıdaki hususlarda anlaşmaya varmışlardır:

Madde 1: Taraflar aralarında iki ülkeyi ilgilendiren ekonomik, savunma ve bunlara ilişkin bilimsel ve teknik konuları da içeren yakın işbirliğini sürdürecek ve geliştireceklerdir.

TC ve ABD hükümetleri, bu alanlardaki işbirliğini devamlı olarak gözden geçirecekler ve bu işbirliğini geliştirmek için gereken önlemleri saptayacak ve uygulayacaklardır.

Bu amaçlarla, düzey ve zamanı her iki hükümet arasında karşılıklı olarak kararlaştıracak istişarelerde bulunulacaktır.

Madde 2: Taraflar, ekonomik ve savunma konuları arasında yakın ilişkiler olduğunu ve sağlam bir savunmanın sağlam ekonomiye dayandığı gerçeğini kabul ederek ve Kuzey Atlantik Antlaşması teşkilatının üyeleri olarak karşılıklı sorumluluklarım yerine getirebilmek için birbirlerine yardım etmek amacıyla, Kuzey Atlantik Antlaşması'nın ikinci maddesinde öngörüldüğü üzere aralarındaki ekonomik işbirliğini, ticari, ekonomik, sınai bilimsel ve

* 1-3 Mayıs 1980 tarihli Milliyet Gazetesi'nden alınmıştır.

teknolojik ilişkileri de kapsayacak biçimde geliştirmeye azamî ölçüde çaba göstereceklerdir.[*]

Bu amaçla, Birleşik devletler hükümeti, Türkiye'nin kalkınma çabalarına, karşılıklı mutabakata varılmış mali ve teknik yardımları sağlamak için elinden gelen her türlü çabayı gösterecektir.

Madde 3: Kuzey Atlantik Antlaşması'nın üçüncü maddesi çerçevesinde, iki hükümet arasındaki karşılıklı güvenlik işbirliğinin güçlendirilmesi amacıyla, Birleşik Devletler Hükümeti, TC Hükümetine karşılıklı mutabık kalınacak programlara uygun olarak, savunma malzemesi, hizmetleri ve eğitimi sağlamak için elinden gelen her türlü çabayı gösterecektir. Bu alandaki işbirliği bir numaralı Savunma Desteği Tamamlayıcı Anlaşmasına uygun olarak yürütülecektir.

Madde 4: Bu anlaşmanın ikinci maddesinin ruhuna uygun olarak ve tarafların elde edecekleri karşılıklı yararların bilinci içinde TC ve ABD Hükümetleri, uygun savunma malzemelerinin üretiminde ve satın alınmasında, işbirliği imkânlarını araştıracaklardır, taraflar yukarıda belirtilen Ekonomik ve Savunma İşbirliği alanlarında ortak yatırımları teşvik etmeyi üstleneceklerdir.

Bu amaçla Birleşik Devletler hükümeti, savunma malzemesi ve teçhizatının-Türkiye'de üretiminin, bakımının, onarımının ve modernizasyonunun geliştirilmesini amaçlayan karşılıklı mutabık kalınmış çabalarda ve TC Hükümetine yardım ve yeni savunma üretimi projelerinin geliştirilmesini ve savunma malzemesi alanındaki iki yönlü ticareti teşvik edecektir.

Bu işbirliği 2 numaralı Savunma Sanayii İşbirliği Tamamlayıcı Anlaşmasına uygun olarak yürütülecektir.

Madde 5: 1-TC Hükümeti, ABD Hükümeti'nin belirli Türk Silahlı Kuvvetleri tesislerinde müşterek savunma tedbirlerine katılmasına izin verir.

2-Tesislerin faaliyetleri ve teknik işletilmeleri, karşılıklı mutabık kalınmış amaçlara ve programlara uygun olarak yürütülecektir.

3-Bu anlaşmanın amaçlan için Türkiye Cumhuriyeti topraklarında bulunan veya atanmış Amerikan kuvvet ve sivil unsuruna ve bunların yakınlarına 19 Haziran 1951 tarihli **"Kuzey Atlantik Antlaş**ması'na **taraf devletler arasında kuvvetlerinin statüsüne dair** sözleşme" uygulanacaktır.

4-Bu anlaşmada öngörülen savunma işbirliğinin şümulü, Kuzey Atlantik Anlaşması'ndan doğan yükümlülükler ile sınırlı olacaktır.

5-Bu işbirliği 3 numaralı Tesisler Tamamlayıcı Antlaşmasına uygun olarak yürütülecektir.

Madde 6: Tarafların egemen eşitliği ilkesini dikkate alarak, anlaşma ve onun tamamlayıcı anlaşmaları hükümlerinin karşılıklılık esasına dayalı olarak yürütülmesi amacıyla, taraflar aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır.

a- Güvenlik yardımı ve diğer ilişkin konular da dahil olmak üzere, yetkili Birleşik Devletler askeri makamları ile bilgi değişimi, işbirliği ve iki tarafı da ilgilendiren diğer savunma konularında irtibatı idame ettirmek amacıyla TC Hükümeti, ABD'deki Büyükelçiliği bünyesinde bir askeri irtibat bürosu bulundurabilecektir.

b-Aynı şekilde Birleşik Devletler Hükümeti de, TC Hükümetinin yetkili makamlarıyla benzer faaliyetlerin yürütülmesi için Türkiye'de kendi kuruluşunu bulundurabilir.

Madde 7: 1-Bu anlaşma ve ona bağlı tamamlayıcı anlaşmalar 5 yıl süreyle geçerli

---

[*] Bunun bir aldatmaca olduğunu atadan geçen 13 yıl göstermiştir. ABD ne ekonomik, ne teknolojik ve ne de sınai bilimsel ilişki kurmuş ne de yardım etmiştir. F-16 Projesi'nin amacı başkadır. Çünkü her zaman olduğu gibi bunları "elinden geldiğince" yapacaktır.

olacaktır. Taraflardan biri, bu ilk 5 yıllık sürenin bitiminden 3 ay önce, bu anlaşmanın feshim ihbar etmediği takdirde, tarafların mutabakatıyla yahut müteakip her yılın bitiminden üç ay önce, bu anlaşmanın feshini ihbar etmediği takdirde, tarafların mutabakatıyla yahut müteakip her yılın bitiminden üç ay önce taraflardan birinin fesih ihbarında bulunması suretiyle sona erdirilinceye kadar, birer yıl süreyle yürürlükte kalmaya devam edecektir. [*]

2-Bu anlaşma ve buna bağlı tamamlayıcı anlaşmaların uygulanması veya yorumlanması ile ilgili olarak anlaşmazlık ortaya çıktığı takdirde, taraflar, meseleyi çözümlemek üzere derhal istişarelere başlayacaklardır.

3-Taraflardan herhangi biri gerekli gördüğü takdirde yazılı olarak, anlaşmanın veya buna bağlı tamamlayıcı anlaşmaların herhangi birinin tâdilini veya gözden geçirilmesini önerebilecektir. Bu durumda derhal istişarelere başlanacaktır. Üç ay içinde sonuç alınamazsa, taraflardan herhangi biri, 30 günlük yazılı bir bildirimle, anlaşmayı veya uyuşmazlık konusu tamamlayıcı anlaşmayı sona erdirebilecektir.

4- Taraflardan birinin, diğer tarafın anlaşma veya tamamlayıcı anlaşmaların hükümlerine uymadığı veya uyamadığı sonucuna varması halinde, yazılı olarak istişare önerisinde bulunabilir ve bu istişareler derhal başlar. 30 gün içinde bir sonuca varılamaz ise, taraflardan herhangi biri 30 günlük bir yazılı bildirim ile bu anlaşmayı veya bu anlaşmanın geçerliliğine halel getirmeksizin, tamamlayıcı anlaşmalardan herhangi birini sona erdirebilir.

Madde 8: Bu anlaşma ve buna bağlı tamamlayıcı anlaşmalar her iki tarafın kendi hukukî usullerine uygun olarak, onaylarını bildiren notaların teati edildiği tarihte yürürlüğe girecektir.

Madde 9: Türkçe ve İngilizce örnekleri aynı derecede geçerli olmak üzere 29 Mart 1980 günü Ankara'da 2 nüsha olarak yapılmıştır.

1 No'lu Tamamlayıcı Anlaşma [**]

Madde 1-TC ve ABD Hükümetleri arasındaki Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması'nın üçüncü maddesine uygun olarak, Birleşik Devletler Hükümeti Türk Silahlı Kuvvetleri'nin modernizasyon ve idame programına ihtiyacı olduğunu kabul eder. İki hükümet arasındaki güven ve işbirliğini artırmak amacıyla birleşik Devletler Hükümeti, TC Hükümetine savunma desteği (Savunma malzemesi hizmetleri ve eğitim) sağlamak ve mümkün olabilecek en iyi koşullar ile bu 5 yıllık tedarik programını içeren modernizasyon ve bakım programının hedeflerine ulaşması için, *TC Hükümetine askeri yardım sağlamak üzere elinden gelen her türlü gayreti göstermeyi taahhüt eder.*

Madde 2-Taraflar, uzun vadeli savunma planlamasının, askeri kuvvet planlamasının ve modernizasyonun vazgeçilmez bir unsuru olduğunu gözönünde bulundurarak. TC Hükümetine, savunma desteği ihtiyaçlarını Birleşik Devletler kaynaklarından karşılaması için, sağlanabilecek kaynakların en etkin biçimde kullanılmasını kolaylaştırmak amacıyla, Ankara'da, bundan böyle ortak komisyon olarak anılacak ortak bir Türk-Amerikan Savunma Desteği Komisyonu kuracaklardır.

Madde 3-Ortak komisyon yüksek düzeydeki Türk ve Amerikan temsilcilerinden oluşacaktır ve bu komisyonun iki ülkeden her biri general rütbesinde ortak başkanları olacaktır.

Ortak komisyonun çalışma usulleri ve idari düzenlemeleri karşılıklı anlaşma ile daha ayrıntılı olarak saptanacaktır. Anılan usuller ve düzenlemeler ortak komisyonun iki ülkenin askeri örgütleri arasında mevcut muhabere ve koordinasyon yollarını tamamlayıcı mahiyette olacaktır.

Madde 4: Ortak komisyon, Türk makamlarınca, Türk Silahlı Kuvvetleri'ne terattüp

---

[*] 1980 tarihli bu anlaşma, işte bu hükme dayanılarak 2000'li yıllara dek ABD istemediği sürece yürürlükte kalacaktır. Bizim istememiz mi? O'nu dikkate alan olur mu ki?

[**] Milliyet gazetesi, 1-3 Mayıs 1980.

eden NATO görevleri gözönünde bulundurularak hazırlanmış olan savunma kalemleri listesine istinaden:

a-Çeşitli savunma kalemlerinin fiyatlarını ve özellikle hibe yardımı, ihtiyaç fazlası stoklan kredi veya kira, askeri yardım alan 3. ülkelerden devir ve mümkün olabilecek diğer bütün yollardan elde edilebilmesi olasılıklarını dikkate alarak, döner beş yıllık tedarik programlarının düzenli uygulaması için tavsiyeler geliştirecek,

b-Birleşik Devletler kaynaklarından sağlanabilecek askeri yardım düzeyini dikkate alarak, Türk Hükümetinin vereceği akçalı planlama verileriyle uyumlu biçimde, 5 yıllık tedarik programlarına dayalı, yıllık tedarik programı hazırlayacak,

c-Beş yıllık döner tedarik programına dayanan yıllık tedarik programını Birleşik Devletler'den sağlanacak yıllık askeri yardım miktarı dahil, her iki hükümetin yetkili makamlarına tavsiye edecek ve bu makamlar nezdinde destekleyecektir.

Madde 5: Ortak komisyonca tavsiye edilen döner beş yıllık tedarik programının uygulaması için, Birleşik Devletler Hükümet İhtiyaç fazlası savunma malzemesi sağlamaya ve savunma teçhizatını ödünç veya kira yoluyla vermeye çalışacaktır. Birleşik Devletler Hükümeti Amerikan Güvenlik Yardımı Yasası'nda bulunan yıllık yetki ve tahsislere bağlı olarak, TC Hükümeti'ne askeri yardım sağlayacaktır. Ayrıca, her iki ülke, diğer NATO müttefiklerinin döner beş yıllık tedarik programının gerçekleştirilmesine katkısını teşvik etmek için işbirliği halinde çaba göstereceklerdir.

Madde 6: Nakit ödeme veya yabancı askeri satışlar kredileri yoluyla sağlanan savunma malzemeleri ve hizmetlerinin ücretleri uygulanabilir. Amerikan mevzuatının elverdiği en düşük fiyat düzeyinde olacaktır.

Madde 7: Birleşik Devletler Hükümeti savunma malzemelerinin TC hükümetine teslimine yüksek öncelik verecektir.

Madde 8: Bu Tamamlayıcı Anlaşma yürürlüğe girişinden itibaren 5 yıl süre ile geçerli olacaktır. Taraflardan biri, diğer tarafa bir ilk beş yıllık sürenin bitiminden 3 ay önce bu anlaşmanın feshini ihbar etmediği takdirde, tarafları mutabakatıyla, yahut müteakip her yılın bitiminden 3 ay önce, taraflardan birinin fesih ihbarında bulunması suretiyle sona erdirilinceye kadar, birer yıl süre ile yürürlükte kalmaya devam edecektir.

2 No'lu Tamamlayıcı Anlaşma

TC ve ABD hükümetleri,

Araştırma, geliştirme, üretim, tedarik ve lojistik destek alanlarında, müessir işbirliği yoluyla, karşılıklı savunma yeteneklerini ve bir bütün olarak Kuzey Atlantik İttifakının savunma yeteneğini güçlendirmek arzusu ile,

Daha yüksek bir savunma imalâtı yeteneğinin, güçlü savunma gayretlerinin ayrılmaz bir parçası olduğuna inanarak,

Köklü bir güvenlik ilişkisinin ahenkli ekonomik ilişkilerle desteklendiği gerçeğini gözönünde tutarak,

Ekonominin ve yeni teknolojilerin tatbikinin savunma konulan üzerindeki artan etkisini dikkate alarak,

NATO ülkelerinin ileri sınaî ve teknolojik yeteneklerini geliştirmek ve sürdürmek ve mevcut kaynakların daha akılcı kullanımını, teçhizat ve hizmetlerin standartlaştırılmasını ve karşılıklı kullanılabilirliğini, daha fazla bilgi teatisini ve daha uyumlu tedarik siyasetleri izlenmesini sağlamak yolundaki çabalarını nazarı itibare alarak, aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır.

Madde 1:1. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve ABD Hükümeti, savunma teçhizatı üretim ve bakım yeteneklerini artırabilmek ve silahlı kuvvetlerinin kendi ve ortak savunmaları için ihtiyaç duyulan modern silah ve teçhizatı daha ekonomik ve verimli şekilde elde

edebilmeleri için işbirliğinde bulunacaklardır.

2. Bu amaçla, her iki hükümet de karşılıklı savunma malzemesi tedarikini ve savunma alanında teknolojik bilgilerin karşılıklı akışım kolaylaştırmaya çalışacaklardır. Ayrıca savunma teçhizatı ve hizmetlerin tedariki için piyasa imkânları sağlamaya ve savunma teçhizatının ortak üretimi ile savunma araştırma ve geliştirmesinde işbirliğini artırmaya ve kolaylaştırmaya ve savunma teknolojilerinde bilgi alışverişi programlarını genişletmeye çalışacaklardır.

3. Bu tamamlayıcı anlaşma, konvansiyonel savunma teçhizatının araştırma, geliştirme, üretim, tedarik ve lojistik desteği hususla- imalâtının geliştirilmesi ve NATO ittifakına ait teçhizat ve hizmetlerin rasyonalizasyon standardizasyon ve karşılıklı kullanılabilirliğinin artırılması amacı ile Türkiye Cumhuriyeti hükümetine sınaî mülkiyet hakları sağlayacak veya mümkün olan hallerde hiçbir ücret almadan veya herhangi bir NATO ülkesine uygulanan şartlardan daha ağır olmamak kaydı ile bu hakları elde etmesi için TC hükümetine yardım edecektir.

2. Birleşik Devletler hükümeti, mümkün olan ölçüde ve karşılıklılık esası üzerinden, TC hükümetine karşı araştırma, geliştirme masrafları ve tekürrü etmeyen üretim masrafları hakkında taleplerinden feragat edecektir.

Madde 5: 1. Hükümetlerden her biri, bu tamamlayıcı anlaşmayı kendi ülkesindeki ilgili sanayilerin dikkatine sunacak ve uygulanması hususunda gereken şekilde yol gösterecektir. Her iki hükümet, sanayilerin gizlilik dereceli bilgilerin güvenliği ve korunmasına ait mevzuata uymasını temin için gereken bütün tedbirleri alacaklardır.

2. Bu Tamamlayıcı Anlaşmanın uygulanması, tam sınaî katılmayı içerecektir. Buna göre, hükümetler kendi tedarik ve ihtiyaç dairelerini, bu tamamlayıcı anlaşmanın amaç ve ilkelerinden haberdar edeceklerdir. [*]

Madde 6: 1. Bu Tamamlayıcı Anlaşmanın uygulanmasıyla ilgili olarak verilen her türlü malzeme, plan, şartname ve bilgiler bunları veren hükümet tarafından güvenlik nedenleriyle gizlilik derecesine tabi tutulduğu ölçüde, diğer hükümet de eş düşen bir gizlilik derecesini devam ettirecek ve gizlilik derecesi koyan hükümetin kullandıklarına eşdeğerde güvenlik tedbirleri uygulayacaktır.

2. Bir hükümetten diğerine, gizli kalmak şartı ile sağlanan bilgiler ya orijinal gizlilik derecesinde kalacak veya diğer hükümet tarafından gerekli görülecek şekilde, bilgilerin ifşasının önlenmesini temin edecek olan eşdeğer bir gizlilik derecesi tayin edilecektir.

Arzu edilen korumayı sağlamada yardımcı olmak üzere, hükümetlerden her biri, verilen bu çeşit bilgileri, bilginin kaynağını, bilginin bu tamamlayıcı antlaşmayla ilgili olduğunu ve gizli kaydıyla verildiğini gösteren bir ifadeyle işaretleyecektir.

Madde 7: Bu anlaşma, karşılıklı mutabık kalman programlar uyarınca uygulanacaktır. Bu amaçla, her iki hükümet, yetkili makamları işbirliği yapacaklardır. İki hükümet bu antlaşma ekinde tanımlanacak programlan ve projeleri, Türkiye için, mümkün olan en az masrafla uygulama yollarını arayacaktır.

Madde 8: 1. Bu Tamamlayıcı Antlaşma başlangıçta beş yıl süreyle geçerli olacak ve bunu müteakip sona erdirilmediği sürece yıldan yıla yürürlükte kalmaya devam edecektir. Antlaşma, ilk yürürlülük süresinin veya herhangi bir yıllık uzatmanın sonunda, taraflardan biri diğerine, bu sürenin sona ermesinden en az 90 gün önce sona erdirme hususundaki niyetini yazılı olarak bildirdiği takdirde sona erdirilecektir.

2. Bu antlaşmanın yorumlanması veya uygulanması hususunda anlaşmazlık doğduğu takdirde taraflar meseleyi derhal çözmek amacı ile istişarede bulunacaklardır.

3. Taraflardan herhangi biri, yazılı olarak bu antlaşmanın gözden geçirilmesini veya

---

[*] Ekonomik, sınai ve askeri durumumuzla ilgili bilgileri verme yükümlülüğü Dışında, bağımsızlığın gölgelenmesi değil midir?

değiştirilmesini önerebilir. Böyle bir durumda, istişareler derhal başlayacaktır. Üç ay içinde sonuç elde edilmezse, taraflardan her biri 30 günlük yazılı ihbarla anlaşmayı sona erdirebilir.

Madde 9: Bu Tamamlayıcı Anlaşma sona erdiğinde, anlaşma çerçeveside imzalanan mukavelelerin uygulanması tamamlanmamışsa, anlaşmanın hükümleri, söz konusu mukaveleler için bunlar sona erinceye kadar geçerli olmaya devam edecektir. Anlaşma sona erdirildiği takdirde, 1. maddenin 8. ve 9. fıkraları ile VI. madde, anlaşmanın yürürlük süresi içinde verilen malzeme ve bilgiler yönünden geçerli olmaya devam edecektir.

3 No'lu Tamamlayıcı Antlaşma

Madde 1: 1. TC ve ABD Hükümetleri arasındaki Savunma ve Ekonomik İşbirliği Antlaşması'nın V. maddesine uygun olarak TC Hükümeti aşağıda belirtilen Türk Silahlı Kuvvetleri tesislerine katılması için Birleşik Devletler hükümetine izin verir.

-Sinop (Elektromanyetik izleme).

-Pirinçlik (Radar uyan uzay izleme).

-İncirlik (Hava harekât ve destek).

-Yamanlar (İzmir). Şahintepe (Gemlik), Elmadağ (Ankara), Karataş (Adana), Mahmurdağ (Samsun), Alemdağ (İstanbul) ve Kürecik (Malatya) Muhabere Tesisleri)

-Belbaşı (Sismik bilgi toplama)

-Kargaburun (Radyo seyrüseferi)

2. TC Hükümeti, ayrıca, ABD'nin tesisler Dışındaki idarî ve destek teşkilât ve faaliyetlerine izin verir, anılan teşkilât ve faaliyetler bu anlaşmanın ilgili hükümlerine tabi olacaktır.

3. İcabı halinde, bu tamamlayıcı anlaşmada belirlenen gerçekler, bunlara ilişkin uygulama anlaşmalarında ayrıntıları ile düzenlenecektir.

Madde 2: 1. Ana gayesi istihbarat toplama, muhabere veya radyo seyrüseferi olan tesislerde teknik faaliyetler ve bakım hizmetleri Türk ve Amerikan personeli tarafından birlikte yürütülecektir. Taraflarca atanacak personelin dağıtımı ve Türk personelin eğitim ihtiyaçlarıda dahil olmak üzere, bu işbirliğinin veçheleri, iki hükümetin yetkili makamlarınca birlikte tesbit edilecektir. Bu işbirliğinin amaçlarına uygun şekilde. Birleşik Devletler Hükümeti, Türk personelin eğitimine imkân sağlayacaktır.

2. Türkiye'deki bu istihbarat toplama tesislerinden elde edilen işlenmemiş veriler de dahil olmak üzere, bütün istihbarat bilgileri, iki hükümetin yetkili teknik makamlarınca müştereken tesbit edilen düzenlemelere göre her iki hükümetçe paylaşılacaktır.

3. Türkiye'deki savunma muhabere sisteminin yetenek ve imkânlarında Türk Silahlı Kuvvetleri'nin istifadesini mümkün olduğu kadar artırmak üzere, karşılıklı mutabakatla, düzenlemelere gidilecektir.

4. ABD ve Türk makamları, tesisleri bu antlaşma ile izni verilen faaliyetleri ile diğer askerî ve sivil tesislerin faaliyetlerinin birbirine müdahalesini ve cana ve mala zarar verilmesini önlemek üzere, istişare edeceklerdir.

5. Tesislerdeki teknik faaliyetlerle ilgili olup tesislerin görev yeteneklerini artıracak nitelikteki teçhizatın modernleştirilmesi, artırılması veya ithali Türk hükümetinin ön iznine tabi olacaktır.

Madde 3: 1. ABD Hükümeti, her tesise, Birleşik Devlet Kuvvetlerinin Komutanı sıfatı ile ve aynı zamanda Türk tesis komutanı ile tek temas noktası olarak görev yapacak bir subay atayacaktır. Türk Tesis Komutanı ve bu şekilde atanan Birleşik Devletler subayı, kendi kuvvetleri ve münhasıran bunlar tarafından kullanılan teçhizat, malzeme ve yerler üzerinde komuta ve kontrol icra ederek, aynı zamanda bunların güvenliğini sağlayacaklar, faaliyetlerin bu antlaşmanın ruhuna ve' hükümlerine uygun şekilde yürütülmesini sağlamak için yakın

temas ve işbirliğini sürdürecekler ve tesisteki faaliyet ve teknik işletmenin, bu antlaşma hükümlerine uygun olarak yürütülmesini sağlamaktan sorumlu olacaklardır.

2. Birleşik Devlet Kuvvetleri veya Birleşik Devletler Kuvvetleri'nin müteahhitleri tarafından çalıştırılan Türk sivil personel, kendi işverenlerinin denetim, sorumluluk ve yönetimi altında olacaklardır.

3. Türk tesis komutam, bu maddenin 1. fıkrası ile bu antlaşmanın II. Maddesinin I. fıkrasına göre mutabık kalınmış düzenlemelere uygun olarak, çevre güvenliği de dahil olmak üzere, tesisin bir bütün olarak güvenlik ve düzeninden ve mahalli Türk makamları ile ilişkilerden sorumludur.

4. Tesislere giriş, tesis komutanının denetimi altında olacaktır. Birleşik Devletler Kuvvetleri ve sivil unsurunun ve bunun yanı sıra Birleşik Devletler Kuvvetleri müteahhitlerinin, bu müteahhitler yanında çalışanların ve çalışan Türk sivillerin ve bunların araçlarının tesise girişleri, yetkili Birleşik Devlet makamlarının talebi üzerine yetkili Türk makamlarınca verilecek standart bir tanıtma kartı ile olacaktır. Anılan tanıtma kararları bu anlaşma kapsamına giren bütün tesisler için geçerli olacaktır. Tanıtma kartı verilmesini bekleyen ve geçici görevli personel, tesise, resmî emirlere ve Birleşik Devletler tanıtma kartına dayanarak gireceklerdir. Yetki verilen yakınlar ve resmî Türk veya Birleşik Devletler tanıtma kartları ile girebileceklerdir. Tesislere giriş için gereken ayrıntılı uygulama düzenlemeleri, tesislere girişe ilişkin usuller hakkındaki bir direktifte yer alacaktır.

5. Tesisteki Birleşik Devletler kuvvetlerinin karargâhında Amerikan Bayrağı çekilebilir.

6. Tesis komutanı, bu maddenin hükümlerine uygun olarak, tesisin bütününe uygulanacak yönergeler çıkarabilir.

Madde 4: Amaç, görev, konum, tesis planı, silah ve mühimmat miktarları, ana teçhizat kalemleri kadroları ve ABD kuvvet ve sivil unsur personel kadrolarına ilişkin ayrıntılar karşılıklı mutabakatla tespit edilecektir. Böylece izin verilen kuvvet ve kadro miktarlarındaki artışlar, yetkili Türk makamlarının ön iznine tabi olacaktır. Birleşik Devletler Hükümeti'nin yetkili makamları, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin yetkili makamlarına, Türk sivil personeli de dahil olmak üzere, tesislerden her birine atanmış personel miktarları ile görev teşkilâtları hakkında, üç ayda bir rapor vereceklerdir. Taraflar, personel atama işlemleri nedeni ile, zaman zaman, izin verilen personel kadro miktarının geçici olarak aşılabileceğini kabul ederler.

Madde 5: 1. 19 Haziran 1951 tarihli *"Kuzey Atlantik Anlaşması'na Taraf Devletler Arasında Kuvvetlerin Statüsüne Dair Sözleşme"* hükümleri uyarınca, Birleşik Devletler Hükümeti, kuvvetleri için gereken teçhizatı ve makûl miktarlarda yiyecek, ikmal maddeleri ve diğer eşyaları, münhasıran Birleşik Devletler Kuvvetleri, mensupları, sivil unsuru ve yakınları tarafından kullanılmak üzere, Türkiye'ye ithal veya Türkiye'den ihraç edebilir. Bu ithal ve ihraçları, ABD yetkilileri Türk yetkililerine manifesto ile bildirecektir.

2. Teçhizat ana kalemleri ile silah ve mühimmatın Türkiye'ye ithali ve Türkiye içinde kesin yer değiştirmesi, yetkili Türk makamlarının ön iznine tabi olacak ve silah ve mühimmatın Türkiye içinde yer değiştirmeleri karşılıklı mutabık kalınacak güvenlik ve koruma tedbirleri altında yapılacaktır. Silah ve mühimmatın ve gizli nitelikteki teçhizat ve malzemenin gümrük denetimi için özel usuller konacaktır.

3. Modernleştirme sonucu değiştirilmek üzere belirlenecek teçhizat da dahil olmak üzere, bir tesisin işletilmesi için ihtiyaç duyulan silah ve mühimmat ile teçhizat ana kalemleri, ön bildirim yapılmadan Türkiye'den çıkartılmayacaktır.

4. Taraflardan biri tesislerdeki faaliyetini sona erdirmeden veya kendi yeteneklerini önemli ölçüde azaltmadan önce her iki tarafın yetkili makamları arasında istişare edeceklerdir.

Madde 7: 1. Bu anlaşmanın amaçlarına uygun olarak TC Hükümeti tarafından tahsis edilmiş ıslahat, tesisat, irtifak ve geçit hakları dahil, devlet mülkiyetindeki arazi kendisinden

herhangi bir bedel istenmeksizin veya talebe yol açmaksızın Birleşik Devletler Hükümeti'nce kullanılmaya devam olunacaktır. Bu madde, bu arazi sahalarının ıslahat, tesisat, irtifak ve geçit haklarının mülkiyetinin Birleşik Devletlere verildiği şeklinde yorumlanmayacak ve bu antlaşmanın amaçlarına uygun olarak Birleşik Devletler Hükümetine belirli mülkleri sağlayan mevcut özel kira mukavelelerinin hükümlerini etkilemeyecektir.

2. Bu Antlaşmanın amaçlarına uygun olarak Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nce, Birleşik Devletler Hükümeti'ne tahsis edilen arazi sahaları üzerinde, Birleşik Devletler tarafından veya onun adına inşa veya tesis edilen bütün taşınmaz mallar, toprağa bağlı mallar dahil olmak üzere, inşa veya tesis tarihlerinden itibaren TC Hükümetinin malı olacak ve Türk yetkililerince Birleşik Devletler Hükümetine ve onun personeline bu anlaşma amaçlarına uygun olarak söz konusu malları kullanma hususunda verilen yetiye halel getirmeksizin, bu şekilde tescil olunacaktır. Bu tür taşınmaz malların Birleşik Devletler tarafından kullanımının kafi sona ermesini müteakip, söz konusu kullanım hakkı Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ne geçecek ve eğer varsa, bakiye değeri, geçmiş uygulamalar dikkate alınarak, karşılıklı mutabakat ile tesbit edilecektir. Söz konusu mallara, temel tesisat sistemleri ve binalara sürekli olarak eklenmiş veya yerleştirilmiş diğer sabit eşya da dahil olacaktır.

3. TC Hükümeti, Birleşik Devletler Hükümeti tarafından veya onun adına bu anlaşmanın amaçları için Türkiye'ye ithal edilen veya Türkiye'de temin olunan her çeşit teçhizat, malzeme ve ikmal maddeleri, Birleşik Devletler Hükümeti tarafından elden çıkarıldığı takdirde, mutabık kalınacak düzenlemelere uygun olarak öncelikle iktisap hakkına haiz olacaktır.

4. Tesislerde yeni binaların veya toprağa bağlı diğer malların inşaası ve mevcut binaların temel yapısını değiştiren yıkma, sökme, tadilât ve modernleştirme yetkili Türk makamlarının ön iznine tabi olacaktır.

Madde 8:1. Münhasıran Türkiye tarafından yürütülen faaliyetler için kullanılan veya Türk personeli tarafından kullanılan mahaller hariç, tesislerin işletme ve bakım masrafları ve tesislerde karşılıklı olarak mutabık kaimmiş inşaat, modernleştirme, tâdil ve onarım masrafları Birleşik Devletler Hükümeti'nce karşılanacaktır.

2. Taraflardan her biri kendi personel masraflarım ödeyecektir.

3. Birleşik Devletler Hükümeti'nce talep edilen ve TC Hükümeti'nce tesisin çevresine kadar götürülmesi sağlanan mahalli kolaylıkların tesise iletilmesi masrafları Birleşik Devletler Hükümeti'nce karşılanır.

Madde 9: 1. NATO savunma planlarını desteklemek üzere, incirlik Tesisi'nde konuşlandırılmasına izin verilen Birleşik Devletler Rotasyon Filosu uçaklarının ve bunların destek birliklerinin ve bu antlaşmanın 1. maddesinin 1. ve 2. fıkraları uyarınca izin verilen faaliyetleri destekleyen uçakların Türkiye'ye geliş ve gidişleri ile faaliyetleri, uygulama antlaşmalarına uygun olarak yürütülecektir. Bu anlaşmalar ayrıca aşağıdaki hususları kapsayacaktır;

a. İncirlik Tesisi'nin ortak kullanımı ve hava trafik kontrol hizmetlerinin sağlanması usulleri,

b. İncirlik'teki Rotasyon filosu uçaklarının eğitimine ait usuller,

2. NATO planlarını destekleyen ilâve eğitime ait usuller tespit edilecektir. Bu eğitimin uygulanması ayrı protokoller yoluyla gerçekleştirilecektir.

3. Bu faaliyetleri destekleyen uçaklar söz konusu faaliyetlere hizmet eden muayyen askerî ve sivil havaalanlarına ineceklerdir. Bu faaliyetlerle ilgili olarak hareket eden ikmal gemileri TC Hükümeti'nce izin verilen Türk limanlarına gireceklerdir.

4. Birleşik Devletler uçaklarının Türkiye'ye gelişi, gidişi ve tesisler arası uçuşların kolaylaştırmak için bu anlaşmaya uygun hükümler getirilecektir.

Madde 11: 1. maddenin 1. fıkrasında belirtilen tesisler yetkili Türk makamlarının denetimine tabidir. Söz konusu denetlemeler tarafların yetkili makamları arasındaki, karşılıklı olarak tatminkâr idarî düzenlemelere dayanacaktır.

Madde 12: Bu anlaşmadaki hiçbir husus, TC Hükümeti'nin, olağanüstü durumlarda millî varlığım korumak için, uluslararası hukuka uygun olarak, gerekli kısıtlayıcı tedbirleri almak hususundaki doğal hakkını haleldar edemez.

Madde 13: 1. **Bu** anlaşma, uyarınca yürürlüğe giriş tarihinden itibaren, beş yıl süre ile geçerli olacaktır. Taraflardan biri bu ilk beş yıllık sürenin bitiminden üç ay önce, bu anlaşmanın feshim ihbar etmediği takdirde; tarafların mutabakatı ile yahut müteakip her yılın bitiminden üç ay önce taraflardan birinin fesih ihbarında bulunması sureti ile sona erdirilinceye kadar birer yıl süreyle yürürlükte kalmaya devam edecektir. [*]

2. Bu anlaşmanın sona ermesi halinde, Birleşik Devletler Hükümeti, hukuken sona erme tarihini takip eden bir yıl içinde, geri çekme ve tasfiye işlemlerini tamamlayacaktır. Bu anlaşma söz konusu geri çekme ve tasfiye amacı için yürürlükte addolunacaktır.

Ekler

EK 1. Sinop Tesisi

EK 2. Pirinçlik Tesisi

EK 3. İncirlik Tesisi

EK 4. Muhabere Tesisleri

EK 5. Lojistik ve İdari Tesisler

EK 6. Muhabere ve Elektronik İstihbarat.

---

[*] ABD, bu hükümle anlaşmayı kendi çıkarına uygun gördüğü sürece yürürlükte tutacaktır.

EK: 5

Başkana gizli mektup [*]

«Sevgili Başkanım,

Az gelişmiş ülkeler için daha akıllı ve cesur bir yardım programı hakkında yapmış olduğum teklifler dolayısıyla Camp David'de cereyan eden uzun ve yorucu tartışmalara tekrar dönmeyi gereksiz bulurum. Bununla beraber, gereksiz siyasi olaylar, tartışmalarımızın verimsiz olmadığını göstermiştir. Bu bakımdan herhangi bir orjinallik iddiası taşımayan ve fakat Dış politikamızın önemli sorunlarından birini teşkil eden mesele hakkında, yararlı olacağına inandığım görüşlerimi bildirmenin zamanı gelmiştir.

Dış politikamızın genel çizgisi hakkında, hükümetle temelde hiçbir fikir ayrılığımız yoktur ve hiçbir zaman da olmadı. En azından herhangi bir insan kadar askeri paktların önemini ben de kabul ediyorum. Fakat bunların, şimdiye kadar Dışişleri Bakanlığı'nın yapageldiğinden daha başka bir biçimde ele alınması gerektiği kanısındayım. Tam da şu sırada Rusların izlediği aktif dış politika sonucu, askeri paktların, gittikçe halkların gözünden düşmekte olduğu gerçeğini görmezlikten gelemeyiz. Geçen iki üç yıl boyunca askeri paktlar politikamızın, ciddi darbeler yemiş olduğu gerçeğini de görmek zorundayız. SEATO Paktı bunun en belirgin örneğidir. En önemli Asya ülkeleri bu pakta girmeyi reddettiler.

En son askeri projelerimizin kaderi, evvelkilerden daha da kötü oldu. Örneğin Bağdat Paktı. Oysa bu paktı, Dullas, Amerikan diplomasisinin önemli bir başarısı, İngilizler de kendi başarıları olarak ilan ettiler. Bağdat Paktı'nın, kağıt ve harita üzerinde iyi bir görünüş arzettiği doğrudur. Zira bu pakt, *Orta Doğu'-nun dört ülkesini, bizim çıkarlarımıza uygun düşen tek bir askeri pakt içinde toplamaktadır.* Bu ülkeler, komünist dünyanın güney sınır çizgisi üzerinde bulunmaktadırlar. Ayrıca, kıymetli stratejik hammadde rezervlerine ve *kalabalık insan gücüne sahiptirler.* Bağdat Paktı üyesi olan Türkiye, aynı zamanda NATO yoluyla bizim savunma sistemimize bağlanmıştır. Pakistan ise, aynı zamanda SEATO üyesidir. Orta Doğu'daki birçok Arap ülkesi, Bağdat Paktı'nın kendi ulusal çıkarlarına karşı olduğunu ileri sürerek, bu pakta girmemişlerdir. Gerçekten de yarattığımız bu askeri paktlar, ne Güneydoğu Asya'da, ne de Orta Doğu'da arzuladığımız hedeflere ulaşmamıştır. Çünkü, bu paktlar başarıya ulaşmaları için hayati önem taşıyan bazı ülkeleri içlerine almaya muvaffak olamamışlardır. Bütün bunlarla, bu askeri organizasyonların bizim için bir değeri olmadığını, kurutmamaları gerektiğini söylemek istemiyorum. Ben bu paktları değil, onların kurulmasında kullanılan yol ve metotları eleştiriyorum. Şu meşhur *«Standard Oil Tröstü için iyi olan ABD için de iyidir» tekerlemesini burada tekrarlamak istemiyorum.* Fakat yine de, gerek Bağdat Paktı'nın, gerekse SEATO ülkelerinin çok değerli kaynaklarından bizim yeterince yararlanamadığımız gerçeğini gözden uzak tutamam. Ayrıca, bu paktlar, bizim için hayati önem taşıyan köprübaşlarının güvenliğini dahi garanti altına alamamışlardır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki Asya politikamızın başarısızlığı; Rus yöneticilerinin, Hindistan, Burma ve Afganistana yaptıkları ziyaretlerin ve Sovyetler'in bu bölgede, büyük yatırımları kapsayan ekonomik işbirliğine gösterdikleri büyük arzu ve teşebbüslerin ışığı altında incelenecek olursa, çok daha açıklık kazanır. Bu güne dek maalesef etkili bir şekilde karşı koymayı başaramadığımız bu Rus adımları, bütün Asya ülkelerinin geleceği bakımından geniş ölçüde ekonomik ve politik sonuçlar doğurabilir. Bu yüzden biz mevcut askeri pakt ve antlaşmaları sağlamlaştırmak yanında, yenilerini de kurmak istersek - bu cins paktların çeşitli ülkelerle olan ilişkilerimizde zorunlu ve uygun bir biçim olduğunu kabul etmek şartıyla - karşımıza çıkan yeni duruma uygun davranış göstermekle işe başlamalıyız.

Bizim politikamız hem «global», yani dünyanın bütün kara parçalarını kapsayan, hem de «total» olmalıdır. Yani politik, askeri, ekonomik, psikolojik tedbirleri ve özel metodları bir bütün içinde bir araya getirmelidir. *Başka bir deyişle,* yapılacak şey, *atlarımızın hepsini bir tek*

---

[*] Nelson A.Rockefeller'dan Başkan Eisenhower'a 1956'da yazılan mektup.

arabaya koşmaktır.

Görüşümü daha iyi ortaya koyabilmek için -yüzeysel de olsa- dış politikamıza ait bir kaç ilkenin, Avrupa ve Asya'da nasıl uygulandığını tahlil etmeğe çalışacağım.

Bilindiği gibi, Avrupa'da ekonomik yardımla işe başladık. Marshall Planı olmasaydı, NATO'nun kurulması mümkün olamazdı. Marshall Planı'yla gerçekleştirilen şey, baskının her çeşidinin kullanıldığı koordine bir Dış politikayı sağlamak oldu. Bu politika ise, umduğumuz ve planladığımız gibi sağlam bir askerî paktın kurulmasına götürdü.

Asya'daki çabalarımız daha az başarılı sonuçlar verdi. Kanaatimce, bunun esas nedeni, tek şeyle açıklanabilir. Kurulmasını arzu ettiğimiz ittifaklar için gerekli ekonomik hazırlıkların önemini küçümsediğimiz bir dönemde, şiddet ve baskı anlayışı fazlasıyla göze batacak şekilde ortaya kondu. İttifakların askeri yönü çok sivritildi.

Hayati önem taşıyan ekonomik görüşün, Dışişleri Bakanlığı'nca küçümsenmesi, SEATO ve Bağdat Paktlarının kum üstüne inşa edilmesine yol açtı. Bence bu kum çimento ile pekiştirilmelidir. «Bayrağın ticareti takibetmesi» bir Amerikan geleneğidir.

Bu akıllı geleneğe rağmen, biz bütün enerjimizi SEATO'-nun askeri yönüne harcadık. ABD'nin Çan-Kay-Şek ile birlikte Komünist Çin'e karşı açacağı bir savaşa, SEATO üyelerinin katılacağını tasavvur etmek, hemen hemen imkânsızdır. Bununla birlikte, Dışişleri Bakanlığımız böyle bir tasavvurun hesabı içindeydi.

Kaçınılmazlığını sizin de şimdi bizzat kabul ettiğiniz ekonomik tedbirlerin, düşüncesizce atılan askeri adımlar yüzünden neticesiz kaldığı bir gerçektir. Bu gerçeğin, hükümet adamlarımız tarafından gittikçe görülmesi beni memnun etmektedir. Eğer askeri paktların ve kuruluşların yolları, önceden ekonomik tedbirlerle düşememişse atılacak askeri adımlara itiraz edilmemesi gerekir.

Sayın Başkanım, biliyorsunuz ki; dünyanın geniş bölgelerini kapsayan az gelişmiş ülkelerde, sermaye, teçhizat, idari personel ve teknik uzman eksikliği en önemli meseledir. Bütün planlamalarımızda, bu gerçeği daima hesaba katmak zorundayız. Askeri pakt ve tedbirlerin gerekliliğine inanıyorsak, bunların faturasını da ödemeğe hazır olmak gerekir.

Düşüncelerimin pratikteki en somut örneği, hatırlayacağınız gibi, bizzat meşgul olduğum İran tecrübesidir. Ekonomik yardımı harekete geçirerek İran petrolüne el koymayı başardık ve bu ülkenin ekonomisine yerleştik. İran da ekonomik pozisyonumuzun kuvvetlenmesi bu ülkenin dış politikasının kontrolümüz altına girmesini ve özellikle Bağdat Paktı'na üye olmasını sağladı. Halihazırda İran Sahi, elçimize danışmadan hükümetinde herhangi bir değişiklik yapmaya bile cesaret edememektedir.

Kısaca söylemek gerekirse: Burada ileri sürülen düşünceler beni ve arkadaşlarımı, politik programımızın aşağıdaki temel ilkelere oturtulması zorunluluğuna götürdü:

1. Biz, askeri paktlarımızı kurmayı ve sağlamlaştırmayı hedef alan tedbirlere devam etmekteyiz. Çünkü, bu paktlar, herhangi bir komünist saldırısını ve *ulusal hareketleri önlemekte* faydalı olacaktır. Bundan başka Asya'da ve Orta Doğu'daki pozisyonlarımızı her yönden sağlamlaştıracaklardır.

Şu önemli gereği gözden uzak tutamayız: Magnezyum, krom, kalay, çinko ve tabii kauçuğumuzun tamamı, bakır ve petrolümüzün önemli bir kısmı, kurşun ve alüminyumun üçte biri, denizaşırı ülkelerden gelmektedir. En önemlisi, ABD tarafından kurulmuş askeri paktlardan, herhangi birinin etki alanında bulunan Asya ve Afrika'nın az gelişmiş bölgelerinden gelmektedir. Süper - stratejik maddelerin, bu arada uranyumun durumu da yukardakiler gibidir.

2. Bu askeri paktları sağlamlaştırmak ve genişletmek için Marshall Planı'nın Avrupa'da bize sağladığı kadar, ya da ondan daha büyük ölçüde, politik ve askeri nüfuz garantileyecek genişlikte bir ekonomik yayılma planını Asya, Afrika ve diğer az gelişmiş bölgelerde uygulamak zorundayız. Bunun için, az gelişmiş ülkelere yaptığımız ekonomik

yardımların büyük kısmı, askeri paktlarımıza hizmet etmek üzere kurulmuş olan kanallardan akmalı-dır. Bu ise bizi, askeri paktları cazip hale sokmaya götürmelidir. Zorunlu hallerde, bu paktların biçimlerinde belirli değişiklikler düşünülmelidir. Başka bir deyişle, askeri paktların ekonomik yanını mümkün olduğu kadar belirgin hale getirmeliyiz. Bizim askeri paktlarımıza çekmek istediğimiz ülkelere geniş ölçüde ve akıllıca ekonomik yardımlar yapmalıyız. Fakat bunu şimdiye kadar yaptığımızdan daha dikkatli ve elastiki bir biçimde yapmak gerekmektedir. Çok özel durumlarda herhangi bir şart koş-mamalıyız. İkinci dönemde, hem politik hem de askeri şart ve taleplerimizi kabul ettirme yolu açılmış olacaktır.

3. Bu ilkelerden hareketle, Amerikan iktisadi yardımının yapılacağı ülkeleri üç grupla toplamayı teklif ediyorum. Ekonomik işbirliğinin çeşitli biçim ve metodları, bu her üç grupta da kullanılmalıdır.

Oltadaki Balık Türkiye

Birinci gruba; bizimle dost olan ve bize uzun süreli, sağlam askeri paktlarla bağlanmış olan antikomünist hükümetlerin iktidarda olduğu ülkeler girer. Bu ülkelere yapılacak yardımlar ve açılacak krediler öncelikle askeri nitelikte olmalıdır. OLTAYA YAKALANMIŞ BALIĞIN YEME İHTİYACI YOKTUR. Bu noktada Dışişleri Bakanlığı ile aynı fikirdeyim, genişletilmiş iktisadi yardım, örneğin TÜRKİYE'YE, bazı hallerde düşünülenin tersi sonuçlar verebilir. Yani BAĞIMSIZLIK eğilimini arttırıp, mevcut askeri paktları zayıflatabilir. Bu tip ülkelere -Türkiye gibi- doğrudan doğruya iktisadi yardım da yapılabilir, ama bu ancak bize uygun ve bağlı hükümetleri İKTİDARDA TUTACAK ve bize düşman muhalifleri ZARARSIZ bırakacak BİÇİM ve MİKTAR'da olmalıdır.

Bunlarla bağıntılı olarak özel sermaye yatırımlarını da ayarlamak gereklidir. Hükümet, özel sermaye yatırımlarını cesaretlendirmeli ve onlardan akıllıca yararlanmasını bilmelidir. Bu yatırımlar yardımıyla bir çok politik amaca ulaşılabilir. Bu tip özel sermaye yatırımları, zamanla bütün *gayrimeşru muhalefeti ve politikamıza karşı mukavemeti ortadan kaldırabilmen veya nötralize edebilmelidir.* Ayrıca bizi desteklemekte kararsız ve sallantılı olan bütün şahsi teşebbüs ve menfaat çevrelerini etkilemelidir. *Aynı zamanda ABD ile işbirliğine hazır yerli işadamlarına yardım arttırmak ve böylece bu işadamlarının, ilgili ülkenin ekonomisinde kilit noktalarını ele geçirmeleri, buna dayanarak politik etkilerinin artması sağlanmalıdır.*

İkinci grup, tarafsız bir politika güden veya o eğilimi gösteren ülkeleri kapsamaktadır. Bu durumda, devlet yardımları ve kredilerin ağırlığı bu ülkelerde bizim için gerekli ekonomik koşulların yaratılmasına kaydırılmalıdır. Bu koşullar, zamanla bizim için çalışmalı ve bu ülkelerin, bize bağlı askeri pakt ve birliklere kendiliklerinden girmelerini sağlamalıdır. Bu politikanın TEMEL hedefi, bu ülkelerde ekonomik ilişkilerimizin arttırılması sonucunda yerli ekonominin KİLİT noktalarını ele geçirmektir.

Bu ülkelerdeki, özel yabancı sermaye yatırımlarım teşvik etmeyen *hükümetlere karşı olan grup ve kişiler desteklenmelidir.* Böylece bu ülkelerdeki yeni politikamızın temelini sağlam bir şekilde atabiliriz. Bu gruba giren ülkelerin en önemlisi Hindistan'dır.

Üçüncü grup, daha sömürge halinde olan ülkeleri kapsamaktadır. Bu ülkelere yapılan özel sermaye yatırımlarının arttırılması için gerekli işlemler süratle tamamlanmalı, özel bir program dahilinde bu ülkelere daha fazla iktisadi yardım verilmelidir. Ayrıca bu ülkelerdeki sömürge idaresine karşı savaşan yerli işadamları desteklenmelidir. Bu gruptaki ülkeler için uygulayacağımız politikanın birinci aşamasında iktisadi yardım, yerli ortaklarla karma tesisler kurmak şeklinde olabilir.

Bu tip ülkeleri desteklemememiz halinde, onları yumuşatıcı etkimizin tümünü kaybedebileceğimizi bilmeliyiz. Eğer bunlar yapılmazsa bu ülkelerde bağımsızlık isteğinden öyle kuvvetli bir milliyetçilik doğabilir ki, bu sömürge ülke yalnız eski sömürücü ülkenin kontrolünden çıkmakla kalmaz, bizim de kontrolümüzden çıkabilir.

Bu grubun en önemli ülkesi Belçika Kongosu'dur.

Her üç ülke grubuna da yapılacak geniş iktisadi yardımlarda, ABD'nin karşılık beklemeden yardım ettiği ve işbirliği yapmak isteğinde samimi olduğu izlenimi yaratılmalıdır. Elimizdeki bütün propaganda olanaklarıyla durmaksızın, az gelişmiş ülkelere yapılan Amerikan yardımının karşılıksız bir yardım olduğunu, ard niyet taşımadığını bütün kafalara sokmalı, bu konuda HİÇBİR MASRAFTAN çekinmemeliyiz. Bu arada ANTİKOMÜNİST çalışmalarımıza, ideolojik savaşa ara vermemeliyiz. Bu ülkelere yatırım yapan kapitalistlerimiz, teknik eksperlerimiz ve diğer uzmanlarımız az gelişmiş ülkelerin milli ekonomilerinin bütün dallarına girmeli, onları bizim çıkarlarımıza göre geliştirmelidir.

Bu ülkelerdeki politik bakımdan güvenilir yerli işadamlarının ulusal çabaları da teşvik edilmelidir.

Bütün bu tavsiyelerin hepsi uygulandığı takdirde; ABD'nin uluslararası prestijinin bütünüyle artacağına, ayrıca gelecekte karşılaşacağımız her türlü askeri görevlerin yerine getirilmesinin kolaylaşacağına şüphe yoktur. Çünkü böylece mevcut askeri paktlar sağlamlaştırılmış ve yeni bir ruhla doldurulmuş olacaktır.

Aramızdaki yakın dostluk ve sempatiden emin olmasaydım ve bu fikirlerin, genel politikamızı sağlam ve doğru bir temele oturtacağı ümidini taşımasaydım, size bu tafsilatlı mektubu yazmazdım.

Dış politikamızın ağırlık noktasının, bir başka düzeye aktarılmasıyla ilgili düşüncelerimin hepsini, kabul etmek lazım ki, bu mektup çerçevesi içinde anlatma imkanını bulamadım. Yeni politikanın yürütülmesinden sorumlu olan sizin ve çalışma arkadaşlarınızın, Asya'da ve özellikle Orta Doğu'daki pozisyonlarımızı kuvvetlendirici tedbirlerin alınması zorunluluğuna artık inanmış olmanız ve üzerinde durduğum ana meselenin, öncelik tanınması gereken çeşitli yönlerini tekrar ele almaya karar vermeniz, en büyük arzumdur. Geleceğin tarihçilerinin, ABD'nin İkinci Dünya Savaşından sonraki ikinci on yıl içinde izlediği pasif dış politika yüzünden, hür dünyanın karanlığa boğulduğunu yazmalarına imkan vermemeliyiz.

Derin saygılarımla. Nelson A. ROCKEFELLER

NOT: 1. ANT-Haftalık Dergi'nin 9 Mart 1969 tarihli 127nci sayısından alınmıştır. (Kaynak. H.O. Connor'un "Petrol İmparatorluğu" adlı kitabının Almanca baskısı s.275-280)

NOT: 2. Okuyucunun, Eisenhower ve Rockefeller’in kimlikleri ve karşılıklı ilişkilerinin derinliği hakkında daha fazla bilgi edinmesi için «Amerikan Harp Doktrinleri» isimli kitabın 148-164., sayfalan arasındaki bölümü okumasını salık veririz.

EK: 6

KONU:

ABD YÖNETİMİ VE TÜRKİYE

KATILANLAR:

RİCHART PERLE, (ABD SAVUNMA BAKANI YARDIMCISI)
RİCHART BURT, (ABD DIŞİŞLERİ BAKAM YARDIMCISI)

YÖNETEN:

M. ALİ BİRAND

PERLE: «Türkiye'deki üsler, Çevik Kuvvet için hazırlanmıyor. Türkiye'de inşaa edilecek üsler, Sovyetler'in İran'a olası bir saldırısında son derece önemli caydırıcı rol oynayacaktır.»

BURT: «Reagan yönetimi, Ermem katliamım kabul etmiyor. Türkiye, Ortadoğu'daki rolünü kendi saptar. İran'ın eski rolünü Türkiye'ye vermeye çabalamak söz konusu olamaz.»

Amerikan Dışişleri Bakan Yardımcısı Burt ve Savunma Bakan Yardımcısı Perle, arkadaşımız M. Ali Birand'ın sorularım Washington'da yanıtladılar. Birand'ın sorulan ve Burt ile Perle'nin verdiği yanıtlar aynen şöyle:

BİRAND- İran ve Afganistan olaylarından sonra, Türkiye'nin bölgedeki stratejik öneminin arttığı sürekli şekilde ve ısrarla vurgulanıyor. Türkiye'nin stratejik önemi eskiden neydi, şimdi nasıl görülüyor, buradan?

PERLE: Doğu ile Batı, Varşova Paktı ile NOTA arasındaki savunma ilişkileri açısından bakan kişiler için, Türkiye'nin daima önemi vardı. Afganistan ve İran olayları, Türkiye'nin stratejik önemi hakkında başka düşünce sahibi olanları etkiledi ve görüşleri değiştirdi. Onların gözünde Türkiye'nin önemi arttı. Yoksa jeopolitik açıdan olaylara bakanlar için Türkiye daima önemliydi.

BİRAND: Sözünü ettiğimiz olaylar bölgede çok şey değiştirdi...

PERLE: Bence Türkiye'ye karşı tehlike arttı. Sovyetler bugün daha rahat hareket edebilecek durumdalar. Ani bir harekette bulunma kapasiteleri arttı. Basra Körfezi'ni sarmak Sovyetler'in tarihsel isteklerinden biriydi. Unutmamak gerekir ki, 1788'de Büyük Katerina, bütün bölgeyi ele geçirebilmek için Mısır körfezinden inmeyi planlamıştı.

BİRAND: Mr. Burt, sizin için İran ve Afganistan olayları, Türkiye'nin stratejik önemini, bölgedeki rolünü nasıl etkiledi?

BURT: Bir yandan Şah'ın düşüşü, Şiilerin katı tutumunun gelişmesi ve Batı'nın Basra Körfezi'nden gelen petrole bağımlılığının sürmesi, Brejinski'nin dediği gibi, Güneybatı Asya'yı büyük önemi olan startejik bir bölge durumuna soktu. Balı için son derece önemi artmış bir bölge oldu. Türkiye'nin burada oynayacağı bir rol var. Zira Türkiye coğrafya açısından tam bu bölgede bulunuyor. Bu rolün ne olacağım saptamak bizim yapacağımız, bir şey değil. Bizim güvenlik açısından kazancımız, bu bölgede güçlü ve istikrarlı bir Türkiye'nin bulunmasıdır. Türkiye güçlü oldukça saldırgana karşı caydırıcılığı artar. Bu durumdan çok güvenlik yararlı çıkar. Türkiye'nin Ortadoğu'da askeri rol oynaması veya başka roller alması gibi konular, Türkiye'nin NATO üyeliği ile tutarsız olur ve Amerikan yetkililerinin tartışamayacakları, sadece Türkiye'nin saptayacağı bir şeydir.

BİRAND: Mr. Perle, sizin görüşünüze göre Türkiye, Ortadoğu'daki istikrara nasıl

katkıda bulunabilir?

PERLE: Türkiye, askerî konuların dışında zaten Ortadoğu'da giderek artan bir rol oynuyor. Ticaretini giderek arttırdığı gibi... Askeri yönden, Türkiye'nin oynayabileceği rol, kendi sınırları içinde askerî gücünü arttırmakla, kendi öneminin boyutlarını genişletir. Türk gücünün sınırlarını Dışına taşırılmasıyla değil. Eğer Türkiye, kendi sınırları dahilinde güçlü olursa, bundan NATO yararlanır ve tüm Atlantik teşkilatı güçlenir. Bu da Sovyetler Birliği'nin, NATO Güneydoğu kanadı yakalarında maceralara girmesini engeller.

BİRAND: Gözlemciler, bölgedeki bu gelişmeleri izliyor, Türkiye'nin Batı gözünde artan stratejik önemiyle ilgili, birdenbire artan konuşmaları dinliyor ve tam bu sırada da 11 havaalanının modernizasyon anlaşmasıyla karşılaşıyorlar. Bu modernizasyon küçük bir iş değil. Son derece ileri bir teknik getiriliyor ve büyük para harcanıyor. Bu gelişmeleri birbirine ekleyince de, Türkiye'nin NATO sorumlulukları Dışında, daha geniş bir perspektif içinde Ortadoğu'da bir rol verilme hazırlığından kaygılanılıyor. Bu üslerin daha başka görevler için, Türk ordusundan çok «Çevik Kuvvet'in» yararlanması amacıyla hazırlandığı kuşkusu doğuyor. Bu kuşku ve kaygılar geçerli mi?

BURT: «Bu üsleri Çevik Kuvvet için hazırlamıyoruz.» Bizim yaptıklarımız, Türk ordusunun bölgede kuvvetli duruma girmesini sağlamaya yöneliktir. Doğu Türkiye, şimdiye kadar çok önemli olarak görülmemişti. İzole olmuştu. Türkiye'nin doğusu, şimdi bölgedeki son gelişmelerden bu yana önemini arttırmıştır. Bütün bu yapılanların Amerikan askerinin oraya gelmesini sağlamaya yönelik olduğu kavramı bir noktayı gözden kaçırıyor. O da, bizim açımızdan en iyi yapacağımız iş, Türkiye'nin kendini korumasını sağlamaktır. Çok daha az masraflı bir yaklaşımdır bu. Bir tek Amerikan askerini Türkiye'de tutmak bize yılda 90 bin dolara mal oluyor. Oysa bir Türk askerinin Türk hükümetine maliyeti yılda 6 bin dolar.

PERLE: Üsler yerinde olduğu sürece, bunun bir anlaşmaya konup konmamasının o derece bir önemi yoktur. Faaliyet gösteren bir üsse sahip olmayı, kağıt üzerinde olup, faaliyet göstermeyen bin üsse tercih ederim.

BİRAND: Muş ve Batman üslerini mi kastediyorsunuz?

PERLE: Evet... Zira bu tesisler faaliyette olduğu sürece, Sovyetler Kafkasya'daki tümenlerini harekâta geçirmek için iki defa düşünmek zorunda kalacaklardır. Sovyetler'in bu bölgede 19 tümeni ve Irak - Afganistan ve Türkiye'ye karşı kullanabilecekleri birkaç yüz uçağı vardır. Bu kuvveti, söz konusu ülkelere karşı bir saldırı mahiyetinde kullanmak için keza iki defa düşünmeleri gerekir. Zira, NATO enfrastrüktür tesisleri nedeniyle, bu bölgenin kuvvetle takviye edilmiş olduğunu gözönünde bulundurmaları icap eder... Bu üsler Çevik Kuvvet'in yararlanması için hazırlanmıyor. Plan bu değil. Çünkü bunlar havaalanlarıdır. Lojistik destek (cephane deposu) üstü değildir. Dolayısıyla bu üslerdeki uçaklar savunma görevi yapan uçaklar olacakta. Türkiye'nin doğusunda Amerika'nın mevcudiyeti kolay bir iş değildir. Bununla birlikte, eğer Sovyetler NATO'ya karşı bir tehdit teşkil ediyorlarsa o zaman ittifakın bu bölgesinde mevcut olan bir hava boşluğunu doldurmuş oluyoruz.

BİRAND: Bu işlerden kimlerin yararlanacağını bana söyleyebilir misiniz? NATO ülkeleri uçakları mı yararlanacak?

PERLE: Evet, Türk, Amerikan, Alman, Yani NATO görevi Çerçevesinde yararlanılacak.

BİRAND: Bu üslerin Sovyetler Birliği'ne karşı nasıl caydırıcı olacağım bana biraz daha ayrıntılı şekilde anlatabilir misiniz?

PERLE: Sovyetler'in kolay kolay tedbiri elden bırakmayan bir ülke olmasıdır. Dolayısıyla, Kafkasya'daki kuvvetlerini Güney İran'a, yani NATO'nun kuvvetli olduğu bu bölgeye kaydırmaları halinde, istemedikleri bir risk almış olurlar ki, bunu hiçbir zaman yapacaklarını da tahmin etmiyoruz.

BİRAND: Yani bölgede NATO üyesi bir Türkiye var diye Sovyetler İran'a saldırmaz mı demek istiyorsunuz?

PERLE: Sovyetler'in İran'a girmesiyle, bir NATO müttefikine saldırması arasında büyük fark vardır. NATO'nun şimdiki gücü sürdükçe, Sovyetler'in bir NATO müttefiki olan Türkiye'de dahil, NATO'ya yönelik bir harekâta girmeleri düşünülemez. Dolayısıyla İran'a karşı da bir savaş başlatma veya askeri bir harekâta geçebileceklerini ümit etmiyoruz. Önemli olan nokta, şimdi NATO ittifakının bir kanadında askerî bir zayıflık mevcut. Bu bir boşluktur ve bu hem Türkiye, hem güneydoğu kanadı, hem de ittifak için tatsız bir durum ortaya çıkartmaktadır. Bu nedenledir ki, biz Türk kuvvetlerinin modernleştirilmesine büyük önem veriyoruz.

BİRAND: Buradaki kuvvetlerin niteliği ne olacak?

PERLE: Türkiye'nin doğusundaki tesislerin kullanılmasıyla ilgili olarak eğilimimiz Jamamen savunma niteliğindedir. Ancak

Sovyetler, biz onlara nasıl bakıyor isek, onlar da bizim yeteneklerimizi aynı derecede dikkate almaktadırlar. Bir askerî harekât çerçevesinde hava savunmalarını zayıflatırlarsa, Türkiye'deki üslerin kendilerine karşı nasıl kullanılacağı hususunda bir bilgi sahibi olmayacakları için tereddüt edeceklerdir. Dolayısıyla amacımız savunma olmakla birlikte, Sovyetler niyetlerimizin değişmeyeceğinden emin olamadıklarından, buna göre hareket etmek zorunluluğu duyacaktır ve bu durumda da, caydırıcılığı yaratacaktır.

«NATO'nun sorumluluk bölgesinin genişletilmesi söz konusu değil...»

BİRAND: Söylediklerimiz bir açıdan NATO'nun sorumluluk bölgesinin genişleme olasılığını da ortaya çıkarıyor mu?

PERLE: Hayır, hayır... NATO'nun sorumluluk bölgesinin Dışında kuvvetlerini konumlandırması konusunda örgüt için oldukça güçlü bir görüş ayrılığı var. Ancak üzerinde herkesin anlaştığı nokta, NATO'nun kendisine karşı herhangi bir saldırıyı durduracak güçte olmasıdır. Bununla birlikte, Sovyetler Birliği'nin Basra Körfezi'nde yaratacağı bir savaşın, NATO topraklarına sıçraması kuvvetle muhtemeldir. Bu nedenle, NATO'nun bu bölgenin istikrarına büyük önem verdiği gözönünde tutulmalıdır. Zaten bu yaklaşım NATO içinde çeşitli görüşmelerde ve bildirilerde yer almıştır. Bu açıdan, Doğu bölgesi savunmasız olan bir NATO tehlikeli bir boşluk ortaya çıkartmaktadır. Bu boşluk, Sovyetler Birliği'nin bir savaşı göze olmasına sebep olabilecek bir tahrik unsuru meydana getirebilir. Dolayısıyla, eğer Türkiye özellikle doğuda güçlenirse, Sovyetler'in bir savaşı göze alma olasılığı azalır.

BİRAND: Türkiye - ABD yakınlaşması son yıllarda öylesine boyutlara ulaştı ki, çok kimse Amerika'nın Türkiye'yi, eskiden İran'ın doldurduğu role itme çabasında olduğundan kuşkulanıyor. Ne dersiniz?

BURT: İran ile Türkiye arasında çok önemli farklılıklar var. *Türkiye'yi Ortadoğu'da bekçi gibi bir duruma sokma çabasında değiliz,* stratejimiz bu değil. Bizim istediğimiz, son derece güç ve hareketli bir bölgede kendi pozisyonunu koruyabilmesini sağlamaktır.

Türkiye'nin askerî politikasını biz şekillendirmeyiz, Türk hükümeti yapar bunu. Türk yetkilileri bu konuda son derece ısrarlı ve kararlıdırlar. Biz bu programın yürütülmesi için Türkiye'ye yardıma hazırız.

BİRAND: Bana bu üslerin Çevik Kuvvet tarafından kullanılmayacağını, buraya Amerikan askeri yığılmayacağım, Türkiye'ye NATO görevleri Dışında, Ortadoğu'ya yönelik ve bugünkünün Dışında daha değişik ve aktif bir rol verilme niyetinde olmadığınızı (tabii Türkiye bunu kabul eder veya etmez) söyleyebilir misiniz?

BURT: Böyle bir durumda her türlü olasılığı düşünmek gerek. NATO bölgesi Dışında Batı güvenlik çıkarlarını dikkate alan ve bizimle gayrı resmi olarak ikili planda hareket eden her müttefiğimiz için bu geçerlidir. *Türkiye'nin böyle bir rolü oynayamayacağını savunmak istemiyorum.* Bu karar Türk hükümeti tarafından verilecek bir karardır. *Bizim Türkiye'ye Ortadoğu'da herhangi bir rol alması için baskı yapmamız söz konusu değildir.* Esasen politikamız da bu değildir,

«ABD Ermeni soykırımım kabul etmiyor...»

BİRAND: Altı ay kadar önce, ABD Dışişleri Bakanlığı bülteninin sayısında, Ermeni kökenli bir memurumuzun hazırladığı makalede, Ermenilerin soykırımı tezine yakın görüşler işlendi. Bundan ciddi şekilde rahatsız olan Türk hükümetinin girişimlerinden sonra, bakanlığımız bu makalenin ABD Dışişlerinin görüşünü yansıtmadığını ve ABD Dışişleri Bakanlığı'nın 1915'te cereyan eden olayların bir soylarım addedilemeyecek oranda müphem olduğunu belirtmesi ilginçtir. Bu konudaki resmî yaklaşımınız?

BURT: Olayı biliyorum. Bizim tutumumuz söz konusu dergide sonradan yayınlanan tavzihin (açıklamanın) ta kendisidir. Sadece şunu söylemek istiyorum: Kişisel olarak bu makalenin yazılmış olmasından üzgünüm. Makalenin yazılmış olması, gruplar arasında olumsuz etkileri görülen gelişmeler neden olmuştur. Bizim istediğimiz, Ankara hükümetiyle iyi ve istikrarlı ilişkilerin sürdürülmesidir. Bunu yaparken, tabiatiyle Amerika'daki grupları da dikkate almak istiyoruz. Bu aşamada, soykırım konusunda bir tartışmaya girmek olumsuz sonuçlar doğuracaktır.

BİRAND: Türkiye ile Yunanistan arasındaki askerî yardımlarda Kongre'nin uygulamayı sürdürdüğü 7/10 oranını yönetim olarak, son defa bir girişim yapıp kırmayı düşünüyor musunuz?

PERLE: Biz bu tip kıstaslara kesinlikle karşıyız. Özellikle Türkiye ile Yunanistan'ın gereksinmesinden çok. Yani 7/10 oranının üzerinde. Bu oram biz sevmedik ve yarın da bunu önermeyeceğiz.

BİRAND: Bu defa Kongre'deki kısıntı girişimlerine karşı yeterince çaba harcadınız mı?

PERLE: Evet, çok mücadele ettik, ancak başarılı olamadık. Bizim bu defaki amacımız, Kongre'ye Türk ordusunun gereksinimlerini en açık şekilde göstermek, ikna edebilmekti. Büyük oranda da ikna ettik sayılır, zira geçen yıla oranla büyük bir artış sağlayabildik.

BİRAND: Türk ordusunun durumunu Kongre'ye anlatırken öyle rakamlar verdiniz ki, bunların açık şekilde söylenmesi, Türk ordusunun zayıflığını, dolayısıyla NATO güney kanadının ne büyük güçsüzlük içinde bulunduğunu karşı tarafa da söylemiş olmuyor musunuz?

PERLE: Doğru, ancak demokrasilerin cilvesi de bu. Bir ölçüde zararlı olduğu düşünülebilir. Ama Kongre'yi başka türlü ikna etmenin yolu da yoktu.

BİRAND: Bir de gizli oturum yaptınız Kongre'de. Onun nedeni neydi?

PERLE: Yine Türk Ordusunun durumunu anlattığımız bir oturumdu. Artık o kadarının Dışarıya sızmaması gerektiğinden dolayı kapalı oturum istedik.

BİRAND: Yunanistan ile yaptığınız görüşmelerde başarısızlık durumunda, oradaki üslerin taşınacağını açıkladınız. Türkiye bu üsleri alabilecek ülkelerin arasında mı görülüyor sizin tarafınızdan?

PERLE: Bu konuda yorum yapmak istemiyorum, zira Yunanistan ile görüşmelerimiz olumlu yönde sürüyor ve umarım yakında bitecektir. Amerika ile Yunan ilişkilerindeki yumuşama, Türk -Yunan ilişkilerini de olumlu yönde etkileyecektir.

BURT: Anlaşma olmazsa, bu üsler için başka yerler arayacağız tabii. Ancak şimdiden bu konuda tartışma yapmaya gerek yok.

Bir nokta unutulmamalıdır ki, Amerika'nın hiçbir üssü vazgeçilmez değildir.

BİRAND: Mr. Burt, bugünlerde Ankara, Atina ve Kıbrıs'ı ziyaret edeceksiniz, bunun amacı nedir? Yunanistan ile üs anlaşmasının son rötuşları mı yapılacak? Kıbrıs görüşmelerinde bir ilerleme bekliyor musunuz? Bu görüşmelerinizde Kıbrıs sorununun yeri ne olacak?

BURT: Uzun süredir yapmayı planladığım bir gezi idi. Daha çok bu bölgedeki

sorunları dinlemek için gidiyorum. Yunanistan ile görüşmeleri sonuçlandırma amacım taşıdığını pek söyleyemem. Daha erken. ABD'nin Türkiye ve Yunanistan ile ikili ilişkileri görüşmelerimizde ağırlık kazanacak. Örneğin, Ege sorununu öğreneceğim. Bizce Türkiye ile Yunanistan'ı ayıran sorunlar çözümlenemez değildir, ancak diyalog gereklidir. Kıbrıs konusu gündemin en ağırlık noktası olmasa bile, önemli bir yeri olacak tabii. Kıbrıs konusunda ben bazıları gibi karamsar, yakında, tıkanıklığın çözülüvereceğini söyleyebilecek kadar da saf değilim.

BİRAND: Teşekkür ederim.

(24 Nisan 1983 Tarihli Milliyet Gazetesinden alınmıştır)

EK: 7

KİMİ ÖRGÜTLER VE KAVRAMLARLA İLGİLİ BİLGİLER

NATO

Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO-North Atlantic Treaty Organization) Siyasi-askeri nitelikte bir uluslararası örgütlenme. II. Dünya Savaşı sonrasında Batılı ülkeler ile Sovyetler Birliği arasındaki anlaşmazlıkların artması üzerine, bazı Batı Avrupa ülkeleri, Kanada ve ABD biraraya gelerek, 1949 yılında, kısaca NATO olarak anılan Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nü oluşturdular. Essas itibariyle, askeri bir nitelik taşıyan örgütün kuruluş antlaşmasına göre, üyelerden herhangi birisine karşı girişilecek askeri bir saldırı, örgütün tüm üyelerine karşı yapılmış addedilecekti. 1966 yılında Fransa, üyeliğini sürdürmekle beraber örgütün askeri kanadından çekildi. 1974 Kıbrıs krizi sonrasında da Yunanistan benzer bir durum yarattı, fakat 1980'de yeniden eski statüsüne döndü. 1983 Mayısı'nda da İspanya örgüte üye oldu. Örgütün başlıca organları: a) Onaltı üye ülkenin temsilcilerinden oluşan ve örgütün üst düzey sorunlarının ele alındığı Kuzey Atlantik Konseyi b) Örgütün en üst düzeydeki askeri organı olan Savunma Planlama Komitesi c) Oniki üye ülkenin katıldığı Nükleer Planlama Grubu d) Sekreterya. Merkezi Belçika'nın başkenti Brüksel'de olan örgütün 16 üyesi bulunmaktadır.

Örgütün üyeleri: Belçika, Kanada, Danimarka, Fransa, Federal Alman Cumhuriyeti, Yunanistan, İzlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, Portekiz, İspanya, Türkiye, Birleşik Krallık ve ABD.

CENTO

Merkezi Antlaşma Örgütü (CENTO-Central Treaty Organization) 1950'lerin ortalarında kurulan Bağdat Paktı'nın devamı niteliğindeki bir bölgesel siyasi örgütlenme. 24 Şubat 1955'te Türkiye ile Irak arasında imzalanan karşılıklı İşbirliği Antlaşması ile temelleri atılan Bağdat Paktı, kısa bir süre sonra, Türkiye, Irak, İran, Pakistan ve İngiltere'nin doğrudan, ABD'nin ise gözlemci olarak katıldığı bir bölgesel örgütlenmeye dönüşmüştür. Amacı, üye ülkelerin güvenlik ve savunma konularında işbirliğini sağlamak olan örgütlenme, 1959'da Irak'ın ayrılmasından sonra Merkezi Antlaşma Örgütü (CENTO-Central Treaty Organization) adını almıştır. Başlıca organları Konsey ve Sekreterya olan örgütün merkezi Ankara idi. 1979'da İran'da Humeyni yönetiminin işbaşına gelmesi sonrasında giderek fonksiyonunu yitiren örgüt faaliyetine son verdi.

Yalta Konferansı, 1945 II. Dünya Savaşı sırasında ABD, SSCB ve İngiltere liderleri olan Franklin D.Roosevelt, Josef Stalin ve Winston Churchill'in savaş sonrası dünyayı biçimlendirdikleri toplantı. 4-11 Şubat 1945 tarihleri arasında toplanan konferansta taraflar çeşitli konulara ilişkin görüşlerini dile getiriyorlar, bazı konularda anlaşma sağlanırken bazı konularda da derin görüş ayrılıkları ortaya çıkıyordu. Sovyetler, Uzakdoğu'da Japonya'ya karşı savaşa katılmayı kabul ediyorlar, buna karşılık Güney Sakhalin ve Kuril adaları ile Port Arthur deniz üssü Sovyetler'e bırakılıyordu. Almanya üç işgal bölgesine ayrılacaktı. Almanya'da alınacak savaş tazminatı konusunda görüş ayrılıkları bulunduğundan bu konunun karara bağlanması sonraya bırakılmıştı. Polonya'nın doğu sınırları için 1919 Curzon Hattı kabul ediliyor, batı sınırlarının tesbiti ise SSCB ile İngiltere arasındaki görüş ayrılıklarından dolayı ileri bir tarihe bırakılıyordu. Ayrıca Polonya'da serbest seçimlerin yapılması da kararlaştırılmıştı. Kurulacak Birleşmiş Milletler Örgütü'nün Güvenlik Konseyi'nde yer alacak sürekli üyelere veto hakkı tanınması kabul ediliyor. 1 Mart 1945 tarihine kadar Almanya ve Japonya'ya karşı savaş ilan eden ülkelerin kurucu üye olmaları karara bağlanıyordu. Konferansın en önemli özelliği, o anda ortak düşmana karşı birlikte hareket eden bu ülkelerin savaş sonrasında düşledikleri dünya açısından birbirlerinden ne oranda ayrıldıklarını göstermesi, ileride ortaya çıkacak bazı çatışmaların ilk sinyallerini vermesiydi.

Potsdam Konferansı 1945 (Potsdam Conference, 1945) II. Dünya Savaşı sırasında

"Üç Büyükler"in yaptığı son önemli toplantı. Konferansın toplandığı 17 Temmuz tarihi öncesinde, Almanya teslim olmuş, ABD Başkanı Roosevelt ölmüş ve yerine Truman geçmişti. Öte yandan konferans sürerken İngiltere Başbakanlığı da Churchill'den 'Atlee'ye geçmişti. Konferansta ele alınan konuların en önemlisi Almanya idi. Bu ülkedeki bütün Nazi kurumları ortadan kaldırılarak ülke dört işgal bölgesine ayrılacaktı. Taraflar Alman savaş sanayisinin barış ekonomisine yardım eder bir hale getirilmesine çalışacaklardı. Alman donanmasının önemli bir kısmının yokedilmesi ve savaş suçlularının yargılanması da alınan kararlar arasındaydı. Ele alınan konulardan birisi de Polonya-Almanya sınırıydı. Sovyetler Batı'ya doğru ilerledikten sonra Curzon Hattı'nı Polonya-SSCB ve Oder-Neisse Hattı'nda Polonya-Almanya sınırı olarak belirlemişti. Toplantıda İngiltere ve ABD bu şuurları tanımayınca, konunun Almanya ile yapılacak barış antlaşmasına bırakılması kararlaştırıldı.

Öte yandan 1943'ten beri Müttefiklerle işbirliği yapan İtalya'ya nispeten işbirliği yapan İtalya'ya nispeten yumuşak barış hükümleri uygulanması ve Avusturya'nın da dört devletin işgali altına girmesi görüşleri kabul edildi. İspanya'nın Mihver devletleri ile işbirliği yaptığı için Birleşmiş Milletler'e alınmaması kararlaştırırken, Sovyetler'in Boğazlar'a ilişkin talepleri ABD ve İngiltere tarafından kabul edilmeyince, *her devletin kendi görüşünü Türkiye'ye bildirmesi çözümü kararlaştırıldı.* Berlin yalanlarında bir kent olan Potsdam'da faaliyetlerini sürdüren konferans 1 Ağustos 1945'te sona erdi.

EK: 8

TÜRKİYE'YE NİÇİN YARDIM? [*] YAZAN : MAX VVESTON THORNBURG

Geçen ilkbaharda Amerika, Türkiye'ye askeri yardım vaadetmekle Truman Doktrininin Amerikan Dış siyasetinde bir ihtilâl yaptığı belliydi. Bu münasebetle, özellikle işadamları için ameli ehemmiyeti haiz bazı soruların cevaplandırılması lâzımdı.

Bu sorular meyanında dost yabancı milletlere yardım olarak verilen paranın manasızca israf edilmediğinin temini meselesi de vardır.

Siyasi hürriyetlerin idamesiyle çok yakından bağlı olduğuna Amerikalıların inandığı hususi teşebbüse-ki bu hususi teşebbüs sayesinde bugün başkalarıyla müştereken kullanmağa hazır olduğumuz servet meydana getirilmiştir-hakikaten kıymetli bir sistem oluşunu isbat etme fırsatı nasıl verilebilirdi. Bu sualin cevabını Türkiye'de daha iyi verebileceğimizi zannediyoruz. Halen askerî gayeler için temin edilen yüz milyon dolara ilâveten Türkiye'ye Amerika'dan yahut da Milletlerarası Banka'dan birkaç yüz milyon daha istenecektir. Bu talep harpten harap olarak çıkmış milletlerin taleplerinden farklıdır. Zira Türkiye bu kredileri yardım ve kalkınma için ve fakat harp dolayısı ile yarıda kalmış olan iktisadî inkişafına tekrar hız vermek için isteyecektir.

Bineanaleyh Türkiye'ye plase edeceğimiz para, harp masraflarını karşılamak için değil de, bir milletin yeni inkişafı uğruna masruf olacaktır. Şu halde gayelerimizi mümkün olduğu kadar iş adamı zihniyetile tesbit edelim.

Türkiye Avrupanın stratejik şarki kalesi ve yakın şarkın şimalî kalesi olmaktan daha fazla bir ehemmiyet arzedip *bu memleket Amerikan menfaatlerinin büyük bir önem arzettiği bir yerde bulunmaktadır.* Türkiye Arap dünyası tarafından yakından takip edilen içtimaî ve iktisadî bir tecrübe sahasıdır. Bana bir Arap: "İngiltere ve Amerika inkişaflarını takip etmek bizim kapasitemiz haricindedir. Fakat Türkiye'nin bugün yaptığını biz yarın yapabiliriz" dedi. Diğer taraftan Türkiye bugün siyasî ve iktisadî bir akış içindedir. Atatürk tarafından bir Cumhuriyet idaresinin iptidai bir esası olarak kabul edilen tek parti sistemi şimdi gittikçe kuvvet ve fikirlerinde gelişme kaydeden bir muhalefetle karşılanmaktadır. Cumhurbaşkanı İnönü'nün geçen Temmuz ayında Halk Partisi Liderliğinden ayrılıp demokratik ananelere uygun olarak iki parti sistemini takviye etmek hususunda açıkça bildirdiği kararı, Hükümetin bundan sonra selahiyetini halktan alacağı hakkında bir garanti olmamakla beraber bu hususta ümitler vaadetmektedir. Fakat bu halk Hükümeti ne yapacaktır? Bunun iktisadî yürüyüşü ne olacaktır? Bir Amerikan müşahidi için bu hayatî ehemmiyeti haiz bir sualdir. Zira dış bakımdan siyasî hürriyet iki parti sistemi ile temin edilebilirse de bu hürriyetin esası, devletin iktisadî fonksiyonlarını genişletmeye devam etmesiyle de kaybolabiliyor.

Görünüşte bugün Türkiye'de Komünist faaliyetini gösterir pek az emare mevcut olmakla beraber, bu faaliyetin burada da bulunmadığına hüküm vermek doğru olmaz. Türkiye'nin tekâmül namı altında Devletin iktisadî sahadaki faaliyetini daha fazla genişletmek, memlekette komünist idealine hizmet eder. Bir memlekette komünist fikirlerin yayılmasına; hiçbir şey iş adamları, işçiler ve zürra üzerinde müessir, bir kontrola hakim olan ve sanayii içerisine alan büyük bir siyasî bürokrasi kadar yardım edemez. Eğer Türkiye'nin vaziyeti bu ise, o halde komünistler istikbale ümitle bakabilirler.

Şu anda Türk halkı tarihinin herhangi bir anından daha fazla bahse konu ettiğimiz bu iktisadî demokrasi meselesi üzerinde meşgul olmaktadır. Türkiye, tarihine Ziraî bir millet olarak başlamış ve bugün de asas itibariyle aynı karakteri taşımaktadır. Yalnız 1923'-den sonra Atatürk'ün sahneye çıkmasıyla sanayileşmeye doğru yol almıştır. Devletin belli başlı istihsal vasıtaları üzerinde kontrolü icabettiren Devletçilik prensiplerinin ilham menbaı, Dış

---

[*] Yardımın amacı, yazının başlığındaki soruya verilen, en son paragraftaki yanıtta saklıdır.

memleketler olmadığını kabul etsek bile bu yol saltanat zamanında kapitülâsyonlar ile memleketin ecnebi istismarına karşı bir âmmeye emniyet tedbiri olarak alındığı söylenebilir. Devletçilik, Atatürk tarafından hususî teşebbüsün mevcut olmadığı zamanlarda lüzumlu emtianın istihsali için kurulmuş bir devlet sanayii sistemi olarak düşünülmüştür. Hiç kimse bu sistemin mucip sebeplerinin yanlış olduğunu iddia edemez. Yalnız zaman geçtikçe bu sisi cm bütün iktisadî faaliyetlerin şeklen Hükümet tarafından ve fakal esasında parti tarafından kontrolü manasım ifade etmiştir. On seneden fazla bir zamandan beri bu vaziyet neticesi olarak Türkler'de artık yeni kriteryumlar ve değişen tekniklere şiddetli surette ihtiyaç hasıl olduğunu anlamışlardır.

Amerikan yardımına bağlı şartları bu kadar ehemmiyetli kılan iş de bu dahili teşebbüstür.

Türkiye'nin yeni bir istikamete doğru ilerlemesi için kapı tamamiyle açıktır. Maamafih bu yolun cihetini tayin etmeden evvel Türkiye'de Devlet kartellerinin neler başardıklarını ve henüz nelere dokunmadıklarını tesbit etmek lâzımdır.

Bu kartel sistemi halen faaliyette bulunan yüz müesseseyi ihtiva eder. Bunların senelik satış yekûnu da takriben 1 milyar Türk lirası tutmaktadır.

Bu teşekküllerin çoğu Ekonomi Bakanlığının kontrolü altındadır.

Yardımcı müesseseler vasıtasile Sümerbank ve Etibank imalât ve yeraltı servetlerinin inkişafiyle meşgul olmaktadır. Diğer bazı müesseseler, bütün yolcu ve yük nakliyatının çoğunu yapan deniz ticaret filosuna maliktir. Diğer bazıları da aynı zamanda sütlü maddeler istihsal eden ve satan şeker tröstleri işletmektedirler. Gümrük ve Tekel Bakanlığı eli altında da tütün, kibrit, alkollü içkiler, kahve, çay, tuz ve buna mümasil yüksek derecede gelir getiren maddelerinde tamamiyle bir Devlet monopolü vardır.

Diğer muhtelif Bakanlıklar da şaraphaneler, orman revirleri, satış mağazaları ve Devlet Çiftlikleri işletmektedirler.

Sümerbank'ın en mühim müessesesi Karabük'teki Demir ve Çelik Fabrikalarıdır. Bu müessese 1939'da senede 150 bin metrik ton işlenmiş çelik istihsal edebilecek bir kapasiteyi göz önünde tutmak suretiyle bir İngiliz firması tarafından tesis edilmiştir. Bu müessese Türkiye'nin çelik darlığını bir dereceye kadar azaltmış ve harp içinde de bir bakımdan stratejik bir nefes alma payı vermişse de, iktisadî bir tesis olması bakımından muazzam bir muvaffakiyet-sizlik timsalidir. Demir madeni havzasından 600 mil mesafede bulunan ve kömür istihsal merkezi ile ihraç limanından uzak bulunan Karabük, en iktisadî şekilde işleyen bir çelik fabrikasının dahi aşamıyacağı müşküllerle yüz yüze olup bu fabrikanın istihsalâtı fıat bakımından ithal edilen çelikle rekabete girişemiyecektir.

Hususi sermayenin iştirak etmediği ve sadece Devlet parasıyla çalışan bir devlet teşekkülünde haddinden fazla meşbu ve kâfi dereceden teçhiz edilmemiş olan bir tek hattın bu tesisin istihsal kapasitesinin ancak bir cüz'ünü temin edebileceğini görememekten mütevellit işlenen hataya karşılık cezaî bir müeyyide bahse konu olamaz. Bu tesisin müdafası sadedinde birçok mütalâalar ileri sürülmüş olmakla beraber bu müessese, iktisadî bir faaliyete askerî ve siyasî mülâhazaların karıştırılmasının kaçınılma/ bir israf abidesi olarak durmaktadır.

Zonguldak'taki Devlet Kömür faaliyetleriyle Etibank'ın işlettiği müesseseler, Türkiye'de çelik imalını karakterize eden şaşırtıcı ehliyetsizlik farikalarım taşımaktadır.

Kömür havzası geniş olup malûm olan ihtiyatla, uzun ve müreffeh bir sanayiin esasım teşkil edebilecek hacimdedir. Başlıca yedi mıntıkada kömür bidayette ecnebî şirketler tarafından olmak üzere uzun senelerden beri istihsal edilmektedir. Devlet, toprak üstünde büyük tesisler kurmuş olmakla beraber, bunların çoğu istihsalle alâkalı cinsinden değildir. Toprak altında onsekiz bin işçi iptidaî vasıtalarla ve sadece fena diye tavsir edilecek şartlar altında çalışmaktadırlar. Senede 4 milyon tonun aşağısında olan kömür ihtihsali, o kadar yüksek bir maliyetle istihsal edilmektedir ki, Devlet bütçesinden yardım mevzubahis olmasa,

kömürün halk ve sınaî ihtiyaçlar İçin temin edilmesine imkân hasıl olamıyacaktır. Modern teçhisat ve metotlarla istihsal arttırılabilir ve maliyet fıatı da düşürülebilir. Böylece kömür istihsali dahilde ve hariçte talebe uyar bir şekilde arttırılabilir. Senelerden beri bu ihtiyaç anlaşılmış ve kömür sanayiini kalkındırmak için Amerikan mütehassıslarının yardımını isteyen mütereddit bir plan hazırlanmıştır. Diğer taraftan siyasî icaplar, istihsalin sadece devamını istemektedir. Bu meselenin yegâne hal çaresi olan iktisadî icaplar ise Devletin yalnız bu sahadaki faaliyetine tatbik edilmekle değil, diğer senelerdeki Devlet faaliyetlerine de uygulanmak suretiyle bir netice verebilir.

Devlet faaliyetinin üçüncü bir misali Adana civarındaki pamuk ipliği ve mensucat fabrikalarında görünür.

Buradaki fabrikalar iktisadî bakımdan nisbeten inkişaf etmiş bu sahaya nazaran Sümerbank'ın geç teşekkül etmesi hasebiyle hemen hemen yarı yarıya devlet hususi teşebbüs elindedir. Hususî fabrikalar mamullerininin tamamını devlete satmak mecburiyetindedirler. Her fabrika için tesbit edilen fiat görünüşte iyi bir kâr bırakmakta ise de, bu fiyat fabrikaların hilahazır makina ve teçhizatını yenileme veya fabrikanın tavsii için gerekli masrafları karşılayamamaktadır.

Bu sebeple ve Hükümet politikasının istikbali hakkındaki şüphelerden dolayı imalâtçı, imal kapasitesini genişletememektedir. Hilahazır pamuklu maddeler imalini, istihlâk ihtiyaçlarına nazaran az ve hususî fabrika sahipleri de imal kapasitelerini genişletmiyeceklerine göre, devlet halen yapmakta olduğu gibi, kendi eliyle işletilen fabrikalarnı çoğaltılması lâzım geldiğini iddia etmektedir. Böylece sosyalizm de kendi kendine beslenmektedir.

İnsan kendi kendine, gerekli fabrikalarnı hususî şahıslar tarafından yapılmasının niçin teşvik edilmediğini ve böylece devletin, bu maksatla kullandığı paraların niçin kısmın tamamlanmış olan ve hayati önemi haiz olan sulama şebekelerinin tamamlanmasına ve pamuğu fabrikalara taşıyacak olan yolların inşasına sarfetmediği sualini sorabilir. Bu şekilde müstehlik fiatından alım fiatı düşecek, imalâtçıların geliri yükselecek ve devlet tarafından tatbik edilen yardım isteminin terkedilmesiyle de iktisaden kuvvetli olmayan teşekküller meydana çıkacaktır.

Yukarıdaki satırlarda, ancak devletin işlettiği birkaç müesseseye temas edilmiş olmakla beraber, bunlar sistemin umumu hakkında bir fikir vermektedir. Bunlar zekâları yüksek, tahsilleri esaslı ve bir grup olarak Amerika'da kendi işlerini yapanlar kadar sanayii faaliyetleri idare edebilecek kabiliyette insanlardır. Birer şahıs olarak bunlar yalnız tecrübe ve daha ehemmiyetli olan rasyonel gayeler bakımından noksandırlar.

Devletin, iktisadî faaliyet sistemine karşı en kafi tenkit, bu sistemin inkişafına rehberlik edecek hakiki iktisadî prensiplerden uzak olmasıdır. İktisadî tesisler, teknik ve inşaat bakımından iyi yapılmakta fakat nakliyat, elektrik kuvveti ve müştak maddelerin kullanılması gibi yardımcı hizmetler bakımından takviye edilmemektedir. Bu son bahsettiğimiz hizmetler hususî bir teşebbüsün gözönünde bulundurması lâzım gelen, aksi halde iflâsa müncer olacak noktalardır.

Diğer taraftan kısa görüşlü siyasî veya askerî düşüncelerin tesiri altında ağır sanayiin zamanından evvel inkişaf ettirilmesine çalışılmasile, hakikatte sınaî inkişafın gerekli seviyeye yükselmesine mani olunmuştur.

Memleketin para ve kabiliyet bakımından büyük sanayii iktisaden ilerlemiş Garp Devletlerinde görülen en modern faaliyetlere benzer gösterişli tesislere hasredilmiştir.

Memleket menabiinin pek az bir kısmı, gösterişsiz olan ve fakat müreffeh millî bir ekonominin istinat etmesi icabeden esaslı ihtiyaçlara tahsis edilmiştir. Birgün Türkiye Çelik Fabrikalarına, muazzam imalâthanelere, cesimyarı amme ve amme binalarına malik olacaktır. Şu kadar ki memleket yollara, sulama sistemlerine mektep ve amme sıhhati servislerine ve inkişaf eden canlı bir iktisadî hayata malik olmadıkça, bu iktisadî abideler zayıf esaslar üzerinde kalmış olacaktır. Burada Amerikan iktisadî yardım programının tercih

edilmesi lâzım gelen belirli bir hedefini görmeğe başlıyoruz.

Türkiye'yi doyuran ve öküzle çekilen kara sabanla, İngilizlerin inşa ettiği muazzam Karabük Fabrikası arasındaki gedik çok büyüktür.

Sulanmayan, gübrelenmeyen ve nakliyat için hemen hemen yolsuz olan Çukurova'dan, Akdeniz sahillerine kadar öküz arabalarına bağlı olan pamuk tarlaları ile yüksek bir iktisadî istihsal sevkiyesine malik olan Kayseri'deki mensucat fabrikaları arasındaki gedik hakikaten cesimdir.

Zonguldak kömür havzasının, yer üstünde mevcut mükemmel marangozhaneler, garajlar vesait farkları ile aynı havzanın iktisadî teşkilatının icap ettirdiği basit fakat hayati ehemmiyeti haiz teknik problemler arasında derin bir uçurum vardır. Tamamen veya kısmen inkişaf etmiş birçok müesseseler Türk iktisadî hayatının tahakkukunu istediği seviyeyi ve bu seviyeye yükselmesinin mümkün olduğunu gösterir münferit birer işarettir. Yalnız bu münferit tesislerin meydana getiriliş şeklinde kullanılan usul; bu tesisler arasında kalan büyük sahaları doldurmak ve böylece birbirine bağlı sağlam bir iktisadî bünye meydana getirmekte kullanılamaz.

Bu gediği kapatmağa doğru ilk adım galip bir ihtimalle, Amerikan Teknik yardımı ile Devlet tarafından atılabilir. Böyle bir adım, hakikaten faydalı olacak amme tesisleri kurmağa başlamakla atılabilir.

Türk iktisadiyatının inkişafı için lüzumlu şartlardan biri, potansiyel ihtihsal sahalarım potansiyel istihlâk sahalarına ve harici piyasalara ihraç limanlarına başlayacak olan basit ve fakat bütün ildim değişikliklerine tahammülü olan bir yollar şebekesidir. Türkiye'nin siyasî hudutları arasında yüz tane "küçük Türkiye'ler" vardır ki bunların herbiri diğerlerinden tecrit edilmiş olup herbirinin istihsali, potansiyelinin üçte biri ile onda biri arasındadır.

Türkiye'nin bu küçük Türkiye'leri bir araya getirilmediği takdirde azamî ihtihsal kapasitesine varamıyacağı bedihidir. Bu yapılmadıkça millî servete bir surplus ilâve edilmeyecek ve aynı zamanda hayat seviyesinde göze çarpar bir inkişaf kaydedilemiyecektir.

Türkiye'de göze çarpan diğer bir noksan da sulama şebekelerinin mevcut olmayışıdır. Potansiyel bakımda zengin olabilecek birçok mıntıkalar sulama imkâsızlığı hesabıyla bu evsafı bulamamakta2dır. Böyle mıntıkaların bir çoğunda su mebzul olmakla beraber, suyu çiftçinin ayağına getirmek imkânları mevcut değildir. İçtimaî ve iktisadî bakımdan Türkiye ile kabili kıyas olan dünyada pek az memleket vardır ki, umumiyetle sıhhat seviyesi diye kabul edilen asgarî seviyeden daha dun olabilsin. Türkiye'de tipik bir şehir ve bilhassa tipik bir köy mahalle ekonomisin ne kadar iyi olursa olsun, amme helalarından ve banyolarından ve tabiî su menbaı olmadığı hallerde de içilecek sudan mahrumdur. Pisliğe ve bütün hastalıkların nakili olan kara sineklere, merkezi Hükümetin duvarlara astığı sıhhat afişleri haricinde hiçbir ehemmiyet verilmemektedir.

Türkiye halkının, meydana getirilecek diğer inkişaflardan faydalanabilmesini sağlamak için, her şeyden evvel bir el temizliğine ve dezenfekteye ihtiyaç vardır.

Henüz ziraî Türkiye'de, cehaletin nisbeti kabarık olmakla beraber, hükümet, halk eğitimi sahasında birçok şeyler başarmıştır. Yeni Türkiye'nin programında halk eğitimine ait kısmın, bu işi tahakkukla tevcih edilmiş olanlara yüklediği mes'uliyet, ilk bakışta başarılması imkânsız bir cesamet arzediyor. Bununla beraber, bu sahada çok fazla işler başarılmıştır. Bu sahaya aynı dikkat sarfedilmeğe devam olunduğu takdirde, okur yazar nisbeti yükselecek ve programın müteakip safhalarının tahakkuku teşrih edilecektir.

Yukarıda kuş bakışı olarak gözden geçirdiğimiz bu mevzular, bize Türkiye'de şahsî teşebbüsün inkişafından evvel, Devletin başarmak mecburiyetinde olduğu işler hakkında bir fikir vermektedir.

Kısaca yapılacak işler, yollar, sulama şebekeleri, amme sıhhati tedbirleri ve binlerce köyün malik olmadığı mektepler açmaktır. Bu işler halk İçin Devlet tarafından başarılması lâzım gelen işler listesidir.

Devlet fabrikalarındaki işçiler için, bedava mesken, giyecek ve yiyecek temini belki siyasî bir hal çaresi olabilir. Fakat Türkiye'nin karşılaştığı içtimaî ve iktisadî meselelerin bir hal çaresi olamaz. Hür insanların bedava yemeği ihtiyaçları olmamalıdır.

Türkiye tarafından tatbik edilecek bir amme tesisleri programı, halk arasında yeni iktisadi hayatın temelini teşkil edebilirse de bu kâfi değildir.

Emin esaslara dayanarak inkişaf eden bir ziraî iktisat, paralel olarak bir taraftan tam bir ziraî inkişaf sağlamak diğer taraftan da bu inkişaftan gerekli faydayı temin etmek için ziraatla beraber inkişaf eden hafif sanayiin gelişmesi Çiftçi Hititlilerden tevarüs ettiği bir demir çubuk-yerine çelik bir sapana muhtaçtır. Yine çiftçinin mahsullerini istihsal ve nakletmek için basit fakat modern vasıtalara ihtiyacı vardır. Bu basit vasıtaların çoğu Türkiye'de imal edilebilir. Bazıları hariçten parça olarak ithal edilerek dahilde monte edilebilir.

Ziraî istihsalin iptidaî maddelerini ve fazla gıda istihsalini kıymetlendirmek için, ziraî inkişafı hafif gıda maddeleri sanayii takip edecektir. Bu memlekette, dünya piyasaları ile kolayca rekabet edebilecek meyve, sebze, et ve balık konserve fabrikaları kurulabilir. Türkiye bu maddeleri istihsal etmek için, ideal bir memlekettir. Ve kendisi yarı aç kalmış bir kıt'anın merkezinde bulunmaktadır. İnşaat malzemesi ve muhtelif yeni istihlâk taleplerini karşılamak için diğer hafif sanayiin de kurulmasını icabettirecektir.

Bu işler nasıl yapılacaktır:

Amerikalıların bu işleri nasıl başaracakları hususunda şüphemiz yoktur. Amerikalılar, Türkiye'nin de aynı usulle başaracağım ümit etmek isterler. Yani, bu işlerin Devlet faaliyetinin genişletilmesiyle değil, fakat Türk halkının teşebbüsü ve kabiliyetiyle başarılmasını ister. Türkiye'nin kuvvet kaynağı Türktür. Bu geniş potansiyelden ferdî teşebbüsler ve ihtiyarî iş kombinezonları yolu ile istifade edilmesi keyfiyeti, Amerikalıların ferdî teşebbüsüne verdikleri manarın ta kendisidir. Türk'ün kendi kendine hafif sanayii kurmasında Amerika'da muhtelif şeyler yapabilir. Bununla beraber, her şeyden evvel, Türkiye'nin ilk olarak yapması lâzım gelen bir vazife vardır. Bu, yeni sanayiinin kurulması için gerekli şeraitin tahakkuk ettirilmesi vazifesidir. Şimdiye kadar Türk Hükümeti, böyle bir muhitin hazırlanması için bir şey yapmış değildir. Yalnız Hükümet dairelerinin en büyüğü değil, iktisadî inkişafta en büyük rolü oynayan İktisat Bakanlığında bile, hususî teşebbüs problemleri ve potansiyelleri hakkında tetkikler yapmakla tavzif edilmiş bir tek şahıs yoktur.

Millî sanayileşme fikrim gösteren ve birbirini takip eden beş senelik millî planlarda, 18 milyon Türk halkının birer ferd olarak memleketlerinin inkişafında pasif bir rolden daha fazla birşey yapmağa davet ettiklerini gösterir bir tek söz yoktur. Bilakis bu planlarla devlet hususi teşebbüse karışma demektedir.

Bundan başka Hükümet, yanlış ve sağlam olmıyan bir vergi sistemini kabul etmiş ve keyfi fiat ve piyasa kontrolleri ile döviz kontrolları koymuş ve devlet faaliyeti için birçok istisnalar ve ruçharüar temin eden ithalât ve ihracat lisansları sistemini kabul etmiştir. Bu bürokrasinin meydana getirilmesinde kullanılacak bir usul olabilir. Fakat herhalde hususî teşebbüse lüzumlu şartları yaratamaz. Birçok Amerikalının, bizim refahımızı temin eden prensipleri kabul etmeyen beş senelik planları niçin destekleyeceğimiz hususu açık değildir. Aynı şekilde, hususî teşebbüsün yer almadığı bir iktisadî inkişaf programında kendi hususî teşebbüsleriyle nasıl yardım edeceklerini anlayamamaktadırlar. Bununla beraber, on seneyi mütecaviz bir zamandan beri ilk defa olarak Türk Bakanları amme muvacehesinde memleketin kalkınmasında hususî teşebbüsün de yer almaşım istediklerini ilân etmişlerdir. Eğer bu hakikatse ve önümüzdeki Ekim ayında toplanacak Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilecek bir programsa, bu takdirde, bizim yardım programımız yalnız Türklerin ihtiyaçlarına değil ve fakat Amerikan prensiplerinin istediklerine de uygun bir program olabilir.*

Hafif sanayi için olduğu kadar, ziraat ve amme tesisleri için de, Birleşik Amerika mütehassıslar temin edebilir. Türkiye'nin teknik meselelerine gerekli hal tarzlarını bulabilecek mühendislere malik bulunmaktayız. Yeni istihsali meydana getirecek istihsal maddelerine ve

çoğalan iştira kuvvetinin doğuracağı istihlâk talebini tatmin edebilecek istihlâk maddelerine malik bulunuyoruz. Birçok Cenubî Amerika memleketleri için yaptığımız gibi lüzumlu anlaşmalar vasıtasile, Türk hususî teşebbüslerinin, Dolar ihtiyaçlarını tatmin etmek için gerekli mali menabie malik bulunuyoruz.

Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası* kredinin diğer bir menbaıdır.

Bizde aynı zamanda, Türkiye'de hususî teşebbüsün işleme tarzım gösterecek hususî sermaye ve tecrübe de mevcuttur. Bu sermaye ve tecrübemiz muhtelif faydalı şekiller alabilir. Meselâ bize Türkiye kabiliyetli teşebbüs idarecileri gönderir ve Türkler'de bunlardan istifade eder. Diğer taraftan Türk teşebbüslerine ortaklık veya tesahup şeklinde de yardım edebilir.

140 milyon Amerikalı'nın, Amerikayı meydana getirişlerinde ve hala geliştirilmelerinde kullandığı vasıtalar bunlardır. Biz bu vasıtalara malik bulunuyoruz. Ve nasıl kullanacağımızı da biliyoruz Eğer başkaları aynı neticeleri istiyorlar ve bizim yardımımızı talep ediyorlarsa programlarım birlikte tetkik edebilir ve programlarının ne şekil alabileceğini kararlaştırabiliriz.

Böyle bir tetkikin neticesinde yapılacak yardım muazzam bir nakdi ikraz (borç) olmasa da daha müreffeh bir Türkiye'nin inkişafına yardım edecektir. İşte bu esaslar dahilinde Amerikanın Dış iktisat politikası mana ifade edebilir.

Şüphe yok ki bu faaliyetlerimizle emperyalizm ve dolar diplomasisinin tenkitlerini üzerimize celbedeceğiz. Bununla beraber bizler ve diğer milletler bu gibi cümlelere lâzım gelen cevabı verme zamanının geldiği kanaatındadırlar. Şimdiye kadar temin edilebilen iktisadî refahın en yüksek seviyesine, Amerikanın nasıl eriştiğini göstermek diğer milletler için de aynı seviyeyi teminde yardım etmek her halde emperyalizm demek değildir. Yalnız bizim sistemimizi gösterme usulümüz en muvaffak şekilde olmalıdır.**

Bugün, belki dünyada, hiçbir memleket Türkiye içerisinde kapalı bulunan potansiyel servetler bakımından ve bu servetlerin halkın hizmetine arzedilmesi bakımından daha müsait şeraite malik değildir.

Bu neticeyi doğuran sebepler meyanında 19 milyon Türk'ün çalışkanlığı; cesareti ve karakteri müessir bir faktördür, bununla beraber Cumhuriyetleri henüz gençtir. Ve daha birçok kararlar almak mecburiyetindedirler. Bu kararları almak Türklere ait birşeydir. Fakat bizim de alacağımız kararlar vardır. Bunlardan biri, bizden alınacak yardımın kullanılma şekliyle alâkalıdır. Türkiye'nin durumu bu noktanın ehemmiyetini artırmaktadır.

Eğer Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün son 12 Temmuz beyannamesi, tek parti diktatörlüğünün sonu manasına geliyor, ve eğer Bakanların son zamanlarda hususi teşebbüsü destekleyecekleri vaadleri yerine getirilirse ve eğer Türkiye bizden yardımını bu vaad ve beyanatların tatbikatı ışığı altında isterse, o zaman yalnız sermayemizi değil, fakat aynı zamanda *hizmetlerimizi, ananelerimizi ve ideallerimizi plase edecek ve elden gitmesine müsaade edemiyeceğimiz bir plasman fırsatı elde etmiş olacağız.*

Not: Yazı FORTUN Dergisi'nin Ekim 1947 Tarihinde çıkan sayısında yayınlanmıştır. Özgün adı. "Türkiye'ye Ne İçin Yardım/Turkey Aid For What'dır. Bu çeviri 1948 tarihli olup, bana değerlendirmem için örnek insan, yurtsever bir bilim adamı olan Prof. Fehmi YAVUZ getirmişti. Dili çok eski olmakla birlikte, özgün metin elimde olmadığımdan olduğu gibi aktarmayı uygun buldum.

EK; 9

T.C.

MLLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI

ANKARA

HUK. MÜŞ:

KONU: TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

HÜKÜMETLERİ ARASMDAM MÜŞTEREK TEDBİRLERLE

İLGİLİ ANLAŞMA HAKKINDA

HUKUK MÜŞAVİRLİĞİNİN GÖRÜŞÜ

OCAK 1969

BAKANLIK KATINA

1- Anlaşmanın I'inci maddesiyle "Karşılıklı işbirliği, tarafların egemenlik ve eşit haklarına mütekabilen riayet edileceği" hükmünün,

Kuzey Antlantik Antlaşmasının 3'üncü maddesi'ne dayandığı;

"... taraflar, kendi hususi vasıtalarını geliştirmek ve birbirlerine karşılıklı yardımda bulunmak... münferit ve müşterek mukavemet kudretlerini ideme ve tezyit etmek..." amacının tahakkukunu sağlayacağı;

Antlaşmanın dibacesinde "silâhlı bir tecavüze karşı koymak üzere müşterek imkanlarını geliştirmekten söz edildiği" halde;

Antlaşma tamamen ABD'nin Türkiye'de kurduğu ve kuracağı tesisleri esas almakta ve TC Hükümetine tesislerin,

a) Kuruluş,

b) Kuruluş sebebi,

c) Genişletilme veya kaldırılma sebebi,

d) İşletme,

e) Bilgileri toplama değerlendirme,

f) Harekete geçme,

konularında, karar ya da karara iştirak yetkisi tanınmamaktadır.

..... anlaşmanın muhtelif yerlerine serpiştirilmiş bulunan,

yukarda belirtilen konulardaki "TC Hükümetinin muvafakatinin alınacağı" sözleri, III. maddenin (g) fıkrasıyla ilgili mutabakat zaptında, hükümsüz hale getirilmiştir.

Bu hükümler hem Kuzey Atlantik Antlaşmasına hem de bu anlaşma tasarısının I'inci maddesinde gösterilen ve esasını Birleşmiş Milletler Yasası'ndan alan "... bütün üyelerin egemen eşitliği prensibi..." ne aykırıdır.

2- Kuzey Atlantik Antlaşmasının 3'üncü maddesinin uygulanması amacını güden bir anlaşmada;

a) T.C. Hükümeti, Kuzey Atlantik Antlaşması bölgesinde bulunması dolayısıyla, müşterek ya da münferit savunma gücünün idame ve tezyidini isteyecek,

b) Bu isteğe ABD cevap verecek,

c) Hangi konularda ve nerelerde ne gibi savunma tesisleri kurulacağına Türk Genelkurmayı lüzum gösterecek, Türk Hükümeti karar verecek;

Ve ABD bu kararın uygulanmasında yardımcı unsur olacaktır.

Çünkü burada, savunulacak ülke Türkiyedir.

Türkiye'nin savunmasında ise ilk ve son söz elbette Türkiye Hükümeti'ne aittir. Anlaşma bu imkânı kısıtlamakta ve hatta, mutabakat zaptıyla ortadan kaldırılmaktadır.

3- Ayrıca V. madde ile getirilen mali külfet, Türkiye'nin bütçesini tehdit eder mahiyettedir.

4- Yine Vinci maddenin 3'üncü bendinde, "İşbu anlaşmanın amaçları için T.C. Hükümeti tarafından tahsis edilen arazi üzerinde ABD tarafından veya "onun namına" inşa ve tesis olunan ibaresi, "egemen eşk"ler ilkesine aykırıdır. Yukarda da belirtildiği gibi savunulan ülke Türk Ülkesidir, buraya kurulacak tesisler (binalar, müştemilât ve içindeki bütün malzemeler) Türkiye Hükümeti'ne aittir.

5- 3'üncü maddenin - b - fıkrası "müşterek savunma tesislerinde amaç, mahiyet, mahal, süre ve .... önceden TC Hükümeti tarafından tasvip olunacaktır" hükmünü taşıyor.

Bu, öyle bir hüküm ki; TC Hükümeti kayıtsız şartsız ABD hükümetinin bu topraklardaki kendi maksadını, Kuzey Atlantik Antlaşması amacı gibi göstererek kuracağı her türlü tesise, kayıtsız şartsız evet demek zorunda kalacaktır. Kanaatımızca anlaşmanın "eşitlik ve hükümranlık haklarını zedeleyen ve muhtemel bir savaşı, ülkemizde çıkarmak, anlaşmaya taraf diğer devletler ülkelerini böylece savaşın etkilerinden kurtaracak şartlan, olayları peşinen kabul ettiğimizi gösteren, sakıncalı hatta kabul edenleri tarih huzurunda müşkül durumda bırakacak bir hükümdür.

a) Çünkü anlaşmada, amaç, açıklığa kavuşmamıştır.

b) Amaç ülkemizi korumak olduğu halde, uygulama bu amaca karşıttır.

c) Tesislerin kuruluş nedenini yerini kapsamını, işleyişini ve nihayet kullanma kararım vermek.

TC Hükümetine ait değildir.

Burada ki "tasvip" (Madde 111/b) kayıtsız şartsız bir tasviptir, gelecek hükümetleri de Türkiye'nin kaderinde menfi yönde, söz sahibi yapacak şekilde bağlanmaktadır. Fıkranın; tasvip, yerine "TC Hükümeti amacı tespit, şümul, mahiyet, mahal ve süreyi buna göre tayin eder" şeklinde değiştirilmesi uygun olur.

6- Müeyyidesiz hukuk kuralı yok sayılır. Devletler hukuku genellikle müeyyidesizdir, lâkin iki devlet arasındaki anlaşmanın müeyyidesiz olması mümkün değildir. Anlaşma, da, anlaşmanın hükümlerine riayet olunmaması halinde ne yapılacağı, müeyyidenin ne olacağı gösterilmemiştir.

7- VII. madde fıkraları çelişik hükümler taşımaktadır. 2'nci fıkra, I'inci fıkra hükmünün uygulanması imkanım ortadan kaldırmakta "... ABD yetkili Türk makamlarına .... ithal edilecek her türlü silâh ve mühimmatın cins ve miktarı hakkında .... bilgi verecek" ve istediği silâh ve malzemeyi yukarda 4 ve 5'inci maddelerde izah ettiğimiz gibi Türkiye'nin güvenliğini düşünmeden yurda sokacaktır. Tehlikelidir ve kabul edenleri tarih huzurunda müşkül durumda bırakır.

8- IX'uncu madde, tesislerin müşterek işletme ve kullanma esaslarına tabi olacakları hususundaki karşılıklı mutabakatla ilgili hüküm;

a) Bu tesislerde, tesisi işletecek yetkili personel,

b) Tesislerdeki bütün cihazlardan anlayan personel,

c) Karara iştirak edecek ve kararda Türkiye'nin menfaatına değişiklik yapacak personel,

bulundurabileceği takdirde; işleyecek bir hükümdür. Bu personeli de ABD'de yetiştireceğine göre, IX. maddenin 2'nci fıkrası uygulama imkanından mahrumdur.

9- X'uncu maddenin 2'inci fıkrası, ABD'nin Türkiye'de gerektiğinde polis gücü bulundurmasına yetki verecek niteliktedir. Bu fıkra kalkmalıdır.

10- Komuta yetki ve sorumluluklarıyla ilgili maddelerin, yukarda etraflıca belirtilen görüşler muvacehesinde işlemeyeceği muhakkaktır.

Bilmeden hiçbir şey yapılamaz. Tesislerin işletilmesini, alınacak bilgilerin değerlendirilmesini ABD yetkilileri yapacak olduktan sonra, komuta sorumluluğuna iştirak, üstelik bizi müşkül durumda bırakır.

11- Herhangi bir sebeple, anlaşma son bulursa, tesisler olduğu gibi Türkiye Cumhuriyeti Hükümetince bırakılmalıdır. Bu sebeple XX. madde tadil edilmelidir.

12- XXI'inci maddenin maksadı müphemdir. Münferit savunma gayretine yardım amacım güder gibi geliyor.

13- XXIFnci madde anlaşmazlıkların çözüm yolunu göstermekte ise de; getirdiği usuller dolayısıyla bir anlaşmazlığın çözümüne değin, anlaşmazlık konusu esasen sonuçlanacaktır.

Bu sebeple işlemeyeceği muhakkak görülmektedir. Anlaşmazlıkların çözümü için çabuk karar veren, pratik bir organın kurulması şarttır.

14- Bu haliyle anlaşmanın;

Türkiye'nin gerek ülke bütünlüğünü gerek egemenlik haklarını korumak bir yana tehlikeye düşürdüğü düşünülmektedir.

Buna dayanılarak hazırlanan prototip uygulama anlaşmasının da aynı sakıncalarla milli çıkarlarımıza uygun olmadığını arzederim.

M. Emin DEĞER

Hâkim Yarbay Hukuk Müşaviri

KAYNAKÇA

AKSOY, Muammer Prof. Dr., Atatürk Işığında Tam Bağımsızlık İlkesi, Yavuz Abadan'a Armağan, SBF Yayınları, 1969

AGEE, Philip-(Türkçesi Mine Üner), CIA Günlüğü, E Yayınlan, 1975

ATAÖV, Türkkaya Doç. Dr., Amerikan Belgeleriyle Amerikan Emperyalizminin Doğuşu, Doğan Yayınevi Eylül 1968

ATAÖV, Türkkaya Doç. Dr., Amerika, NATO ve Türkiye, Aydınlık Yayınlan, İkinci Baskı-1969.

AVCIOĞLU, Doğan, Milli Kurtuluş Tarihi 3 Cilt 1938'den 1995'e, İstanbul Matbaası, 1974

AVCIOĞLU, Doğan, Türkiye'nin Düzeni, Dün-Bugün-Yarın, 2. cilt Tekin Yayınlan, 10. Basım 1976

AYDEMİR, Şevket, Süreyya, Tek Adam, 3 Cilt, Remzi Kitabevi,1965

AYDEMİR, Şevket, Süreyya İkinci Adam, 3 Cilt, 1967

BARNET I. Richard-MULLER Ronald E., Evrensel Soygun-Çok Uluslu Şirketlerin Gücü, Türkçesi: Osman Deniztekin, E Yayınlan

BİRAND M. Ali, 12 Eylül Saat: 04.00, Karacan Yayınlan 1984

BİRAND M. AH, Diyet, Kendi Basımı, 1979

CEM, İsmail, Tarih Açısından 12 Mart, Cem Yayınevi Üçüncü Basım, 1993

ÇÖLAŞAN, Emin, 12 Eylül, Özal Ekonomisinin Perde Arkası

DEMARIS, Ovid, Kirli İşler İmparatorluklan-Durty Business, (Türkçesi: Lale Burak), 1976

DOĞAN, Yalçın, İMF Kıskacında Türkiye, 1946-1980, Toplum Yayınlan, 1. Baskı, 1980

EFENDİ, Parvus, Türkiye'nin Mali Tutsaklığı (Yayma hazırlayan: Muammer SENCER), May Yayınlan, 1. Basım, 1977

FAHRİ, M., Amerikan Harp Doktrinleri, Yön Yayınlan 1966

GÜLDEMİR, Ufuk, Texas-Malatya, Tekin Yayınlan, 1. Basım, 1992

GÜLDEMİR, Ufuk, Çevik Kuvvet'in Gölgesinde Türkiye, 1980-1984, Tekin Yayınevi, 1986

HANÇERLİOĞLU, Orhan, Felsefe Sözlüğü, 7. Cilt, Remzi Yayınevi

HAYTER Teresa, Emperyalizmin Yardım (AID AS IMPERLIALISM) Türkçesi: Somay Özdemir, Yöntem Yayınları, 1. Basım, Aralık 1972

İLHAN, Attillâ, Batı'nın Deli Gömleği, Karacan Yayınları, 1981

JULIEN, Claude, Amerikan İmparatorluğu, Çevirenler: Tahsin SARAÇ-Aysel GÜLERCAN, Hitit Yayınları, 1969

KOÇ, M. Şükrü, Emperyalizm ve Eğitimde Yabancılaşma, Güven Matbaası, 1970

KONGAR, Emre Prof. Dr., Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği, Bilgi Yayınevi, İkinci Basım, 1979

MAGDOFF, Harry, Emperyalizm Çağı-ABD'nin Dış Politikasının Ekonomik Temelleri,

Çev. Doğan ŞAFAK, Odak Yayınlan, 1974

McGHEE, George, ABD-Türkiye-Nato-Ortadoğu, Türkçesi: Belkıs ÇORAKÇI, Bilgi Yayınevi, 1. Basım, 1992

MORGENTHAU, Hans J. Prof. Dr., Uluslararası İlişkiler

SELÇUK İlhan, Güzel Amerikalı, Fahir Onger Yayınları, İsianbul, 1965

SÖNMEZOĞLU, Faruk Dr., Ansiklopedik Politika Sözlüğü, İletişim Yayınlan

SVVEEZY-BARAN-MAGDOFF, Çağdaş Kapitalizmin Bunalımı, Bilgi Yayınevi, Birinci Basım,, 1975

TANILLİ, Server Prof. Dr., Nasıl Bir Demokrasi İstiyoruz?, Cem Yayınevi, 5.basım,1993

TODAİE, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Devlet Teşkilatı Rehberi, 1972 Basımı

TOKER, Metin, Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları, 196-1965, Bilgi Yayınevi

TUNÇKANAT, Haydar, İkili Anlaşmaların İçyüzü, Üçüncü Basım, Tekin Yayınevi, 1975

TUNÇKANAT, Haydar, Amerikan Emperyalizmi ve CIA, Tekin Yayınevi, 1. Basım, 1987

STEFANOS, Yerasimos, Az Gelişmişlik Sürecinde Türkiye, 3 Cilt, Türkçesi: Babür KUYUCU, Gözlem Yayınlan, İkinci Basım, 1977

DERGİLER:

Türkiye İçin Devrim Dergisi Yankı Dergisi Yön Dergisi KİM Dergisi

GAZETELER:

Cumhuriyet

Demokrat

Hürriyet

Milliyet

Vatan

Bayrak